

**T.C.
KADIR HAS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

FİNANS VE BANKACILIK

**KAMU EKONOMİSİ TEMEL İLKELERİNİN
İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
ÜZERİNDE UYGULANMASI**

DOKTORA TEZİ

M. ENES OLGUN

İSTANBUL, 2012

**T.C.
KADIR HAS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

FİNANS VE BANKACILIK

**KAMU EKONOMİSİ TEMEL İLKELERİNİN
İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
ÜZERİNDE UYGULANMASI**

DOKTORA TEZİ

M. ENES OLGUN

Danışman: PROF. DR. ORHAN ŞENER

İSTANBUL, 2012

GENEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı	: M. Enes Olgun
Programı	: Finans ve Bankacılık Doktora
Tez Danışmanı	: Prof. Dr. Orhan Şener
Tez Türü ve Tarihi	: Doktora – Mayıs 2012
Anahtar Kelimeler	: Kamu Ekonomisi, Yerel Yönetimler, Dışsallık, İçselleştirme, İstanbul Büyükşehir Belediyesi

ÖZET

KAMU EKONOMİSİ TEMEL İLKELERİNİN İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ÜZERİNDE UYGULANMASI

İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin çözüm bekleyen sorunlarına kamu ekonomisinin temel ilkelerinin uygulanması ile sonuç alınabileceği ve toplum refahının arttırılabileceği tezi çalışmada savunulmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde kamu ekonomisinin temel ilkeleri ve dışsallıklar teorisi incelenmiştir. İkinci bölümde ise büyükşehir belediyelerinin temel hizmet alanları, mali yapıları ve kentte yarattıkları değer alanları ele alınmıştır. Üçüncü bölümde dünyadan bazı yerel yönetim uygulamaları üzerinde durularak seçilen ülkelerdeki uygulamalar detaylı olarak anlatılmaya çalışılmış, Avrupa Birliği'nin yerel yönetimlere ilişkin uygulamaları ile yerel yönetimlere sağlamış olduğu mali destekler incelenmiştir. Tez çalışmasının son bölümü olan uygulama bölümünde ise; New York, Londra ve Paris belediyelerinde var olan mevcut durum ile İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin mevcut durumu kamu ekonomisinin temel ilkelerinin işlerliği açısından karşılaştırılarak analiz edilmiştir. Türleri, görevleri, mali yapıları, kentte yarattıkları değer alanları ve fiyatlama politikaları açısından karşılaştırılma yapılırken; belediye hizmetlerinde vazgeçilen ya da yok olan dışsallıkların nasıl ve ne şekilde içselleştirilebileceği sorularına yanıt aranmaya çalışılmıştır. İBB'nin özellikle toplu taşıma, konut, alt yapı, kültür, eğitim, sağlık ve çevresel konularda karşılaştırma yaptığımız New York, Londra ve Paris kentlerindeki benzer hizmetleri yeterli kalite ve kantitede sunamaması potansiyel dışsallıkların içselleştirilmesini önemli ölçüde önlemektedir. Çalışmada kısa dönemde realize edilebilecek yönetsel bazı önlemler ve fiyatlama politikalarıyla iyileştirmeler yapılabileceğine ilişkin modeller ileri sürülmektedir.

GENERAL KNOWLEDGE

Name and Surname : M. Enes Olgun
Programme : Finance and Banking Doctorate
Supervisor : Prof. Dr. Orhan Şener
Degree Awarded and Date : Ph.D. – May 2012
Key Words : Public Economics, Local Governments, Externality
Internalization, Istanbul Metropolitan Municipality

ABSTRACT

APPLICATION OF PUBLIC ECONOMICS MAIN PRINCIPLES TO ISTANBUL METROPOLITAN MUNICIPALITY

In this study, it is argued that the urgent problems of the Istanbul Metropolitan Municipality will be solved and the social welfare will be increased through implementation of the public economy's main principles. In the first part of the study, the basic principles of the public economics and the theory of the externalities are examined. In the second part, the main service areas, fiscal structures and generated value areas by the metropolitan municipalities in the metropolitan area are discussed. In the third section, some samples of local governmental implementations in the world, the implementations of the selected countries have been discussed in details and the European Union local administrative implementations and the EU fiscal contributions for the local governments are investigated. In the last section, named the implementation chapter of the study, comparison with the metropolitan municipalities of New York, London, Paris and Istanbul the current situations is analyzed in view of the operability of the main principles of public economics. While benchmarking in terms of their types, functions, services, fiscal structures, their generated values in the metropolitan areas and their pricing policies, it is also attempted to answer the questions of how the terminated or dispensed externalities in the municipal services can be internalized and regained. Compared to New York, London and Paris the insufficient quality and quantity services of the Istanbul Metropolitan Municipality in the area of mass transportation, house, infrastructure, culture, education, health and environment have been significantly blocking the potential externalities to be transferred into internalization process. In the study, some models have been proposed which some managerial measures and pricing policies being taken in a short periods will be able to make some possible improvements.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	II
ABSTRACT	III
İÇİNDEKİLER.....	IV
TABLolar LİSTESİ.....	VIII
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	IX
KISALTMALAR LİSTESİ	X
GİRİŞ	1
1. Kamu Ekonomisinde Yerel Yönetim Hizmetlerinin Yeri.....	3
1.1. Kamu Ekonomisinin Kapsamı	3
1.2. Kamu Ekonomisinin İlkeleri.....	4
1.2.1. Etkin Kaynak Ayırımı İlkesi.....	5
1.2.2. Adil Gelir Dağılımı İlkesi.....	6
1.2.3. İstikrarı Sağlama İlkesi.....	7
1.3. Kamu Kesiminin Yapısı ve Bileşimi.....	8
1.4. Devletin ve Yerel Yönetimlerin Ekonomideki Payı	12
1.5. Dışsallıklar Teorisi	15
1.5.1. Dışsallıkların Sınıflandırılması	17
1.5.1.1. Pozitif - Negatif Dışsallıklar	17
1.5.1.2. Üretim - Tüketim Dışsallıkları	18
1.5.1.3. Marjinal - İnframarjinal Dışsallıklar.....	19
1.5.1.4. Parasal - Teknolojik Dışsallıklar	20
1.5.2. Dışsallıkların İçselleştirilmesi.....	21

2. Büyükşehir Belediyeleri	24
2.1. Büyükşehir Belediyelerinin Temel Hizmet Alanları.....	24
2.1.1. İmar Yönetimi	26
2.1.2. Ulaşım Hizmetleri Yönetimi.....	28
2.1.3. Sosyal Destek Hizmetleri Yönetimi	29
2.1.4. Sağlık Hizmetleri Yönetimi	30
2.1.5. Çevre Yönetimi	31
2.1.6. Kültür Hizmetleri Yönetimi.....	33
2.1.7. Kent ve Toplum Düzeni Yönetimi	34
2.1.8. Afet Yönetimi	35
2.2. Büyükşehir Belediyelerinin Mali Yapıları	36
2.2.1. Büyükşehir Belediyelerinin Gelirleri	36
2.2.2. Büyükşehir Belediyelerinin Giderleri.....	39
2.3. Büyükşehir Belediyelerinin Kentte Yarattıkları Değer Alanları	41
3. Dünyadan Yerel Yönetim Uygulama Örnekleri	45
3.1. Yerel Yönetim Çeşitleri ve Özellikleri.....	45
3.2. Yerel Yönetimlerin Görevleri.....	48
3.3. Yerel Yönetimlerin Mali Yapıları.....	49
3.4. Federal Devletlerde Yerel Yönetim Uygulamaları	50
3.4.1. Amerika Birleşik Devletleri'nde Yerel Yönetimler	51
3.4.1.1. Türleri ve Özellikleri	52
3.4.1.2. Görevleri	56
3.4.1.3. Mali Yapıları	59

3.4.2. Almanya’da Yerel Yönetimler	62
3.4.2.1. Türleri ve Özellikleri.....	63
3.4.2.2. Görevleri.....	65
3.4.2.3. Mali Yapıları	68
3.5. Üniter Devletlerde Yerel Yönetim Uygulamaları.....	72
3.5.1. İngiltere’de Yerel Yönetimler	73
3.5.1.1. Türleri ve Özellikleri.....	74
3.5.1.2. Görevleri.....	79
3.5.1.3. Mali Yapıları	87
3.5.2. Fransa’da Yerel Yönetimler.....	92
3.5.2.1. Türleri ve Özellikleri.....	93
3.5.2.2. Görevleri.....	97
3.5.2.3. Mali Yapıları	100
3.6. Avrupa Birliği’nde Yerel Yönetim Uygulamaları	104
3.7. Avrupa Birliği’nin Yerel Yönetimlere Sağladığı Mali Destekler	108
4. İstanbul Büyükşehir Belediyesi ile New York, Londra ve Paris Belediyelerinin Karşılaştırılmalı Analizi	112
4.1. Türleri ve Özellikleri Açısından Karşılaştırma.....	112
4.2. Görevleri Açısından Karşılaştırma.....	115
4.3. Mali Yapıları Açısından Karşılaştırma	127
4.4. Kentte Yaratılan Değer Alanları Açısından Karşılaştırma	132
4.4.1. Park ve Bahçe Alanlarının Karşılaştırılması.....	133
4.4.2. Müzeler ve Müzecilik Faaliyetlerinin Karşılaştırılması.....	134
4.4.3. Kentsel Dönüşüm Projelerinin Karşılaştırılması.....	136

4.4.4. Prens Adaları ile Kos Adası'nın Karşılaştırılması	137
4.5. Bazı Temel Mal ve Hizmetleri Fiyatlandırma Politikaları Açısından Karşılaştırma	139
4.5.1. Toplu Taşıma Hizmetlerinin Karşılaştırılması.....	139
4.5.2. Alt Yapı Hizmetlerinin Karşılaştırılması.....	145
4.5.3. Müze Kart Uygulamasının Karşılaştırılması	153
4.5.3.1. Seyahat Kartlarıyla Entegre Müze Kart Uygulamasının Fayda Maliyet Analizi.....	154
SONUÇ.....	158
KAYNAKÇA.....	161

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Bazı Gelişmiş Ülkelerde Kamu Harcamalarında Artış Eğilimi.....	14
Tablo 2: Bazı Gelişmiş Ülkelerde Yerel Yönetim Harcamalarının Toplam Harcamalara ve GSYİH'ye Oranı.....	15
Tablo 3: Büyükşehir Belediyelerinin Hizmet Alanları	25
Tablo 4: Büyükşehir Belediyeleri Gelirleri	38
Tablo 5: Büyükşehir Belediyeleri Giderleri	41
Tablo 6: Yerel Yönetimlerin Evrensel Özellikleri ile Türkiye'deki Yerel Yönetimlerin Karşılaştırılması	47
Tablo 7: Bazı Gelişmiş Ülkelerde Yerel Yönetimlerin Görevleri.....	48
Tablo 8: ABD'de Yıllara Göre Yerel Yönetim Birimlerinin Sayıları.....	53
Tablo 9: Almanya'da Yönetim Birimlerinin Hizmet Dağılımları.....	67
Tablo 10: İngiltere'de Değişim Öncesi ve Sonrası Yerel Yönetim Anlayışlarının Karşılaştırılması.....	75
Tablo 11: İngiltere'de Yerel Yönetim Birimlerinin Görevleri	86
Tablo 12: Fransa'da Yerel Yönetim Birimlerinin Sayıları.....	96
Tablo 13: Fransa'da Yerel Yönetim Birimlerinin Sundukları Hizmetlere ve Düzeylerine Göre Yerel Yönetim Harcamaları.....	101
Tablo 14: AB Üyesi Ülkelerde Yerel Yönetim Birimlerinin Yapısı	107
Tablo 15: New York, Londra, Paris ve İstanbul Belediyelerinin Özellikleri.....	114
Tablo 16: New York, Londra, Paris ve İstanbul Belediyelerinin Hizmet Dağılımları.....	126
Tablo 17: New York, Londra, Paris ve İstanbul Belediyelerinin Gelirleri	129
Tablo 18: New York, Londra, Paris ve İstanbul Belediyelerinin Giderleri	131
Tablo 19: İstanbul ve Adalar Su m ³ Birim Fiyat Artış Oranları.....	147
Tablo 20: Seyahat Kartlarıyla Entegre Müze Kart Uygulamasının Fayda Maliyet Analizi.....	155

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Doğal Tekel Dengesi.....	11
Şekil 2: İngiltere'de Yerel Yönetim Birimlerinin Yapılanması.....	76
Şekil 3: İngiltere'de Yerel Yönetim Harcamalarının Dağılımı.....	87
Şekil 4: İngiltere'de Yerel Yönetim Gelir Kaynaklarının Dağılımı.....	88
Şekil 5: Fransa'da Yerel Yönetim Birimlerinin Yapılanması.....	94
Şekil 6: Orta Büyüklükte Bir Otomobilin Araç-Km Başına Maliyet Dağılımı...	122
Şekil 7: Toplu Taşıma Hizmetlerinde Zirve Talep Fiyatlaması	143
Şekil 8: Transformasyon Eğrisi	146
Şekil 9: İstanbul ve Adalar Su m ³ Birim Fiyat Artış Grafiği	148
Şekil 10: Ölçek Ekonomileri	150
Şekil 11: Sıfır Marjinal Maliyet Koşullarında Belediye Hizmetlerinde Denge .	152

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AYYÖŞ	: Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
DAT	: Deniz Aşırı Topraklar
EIU	: Economist Intelligence Unit
GSİYH	: Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
İBB	: İstanbul Büyükşehir Belediyesi
İDO	: İstanbul Deniz Otobüsleri A.Ş.
İETT	: İstanbul Elektrik Tramvay Tünel
İSKİ	: İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi
İSMEK	: İstanbul Sanat ve Meslek Eğitim Kursları
KİPTAŞ	: İstanbul Konut İmar Plan Sanayi ve Ticaret A.Ş.
NY	: New York

GİRİŞ

Kamusal malların en önemli özellikleri birlikte arz (joint supply), birlikte tüketim (collective consumption) ve hizmetlerden yararlanma yönünden kişilerin dışlanamaması (non exclusion) biçiminde sıralanabilir. Bu özelliklerine bağlı olarak kamusal mallar; tam kamusal mallar, yarı kamusal mallar ve yarı özel mallar olarak üç grupta sınıflandırılmaktadır. Bu sınıflandırma ise, kamusal mal gruplarının yaydıkları dışsallıkların yoğunluğuna göre yapılmaktadır. Savunma, temel eğitim ve temel sağlık gibi hizmetlerde dışsallıklar en yoğun bir biçimde ortaya çıkarken, yarı kamusal mallardan yarı özel mallara doğru inildikçe dışsallıklar azalmaktadır. Böylece, bu iki tür hizmetin kamusalılık (publicness) ve kişisellik (privateness) özellikleri ortaya çıkmaktadır. Belediye hizmetleri bu sınıflandırmada, yarı özel mallar grubunda yer aldığından, hem kamu hem de piyasa ekonomilerine tabi olmaktadır. Belediye hizmetlerine iktisadi devlet teşekküllerine uygulanan azalan maliyet koşullarının geçerli olduğu doğal tekel, devlet tekeli ve sıfır marjinal maliyet koşulları uygulanabildiğinden, bu çalışmada kamu ekonomisinin temel ilkelerinden yararlanılmaya çalışılmıştır.

Temel olarak kişilerin kamusal ihtiyaçlarının etkin bir biçimde karşılanması konusu ile ilgilenen kamu ekonomisinin birincil amacı toplum refahını en üst düzeye çıkartmaktır. Bu amaca üç temel ilke (etkin kaynak ayrımı, adil gelir dağılımı, istikrarın sağlanması) ile ulaşmaya çalışmakta ve bu ilkelerin yerine getirilebilmesi amacıyla maliye politikasının vergi, borçlanma ve harcama araçlarını kullanmaktadır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin çözüm bekleyen sorunlarına kamu ekonomisinin temel ilkelerinin uygulanması ile sonuç alınabileceği ve toplum refahının arttırılabileceği savunulmaktadır.

“Kamu Ekonomisi Temel İlkelerinin İstanbul Büyükşehir Belediyesi Üzerinde Uygulanması” isimli doktora tez çalışmasının birinci bölümünde bu ilkeler ve dışsallıklar teorisi incelenmiştir. Belediye hizmetleri tam kamusal mal ve tam özel mallar arasında yer aldığından kamusalılığa ilişkin fiyatlandırma

politikalarını açıklayabilmek amacıyla birinci bölümde kamu ekonomisi ilkeleri araştırma yöntemi olarak ele alınmıştır.

Tez çalışmasının ikinci bölümünde büyükşehir belediyelerinin temel hizmet alanları, mali yapıları ve kentte yarattıkları değer alanları ele alınmıştır. Üçüncü bölümde dünyadan bazı yerel yönetim uygulamaları üzerinde durularak seçilen ülkelerdeki uygulamalar detaylı olarak anlatılmaya çalışılmış, Avrupa Birliği'nin yerel yönetimlere ilişkin uygulamaları ile yerel yönetimlere sağladığı mali destekler incelenmiştir.

Tez çalışmasının son bölümü olan uygulama bölümünde ise; New York, Londra ve Paris belediyelerinde var olan mevcut durum ile İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin mevcut durumu kamu ekonomisinin temel ilkelerinin işlerliği açısından karşılaştırılarak analiz edilmiştir. Türleri, görevleri, mali yapıları, kentte yarattıkları değer alanları ve fiyatlama politikaları açısından karşılaştırılma yapılırken; belediye hizmetlerinde vazgeçilen ya da yok olan dışsallıkların nasıl ve ne şekilde içselleştirilebileceği sorularına yanıt aranmaya çalışılmıştır.

Çalışmada kamu ekonomisi ilkelerine uygun bir yapılanmanın İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin ciddi boyutlarda olan sorunlarının çözümünde etkili olacağı tezi savunulmaktadır. Bu nedenle olumlu dışsallıkların ve olumsuz dışsallıkların içselleştirilmesini sağlayacak araştırma yöntemleri uygulanmıştır. Belediye hizmetleri kamusal mallar sınıflandırılmasında alt grupta yer almasına karşın, yine de kamusal (publicness) özelliği taşımaktadır. Öte yandan ulaşım hizmetleri, su, elektrik, gaz gibi belediye hizmetlerini sunan kuruluşlar (public utilities) üretim ve tüketimin teknik özellikleri yönünden kamu ekonomisinin uğraş alanına girmektedir. Türkiye'de belediyeler genellikle politize olduklarından hizmetlerin sunumu yönünden kamu ekonomisinin adalet (equity), etkinlik (efficiency) ve istikrar (stabilization) amaçlarından sapmışlardır. Bu nedenle çalışmada savunulan tez; kamu ekonomisi ilkeleri ve dünya uygulamalarından da yararlanılarak özellikle büyük kent hizmetlerinde iyileştirmelerin yapılabileceğidir. Belediyelerin politize olduklarına ilişkin görüş ayrı bir tez konusu olacağından, tezde ekonomik analizler ön plana çıkartılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAMU EKONOMİSİNDE YEREL YÖNETİM HİZMETLERİNİN YERİ

1.1 Kamu Ekonomisinin Kapsamı

Kamu ekonomisi temel olarak, kişilerin kamusal ihtiyaçlarının etkin bir biçimde karşılanması konusu ile ilgilenmektedir.¹ Kamu ekonomisi, bireylerin ihtiyaçları ve talepleri olduğu halde piyasa mekanizmasının hiç çalışmaması ya da sosyal optimum altında çalışması nedeniyle, arz ve talebin kollektif bir birim (devlet) tarafında örgütlendiği ekonomi dalıdır.²

Yaşadığımız yüzyılda; birçok mal ve hizmet kar amaçlı özel şirketler tarafından üretilmekte ve piyasalarda alınıp satılmaktadır. Birçok mal ya da hizmetin de devlet kurum ve kuruluşları tarafından üretildiği, bedelsiz olarak veya maliyetinin çok altında bir ücretle sunulduğu görülmektedir. Kamu ekonomisi; devlet tarafından piyasa mekanizması dışında üretilen, sunulan mal ve hizmetlerin üretimini, arzını ve finansmanını konu almakta, devlet gelirleri ile harcamalarının belirlenme süreci ile etkilerini ve sonuçlarını kapsamaktadır.

1950 ve sonrasında kamu ekonomisi alanında önemli bir gelişim ve değişim yaşanmıştır. Bu alanda yaşanan en önemli değişim; 1930'lu yıllardan itibaren Keynesyen iktisadın etkisiyle maliye politikasının makro ekonomik analizi olarak benimsenen kamu ekonomisinin, 1980'lerden itibaren mikro ekonominin uygulamalı bir dalı haline gelmesidir. Böylece daha önce kamu gelirleri ve vergi analizi gibi spesifik konularla sınırlı olan kamu ekonomisinin kapsamı; öncelikli konuları ve kullandığı araçlarda önemli bir dönüşüm yaşanmıştır. Bu dönüşümle birlikte devlete bakış açısı, devletin ekonomideki rolü

---

¹ Orhan Şener, **Teori ve Uygulamada Kamu Ekonomisi**, 10. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları, 2008, s.7.

² Beyhan Ataç, **Kamu Ekonomisi ve Devletin Ekonomideki Yeri**, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2003, s.37.

ve etkinliğinde de önemli bir değişim gözlenmiştir.³ 1980'li yıllar ve sonrasında liberalizasyon ve küreselleşme eğilimleri devletin ekonomideki rolünü, kamu ekonomisi alanını yeniden şekillendirmiş ve şekillendirmeye devam etmektedir.

1.2 Kamu Ekonomisinin İlkeleri

Literatürde önemli bir yere sahip olan Richard A. Musgrave'in 1959 yılında yayınlanan *The Theory of Public Finance* (Kamu Maliyesi Teorisi) isimli kitabında yapmış olduğu üçlü ayırım şu şekildedir:⁴

- Etkin Kaynak Ayırımı (Efficiency in Resource Allocation)
- Adil Gelir Dağılımı (Fair Income Distribution)
- İstikrarı Sağlama (Economic Stabilization)

Kamu ekonomisi; temel amacı olan toplum refahının maksimizasyonuna üç temel ilke ile ulaşmaya çalışmakta, bu ilkeleri yerine getirebilmek amacıyla maliye politikasının vergi, harcama ve borçlanma araçlarını kullanmaktadır. Gelişmiş ülkelerde, maliye politikaları kamu ekonomisinin ilkelerini gerçekleştirecek biçimde uygulandığı için, bu ülkelerde sosyo-ekonomik problemler minimum düzeyde yaşanmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde ise, kamu ekonomisinin temel ilkeleri maliye politikalarında tam anlamıyla yer bulamamasından dolayı, gelir dağılımında adalet, kaynak ayırımında etkinlik ve ekonomik istikrar sağlanamamaktadır.⁵

---

³ Roger S. Hewett, **Public Finance, Public Economics and Public Choice: A Survey of Undergraduate Textbooks**, *The Journal of Economic Education*, Vol: 18, No: 4, 1987, s.425.

⁴ Richard A. Musgrave, **The Theory of Public Finance: A Study in Public Economy**, New York: McGraw-Hill Book Co, 1959, s.7.

⁵ Şener, s.9.

1.2.1 Etkin Kaynak Ayırımı İlkesi

Etkin kaynak ayırımı; bir ekonomideki mevcut kaynakların en fazla sosyal fayda sağlayacak şekilde, ihtiyaçları karşılayacak mal ve hizmet üretimi amacıyla özel ve kamu sektörleri arasında paylaşılmasıdır. Devlet kaynak ayırımında etkinliğin sağlanabilmesi amacıyla rol üstlenmekte, özel ve kamusal ihtiyaçların etkin bir biçimde giderilebilmesi için, kaynakların kamu ve özel sektör arasında bölüşümünü sağlamaktadır. Tam özel ve tam kamusal mal arasında başka tür mal ve hizmetlerin de yer alması ve bunların yoğun dışsal ekonomiler yaymaları nedeniyle, günümüzde kamu ve özel sektörün ekonomide birlikte hareket ederek ya da birbirini tamamlayan bir biçimde hizmet sundukları görülmektedir. Kamu sektörü ve özel sektör, birbirlerini destekleyerek rekabetçi yapının dışında, “karma ekonomi modeli” içerisinde etkin kaynak ayırımı ilkesini yerine getirmektedirler.⁶ Paul Samuelson 1947 yılında yayınladığı *Foundations of Economics Analysis* (Ekonomik Analizin Temelleri) isimli kitabında karma ekonomiyi; özel sektörle kamu sektörünün, piyasa ekonomisi çerçevesinde oluşan serbest karar ve tercihlerle siyasal karar ve tercihlerin, kişisel hak ve özgürlüklerle sosyal sorumlulukların, kişisel refah kriteri ile sosyal refah ölçülerinin karşılaştırılıp harman edildiği bir düzen olarak ifade etmiştir.

Karma ekonomi düzeninde hangi malların ne miktarda üretileceği, yani etkin kaynak ayırımı sorununun çözümünde, tüketici tercihleri esas alınmaktadır. Fakat kaynakların etkin kullanımı açısından, birçok alanda piyasa fiyatlarının bu tercihleri doğru olarak temsil etmediği görülmektedir. Bu durumlarda devlet, toplum tercihlerine uygun üretimi sağlamak ya da kaynak ayırımında etkinliği bozucu nedenleri kontrol etmek için vergi, borçlanma, harcama ve diğer politika araçlarıyla piyasa mekanizmasını düzeltici önlemler almaktadır. Böylece, tekelleşmeyi önlemek, herkese çalışma olanağı sağlamak, gelir dağılımındaki dengesizliği azaltmak, işçi-işveren ilişkilerini düzenlemek gibi temel hedeflere yönelik önlemlerle, ekonominin istikrar içinde büyümesini sağlama görevini üstlenmiş bulunmaktadır.

---

⁶ Şener, s.10.

Bir ekonomide kaynak kullanımında etkinlik; iktisadi refah fonksiyonunun maksimize edilmesi ile sağlanabilmekte, maksimizasyon için üretimde etkinlik, tüketimde etkinlik ve üretim ile tüketimde ortak etkinlik şartlarının yerine getirilmesi gerekmektedir.⁷

1.2.2 Adil Gelir Dağılımı İlkesi

Adil gelir dağılımı, reel gelir ve servetin kişiler arasında hakkaniyet çerçevesinde paylaşılması sonucunda meydana gelmektedir. Bir ülkede milli gelirden üretim faaliyetine katılanların dengeli ve adil bir pay almaları durumunda gelir dağılımında adalet sağlanmaktadır. Adil gelir dağılımı kavramı, sadece bir ekonomi teorisi olarak ortaya çıkmamakta, aynı zamanda, toplumda karşılaşılabilecek birçok ekonomik, sosyal ve ahlaki sorunların önünde set oluşturmaktadır.⁸

Adil gelir dağılımı sorununun piyasa ekonomisi içerisinde kendiliğinden çözüme kavuşturulamaması nedeniyle devlet ekonomiyeye müdahale ederek yeniden dağıtım politikası adı verilen bir mekanizma aracılığıyla adil bir gelir dağılımı gerçekleştirilmesine çalışmaktadır. Yeniden dağılım (redistribution), bir ülkede milli gelirin bir kısmının, vergi ve diğer zorunlu tasarruf araçları vasıtasıyla topluma yeniden vermek olarak tanımlanabilir. Yeniden dağılım politikası, adil bir gelir dağılımını gerçekleştirmek amacıyla bazı araçlardan yararlanmaktadır. Bu araçların başlıcaları mali olup; mali araçların bütününe gelirler politikası veya maliye politikası adı verilmektedir. Mali olmayan araçların bütünü ise sosyal politika ve para kredi politikası olarak bilinmektedir.⁹

Adil gelir dağılımının olmadığı bir yerde, yetersiz satın alma gücü nedeniyle, kişilerin özel mal ve hizmet satın alabilmeleri imkanı azalmaktadır. Kişiler ihtiyaç duydukları mal ve hizmetlere olan taleplerini dile getiremedikleri

---

⁷ Coşkun Can Aktan, Dilek Dileyici, İstiklal Y. Vural, **Kamu Ekonomisi ve Kamu Politikası**, Ankara: Seçkin Yayınları, 2006, s.17

⁸ Musgrave, s.25.

⁹ Aktan, s.18.

için, piyasa ekonomisi gelir düzeyi yeterli kişi ve gruplar için mal üretecektir. Toplumun kıt kaynakları lüks tüketim mallarının üretimine ayrıldığından, toplumun çoğunluğunun refahını arttırıcı temel mal ve hizmetler üretilmeyecektir. Bu nedenle gelişmiş ülkelerde devlet gelir dağılımını iyileştirmek amacıyla kamu ekonomisinin vergi, harcama ve borçlanma araçlarını en etkin bir biçimde kullanmaya çalışmaktadır.¹⁰

Adil gelir dağılımını sağlama ilkesi, siyasal güç açısından ekonomiyi yönlendirici önemli bir işlev görmektedir. Bu ilke çerçevesinde devlet kamu kaynaklarını istediği şekilde yönlendirebilmekte ve kendi siyasal çıkarları doğrultusunda istediği gruplara aktarabilmektedir. Siyasal güce böyle bir misyonun yüklenmesi ile iktidarların, seçim öncesi dönemlerde birçok kamusal kaynağı siyasal çıkarları doğrultusunda kullanabilmesi söz konusu olabilir.

1.2.3 İstikrarı Sağlama İlkesi

Bir ekonomide denge, genel olarak toplam arz toplam talep eşitliği veya yatırım tasarruf eşitliği olarak ifade edilmektedir. Bu büyüklüklerin birbirlerine eşit olmaması durumunda ekonomide istikrarsızlık var demektir. Ekonomide istikrarsızlığın mevcut olması fiyat istikrarının bozulması ve ekonominin tam istihdam denge düzeyinden sapması anlamına gelmektedir.¹¹

İstikrarı sağlama ilkesinin temel amacı; tam istihdamın, fiyatlar genel düzeyindeki istikrarın, dış ödemeler bilançosunda dengenin ve uygun sayılan bir büyüme oranının gerçekleştirilmesidir. Diğer ilkelere farklı olarak, istikrarı sağlama ilkesi dört alt amacıyla birlikte gerçekleştirilmeye yöneliktir.¹²

İstikrarı sağlama ilkesinin başarısı etkin kaynak ayırımı ve adil gelir dağılımı ilkeleri tarafından belirlenmektedir. Etkin kaynak ayırımı ve adil gelir dağılımı bütçelerinin denk olabilmeleri için istikrar bütçesinin açık vermesi

---

¹⁰ Şener, s.16.

¹¹ Aktan, s.19.

¹² Şener, s.23.

gerekmektedir.¹³ İstikrar sağlama ilkesine öncelik verildiği takdirde etkin kaynak ayırımı ve adil gelir dağılımı yerine getirilemediğinden ekonomi yapısal sorunlarla karşılaşmaktadır. Ekonomik istikrardan bahsedebilmek için fiyatlar genel düzeyi, istihdam, büyüme oranı ve ödemeler bilançosu dengesi ile ilgili göstergelerde büyük sapmaların olmaması veya kabul edilebilir değişimlerin varlığı gerekmektedir.

Ekonomide istikrarın sağlanabilmesi için hedeflenen tam istihdam, fiyatlar genel düzeyindeki istikrar ve uygun sayılabilecek bir büyüme oranı ülke iç dinamikleri ile gerçekleştirilmektedir. Ancak ülkelerarası ekonomik ilişkilerin gelişmesi ve bu ekonomik ilişkilerin iç istikrar durumunu etkilemesi, ülkeleri dış istikrarını sağlama çabalarına yöneltmiştir. Dış istikrarın sağlanması için ödemeler bilançosu ve döviz kurunda istikrarın sağlanması gerekmektedir. Yaşanan dış ödeme dengesizlikleri ve buna bağlı olarak ortaya çıkan kur değişimleri, dış ekonomik ilişkilerdeki gelişmelere karşı ilgiyi arttırmıştır.¹⁴

1.3 Kamu Kesiminin Yapısı ve Bileşimi

Bireylerin toplu yaşamdan kaynaklanan ihtiyaçlarının giderilmesinde kar amaçlı olarak faaliyet gösteren özel sektör firmalarının varlığı ve etkin olamamaları nedeniyle kamu kesimine ihtiyaç duyulmuştur. Kamu kesimi; kolektif ihtiyaçları karşılamak üzere kamu kaynaklarını etkin bir şekilde tahsis etme, üretim yapma ile ürettiği bu kamusal karakterli mal ve hizmetleri adil bir şekilde dağıtma ve istikrarı sağlama işlevini üstlenen bir yapıdadır.

Kamu kesiminin yapısı, ülkenin siyasi ve idari yapısı ile yakından ilişkili olduğu için kolaylıkla değişikliğe uğramamaktadır.¹⁵ Ancak, kamu kesiminin büyüklüğü siyasi iktidarların tercihlerine ve iktisadi konjektüre bağlı olarak

---

¹³ Musgrave, s.32.

¹⁴ Halil Seyidoğlu, **Uluslararası Finans**, 4. Baskı, İstanbul: Güzem Can Yayınları, 2003, s.56.

¹⁵ Hülya Kirmanoğlu, **Kamu Ekonomisi Analizi**, 2. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları, 2009, s.33.

değişime uğrayabilmektedir. Türkiye’de yerel yönetimlerin genel anlamda politize olmaları nedeniyle hizmetlerin sunumu yönünden kamu ekonomisinin adalet, etkinlik ve istikrar amaçlarından sapmalar gözlenmektedir.

Kamu kesiminin yapısı bir ülkeden diğerine farklılık arz edebilmektedir. Kamu kesimini idari olarak şu şekilde sınıflandırmak mümkündür:¹⁶

- Merkezi Yönetim
- Yerel Yönetimler
- Kamu İşletmeleri

Merkezi yönetim ve yerel yönetimler, daha çok kolektif olarak topluma sunulmaları daha etkin olan, yani piyasa aktörleri tarafından yapılmaları etkin veya adil sonuçlar vermeyen hatta çoğunlukla piyasanın hiç oluşmadığı hizmetlerin üretildiği birimlerdir. Merkezi düzeyde örgütlenme, sunulan hizmetin faydasının yayıldığı alan, merkezi yönetimin egemenlik hakkının yayıldığı alana tekabül ediyorsa etkindir. Eğer, sunulan hizmetin faydası sadece belirli bir bölge içerisinde ortaya çıkıyorsa, bu hizmeti söz konusu bölgenin kolektif yönetiminin yani yerel yönetimin sunması daha etkindir.¹⁷

Kamu işletmeleri, sermayelerinin tamamı veya büyük bir kısmı kamu tüzel kişilerine ait olan işletmelerdir. Kamu işletmelerinde, işletmenin mülkiyeti kamu kurumlarında yer almaktadır. Burada ifade edilen kamu kurumu, merkezi yönetim veya yerel yönetim olarak karşımıza çıkabilmektedir.¹⁸

Dünyada birçok ülkede bazı özellikleri dolayısıyla piyasa içerisinde etkin olarak sunulamayan, rekabet koşullarının mevcut olmadığı endüstriler yani doğal tekeller kamu işletmesi şeklinde örgütlenmektedir. Piyasa ekonomisi koşullarında çalışabilecek olan bazı sektörlerde de kamu işletmeleri mevcuttur. Günümüzde

---

¹⁶ Aykut Herekman, **Kamu Maliyesi, Devlet Faaliyetleri ve Finansman Teknikleri**, Ankara: Sevinç Matbaası, 1988, s.25.

¹⁷ Kirmanoğlu, s.34.

¹⁸ İlhan Cemalcılar, Doğan Bayar, İnal Cem Aşkun, Şan Özalp, **İşletmecilik Bilgisi**, 3. Baskı, Eskişehir: İşitme Özürlü Çocuklar Eğitim ve Araştırma Vakfı Yayınları, No:3, 1983, s16.

azalan sayılarına rağmen bu tür kuruluşlar, rekabetçi piyasaların çalışmadığı ve özel kesimin yeterince gelişmemiş olduğu dönemlerde birçok ülkede sanayileşme politikalarının başarısı, tarım kesiminin sübvansiyonu ve tüketicilere ucuz-kaliteli mal sunmak için önemli roller üstlenmişlerdir.¹⁹

Birlikte arz ve tüketim ile hizmetlerden yararlanma yönünden kişilerin dışlanamaması olarak özellikleri sıralanabilen kamusal mallar; tam kamusal mallar, yarı kamusal mallar ve yarı özel mallar olarak üç grupta sınıflandırılmaktadır. Kamusal mal gruplarının yaymış oldukları dışsallıkların yoğunluğuna göre sınıflandırma yapılmaktadır. Temel eğitim, temel sağlık ve savunma gibi hizmetlerde dışsallıklar en yoğun bir biçimde ortaya çıkmaktadır. Yarı kamusal mallardan yarı özel mallara doğru geçiş yapıldıkça dışsallıklar azalmakta, bu iki tür hizmetin kamusal ve kişisel özellikleri ortaya çıkmaktadır. Yerel yönetim birimlerinin hem kamu hem de piyasa ekonomilerine tabi olmasının nedeni, hizmetlerinin yarı özel mallar grubunda yer almasından kaynaklanmaktadır. Yerel yönetim birimlerinin hizmetlerine azalan maliyet koşullarının geçerli olduğu doğal tekel, devlet tekeli ve sıfır marjinal maliyet koşulları uygulanabildiğinden, belediye hizmetlerinde kamu ekonomisinin temel ilkelerine uygun bir yapılanma gerçekleştirilebilir.

Şekil 1’de, azalan maliyetin bulunduğu durumda, yatay eksen de üretilen mal ve hizmetin miktarı, dikey eksen de ise fiyat ve maliyet gösterilirken; MC, marjinal maliyeti; MR marjinal geliri; AR (ya da D) talep eğrisini; AC ise, ortalama maliyeti; E_s ise toplum kaynaklarının en etkin kullanıldığı denge noktasını göstermektedir. E_s noktasında yerel yönetimlerce kullanılan kaynağın topluma olan marjinal maliyeti ile toplumsal faydayı gösteren marjinal fayda birbirine eşit olmakta ve toplum refahı maksimize edilmektedir. Toplum refahının maksimizasyonu ölçek büyüklüğünün öngördüğü biçimde içsel ekonomilerden yararlanmaya imkan tanıdığından, yerel yönetim hizmetlerinin tek elden yapılmasını ya da doğal tekel oluşturulmasını gerektirmektedir.²⁰

---

¹⁹ Kirmanoğlu, s.108.

²⁰ Şener, s.79.

1.4 Devletin ve Yerel Yönetimlerin Ekonomideki Payı

Ekonomik bir tanımlamayla devlet; vergi toplama, para basma ve toplum adına borçlanma tekeli elinde tutan, bu yolla topladığı gelirleri cari, yatırım ve transfer harcaması şeklinde harcayan, yurttaşlar arasındaki sorunların çözümünde hakem rolü üstlenen ve bu yolda kuvvet kullanabilen, hak ve özgürlükleri güvence altına alabilen organize bir güçtür.²¹ Devlet; ekonomi alanında gerek zorunlu mali faaliyetleri, gerekse hukuki ve idari düzenlemeleri ile piyasaya etki eden en büyük mal ve hizmet alıcısı harcamacı birim olarak en büyük aktör konumunda yer almaktadır. Devlet, toplumdaki diğer tüm organizasyonlardan farklılık arz etmektedir. Bu farklılık onun sahip olduğu gücün doğasından ve kaynağından ortaya çıkmaktadır. Uygulanan siyasi sistemler bu gücün sınırlarını belirlemektedir. Bu sınırları belirleyen etkenler; toplumların ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasi değişimleri olarak sıralanabilir.

Devlet, elinde bulundurduğu araçlarla maliye politikası uygularken ekonominin tüm kesimlerine etkide bulunmaktadır. Devlet belirlenmiş olan görevlerini yerine getirebilmek için söz konusu politikaları uygularken, gereken nakdi araçları en uygun şekilde sağlama amacını ve elde ettiği bu araçları ülke ekonomisine en fazla faydayı sağlayacak şekilde kullanma amacını gütmektedir.²² Dolayısıyla, devletin uyguladığı maliye politikası enflasyonist ve deflasyonist eğilimleri önlemek suretiyle tam istihdamı sağlamaya çalışarak ekonomik istikrarı korumak, kaynak ayırımında etkinliği ve gelir dağılımında adaleti sağlayarak ekonomik kalkınmanın gerçekleştirilmesini amaçlamaktadır.²³

Ekonomide hiçbir kamusal mal arzının olmadığı, bütün ekonominin sadece özel mallardan oluştuğu ekstrem bir durumda dahi devlete minimum düzeyde rol düşecektir. Bu rol, piyasaların iyi işlemlerini, kaynakların etkin şekilde ve en az

---

²¹ Osman Demir, **Ekonomide Devlet**, Ankara: Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları, No: 71, 1997, s.2.

²² Heinz Haller, **Maliye Politikası Teorik Esasları ve Temel Problemleri**, Salih Turan (çev.), 3. Baskı, İstanbul: Filiz Kitabevi, 1994, s169.

²³ İsmail Türk, **Maliye Politikası (Amaçlar - Araçlar) ve Çağdaş Bütçe Teorileri**, Ankara: Turhan Kitabevi, 1997, s20.

maliyetle tahsisini sağlamak olacaktır. Üretimde kamu sermayesinin payını inceleyen Lynde ve Richmond, özel sektör verimliliğinde kamu sermaye altyapısının çok önemli bir role sahip olduğunu kanıtlamaya çalışmış; altyapı, ulaşım, su gibi hizmetlerin yerel yönetimler tarafından yerine getirilmediği durumlarda ekonomik büyüme potansiyelinin azalacağı sonucuna ulaşmıştır.²⁴

Özellikle II. Dünya Savaşı sonrasında savaş yaralarının sarılabilmesi amacıyla, daha önce yerine getirilemeyen sosyal güvenlik hizmetlerinin yerine getirilmesi, endüstrileşmenin öngördüğü altyapı yatırımlarının yapılması, işsizlikle mücadelenin devletin temel görevlerinden en önemlisi olduğu görüşünün kabul görmesi ve diğer birçok sosyo-ekonomik nedenlerden ötürü devletin ekonomideki payı artmıştır.²⁵ Gelişmiş ülkelerde toplam vergi gelirlerinin gayri safi milli hasılaya oranlarını gösteren Tablo 1, gelişmiş ülkelerde kamu sektörünün büyüme eğiliminde olduğunu göstermektedir. Tablodan da anlaşılacağı üzere, ABD, Japonya ve Almanya dışındaki gelişmiş ülkelerde 1960 ve sonrasında oldukça hızlı bir büyüme yaşanmıştır. Kamu sektörünün Türkiye’de de büyüme eğiliminde olduğu Tablo 1’den anlaşılmaktadır.

ABD’nin diğer gelişmiş ülkelere nazaran daha küçük bir kamu ekonomisine sahip olması, bu ülkede piyasa ekonomisinin daha ağırlıklı olmasından kaynaklanmaktadır. Buna karşın, Avrupa’da bulunan gelişmiş ülkelerin önemli bir kısmı, planlı ekonomi anlayışını benimsediklerinden daha büyük bir kamu sektörüne sahip olmuşlardır. ABD ve Japonya’ya kıyasla tabloda yer alan AB ülkelerinde devletin ekonomideki payı çok daha fazladır. ABD’de 2007 yılında yaşanan finansal dalgalanma ve mortgage krizi neticesinde gelişmiş ülkelerde devletlerin ekonomideki payı artış göstermiştir. Özellikle başta ABD olmak üzere gelişmiş ülkelerin bankalarında yaşanan sermaye sıkıntılarında devletler müdahale etmiş ve özel sektör bankalarından hisse satın alma yolunu kullanmışlardır.

---

²⁴ Catherine Lynde ve James Richmond, **The Role of Public Capital in Production**, The Review of Economics and Statistics, Vol:74, No:1, 1992, s.43.

²⁵ Şener, s.29.

Tablo 1: Bazı Gelişmiş Ülkelerde Kamu Harcamalarında Artış Eğilimi

Ülkeler	1960	1985	1990	1995	2000	2005	2006	2007	2008
ABD	27.3	25.6	27.3	27.9	29.9	27.3	28.0	28.3	26.9
Almanya	33.9	36.1	34.8	37.2	37.2	34.8	35.6	36.2	36.4
Avusturya	22.9	40.9	39.6	41.2	42.6	42.1	41.7	41.9	42.9
Belçika	25.2	44.4	42.0	43.6	44.9	44.8	44.5	44.4	44.3
Danimarka	25.3	46.1	46.5	48.8	49.4	50.7	49.1	48.9	48.3
Finlandiya	27.6	39.7	43.5	45.7	47.2	43.9	43.5	43.0	42.8
Fransa	33.8	42.8	42.0	42.9	44.4	43.9	44.2	43.6	43.1
İngiltere	27.1	37.6	36.1	34.5	37.1	36.3	37.1	36.6	35.7
İsveç	30.9	47.3	52.2	47.5	51.8	49.5	49.1	48.2	47.1
İtalya	27.9	33.6	37.8	40.1	42.3	40.9	42.1	43.3	43.2
Japonya	26.5	27.4	29.1	26.8	27.0	27.4	27.9	28.3	28.1
Norveç	32.4	42.6	41.0	40.9	42.6	43.5	43.9	43.4	42.1
Türkiye	11.9	11.5	14.9	16.8	24.2	24.3	24.5	23.7	23.5

Kaynak: Revenue Statistics 1960 - 2008, OECD Yayınları, 2009, <http://www.oecd.org/dataoecd/48/27/41498733.pdf> (21 Haziran 2010), s.1.

Yerel yönetim harcamalarının toplam harcamalara olan oranını incelediğimizde Türkiye %13.56'lık oran ile Tablo 2'de yer alan gelişmiş ülkeler arasında ABD'den sonra en az paya sahip ülke olarak karşımıza çıkmaktadır. Yerel yönetim harcamalarının GSYİH'ye oranına baktığımızda ise Türkiye %3.82'lik pay ile son sırada yer almaktadır. Buna karşılık, gelişmiş üniter Fransa' da aynı oran % 20,69, gelişmiş federal Almanya'da ise %15.68 düzeyindedir. Türkiye ile İspanya çok yakın oranlara sahiptir. Tablodan anlaşılacağı üzere, Türkiye'de yerel yönetim ağırlığının herhangi bir anormal küçüklük özelliği taşımadığını ve devlet bütçesi içinde yerel yönetimlerin aldığı payın gelişmişlik sıralaması ile doğrusal bir ilişki içinde olmadığını ortaya koymaktadır.

Tablo 2: Bazı Gelişmiş Ülkelerde Yerel Yönetim Harcamalarının Toplam Harcamalara ve GSYİH'ye Oranı

<i>Ülkeler (2009)</i>	<i>Toplam Harcamalara Oranı</i>	<i>GSYİH'ye Oranı</i>
ABD	%11.6	%10.4
Almanya	% 15.68	% 7.45
Avusturya	% 14.19	% 7.43
Fransa	% 20.69	% 11.59
Hollanda	% 33.99	% 17.48
İngiltere	% 27.95	% 14.49
İsveç	% 47.52	% 26.22
İtalya	% 31.15	% 16.18
İspanya	% 13.65	% 6.27
Türkiye	% 13.56	% 3.82

Kaynak: OECD Fiscal Decentralisation Database, OECD Yayınları, 2009, <http://www.oecd.org/document/16/51/47467539.pdf> (21 Şubat 2011), s.1.

1.5 Dışsallıklar Teorisi

Dışsallık (Externality), ekonomide yer alan bir aktörün, üretim ya da tüketim fonksiyonuyla başka bir aktörün üretim ya da tüketim fonksiyonunu etkilemesi ve bu etkileşimin etki eden aktörün karar verme sürecini değiştirmemesi durumu olarak ifade edilmektedir.²⁶

Bir bireyin ya da bir firmanın, diğer birey ve firmaları etkilediği, bir firmanın diğer firmalar üzerine maliyet yüklediği ancak zararını karşılamadığı ya da alternatif olarak bir firmanın diğerlerine bir fayda sağladığı, ancak bu faydanın karşılığını alamadığı birçok durum dışsallığı ifade eder.²⁷ Ekonomide dışsallık

²⁶ Eric Verhoef, **Externalities**, Free University Research Memorandum, No:31, 1997, s.5.

²⁷ Joseph E. Stiglitz, **Economics of the Public Sector**, New York: W.W. Norton & Company Inc, 1986, s.92.

olarak adlandırılan böyle durumlarda ekonomik birimlerin, faaliyetlerinin yalnızca kendi üzerlerindeki doğrudan etkilerini hesaba katıp, diğerleri üzerindeki etkilerini ihmal etmeleri, dolayısıyla toplumun belirli bir üyesi tarafından yapılan üretim ve tüketim sonucu doğan fayda ve maliyetlerin toplumun diğer üyelerine taşınması söz konusudur.²⁸

Dışsallığın ortaya çıkabilmesi için; bir bireyin üretim ve tüketim fonksiyonundaki gerçek değişkenlerle diğer bireyleri etkilemesi ve bu etkileşim esnasında kendisinin refah seviyesinde herhangi bir değişimin olmaması, etkiyi oluşturanın bu etki sonucunda oluşan fayda ya da maliyeti dengeleme ya da tazmin yoluna gitmemesi gerekmektedir.²⁹

Dışsallık kavramı ilk kez İngiliz ekonomist Alfred Marshall tarafından kullanılmıştır. Marshall'ın ortaya koyduğu bu kavramı, Arthur Pigou yeni bir biçimde ele almış ve refah ekonomisi ile dışsallıklar arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmıştır.³⁰ Chicago okulunun temsilcilerinden olan ekonomist Coase, Pigou'nun suçlu/kurban döngüsü içerisinde ele almış olduğu dışsallık tanımını eleştirmiş, sorunun haklar üzerindeki anlaşmazlıklar şeklinde algılanması gerektiğini savunmuştur.³¹

Dışsallıkların tanımından çıkarılacak en önemli sonuç, fiyat yani piyasa mekanizması dışında gelişen fayda ve maliyetlerden ya da kazanç ve kayıplardan söz edildiğine göre, dışsallıkların kamusal mal ve hizmetlerle doğrudan ilişkili olduğudur. Dışsal ekonomiler, piyasa ekonomisinin kurallarının uygulanamadığı bir alanı oluşturması nedeniyle gerekli düzeltmeler kamu birimleri tarafından yapılmaktadır. Bu süreç vergileme ve cezalandırma yöntemleriyle kamu birimleri tarafından içselleştirilmektedir. Kamusal mal gruplarının yaymış oldukları

---

²⁸ Ömer Faruk Batırel, **Kamu Maliyesi Teorisine Giriş**, İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayınları, No: 492, 1990, s.62.

²⁹ William J. Baumol ve Wallace E. Oates, **The Theory of Environmental Policy**, 2. Baskı, Cambridge: Cambridge University Press, 1988, s.17.

³⁰ Sinan Sönmez, **Kamu Ekonomisi Teorisi: Kamu Harcamalarında Etkinlik Arayışı**, Ankara: Teori Yayınları, 1987, s.123.

³¹ R. H. Coase, **Essays on Economics and Economists**, Chicago: University of Chicago Press, 1994, s.10.

dışsallıkların yoğunluğuna göre çeşitli sınıflandırmalar yapılmaktadır. Yarı özel mallar grubunda sınıflandırılan belediyelerin hizmetleri tam kamusal mallara göre daha düşük düzeyde dışsallık yaymaktadır.

1.5.1 Dışsallıkların Sınıflandırılması

Dışsallıkları sahip oldukları çeşitli özellikler ve nitelikler nedeniyle farklı şekillerde sınıflandırılabilme imkanı mevcuttur. Bu nedenle dışsallıklar teorisinde tek ve kabul görmüş kesin bir sınıflandırma yapmak mümkün değildir. Dışsallıkları literatürde genel kabul görmüş dört ana bölüm altında sınıflandırabiliriz. Bunlar:

- Pozitif - Negatif Dışsallıklar
- Üretim - Tüketim Dışsallıkları
- Marjinal - İnframarjinal Dışsallıklar
- Parasal - Teknolojik Dışsallıklar'dır.

1.5.1.1 Pozitif - Negatif Dışsallıklar

Çeşitli ekonomik faaliyetler sonucunda meydana gelen dışsallıkların yarattığı etkilerin niteliği göz önüne alındığında pozitif - negatif dışsallıklar ayrımı ile karşılaşılmaktadır. Pozitif dışsal ekonomiler, ekonomik birimlerin eylemlerinin diğer birimlere fayda sağlaması ve bu faydayı elde edenlerin eylemi gerçekleştirene ödemedede bulunmaması durumunda ortaya çıkmaktadır. Gerek üretim gerekse tüketimde pozitif dışsal ekonomiler söz konusu olduğu zaman, ekonomide oluşan sosyal fayda kişinin özel faydasından yüksektir. Bu durumda mal ve hizmet için oluşan piyasa fiyatı üreticiler için sosyal optimum düzeyindeki fiyatın altında oluşurken tüketiciler için bu fiyatın üstünde olacaktır. Bir pozitif

dışsallık mevcutken, fiyatlar bir mal ya da hizmetin marjinal sosyal faydasına tam olarak eşitlenmemektedir.³²

Pozitif dışsallık yayan, dışsallıktan etkilenenlere bir takım faydalar sağlamakta, fakat oluşan faydalar fiyat mekanizmasıyla dağıtılamamasından ötürü söz konusu faydadan etkilenenler eylemi gerçekleştirene herhangi bir ödemede bulunmamaktadırlar. Negatif dışsallıklar ise, ekonomik aktörlerin eylemlerinin diğer birimler için zarara neden olduğu, ancak eylemi gerçekleştiren birimin bu zararı karşılamadığı durumda meydana gelen dışsallıktır.³³

Pozitif dışsallığa örnek olarak arı yetiştiricisi ve elma bahçesi sahibinin komşu olduğu bir ortam verilebilir. Arı yetiştiricisi, arılarının polen taşıması sonucu komşu elma bahçesinin sahibine bir dışsallık aktarmış olur. Arı sayısı ne kadar çok olursa, elma bahçesinde de o kadar fazla elma yetişir. Aynı şekilde elma bahçesi de arıcı üzerinde olumlu dışsallık aktarmaktadır. Elma bahçesinde ne kadar çok arı olursa, arıcı da arılardan o kadar çok bal alacaktır.³⁴ Elma bahçesi sahibi komşusu olan bal üreticisinden sağladığı faydanın bedelini ödememekte ve elma üreticisinin elde ettiği bu fayda piyasada işleme konu olmamaktadır. Dışsallık pozitif olduğunda tüketicinin faydası çoğalmakta, firmanın karı artmakta ve maliyetleri azalmaktadır. Negatif dışsallık durumunda ise üreticinin maliyeti artmakta ve karı azalmakta, tüketicinin faydası ve toplum refahı ise azalmaktadır.³⁵

1.5.1.2 Üretim - Tüketim Dışsallıkları

Herhangi bir üreticinin üretiminin diğer bir bireyin tüketim fonksiyonuna ya da başka bir üreticinin üretim fonksiyonuna bağımsız olarak girmesine üretim

---

³² David N. Hyman, **Public Finance: A Contemporary Application of Theory to Policy**, 10. Baskı, USA: Thomson South-Western Press, 2010, s.101.

³³ Randall G. Halconbe, **Public Finance: Government Revenues and Expenditures in the USA Economy**, St. Paul: West Pub Co., 1996, s.75.

³⁴ Stiglitz, s.262.

³⁵ Herber, s.41.

dışsallığı, belirli bir bireyin tüketiminin diğer bir bireyin tüketim fonksiyonuna bağımsız değişken olarak girmesine ise tüketim dışsallığı denmektedir.³⁶

Malların üretilirken ya da tüketilirken yaydıkları dışsal etkilere göre sınıflandırma yapılabilmektedir. Üretim dışsallıklarını kendi içerisinde girdi ve çıktı dışsallıkları olarak da sınıflandırmak mümkündür.³⁷

Stiglitz'in komşu olan elma bahçesi sahibi ve arı yetiştiricisi arasındaki ilişkileri, bir üreticinin başka bir üreticiye dışsal fayda yaratmasına da örnek olarak gösterilebilir.

1.5.1.3 Marjinal - İframarjinal Dışsallıklar

Bir üretim veya tüketim faaliyetindeki ilave değişiklikten dolayı ekonomik birimlerin fayda ve maliyet fonksiyonlarındaki olumlu ve olumsuz değişmelere marjinal dışsal ekonomiler adı verilmektedir. İframarjinal dışsallıklar ise aynı koşullarda ya hiçbir değişikliğin meydana gelmemesini ya da değişikliğin ihmal edilebilir boyutlarda olmasını ifade etmektedir.³⁸

Diğer bir ifadeyle, X firmasının davranışı Y firmasının amaç fonksiyonunu etkiliyorsa dışsallık marjinaldir. Eğer etki ancak belli bir noktadan sonra ortaya çıkıyorsa iframarjinal bir dışsallık söz konusu olacaktır. Çevre kirliliğinden doğan dışsallıkların önemli bir bölümünün iframarjinal nitelikte olması, etkinin ancak belirli bir zaman ve noktadan sonra ortaya çıkmasından kaynaklanmaktadır.

İframarjinal dışsallıklar negatif ve pozitif iframarjinal dışsallıklar olarak iki gruba ayrılmaktadır. Marjinal zararın sıfır olduğu dışsallık türüne negatif iframarjinal dışsallıklar, marjinal faydanın sıfır olduğu dışsallık türüne ise pozitif iframarjinal dışsallıklar denilmektedir.³⁹

---

³⁶ Nihat Elizdoğan, **Kamu Maliyesi**, 5. Baskı, Bursa: Ekin Yayınevi, 1996, s.26.

³⁷ Neil Bruce, **Public Finance and the American Economy**, 2. Baskı, Washington: Addison-Wesley, 2001, s.89.

³⁸ James M. Buchanan ve Wm. Craig Stubblebine, **Externality**, *Economica*, Vol: 29, No:116, Oxford: Blackwell Publishing, 1962, s.371.

³⁹ Halconbe, s.80.

1.5.1.4 Parasal - Teknolojik Dışsallıkları

Bir ekonomik aktörün üretim ya da tüketim faaliyeti sonucunda ekonomideki diğer kişi ya da kişileri sadece fiyat yoluyla dolaylı olarak olumlu veya olumsuz yönde etkilemesi sonucunda ortaya çıkan dışsallık türüne parasal dışsallık denilmektedir.⁴⁰

Parasal dışsallıklar, bir ekonomik faaliyetin diğer ekonomik birimleri piyasa mekanizması yoluyla etkilemesidir. Parasal dışsal ekonomi ifadesinin nedeni, bu ekonomilerin piyasadaki arz ve talep şartlarında, fiyatlarda meydana gelen değişimler aracılığıyla ortaya çıkmasıdır. Arz-talep şartlarında, fiyatlardaki bu değişikliğe firmalar ve endüstriler yol açmaktadır. Bir firmadaki veya endüstrideki değişiklik bu birimler arasındaki bağıllık nedeni ile piyasadadan geçerek diğerlerini etkilemekte, bunlar üzerinde kazanç veya kayıplar ortaya çıkmaktadır.⁴¹

Azalan getiri söz konusu iken, bir malı satın alarak onun talebini artırmak, bu malın fiyatını yükseltebilecektir. Böylece aynı malı tüketen diğer alıcılar bundan olumsuz yönde etkilenecektir. Bu durum negatif parasal dışsallığı ifade etmektedir. Artan getiri söz konusu olduğunda ise, bir malı satın alarak onun talebini artırmak, bu malın daha düşük fiyattan daha çok satılacağı anlamına gelmektedir. Söz konusu malın fiyatındaki düşüşün, onu tüketen diğer alıcılara sağladığı yarar pozitif parasal dışsallığı ifade etmektedir.⁴²

Bir firmanın üretim fonksiyonuna ya da bireyin fayda fonksiyonuna doğrudan olumlu ya da olumsuz bir biçimde etki eden dışsallıklara teknolojik dışsallıklar denilmektedir.⁴³

---

⁴⁰ Bruce Greenwald ve Joseph Stiglitz, **Externalities in Economies with Imperfect Information and Incomplete Markets**, The Quarterly Journal of Economics, Vol:101, No:2, 1986, s.229.

⁴¹ Erol Manisalıoğlu, **Dışsal Ekonomiler ve İktisadi Gelişme**, İstanbul: Sermet Matbaası, 1971, s.8.

⁴² Tibor Scitovsky, **Welfare and Competition**, London: Routledge, 2003, s.283.

⁴³ Halconbe, s.79.

Teknolojik dışsallıklar, statik ve dinamik teknolojik dışsallıklar şeklinde ikiye ayrılmaktadır. İlki, üreticiler arasında doğrudan doğruya ortaya çıkan üretim ilişkilerine dayanan; üreticilerin üretim fonksiyonları arasında piyasaya bağlı olmayarak meydana gelen kazanç ve kayıplardır. Birbirine çok yakın bulunan, iki ayrı firmaya ait petrol kuyuları bu gruba örnek gösterilebilir. Bu tip dışsal ekonomiler statik bir yapıya sahiptirler. Teknolojik dışsallıkların ikinci grubunu, zaman içindeki değişmelere bağlı olarak ortaya çıkan ve bu nedenle dinamik bir yapıya sahip olan ekonomiler oluşturmaktadır. Ekonomi içinde zamanla, daha üstün işgücü arzının meydana gelmesi, teknik eleman ve idareci arzı bakımından daha uygun şartların hazırlanması endüstriler ve firmalar için dışsal ekonomi niteliğindedir.⁴⁴

1.5.2 Dışsallıkların İçselleştirilmesi

Potansiyel dışsallıkların devletin piyasa ekonomisine karışarak, toplumdaki kişilerin fayda fonksiyonlarına sokulması olgusuna, olumlu dışsal ekonomilerin ya da dışsallıkların içselleştirilmesi denilmektedir.⁴⁵

Dışsallıkların içselleştirilmesi sorunu, piyasa ve kamu müdahaleleri çerçevesinde ele alınmaktadır. Piyasa ekonomisinde, pozitif dışsallık yayan mal ve hizmetlerin toplum için gerekli düzeyin altında; negatif dışsallık yayan mal ve hizmetlerin de toplum için gerekli miktarın üzerinde üretildiği görülmektedir. Bu gibi durumlarda etkin kaynak ayırımında sapmalar olabilmektedir. Piyasa mekanizmasının, olumlu ve olumsuz dışsallığa yol açan mal ve hizmetlerin üretimi yönünden neden olduğu bu etkinsizlikler ayrıca adil gelir dağılımı ve istikrarı sağlama amaçlarını da olumsuz yönde etkilemektedir. Bu nedenle devlet, olumlu ve olumsuz dışsallıkları içselleştirerek piyasa mekanizmasında etkinliği sağlamaya çalışmaktadır.⁴⁶

---

⁴⁴ Manisaloğlu, s.7.

⁴⁵ Şener, s.88.

⁴⁶ Güneri Akalın, **Kamu Ekonomisi**, Ankara: Akçağ Yayınları, 2000, s.29.

İçselleştirme genel olarak dışsal etkilerin oluşturdukları maliyetlerin belirlenmesi ve fiyatlandırılması sonucunda, söz konusu maliyetlerin dışsallık yayanlara yansıtılması şeklinde yapılmaktadır. İçselleştirme ile dışsal maliyetlerin özel maliyetlere dönüştürülmesi hedeflenmektedir.

Herhangi bir özel malın tüketimi başkalarının da aynı malı tüketmesine engel olmasa bile, piyasa ekonomisinde yalnızca bedelini ödeyenler için mal ve hizmet üretilmektedir. Böylece potansiyel dışsal ekonomi yayan mal ve hizmetlerin tüketiminde bedelini ödemeyenlerin yararlanma olanağı ortadan kalkmaktadır. Potansiyel dışsallıkların, devletin piyasa ekonomisine müdahalesi ile toplumdaki diğer kişilerin fayda fonksiyonlarına girmesi, olumlu dışsallıkların içselleştirilmesi demektir. Piyasa ekonomisine yönelik düzenlenen vergisel teşviklere rağmen, potansiyel dışsallıkları içselleştirememesi durumunda kendi kuruluşlarıyla özel girişimcilerin yerini almak gibi bir çözüm bulmaktadır. Fransa, Almanya ve ülkemizde dışsallıkların içselleştirilmesi bakımından, eğitim hizmetlerinin tamamına yakın bir kısmı devlet tarafından gerçekleştirilmektedir.⁴⁷

Dışsallıkların içselleştirilmesinde konuyla ilgili bireylerin teşhisi ve marjinal dışsal fayda ya da maliyetin parasal değerinin ölçülmesi gerekmektedir. Bu teşhis ve ölçüm için gereken verilerin elde edilmesi oldukça güçtür. Dışsallıklara karşı uygulanan ekonomik politikalar, dışsal fayda ya da dışsal maliyetin gerçek değeri ile ilgili güçlü fikir farklılıkları nedeniyle literatürde çok sık olarak tartışılmaktadır.⁴⁸

Ekonomik birimlerin olumsuz dışsallık olarak başkalarına yükledikleri marjinal maliyetlerin, üreten veya tüketenlerin maliyet fonksiyonlarına dahil edilmesi gerekmektedir. Böylece, üretim - tüketim maliyeti artan birimler üretim - tüketim miktarını azaltacaktır. Bu amaçla devlet dışsal zarara eşit düzeltici, cezalandırıcı ya da yasaklayıcı bir vergi ile müdahale edebilmektedir. Sosyal dengenin kurulması ve olumsuz dışsallıkların giderilmesinde, üretim - tüketim birim başı yasaklayıcı ya da cezalandırıcı bir vergileme ile firmaların üretimi

---

⁴⁷ Şener, s.88.

⁴⁸ Hyman, s.105.

düşürmeleri ya da fiyat yükseltmeleri, tüketicilerin taleplerinin kesilmesi veya azaltması sağlanabilmektedir. Üretilen - tüketilen mallara konulacak olan vergi, olumsuz dışsallıkları ya da başkalarına yüklenen marjinal maliyeti sıfırlayacak düzeyde olmalıdır.⁴⁹

Zayıf bir mali sistem, ekonomik istikrarı global düzeyde rahatsız ederek olumsuz dışsallıklar yaratabilecektir. Dışsallıkların önlenmesinde sadece piyasa bazlı teşvikler ve piyasa inisiyatifi yeterli gelmemektedir. Bu noktada kamu kesiminin müdahalesi beklenmektedir. Ancak, devlet müdahalesinin işleme konulması esnasında hangi sektörün daha önemli miktarlarda dışsallıklar yarattığının ölçülmesi zor bir işlem olduğundan, müdahalenin boyutunu ve büyüklüğünü ifade etmek zorlaşmaktadır.

---

⁴⁹ Şener, s.90.

İKİNCİ BÖLÜM

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİ

2.1 Büyükşehir Belediyelerinin Temel Hizmet Alanları

10.07.2004 tarihinde kabul edilen 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'na⁵⁰ göre büyükşehir belediyesi; en az üç ilçe veya ilk kademe belediyesini kapsayan, bu belediyeler arasında koordinasyonu sağlayan, kanunlarla verilen görev ve sorumlulukları yerine getiren, yetkileri kullanan, idari ve mali özerkliğe sahip, karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan ve Büyükşehir Belediye Meclisi, Büyükşehir Belediye Encümeni ve Büyükşehir Belediye Başkanı'ndan oluşan organlara sahip kamu tüzel kişiliğidir. Belediye sınırları içindeki ve bu sınırlara en fazla 10 km. uzaklıktaki yerleşim birimlerinin son nüfus sayımına göre toplam nüfusu 750.000'den fazla olan il belediyeleri, fiziki yerleşim durumları ve ekonomik gelişmişlik düzeyleri de dikkate alınarak, kanunla büyükşehir belediyesine dönüştürülebilmektedir. Büyükşehir belediyesi sınırları içine katılan ilçe belediyeleri büyükşehir ilçe belediyesine, diğer belediyeler ilk kademe belediyesine dönüşmekte ve köylerin tüzel kişiliği kaldırılarak bunların mahalle olarak hangi belediyeye katılacağı Bakanlar Kurulu kararıyla belirlenmektedir.

Büyükşehir belediyeleri birer kamu kuruluşu olmaları nedeniyle, yerine getirdikleri tüm hizmetlerin dayanmakta olduğu bir hukuki alt yapı mevcuttur. Büyükşehir belediyeleri; yetki ve kaynağını anayasadan almakta; görev, yetki ve sorumlulukları ise kanunla belirlenmektedir. Büyükşehir belediyelerinin görev, yetki ve sorumluluklarını düzenleyen pek çok mevzuat hükmü bulunmakta olup bunlar arasında özellikle 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu belirleyici rol oynamaktadır.

---

⁵⁰ **5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu**, (23.07.2004 Tarih, 25531 Sayılı Resmi Gazete), 12. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2006.

Tablo 3: Büyükşehir Belediyelerinin Hizmet Alanları

Acil Yardım	Gıda Bankacılığı	Kültür Sanat	Su
Ağaçlandırma	Haller	Mesleki Kurslar	Şehiriçi Trafik
Ambulans	İçme Suyu	Mezarlıklar	Tanıtım
Atık Su	İmar	Mezbaha	Temizlik
Aydınlatma	İskan	Okul Öncesi Eğitim	Termal Su
Coğrafi Bilgi Sistemi	İtfaiye	Otobüs Terminalleri	Toplu Taşıma Sistemleri
Çevre	Kadın ve Çocuk Koruma Evi	Özürlü, Yaşlı, Düşkün ve Dar Gelirli'lere Hizmet	Trafik
Çevre Düzeni Planı	Kanalizasyon	Park ve Yeşil Alanlar	Turizm
Çevre Sağlığı	Katı Atık	Planlama	Ulaşım
Doğalgaz	Kaynak Suları İşletmek	Ruhsat	Yat Limanı
Eğitim	Kent Bilgi Sistemi	Sağlık	Yol ve Aydınlatma
Ekonomi ve Ticaret	Kentsel Alt Yapı	Sosyal Hizmet ve Yardımlar	Zabıta
Fuar	Konut	Spor	
Gençlik ve Spor	Kurtarma	Stratejik Plan	

Kaynak: Ahmet Narinoğlu, **Yerel Yönetimlerde Stratejik Yönetim**, İstanbul: Mart Matbaacılık Sanatları, 2009, s.160.

5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'nun 7. maddesine göre büyükşehir belediyelerinin temel hizmet alanları şu ana başlıklar altında incelenebilir:

- İmar Yönetimi
- Ulaşım Hizmetleri Yönetimi
- Sosyal Destek Hizmetleri Yönetimi
- Sağlık Hizmetleri Yönetimi
- Çevre Yönetimi
- Kültür Hizmetleri Yönetimi
- Kent ve Toplum Düzeni Yönetimi
- Afet Yönetimi

2.1.1 İmar Yönetimi

Geniş bir alana yayılmış kentin uyum içinde ve bir plan dahilinde yönetilmesi büyükşehir belediyelerinin görevleri arasındadır. Büyükşehir belediyeleri sınırları içerisinde imar yönetimine yönelik faaliyetler hizmetin tek bir elden yapılmasının yanı sıra, hizmette standart sağlamak için büyükşehir belediyeleri tarafından yerine getirilmektedir.⁵¹

Büyükşehir belediyelerinin imar yönetimine ilişkin temel görev, yetki ve sorumlulukları şu şekilde sıralanabilir:⁵²

- Büyükşehirin mekansal gelişim ve dönüşümünün, mekansal yaşam kalitesinin yükseltilmesi amacıyla uygun olarak gerçekleştirilebilmesi için yerleşme yerlerinin ve bu yerlerdeki yapılaşmanın geliştirilen

---

⁵¹ Barış Kurtuluş, **Türkiye'de Belediyelerin Mali Yapısı ve Harcamaların Finansmanı**, Ankara: DPT Yayınları, No:2692, 2006, s.77.

⁵² Korel Göymen, **Türkiye'de Kent Yönetimi**, İstanbul: Boyut Yayınları, 1997, s.14.

planlara, fen ve sağlık Őartlarına uygun bir Şekilde oluŐmasını sağlamak.

- BŧyŧkŐehir iÇindeki belediyelerin nazım plana uygun olarak hazırlayacakları uygulama imar planlarını, bu planda yapılacak deđiŐiklikleri, parselasyon planlarını ve imar ıslah planlarını aynen veya deđiŐtirerek onaylamak ve uygulanmasını denetlemek.
- Nazım imar planının yŧrŧrlŧđe girdiği tarihten itibaren bir yıl iÇinde uygulama imar planlarını ve parselasyon planlarını yapmayan ilÇe ve ilk kademe belediyelerinin uygulama imar planlarını ve parselasyon planlarını yapmak.
- evre dŧzeni planına uygun olmak kaydıyla, bŧyŧkŐehir belediye ve mŧcavir alan sınırları iÇinde 1/5000 ile 1/25000 arasındaki her ŐlŐekte nazım imar planını yapmak ve onaylayarak uygulamak.
- BŧyŧkŐehir belediyesinin gŧrev ve hizmetlerinin gerektirdiği proje, yapım, bakım ve onarım iŐleriyle ilgili her ŐlŐekteki imar planlarını, parselasyon planlarını ve her tŧrlŧ imar uygulamasını yapmak ve ruhsatlandırmak.
- Yetki alanındaki meydan, bulvar, cadde ve ana yolları yapmak, bakım ve onarımını sağlamak.
- 775 sayılı Gecekondu Kanununda verilen yetkileri kullanmak.
- Kentsel tasarım projelerine uygun olarak meydanlara ve ana caddelere cephesi bulunan yapılara ilişkin yŧkŧmlŧlŧkler ortaya koymak.
- Coğrafi ve kent bilgi sistemleri kurmak.
- Meydan, bulvar, cadde, yol ve sokak ad ve numaraları ile bunlar ŧzerindeki binalara numara verilmesi iŐlerini yapmak.

- Düzenli kentleşmeyi sağlayarak; şehrin konut, sanayi ve ticaret alanı ihtiyacını karşılamak amacıyla imarlı ve altyapılı arsalar üretmek.
- Su ve kanalizasyon hizmetlerini yürüterek derelerin ıslahını yapmak, gerekli baraj ve diğer tesisleri kurmak.

2.1.2 Ulaşım Hizmetleri Yönetimi

Büyükşehir belediyeleri, şehirde yaşayanların şehir içi ulaşımından erişilebilir, hızlı, güvenli, konforlu ve ekonomik bir biçimde yararlanmalarını sağlamak amacıyla ulaşım hizmetleri sunmaktadırlar. Bu amaca yönelik olarak büyükşehir belediyelerinin ulaşım hizmetleri yönetimine ilişkin temel görev, yetki ve sorumlulukları şu şekilde sıralanabilir:⁵³

- Büyükşehir sınırları içerisinde arazi kullanım kararlarına bağlı kalarak şehrin ulaşım master planını hazırlamak, bu master plan çerçevesinde önerilen ulaşım sistemlerini (raylı sistemler, karayolu sistemleri, otoparklar, transfer merkezleri) planlamak, projelendirmek ve bunlara bağlı olarak ulaşım görüşlerini oluşturmak.
- Şehir içi ulaşımında ortaya çıkan dışsallıkları içselleştirmeye çalışmak.⁵⁴
- Büyükşehir içindeki toplu taşıma hizmetlerini yürütmek ve bu amaçla gerekli tesisleri kurmak, işletmek ya da işlettirmek.
- Şehir içi trafiği düzenlemek, sürücü ve yayalar için trafik yönetim sistemleri kurmak.

---

⁵³ Mustafa Dönmez, **Belediye Yönetimi**, Ankara: Belediye Dergisi Yayını, 1998, s.668.

⁵⁴ Naci Tolga Saruç, **Trafik Sıkışıklığı Ücretlendirmesi: Ekonomik Teori ve Uygulama**, Ankara: Gazi Kitabevi, 2008, s.18.

- Kara, deniz, su ve demiryolu üzerinde işletilen her türlü servis ve toplu taşıma araçları ile taksi sayılarını, bilet ücret ve tarifelerini, zaman ve güzergahlarını belirlemek.
- Büyükşehir sınırları içindeki karadaki ve denizdeki taksi ve servis araçları dahil toplu taşıma araçlarına ruhsat vermek.
- Yolcu ve yük terminalleri, kapalı ve açık otoparklar yapmak, işletmek ya da işletirmek veya bunlara ruhsat vermek.
- Ulaşım ve toplu taşıma hizmetlerini planlamak ve koordinasyonu sağlamak.
- Durak yerleri ile karayolu, yol, cadde, sokak, meydan ve benzeri yerler üzerinde araç park yerlerini tespit etmek, işletmek veya kiraya vermek.
- Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılmasıyla enerji verimliliğini arttırarak çevrenin korunmasına katkı sağlamak.

2.1.3 Sosyal Destek Hizmetleri Yönetimi

Büyükşehir belediyeleri, sosyal destek hizmetleri yönetimi kapsamında risk gruplarına öncelik vererek; yaşlıları, gençleri, çocukları, özürllüleri ve yoksulları içeren farklı dezavantajlı kesimlere yönelik olarak sosyal destek hizmetleri yürütmektedirler.

Özürllülerin sosyal hayata adaptasyonlarının sağlanması ve rehabilitasyon amacıyla spor, eğitim, istihdam, psikolojik danışmanlık gibi alanlarda destek çalışmaları büyükşehir belediyeleri tarafından organize edilmektedir. Acizlik kriterlerine uyan yaşlılar, sokakta yaşayan veya sokakta yaşama riski olan çocuk ve gençlere yönelik olarak sağlık, bakım ve rehabilitasyon hizmetleri sunulmaktadır. Bu hizmetlerde asıl olan hizmetlerin ücretsiz olarak verilmesi gerekliliğidir.

Büyükşehir belediyeleri; sosyal tesisler, spor tesisleri, plajlar, bölge parkları, hayvanat bahçeleri, kütüphaneler, müzeler, vb. hizmetlerle şehrin sosyal yaşam kalitesinin yükseltilmesini amaçlamaktadır. Ayrıca şehirde yaşayanların sosyal, kültürel, ekonomik ve sanatsal yönden gelişmelerine, yetişmelerine katkıda bulunmak amacıyla yaygın eğitim kurumları açmaktadır.

Gerekli görülen durumlarda; amatör spor kulüplerine malzeme verilmekte, gerekli destekler sağlanmaktadır. Amatör takımlar arasında spor müsabakalarının düzenlenmesi ve sporcuların ödüllendirilerek sporun teşvik edilmesi büyükşehir belediyelerinin gençlere sağlayabileceği önemli sosyal hizmet desteklerinden bir tanesidir. Bu desteklerin sağlanması sonucunda pozitif dışsallıklar ortaya çıkacaktır.

Ülkemizde 2000 yılı ve sonrasında büyükşehir belediyeleri tarafından sosyal belediyecilik anlayışı adı altında yoksul ailelere ayni ve nakdi yardımlar artırılarak sürdürülmektedir. Ancak bu yardımların kontrolsüz ve amacından uzaklaşarak yapılması çeşitli sorunların ortaya çıkmasına sebebiyet vermektedir. Aynı şekilde büyükşehir belediyeleri; şehrin genç ve dinamik nüfusunu oluşturan öğrencilere ayni ve nakdi destek sağlayarak eğitimlerine katkıda bulunmaktadır. Bu yardımlarda da kontrolsüzlük, amacından uzaklaşma ve çeşitli suistimaller sorunları beraberinde getirmektedir. Büyükşehir belediyelerinin öğrencilere her sene karşılıksız dağıtmış olduğu eğitim bursları imkanı Anayasa Mahkemesi kararı ile iptal edilmiştir.

2.1.4 Sağlık Hizmetleri Yönetimi

Büyükşehir belediyeleri sağlıkta yaşam kalitesinin sürdürülebilir bir biçimde gelişmesine katkı sağlamak amacıyla koruyucu ve önleyici sağlık hizmetleri sunmakta ve hastane öncesi acil sağlık hizmetlerinin etkin olarak yürütülmesi için çalışmalar yapmaktadır. İlaçlama ve laboratuvar muayeneleri gibi destek sağlık hizmetleri ve özellikle sahipsiz hayvanların rehabilitasyonu ve

hastalıklarla mücadele çalışmaları yürütülmekte, onlar için hayvan barınakları kurulmaktadır.

Halk sağlığına negatif etkisi olan işyerleri ve gayrisihhi işyerleri bir plan dahilinde kentin belirli yerlerinde toplanmaktadır.⁵⁵ Gıda ile ilgili olanlar dahil birinci sınıf gayrisihhi müesseseler denetlenmekte, yiyecek ve içecek maddelerinin tahlilleri yapılmak üzere laboratuvarlar kurulmaktadır. Ayrıca hijyenik kurban kesim yerlerinin kurulması ve hayvani ürünlerin denetlenmesi gibi diğer veterinerlik hizmetleri de büyükşehir belediyelerinin görev, yetki ve sorumlulukları arasında sıralanabilir.

Erken teşhis ile tedavi edilebilir sağlık sorunlarının tarama yöntemleriyle belirlenmesi ve toplumu bilinçlendirme amacıyla kadın ve aile sağlığı hizmetleri yürütülmektedir. Sağlık hizmetleri için bina ve tesisler yapılmakta, kamu kurum ve kuruluşlarına ait bu hizmetle ilgili her türlü bakım, onarım ve gerekli malzeme desteği sağlanmaktadır. Ayrıca, acil sağlık hizmetleri kapsamında hastane öncesi acil sağlık hizmetlerinin gerçekleşmesine yönelik olarak hastaya müdahale kapasitesi artırılmaya çalışılmakta ve ilk yardım eğitimleri ile toplum bilinçlendirilmeye çalışılmaktadır.

Yoksullar için sağlık merkezleri, hastaneler ve gezici sağlık üniteleri kurmak; mezarlık alanlarını tespit ederek mezarlıklar tesis etmek, defin ile ilgili hizmetleri yürütmek de büyükşehir belediyelerinin görev, yetki ve sorumlulukları arasında sayılabilir.

2.1.5 Çevre Yönetimi

İnsanların ve doğada yaşayan diğer canlıların yaşamlarını sürdürebilecekleri sağlıklı ve dengeli bir çevrenin oluşturulması, korunması

---

⁵⁵ Tufan Kaan, **Sağlığın Yerelleşmesi**, Ankara: TODAİE Yayınları, Yerel Yönetimler Sempozyumu Bildirileri, 2002, s.400.

büyükşehir belediyelerinin öncelik vermeleri gereken bir konudur. Sürdürülebilir ve temiz bir çevre oluşumuna katkı sağlamak amacı doğrultusunda büyükşehir belediyeleri şu görev, yetki ve sorumlulukları yerine getirmektedirler:⁵⁶

- Katı atıkların kaynakta toplanması ve aktarma istasyonuna kadar taşınması hariç katı atıkların ve hafriyatın yeniden değerlendirilmesi, depolanması ve bertaraf edilmesine ilişkin hizmetleri yürütmek, bunun için gerekli tesisleri kurmak,
- Çevrenin, tarım alanlarının ve su havzalarının korunmasını sağlamak, ağaçlandırma yapmak,
- Çevreye negatif etkisi olan işyerlerini kentin belirli yerlerinde toplamak,
- Sivil inisiyatifler ve diğer kurum kuruluşlarla işbirliği yaparak, çeşitli etkinliklerle halkın bilinç düzeyini artırmaya çalışmak,
- Büyükşehir katı atık yönetim planını hazırlamak,
- Deniz araçlarının atıklarını toplamak, arıtmak ve bununla ilgili gerekli düzenlemeleri yapmak,
- İnşaat malzemeleri, hurda depolama alanları ve satış yerlerini, hafriyat toprağı, moloz, kum ve çakıl depolama alanlarını, odun, kömür satış ve depolama sahalarını belirlemek, bunların taşınmasında çevre kirliliğine meydan vermeyecek tedbirler almak,
- Sanayi atıklarına ve tıbbi atıklara ilişkin hizmetleri yürütmek, bunun için gerekli tesisleri kurmak.

---

⁵⁶ Kaan, s.400.

2.1.6 Kùltür Hizmetleri Yönetimi

Büyükşehir belediyeleri, kùltür miraslarının korunması, geliştirilmesi, tanıtılması ve kùltürel yaşamın zenginleştirilmesine katkı sağlamak amacıyla çok çeşitli hizmetler yürütmektedirler.

Kentin gelişimine uygun olarak eskiyen kent kısımları yeniden inşa ve restore edilmekte; kentin tarihini, kùltürel dokusunu ve tabiat varlıklarını korumak amacıyla kentsel dönüşüm ve gelişim projeleri uygulanmaktadır. Kùltür ve tabiat varlıklarını koruma amaçlı plan ve projeler koordinasyon içinde hazırlanmakta, uygulama programları ve envanterler oluşturulmakta, rölöve, restitüsyon, rekreasyon proje ve uygulamaları bu çerçevede gerçekleştirilmektedir.

Eğitim ve kùltür hizmetleri için yeni bina ve tesisler yapmak, kamu kurum ve kuruluşlarına ait bu hizmetlerle ilgili bina ve tesislerin gerekli hallerde her türlü bakımını, onarımını yapmak ve gerekli malzeme desteğini sağlamak büyükşehir belediyelerinin hizmet alanları dahilindedir. Kùltür ve tabiat varlıkları ile tarihi dokunun, kent tarihi bakımından önem taşıyan mekanların ve işlevlerinin korunmasını sağlamak, bu amaçla bakım ve onarımını yapma, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa etme faaliyetleri de büyükşehir belediyeleri tarafından yürütölmektedir.⁵⁷

Kùltür merkezlerinde, tiyatro sahnelerinde, kütüphane ve müzelerde kùltür-sanat ve sahne sanatlarına ilişkin olarak çeşitli faaliyetler gerçekleştirilmekte, şehir halkının daha kolay ve rahat erişimini, kùltür hizmetlerinin yaygınlığını sağlamak amacıyla yeni müzeler, kùltür merkezleri, kongre merkezleri ve kütüphaneler için yatırımlar yapılmaktadır.

Büyükşehirlerin kùltür ve turizmine katkı sağlamak amacıyla, ulusal ve uluslararası platformlarda şehrin tanıtılmasına yönelik olarak çeşitli organizasyonlar ve tanıtıcı reklam faaliyetleri düzenlenebilir. Ayrıca şehirde yaşayan halkın bilincinin artırılması ve içinde yaşadığı şehri daha iyi tanıyarak

---

⁵⁷ Halil Nadaroğlu, **Mahalli İdareler Teorisi Ekonomisi Uygulaması**, 7. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları, 2001, s.104.

kültürel değerlerine daha fazla sahip çıkabilmesi için bilinç ve farkındalık düzeyini artırmaya yönelik olarak çeşitli etkinlikler düzenlenebilir.

2.1.7 Kent ve Toplum Düzeni Yönetimi

Büyükşehir belediyeleri, şehir ve toplum yaşamının esenlik, huzur, sağlık ve güven içerisinde sürdürülmesine yönelik olarak; vatandaşın ortak kullanım alanlarından en üst düzeyde yararlanmasını ve tüketici haklarının korunmasını sağlamak üzere tanımlanmış düzenlemelere uygun olarak kontrol, denetim ve bilinçlendirme faaliyetleri yürütmektedirler.

İtfaiye ve acil yardım hizmetlerini yürütmekte; patlayıcı, yanıcı madde üretim ve depolama yerlerini tespit etmekte, konut, işyeri, eğlence yeri, fabrika, sanayi kuruluşları ve kamu kuruluşlarını yangına ve diğer afetlere karşı alınacak önlemler yönünden denetlemekte, gerekli izin ve ruhsatları vermektedirler.

Sorumluluk alanları dahilindeki işyerlerine ruhsatlar verilmekte, denetlenmekte, fiyat ve tarife kontrolleri yapılarak tüketici hakları korunmaya çalışılmaktadır. Şehirde yaşayan tüketicilerin ihtiyaçlarına uygun olarak; yaş sebze, meyve ve su ürünlerinin sağlıklı ortamlarda satışa sunulmasını sağlayacak önlemler alınmakta, gerekli kontroller yapılmaktadır.

Toplu taşıma araçları bir düzen dahilinde ruhsatlandırılarak, trafiğin yoğun olduğu bölgelerde, ana arter ve caddelerde denetim ve kontrol faaliyetleri büyükşehir belediyeleri tarafından gerçekleştirilmektedir.

Tasfiye kararı alınan gecekonduların yıkımı ve tahliyesi, kamulaştırma işlemi tamamlanan binaların yıkımları da kent ve toplum düzenini sağlamaya yönelik olarak yürütülen diğer çalışmalardır. Kentin tüm yapılarındaki (konutlar, işyerleri, alışveriş merkezleri, hastaneler, okullar vb. binalar) yangın önlemlerinin alınmasının sağlanması ile proje, iskan ve kullanım ruhsatlarına bu bağlamda mevzuata uygunluk açısından görüş verilmesi ve rutin denetleme faaliyetlerinin

gerçekleştirilmesi de bu ana hizmet alanında yürütülen çalışmalar arasında yer almaktadır.

2.1.8 Afet Yönetimi

Büyükşehir belediyeleri; afetle ilgili kent risklerini ayrıntılı olarak analiz ederek zararların önlenmesine veya azaltılmasına yönelik çalışmalar yapmakta ve karşılaşılabilecek herhangi bir afete müdahale kapasitelerini artırmaktadırlar. Bu çalışmalar kapsamında potansiyel afet riskleri belirlenmekte, afet tehlike ve risk haritaları oluşturulmakta, afet koordinasyonu ve acil müdahale planları hazırlanmaktadır.

Olası afetlerin etkilerinin azaltılmasına, sebep olacakları can ve mal kayıplarının afet öncesinde ve sonrasında alınacak önlemlerle mümkün olan en alt seviyeye indirilmesine yönelik çalışmalar, önlem amaçlı denetimler ve afet bazlı veri tabanı oluşturma faaliyetleri yürütülmektedir. Afet anında kent sakinlerine güvenli, hızlı ve etkili hizmet verebilmeyi sağlayacak müdahale becerisi ve kapasitesi artırılmaya çalışılmaktadır.

Doğal afetlerle ilgili planlamaların ve diğer hazırlıkların büyükşehir ölçeğinde hazırlanması, deprem odaklı risk analizleri için zemin etütleri ve deprem risk haritalarının hazırlanması, acil durum yönetimi uygulamaları, binaların olası depremlere dayanıklılıklarının incelenmesi ve önlem alınması, itfaiye hizmetleri, kış şartlarıyla mücadele belediyelerinin afet yönetimi ile ilgili gerçekleştirdikleri diğer çalışmalardır.

Afet riski taşıyan veya can ve mal güvenliği açısından tehlike oluşturan binaları tahliye edip yıkmak ve gerektiğinde diğer afet bölgelerine araç, gereç ve malzeme desteği vermek büyükşehir belediyelerinin afet yönetimi ile ilgili diğer görevleri olarak sıralanabilir.

2.2 Büyükşehir Belediyelerinin Mali Yapıları

Büyükşehir belediyelerin mali yapısı, belediye tarafından sunulan hizmetlerin kalitesini ve boyutunu belirleyen en önemli unsurlardan bir tanesidir. Yerel nitelikli gelirler, merkezi idarenin transferleri ve borçlanmanın oluŐturduėu kaynakların b y kl ğu kadar harcamaların etkinliği ve verimliliği de mali yapının Őekillenmesinde önemli rol oynamaktadır.

Hızlı ŐehirleŐmenin belediye bütçeleri üzerinde yarattığı harcama yönlü baskı ise her geçen yıl daha fazla hissedilmektedir. Mevcut harcama yapısı ile yatırımcı bir kuruluşu andıran belediyelerin, ŐehirleŐme ile birlikte hızla artan altyapı yatırımları talebi için kaynak yaratmada karŐılaŐtıkları sorunlar kötü mali yönetim ile birleŐtiėinde, belediyelerin mali yapısında bozulma ve borç stoğundaki artış kaçınılmaz hale gelmektedir.⁵⁸

Büyükşehir belediyelerine, temel hizmet alanlarındaki faaliyetlerini gerçekleŐtirebilmeleri amacıyla Büyükşehir Belediye Kanunu ve diğer kanunlar aracılığıyla çeşitli gelir ve harcama imkanları sunulmuŐtur.

2.2.1 Büyükşehir Belediyelerinin Gelirleri

5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'nun 23. maddesine göre büyükşehir belediyelerinin gelirleri Őunlardır:

- Genel bütçe vergi gelirleri tahsilat toplamı üzerinden ilçe ve ilk kademe belediyelerine verilen paylardan Bakanlar Kurulu tarafından belirlenecek oranlar içinde ayrılarak İller Bankası tarafından ödenen pay.

---

⁵⁸ Kurtuluş, s.3.

- Büyükşehir belediye sınırları içinde yapılan genel bütçe vergi gelirleri tahsilat toplamı üzerinden Maliye Bakanlığı tarafından hesaplanıp, ertesi ayın sonuna kadar ilgili büyükşehir belediyesine yatırılacak %5'lik pay. Bu payın %75'i bu tutardan düşülerek doğrudan ilgili belediye hesabına, kalan %25'i ise büyükşehir belediyelerine nüfuslarına göre dağıtılmaktadır.
- 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununda yer alan oran ve esaslara göre büyükşehir belediyesince tahsil olunacak at yarışları dahil müşterek bahislerden elde edilen Eğlence Vergisi'nin %20'si müşterek bahislere konu olan yarışların yapıldığı yerin belediyesine, %30'u nüfuslarına göre dağıtılmak üzere diğer ilçe ve ilk kademe belediyelerine ayrıldıktan sonra kalan %50'si.
- Büyükşehir belediyelerine bırakılan sosyal ve kültürel tesisler, spor, eğlence ve dinlenme yerleri ile yeşil sahalar içinde tahsil edilecek her türlü belediye vergi, resim ve harçlarından elde edilen gelirler.
- Hizmetlerin büyükşehir belediyesi tarafından yapılması şartıyla 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nda belirtilen oran ve esaslara göre alınacak yol, su ve kanalizasyon harcamalarına katılma payları.

Bu gelirlerin dışında büyükşehir belediyelerinin; ilan ve reklam vergisi, park yerlerinin işletilmesinden elde edilen gelirler, harcamalara katılma payları, kira, faiz ve ceza gelirleri, iktisadi teşebbüs gelirleri, kamu idare ve müesseselerinin yardımları, taşınır ve taşınmaz mal gelirleri, hizmetler karşılığında alınan ücretler, şartlı, şartsız bağış ve yardımlar ile diğer gelirleri mevcuttur.

Büyükşehir belediyelerinin gelir kaynakları; vergi gelirleri, vergi dışı gelirler, faktör gelirleri ile iç ve dış borçlanmadan oluşmaktadır. Vergi gelirleri; genel bütçe gelirlerinden il özel idareleri ve belediyelere verilen paylar, emlak vergisi, çevre temizlik vergisi, eğlence vergisi, ilan ve reklam vergisi, haberleşme ile

havagazı ve elektrik tüketim vergileri, harçlar ve resimlerden oluşmaktadır. Vergi dışı gelirler ise; harcamalara katılma payları, belediyelere ödenen paylar, sahip olunan menkul ve gayrimenkullerden elde edilen gelirler, tahsisi mahiyetteki gelirler, ücretler, cezalar, yardım ve fonları içermektedir. Faktör gelirleri; kurum ve teşebbüslerin hasılat ve karlarını kapsamaktadır.⁵⁹

Tablo 4: Büyükşehir Belediyeleri Gelirleri

<i>Gelirler (2010)</i>	<i>(Bin ₺)</i>
Vergi Gelirleri	286.067
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1.397.509
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	58.613
Faizler, Paylar ve Cezalar	10.006.684
Sermaye Gelirleri	1.405.948
Alacaklardan Tahsilatlar	167.290
Toplam	13.322.111

Kaynak: 2010 Yılı Mahalli İdareler Bütçe Gerçekleşmeleri Raporu, Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü, 2011, https://portal.muhasebat.gov.tr/mgmportal/faces/anasayfa?_adf.ctrl-state=wbnz4g pv9_4 (08 Haziran 2011), s.7.

⁵⁹ Kurtuluş, s.47.

2.2.2 Büyükşehir Belediyelerinin Giderleri

Büyükşehir belediyeleri temel hizmet alanlarında faaliyetlerini gerekleştirirlerken çeşitli gider kalemleri oluşturmaktadır. 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'nun 24. maddesinde büyükşehir belediyelerinin giderleri şu şekilde maddeleştirilmiştir:

- Belediye hizmet binaları ve tesislerin temini, bakım ve onarımı için yapılan giderler.
- Belediye personeline ve belediyenin seçilmiş organlarının üyelerine ödenen maaş, ücret,  denek, huzur hakkı, yolluklar, hizmete ilişkin eğitim ile diğer giderler.
- İlçe, ilk kademe belediyeleri ile bağlı kuruluşlara yapacakları yardımlar ve ortak proje giderleri.
- Her türlü alt yapı, yapım, onarım ve bakım giderleri.
- Belediye zabıta ve itfaiye hizmetleri ile diğer görev ve hizmetlerin yürütülmesi için yapılacak giderler.
- Vergi, resim, harç, katılma payı, hizmet karşılığı alınacak ücretler ve diğer gelirlerin takip ve tahsili için yapılacak giderler.
- Belediyenin kuruluşuna katıldığı şirket, kuruluş ve birliklerle ilgili ortaklık payı ile üyelik aidatı giderleri.
- Mezarlıkların tesisi, korunması ve bakımına ilişkin giderler.
- Faiz, borçlanmaya ilişkin diğer  demeler ve sigorta giderleri.
- Dar gelirli, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile  z rl lere yapılacak sosyal hizmet ve yardımlar.

- Dava takip ve icra giderleri.
- Temsil, tören, ağırlama ve tanıtım giderleri.
- Avukatlık, danışmanlık ve denetim ödemeleri.
- Kamu yararı görülen konularda yurt içi ve yurt dışı kamu sektörü, özel sektör ve sivil toplum örgütleriyle birlikte yapılan ortak hizmetler ve diğer proje giderleri.
- Spor, sosyal, kültürel ve bilimsel etkinlikler için yapılan giderler.
- Büyükşehir belediye hizmetleriyle ilgili olarak yapılan kamuoyu yoklaması ve araştırması giderleri.
- Kanunla verilen görevler ve hizmetlerin yürütülmesi için yapılan diğer giderler.

Büyükşehir belediyelerinin giderleri, cari harcamalar, yatırım harcamaları ve transfer harcamalarından oluşmaktadır. Cari harcamalar; personel giderleri, yolluklar, hizmet alımları, tüketim malları ve malzeme alımları, demirbaş alımları ve diğer alımlardan, yatırım harcamaları; makine, teçhizat ve taşıt alımları ile yapı, tesis ve büyük onarım giderlerinden, transfer harcamaları ise kamulaştırma ve taşınmaz mal satın alımları, kurumlara katılma payları ve sermaye teşkili, iktisadi, sosyal ve mali transferler ve borç ödemelerinden oluşmaktadır.⁶⁰

Belediye hizmet üretim ve sunum maliyetlerinde enflasyon ve girdi maliyetlerinin yükselmesi, hizmet alanının optimal büyüklüğünün aşılması gibi nedenlerle artış gözlenmektedir.⁶¹

---

⁶⁰ Kurtuluş, s.34.

⁶¹ Nihat Falay, **Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Sorunları ve Geleceği**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2009, s.90.

Tablo 5: Büyükşehir Belediyeleri Giderleri

<i>Giderler (2010)</i>	<i>(Bin ₺)</i>
Personel Giderleri	1.369.619
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri	251.325
Mal ve Hizmet Alımları	3.397.423
Faiz Harcamaları	725.174
Cari Transferler	1.007.278
Sermaye Giderleri	5.704.227
Sermaye Transferleri	20.827
Borç Verme	1.360.377
Toplam	13.836.250

Kaynak: 2010 Yılı Mahalli İdareler Bütçe Gerçekleşmeleri Raporu, Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü, 2011, https://portal.muhasabat.gov.tr/mgportal/faces/anasayfa?_adf.ctrl-state=wbz4g pv9_4 (08 Haziran 2011), s.7.

2.3 Büyükşehir Belediyelerinin Kentte Yarattıkları Değer Alanları

Kentsel yerleşim bölgeleri, içinde buldukları dönemin egemen düşünce anlayışı ile şekillenen, farklı dönemleri, farklı yaşam izlerini taşıyan ve bununla da belli bir kimliğe sahip olan mekanlardır. Büyükşehir belediyelerinin kent kimliklerinde ve kentsel belleklerinde oldukça önemli yerlere sahip alanlar

mevcuttur. Yüzyıllardır süregelen ve farklı süreçlere tanıklık etmiş bir birikime sahip büyükşehir belediyelerinde kentin kimliğinde ve belleğinde yer etmiş önemli miras sayılacak yapılar ve alanlar bulunmaktadır. Bu yapılar ve alanlar farklı zamanlarda hizmete girmiş, farklı alanlarda uzmanlaşmış ve farklı süreçler geçirmiş olsalar da tarihi süreçlerin ortakları olarak, bir dönemin izlerini günümüzde sunabilen değerli yapılardır. Bu önemleri ve taşıdıkları özgün mimari nitelikleri dolayısıyla koruma altına alınmışlar ve günümüzde kentte yaratılan değer alanları olarak gelecek nesillere itina ile aktarılmak üzere varlıklarını sürdürmektedirler.

Kentte yaratılan değer alanları her türlü ekonomik ve toplumsal faaliyetin yerine getirilmesinde hayati roller taşımaktadırlar. Yaşadığımız yüzyılda bugünün ihtiyaçlarını, gelecek kuşakların kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme olanaklarından ödün vermeksizin karşılamak ilkesi eşliğinde, büyükşehir belediyeleri birbiri ile rekabet eden, ayırt edici yerel kimlik ya da niteliklerini pazarlamaya dönük olarak küresel ekonomiden pay alma arayışları içindedirler. Bu sürecin kentsel yerleşmeler üzerindeki yansımaları; kentsel arazi kullanım düzenleri üzerinde konut alanlarından üretim alanlarına, ulaşım-iletişim sistemlerinden, açık-yeşil alan kullanımlarına, tarihsel ve kültürel mirasa konu olan değerlere dek uzanan bir dizi mekansal ve işlevsel değişim-dönüşümler biçiminde olmaktadır. Bu mekansal strateji ve politikalar arasında, büyükşehir belediyelerinin özellikle tarihsel kentler, sahip oldukları özgün yerel kimliklerinin, tarihi çevre ve kültürel mirasa konu olan koruma alanlarının, dünya kültür mirasının ortak ürünleri olarak kültürel miras üst kimliği altında kültürel turizm politikaları eşliğinde korunması, sürdürülmesi ve geliştirilmesinde mekansal stratejilere dayanan planlama arayışlarının ön plana çıktığı söylenebilir.⁶²

Kentlerin sağlıklı bir biçimde gelişebilmeleri amacıyla büyükşehir belediyeleri tarafından altyapı, ulaşım, çevre düzenlemesi, yeniden yapılaşma gibi

---

⁶² Koray Özcan, **Sürdürülebilir Kentsel Koruma İçin Açık-Yeşil Alan Etkin Bir Planlama Modeli**, Ekoloji Dergisi, 2008, Sayı: 68, s.44.

hizmetler sunularak, kentsel dönüşüm planlamaları yapılmaktadır. Kentsel dönüşüm; bir bölgenin ekonomik, fiziki ve çevresel koşullarının sürekli iyileştirilmesine yönelik kapsamlı, bütünleşmiş bir eylem planıdır.⁶³ Kentsel dönüşüm planlamaları ile kentin tamamen veya kısmen yenilenmesi, sağlıklılaştırılması, canlandırılması uygulamaları yaygın bir biçimde görülmektedir. Özellikle, kentsel dönüşüm uygulamalarıyla, kentlerin ekonomik ve fiziksel çöküntüye uğramış bölgelerinde iyileşme sağlanarak, yaşam kalitesinin artırılması, kent ekonomisinin güçlendirilmesi amaçlanmaktadır.⁶⁴

Büyükşehir belediyelerinin gerçekleştirecekleri kentsel dönüşüm planlaması neticesinde büyükşehir belediyelerinin kentlerde yarattıkları yeni değer alanları ortaya çıkmaktadır. Ancak bu yeni değer alanlarını ortaya çıkartırken, taşınmaz mallar üzerinden yaratılacak rantta ve bu rantın adil bir şekilde bölüşümüne dikkat edilmesi gerekmektedir.

Kentsel rantın oluşmasında büyükşehir belediyelerinin gücü büyük önem taşımaktadır. Çünkü özellikle planlama yolu ile oluşan rantların kamu adına karar veren büyükşehir belediyelerinin arazi kullanım kararına bağlı olarak oluşmasına karşın, onlardan yalnızca mülk sahipleri yararlanmaktadır. Oysa kamu kurumlarının kişisel fayda değil, toplumsal fayda üretmesi gerekmektedir. Dolayısıyla, oluşan rant gelirlerinden bir kısmının, devlet tarafından, vergi geliri olarak tahsil edilmesi rasyonel bir yaklaşım olacaktır.⁶⁵

Kentte yaratılan yeni değer alanlarında, ortaya çıkan değer artışlarının vergilendirilmesi sonucunda, elde edilecek gelirler yine kentin ekonomik, sosyal ihtiyaçlarının finanse edilmesini sağlarken, bir yandan da bazı kişilerin elde

---

⁶³ Sırma R. Turgut, Eda Ç. Ceylan, **Bir Yerel Yönetim Deneyiminin Ardından: Küçükçekmece Ayazma Tepeüstü Kentsel Dönüşüm Projesi**, Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, Cilt: 18, Sayı: 3, 2009, s.27.

⁶⁴ Mustafa Ökmen, Hatice Yurtsever, **Kentsel Planlama Sürecinde Oluşan Kamusal Rantın Vergilendirilmesi**, Maliye Dergisi, 2010, Sayı: 158, s.61.

⁶⁵ Ökmen ve Yurtsever, s.65.

ettikleri yüksek rant gelirleri nedeniyle ortaya çıkabilecek gelir dağılımı adaletsizliklerini de ortadan kaldırmaya yardımcı olacaktır.

Büyükşehir belediyeleri kentsel alanda yeterli nitelik ve nicelikte yeşil alan ayırarak doğaya daha çok yer vermeleri durumunda, uzun vadede mevcut alanlara daha çok değer kazandıracak ve kent halkının yaşam kalitesi yükselecektir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DÜNYADAN YEREL YÖNETİM UYGULAMA ÖRNEKLERİ

3.1 Yerel Yönetim Çeşitleri ve Özellikleri

Evrensel normlara göre yerel yönetimler; belirli bir fiziksel alanda yaşayan yerel topluluk üyelerine, bir arada yaşamaları dolayısıyla kendilerini en fazla ilgilendiren konularda hizmet üretmek amacıyla kurulan, karar organları seçimle iş başına gelen, özel gelirleri, devletinkinden ayrı bütçesi ve personeli olan merkezi yönetimle ilişkilerinde yönetsel özerklikten yararlanan kamu tüzel kişileridir.⁶⁶ Yerel yönetimler, merkezi yönetimin yanında ve onun yan hizmetlerini yürüten yerel niteliğe sahip hizmet birimleridir.⁶⁷

Yerel yönetimler gerek parlamenter gerekse merkezi planlama ile yönetilen bütün ülkelerde uygulanmaktadır. Ancak yerel yönetimlerin yüklenmiş olduğu işlevler ve sahip oldukları idari ve mali yapıları her ülkede farklılık göstermektedir. Ülkelerin benimsedikleri sistemlere göre bu yönetimlerin uygulanma biçimleri de değişiklikler göstermektedir. Uygulamada yerel yönetimler, her ülkenin siyasi yönetim ve iktisadi düzeni ile geleneklere göre şekillenmektedir.⁶⁸ Bugünkü toplumların yerel yapılanmalarında sadece toplumların ortaya koyduğu kanuni düzenlemeler yeterli olmamış, bu çoklu yapılanmanın oluşumunda ulusların tarihi geçmişi, yaptığı savaşlar ve coğrafi yapısı da etkili olmuştur.⁶⁹ Birçok savaşın, barış anlaşmaları kurallarının, II. Dünya Savaşı'ndan sonraki bölgesel ve uluslararası birleşmelerin de, yerel yönetim yapılarının gelişmesinde derin etkileri olmuştur. Avrupa Birliği çerçevesinde yapılan çalışmalar, bu bağlamda özellikle anılmaya değer nitelikler

---

⁶⁶ M. Akif Çukurçayır, **Siyasal Katılma ve Yerel Demokrasi**, 3. Baskı, Konya: Çizgi Kitabevi, 2002, s.101.

⁶⁷ Zerrin Toprak, **Yerel Yönetimler**, 6. Baskı, Ankara: Nobel Yayınları, 2006, s.13.

⁶⁸ Toprak, s.9.

⁶⁹ Musgrave, s.446.

olarak görülmektedir. Bununla birlikte dünya üzerindeki küreselleşme eğilimleri siyasal katılım açısından yerel yönetimlerin gelişmesini sağlamaktadır.⁷⁰

Yerel yönetimleri önemli kılan en önemli özellikleri özerk bir yapıya sahip olmalarıdır. Özerklikle ifade edilmek istenen, sosyal bir topluluğun ya da tüzel kişiliğin kendilerini yöneten kuralların tümünü ya da bir bölümünü bizzat saptayabilmeleri veya anayasa ve yasaların çizdiği sınırlar içinde davranabilme özgürlüğü ve yetkisine sahip olabilmeleridir.⁷¹ Yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, özerkliklerinin artırılması, yerel yönetimler üzerindeki merkezi denetimin en aza indirilmesi konularında yaşanan gelişmeler, uluslararası belgelerde ve ülkelerin anayasalarında daha açık bir biçimde yer almaya başlamıştır. Halkın yönetime daha çok ve daha aktif olarak katılması yönünde ilerlemeler kaydedilmiş, yerel politikaların önemi artmış, yerel düzeyde oluşturulan politikalar ülke çapındaki politikaları daha çok etkilemeye başlamıştır.

Yerel yönetimler; günlük hayatın bugünü ve yarını için özel öneme sahip birçok kararın alındığı, uygulamanın yapıldığı, ülkelerin ekonomik, politik ve hukuksal yapıları içerisinde önemli bir yer tutan yapılanmalardır.⁷² Yerel yönetimlerin kamu ekonomisinin üç temel işlevi olan etkin kaynak ayırımı, adil gelir dağılımı, ekonomik istikrarın sağlanması ve kamu hizmetlerinin yerine getirilmesi işlevleri bulunmaktadır. Ayrıca, kamu politikasının bir parçası olan ve devlet tarafından üstlenilen gelir dağılımı, eğitim, sağlık, konut gibi temel sosyal politikaların yerel düzeyde sağlanmasında ve kendi birimlerindeki vatandaşların refahının bizzat kendi faaliyetleri ile artırılmasında etkin rol oynamaktadırlar.⁷³

---

⁷⁰ Ruşen Keleş, **Yerel Yerinden Yönetim ve Siyaset**, 2. Baskı, İstanbul: Cem Yayınevi, 1994, s.64.

⁷¹ Nuri Tortop, Burhan Aykaç, Hüseyin Yaman, M. Akif Özer, **Mahalli İdareler**, Ankara: Nobel Yayınevi, 2006, s.18.

⁷² Ahmet Ulusoy, Tekin Akdemir, **Mahalli İdareler Teori-Uygulama-Maliye**, 4. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2006, s.123.

⁷³ Halis Yunus Ersöz, **Sosyal Politika-Refah Devleti-Yerel Yönetimler İlişkisi**, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası Prof. Dr. Toker Dereli'ye Armağan, Cilt: 55, Sayı: 1, No: 4890, 2006, s.761.

Tablo 6: Yerel Yönetimlerin Evrensel Özellikleri ile Türkiye’deki Yerel Yönetimlerin Karşılaştırılması

Yerel Yönetimlerin Evrensel Özellikleri	Türkiye’deki Yerel Yönetimlerin Özellikleri
Ulusal anayapının bütünlüklü bir parçasıdır.	Ulusal anayapının bütünlüklü bir parçasıdır.
Köklü, binlerce yıllık bir yapının sonucudur.	Tanzimat Dönemi’nin bir sonucudur.
Temelinde “özgürlük”, “katılım” ve “etkinlik” düşüncesi vardır.	Temelinde “etkinlik” düşüncesi vardır.
Siyasi yönü ağır basan bir yönetim birimidir.	İdari yönü ağır basan bir yönetim birimidir.
Kaynağını halktan alan ve öncelikle halka karşı sorumlu olan bir hizmet birimidir.	Kaynağını mevzuattan alan ve öncelikle merkezi idareye karşı sorumlu olan bir hizmet birimidir.
Varlık sebebi yerel halktır.	Varlık sebebi yasal düzenlemeler ve merkezi siyasal iradedir.
Tüzel kişiliktir / Kamu tüzel kişisidir.	Kamu tüzel kişisidir.
İdari ve mali açıdan büyük ölçüde özerk bir yönetim/kamu yönetimi birimidir.	İdari ve mali açıdan kısmen özerk bir kamu yönetimi birimidir.
Karar organları (kimi durumlarda yürütme organları) seçimle iş başına gelir.	Karar organı ve yürütme organları (kısmen encümenler) seçimle iş başına gelir.
Yerel hizmetleri yürütecek yeterli örgütsel yapılanmaya sahiptir.	Yerel hizmetleri yürütecek yeterli örgütsel yapılanmaya kısmen sahiptir.
Kar amaçlı değildir.	Kar amaçlı değildir.
Üst yönetim birimlerinin hukuka uygunluk açısından denetim ve gözetimi altındadır.	Merkezi idarenin kısmi vesayet denetimi altındadır.
Komün, kent veya kırsal alanlarda kuruludur.	Belde ve kentlerde kuruludur.

Kaynak: Recep Bozlağan, **Belediyelerde Örgüt Geliştirme**, İstanbul: Hayat Yayıncılık, 2003, s.17.

3.2 Yerel Yönetimlerin Görevleri

Yerel yönetimlerin görevleri açısından ülkeden ülkeye önemli farklılıklar görülmekte, yerel yönetimlerin kamu hizmetlerindeki ağırlığı ülkeler arasında ve ülke içerisinde değişiklik göstermektedir. Kamusal mal ve hizmet sunumu ile işlem maliyetlerinin azaltılması, kamu sektöründe üretilen mal ve hizmetlerin yerel halkın tercihlerine uygun olması yerel yönetimlerin görevleri arasında sıralanabilmektedir.

Tablo 7: Bazı Gelişmiş Ülkelerde Yerel Yönetimlerin Görevleri

	<i>Arazi Planlama</i>	<i>Toplu Taşıma</i>	<i>Elektrik</i>	<i>Gaz</i>	<i>Temizlik ve Çöp</i>	<i>Su ve Kanal- izasyon</i>
ABD		X			X	X
Almanya	X	X	X	X	X	X
Avusturya	X	X	X		X	X
Fransa		X			X	X
Hollanda		X	X	X		X
İngiltere		X			X	
İsveç	X	X	X		X	X
İtalya		X	X	X		X
Japonya		X			X	X

Kaynak: Anwar Shah, **A Comparative Institutional Framework for Responsive, Responsible and Accountable Local Governance**, Anwar Shah (ed.), Local Governance in Industrial Countries, Washington D.C.: The World Bank, 2006, s.21.

3.3 Yerel Yönetimlerin Mali Yapıları

Yerel hizmetlerin hangi ölçüde arz edilmesi gerektiği, yerel hizmet talebinin iyi tespit edilmesi ile mümkündür. Yerel yönetimler, yerel hizmet talebini sağlıklı tespit edebildikleri için hizmetlerin halkın tercihlerine uygun olarak arz edilmesini sağlayabileceklerdir. Her ülke kendi siyasi, toplumsal, ekonomik ve yönetim geleneğinin özelliklerini ve ihtiyaçlarını dikkate alarak kendilerine uygun bir model kurma amacı taşımaktadır.⁷⁴

Yerel yönetimlerin en önemli sorunlarından biri mali kaynak ve finansman sorunudur. Yerel yönetimlerin kaynak açısından merkeze bağımlılığı birçok ülkede görülmektedir. Yerel yönetimler kendi kaynaklarını kendileri yaratamamaktadırlar. Yerel yönetimlerin giderleri ise geçen zaman içerisinde artış göstermektedir. Yerel yönetimlerin gelirleri ise ancak merkezi idarenin uygun gördüğü miktarlarda kalmaktadır.⁷⁵

Ülkeler yerel yönetimlere mevcut mali durumları oranında kaynak ayırmaktadırlar. Yerel yönetimlerin mali durumlarını yansıtan göstergeler; Yerel Yönetim Gelirleri/GSYİH, Yerel Yönetim Giderleri/GSYİH, Yerel Yönetim Gelirleri/Kamu Gelirleri, Yerel Yönetim Giderleri/Kamu Giderleri, Yerel Yönetim Vergi Gelirleri/Yerel Yönetim Gelirleri, Merkezi İdareden Alınan Vergi vb. Pay/Yerel Yönetim Gelirleri, Teşebbüs-Mülk Gelirleri/Yerel Yönetim Gelirleri'dir.⁷⁶

---

⁷⁴ Burhan Aykaç, **Türkiye'de Kamu Yönetiminin Küçültülmesi, Yerel Yönetimler ve Yerel Demokrasinin Amaçları**, GÜİİBF Dergisi, 1999, Sayı: 1, s.7.

⁷⁵ Douglas H. Eakin, H. S. Rosen, S. Tilly, **Intertemporal Analysis of State and Local Government Spending: Theory and Tests**, Journal of Urban Economics, 1994, Vol: 35, s.161.

⁷⁶ Ayşe Güner, **Mali Özerklik Çerçevesinde Türkiye'de Yerel Yönetim Gelirleri**, Türkiye'de Yeniden Yapılanma, 20. Türkiye Maliye Sempozyumu Tebliğler Kitabı, Pamukkale: Pamukkale Üniversitesi İİBF Maliye Bölümü Yayınları, 2005, Sayı: 1, s.5.

3.4 Federal Devletlerde Yerel Yönetim Uygulamaları

Federal devlet; federalizm, egemenlik ve siyasal iktidarın, her biri kendi alanında diğerinden bağımsız olacak şekilde, merkez ve yerel yönetimler arasında bölünmüş devlet biçimi olarak tanımlanmaktadır.⁷⁷ Federal devlet sistemleri; halklar ve ulusal topluluklar adına, farklı basamaklardaki eyalet, federe devlet, kanton, cumhuriyet ya da özerk bölge gibi değişik adlar taşıyan idari merkezlerle devlet arasında egemenliğin paylaşılmasını öngören ve anayasayla güvenceye alınmış sistemlerdir.⁷⁸

Federal sistemlerde, federe devletlerin yetkileri, görevleri ve sorumlulukları anayasalarla belirlenmektedir. Genel olarak yerel yönetimler federe devletlerin yetki ve sorumluluğuna bırakılmış idari birimlerdir. Bu nedenle yerel yönetimlerin görev ve yetkileri, mali ve idari özerklikleri eyaletten eyalete değişebilmektedir.⁷⁹

Federal devlet sistemi içinde olmak, yerel yönetimlerin mali yönden de mutlaka daha büyük avantajlara sahip olmaları sonucunu doğurmamaktadır. Zira dünya genelinde yerel yönetimlerin, kendi başlarına vergi koyma ve toplamaya yetkili kılınması olgusuna, federal devletlerde daha sık rastlanmamaktadır. Mali özerklik açısından yapılan sıralamada, başta Danimarka olmak üzere İskandinav ülkelerinin ön sıralarda yer aldıkları görülmektedir.⁸⁰ Devletin biçimi yerel yönetimlerin mali özerklikleri açısından en önemli etken olarak sayılmamaktadır.

---

⁷⁷ Oktay Uygun, **Federal Devlet: Temel İlkeleri, Başlıca Kurumları ve Türkiye’de Uygulanabilirliği**, 3. Baskı, İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2007, s.31.

⁷⁸ Ruşen Keleş, **Üniter ve Federal Devletlerde Yerel Yönetimler Konferansının Amacı ve Genel Çerçevesi**, Üniter ve Federal Devletlerde Yerel Yönetimler, Uluslararası Yerel Yönetimler Konferansı, Ankara, Türk Belediyecilik Derneği ve Konrad Adenauer Vakfı, 13-14 Temmuz 1995, s.17.

⁷⁹ Heinrich Hoffschulte, **Mahalli Demokrasiye Alman Katkısı**, Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma, Uluslararası Yerel Yönetimler Semineri, Ankara, Türk Belediyecilik Derneği ve Konrad Adenauer Vakfı, 1-2 Aralık 1994, s.134.

⁸⁰ Keleş, s.19.

Dünya’da çok fazla federal devlet yapısına sahip ülke yer almaktadır. Bu federal devlet yapısına sahip ülkelerde yerel yönetim anlayışları farklılıklar arz etmektedir. Ancak konuyu sınırlandırabilmek ve bu ülkelerin yerel yönetimlerinin yapılarının tam anlamıyla anlaşılabilmesi amacıyla, federal devletler arasında çok önemli yere sahip olan Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Almanya örnek ülkeler olarak incelenecektir.

3.4.1 Amerika Birleşik Devletleri’nde Yerel Yönetimler

ABD’de yerel yönetimler merkezi yönetimden önce oluşmuştur. Bu nedenle oldukça güçlü bir yerel yönetim geleneği bulunmaktadır.⁸¹ Amerikan demokrasisinin ve Amerikan sisteminin özünü oluşturan ABD’deki yerel yönetim sistemi, kendine has çeşitli özellikler taşımaktadır. Yerel yönetimlerde katılımcı ve özgürlükçü değerlere olan vurgu son derece önemlidir.⁸² ABD’de yerel yönetimler güçlerini merkezi yönetimden almadıklarından oldukça bağımsız bir yapı göstermektedirler. Bu statüyü halkın egemenliği kuramından aldıkları ileri sürülmektedir.⁸³

ABD’nin federal devlet yapısı, “adem-i merkeziyet” anlayışını bütün yönetim mekanizmasına hakim kılmıştır. Amerikan yerel yönetim sistemi de tek merkezli bir niteliğe sahip olmaktan son derece uzaktır. Yerel yönetim türleri bakımından ülke genelinde geçerli standart bir yapılanma bulunmamaktadır. Ülke genelinde yer alan federe devletlerde değişik fonksiyonlara, değişik isimlere sahip

---

⁸¹ İlter Turan, **Amerika Birleşik Devletleri’nde Federal Devlet, Yerel Yönetimler ve Siyasal Katılmanın Fırsat Yapısı, Bölgesel Kalkınma Politikalar ve Yeni Dinamikler**, İstanbul: Derin Yayınları, 2006, s.182.

⁸² Alexis De Tocqueville, **Democracy in America**, George Lawrence (çev.), J. P. Mayer (ed.), London: Fontana Press, 1994, s.151.

⁸³ Bilal Eryılmaz, **Belediyelerde Demokrasi Geleneği ve Değişim İhtiyacı**, Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, c.11, s.3, 2002, s.7.

yerel yönetim çeşitleri bulunmaktadır.⁸⁴ Birçok ülkenin yerel yönetim sistemiyle ilgili olarak bir şablon çerçevesinde genel bir yapıdan söz edilebilirken, ABD yerel yönetim birimlerini sistematik bir şekilde inceleme olanağı bulunmamaktadır.

ABD’de yerel yönetimler, federal yönetimler ve merkezi hükümet bir bütünün birer parçası olarak değerlendirildiğinden yerel yönetimlerin yeterli miktarda güç ve yetkileri bulunmaktadır. Yerel yönetimler genel olarak eyaletlere bağımlı olarak varlıklarını sürdürmektedirler. Eyalet anayasalarında yerel yönetimlerin tanımı ve işlevleri ilgili olarak ana başlıklar ve bölümler yer almaktadır.⁸⁵

3.4.1.1 Türleri ve Özellikleri

ABD’de yerel yönetim anlayışı ülkenin kuruluşuna kadar uzanmakta olup, ülkede köklü bir yerel yönetim yapısı gerçekleşmiştir. 1787 yılında 13 eyalet olarak kurulan devlette eyalet sayısı günümüzde 50 sayısına ulaşmıştır. Eyaletler bünyesinde bulunan yerel yönetim kuruluşlarının gerek kuruluş gerekse yerine getirmiş oldukları hizmetler ve gelirleri konusunda bütünlük bulunmamaktadır. Eyaletler içerisinde yer alan yerel yönetimlerin kendilerine eyalet kanunlarına göre verilen yetkilerin haricinde başka görevler de vermesi, yerel yönetimlerin teşkilat, görev ve gelir değişikliğinin daha da artmasına sebebiyet vermektedir.⁸⁶ Eyaletlerin federal yapıyı oluştururlarken kendi özel yapılarını muhafaza etmiş olmaları, her eyaletin kendine özgü yerel, idari ve mali bir yapılanmasının ortaya çıkmasına neden olmuştur.⁸⁷

---

⁸⁴ Larry Schroeder, **Local Government Organization and Finance: United States**, Anwar Shah (ed.), Local Governance in Industrial Countries, Washington D.C.: The World Bank, 2006, s.314.

⁸⁵ Daniel J. Eleazar, **21. Yüzyıla Yaklaşırken Merkezi ve Yerel Yönetim İlişkileri**, Manisa: Celal Bayar Üniversitesi Yayını, 1997, s.31.

⁸⁶ Kamil Mutluer, Erdoğan Öner, **Teoride ve Uygulamada Mahalli İdareler Maliyesi**, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2009, s.78.

⁸⁷ Musgrave, s.446.

ABD’de yerel yönetimler ana hatlarıyla beş guruba ayrılmaktadır. Bunlar Counties (Bölgeler), Municipalities (Belediyeler), Townships (Kasabalar), School Districts (Okul Yönetimleri) ve Special Districts (Özel Yönetimler) olarak sıralanabilir.⁸⁸

Tablo 8: ABD'de Yıllara Göre Yerel Yönetim Birimlerinin Sayıları

<i>Yerel Yönetim Çeşitleri</i>	<i>1952</i>	<i>1962</i>	<i>1982</i>	<i>2002</i>	<i>2007</i>
Counties	3.052	3.043	3.041	3.034	3.033
Municipalities	16.807	17.997	19.076	19.429	19.492
Townships	17.202	17.144	16.734	16.504	16.519
School Districts	67.355	34.678	14.851	13.506	13.051
Special Districts	12.340	18.323	28.078	35.052	37.381
Toplam	116.807	91.185	81.831	87.525	89.476

Kaynak: Census of Governments, Cencus Bureau Government Organization, 2009, <http://www.census.gov/govs/cog/GovOrgTab03ss.htm> (21 Şubat 2011), s.1.

Tablo 8’den anlaşılacağı üzere ABD’de 2007 yılı itibarı ile toplamda 89.476 yerel yönetim birimi mevcuttur. 1952 yılından itibaren özellikle School Districts, Township ve Counties yerel yönetim birimlerinde azalma kaydedilirken; Municipalities ve özellikle Special Districts yerel yönetim birimlerinde ise artış kaydedilmiştir.

⁸⁸ Daniel R. Mandelker, Dawn Clark Netsch, Peter W. Salsich, Judith Welch Wegner, Janice C. Griffith, **State and Local Government in a Federal System**, 7. Baskı, New York: LexisNexis Press, 2010, s.39.

▪ *Counties:* ABD'nin birçok eyaletindeki en büyük mahalli idare birimidir. Rhode Island ve Connecticut eyaletleri haricinde ABD'yi oluşturan 48 eyalette üç binin üzerinde county isimli ve Türkçedeki yakın ifade ile ilçeye karşılık gelen yerel yönetim birimi mevcuttur. Bu yönetimler, ABD'deki en önemli yerel yönetim birimidir.⁸⁹ County, eyalet hükümetlerinin yürütme organı gibi işlev görmekte, eyaletin hizmetlerini sunmakta ve yasalarını uygulamaktadır. Bazı eyaletlerde County'ler hem eyaletin görevlerini yürütmekte hem de bazı yerel hizmetleri yerine getirmektedirler. Bu idari kuruluşların yerine getirmiş oldukları hizmetlerde çeşitlilik göstermekte olup, bazı bölgelerde bulunan county'ler yargı görevini de üstlenmiştir. County'ler federe devletlere göre isim ve faaliyet itibarıyla farklılık arz ettiklerinden standart bir idari yapılanma mevcut olmayıp, görevleri arasında da farklılıklar bulunmaktadır.⁹⁰ County'lerin başlıca görevleri arasında; eyaletlerin vermiş oldukları görevlerle birlikte, nüfus işleri, gayrimenkullerin emlak vergisine esas teşkil edecek değerlerinin belirlenmesi, bölgenin güvenliğinin sağlanması, şehir dışı yolların yapılması ve kadastro işleri gibi hizmetler sayılabilir.⁹¹

▪ *Municipalities:* ABD'nin en fonksiyonel ve bu itibarla en önemli yerel yönetim birimleri olup federe devletlerce kurulup kanunla tüzel kişilik kazanmaktadırlar. County'ler kadar geniş bir coğrafi alana hizmet vermemekle birlikte, daha önemli kamu hizmetlerini yürütmektedirler. Buna paralel olarak da daha fazla yetkiyle donatılmış ve daha özerk bir niteliğe sahip bulunmaktadırlar.⁹² Bütün eyaletlerde var olan belediyelerin adlandırılması konusunda farklı uygulamalara rastlamak mümkündür. Hepsi bu yönetimleri ifade etmek üzere, Türkçede belediye kavramının karşılığı olarak değişik eyaletlerde municipality, city, borough veya village gibi isimler kullanılmaktadır. Municipality'ler; vergilendirme, borç alma yetkisi, sağlık, güvenlik, adabı koruma ve geliştirme

---

⁸⁹ Mandelker ve Diğerleri, s.39.

⁹⁰ Schroeder, s.315.

⁹¹ Roger L. Kemp, **How American Governments Work: A Handbook of City, County, Regional State and Federal Operations**, North Carolina: McFarland Company Inc., 2002, s.166.

⁹² Kemp, s.68.

yetkisi, belirli amaçlarla istimlak yapma hakkı, belirli kamu kuruluşlarını işletme ve kanunları cebri olarak uygulama yetkisi gibi kamuyu ilgilendiren birçok görevi yürütmektedirler.⁹³ Municipality'ler kendilerine verilen bu görevleri yürütürlerken hem eyaletlerin bir birimi hem de yerel yönetim birimi olarak görev yapmaktadırlar.

▪ *Townships*: Diğer bir yerel yönetim birimi olan ve Türkçedeki karşılığı kasaba olan Township için Town, Plantation, Location gibi isimler de literatürde kullanılmaktadır. Nüfusu az olan kırsal bölgelerde yer alan yerel yönetim birimidir. Geçmiş dönemlerde önemli fonksiyonları olan Townships'lerin görev ve yetkilerinin bir bölümünün zaman içerisinde County yönetimlerine devredilmesiyle önemini nispeten yitiren yerel yönetim birimleri konumuna düşmüşlerdir.⁹⁴ ABD genelinde en sık rastlanan görevleri olarak; kütüphane, su, kanalizasyon, çöp imha, sınırlı vergilendirme ve iş yerlerine ruhsat verme işleri sıralanabilir.⁹⁵

▪ *School Districts*: ABD'de ilk, orta ve yüksek öğrenim genellikle School Districts adı verilen ve yerel yönetim birimleri arasında yer alan kurumlar tarafından kendilerine kanunla verilmiş yetki ile gerçekleştirilmektedir.⁹⁶ School Districts diğer bir ifadeyle okul bölgeleri; okulların bakım ve idaresi için vergileme ve yönetme gücüne sahip sınırlı bir coğrafi bölgeden oluşmaktadır. School Districts'lerin yetki alanı ve sayıları federe devletlere göre değişiklik göstermekte ve tablo 8'de görüldüğü gibi özellikle son elli yıllık süreç içerisinde birleşmeler yoluyla sayıları hızla azalmaktadır. Ölçek ve kapsam ekonomilerinden yararlanmak üzere gerçekleştirilen konsolidasyon uygulamaları, litaretür çalışmalarında küçük School District'ler için mali açıdan anlamlı bulunmuştur.⁹⁷

---

⁹³ Mutluer ve Öner, s.79.

⁹⁴ Mandelker ve Diğerleri, s.40.

⁹⁵ Schroeder, s.326.

⁹⁶ Mutluer ve Öner, s.79.

⁹⁷ William Duncombe ve John Yinger, **Does School District Consolidation Cut Costs?**, MIT Press Journals, Vol:2, No:4, 2007, s.343.

▪ *Special Districts:* ABD'yi oluşturan eyaletlerin her birinin anayasalarına ve yasalarına göre kurulan Special District'lerin genellikle tek fonksiyonları mevcuttur. Special District'ler yani özel bölgeler; yangından korunma, su temini, kanalizasyon, içme suyunun sağlanması, mezarlık, çevrenin korunması, haşeratla mücadele, havaalanlarının işletilmesi ve benzeri hizmetleri gerçekleştirmektedirler. Special District'lerin temel özelliği, bu hizmetlerden sadece birini gerçekleştirmekle yükümlü bulunmalarıdır.⁹⁸ Bir başka ifadeyle Special District, sınırlı bir bölgede belirli bir kamu hizmetinin sağlanması amacıyla kurulmuş olan alt yerel yönetim birimidir. Bu birimlerin kendilerine ait gelirleri mevcut olup özerk bir idari yapıya sahiptirler.⁹⁹

3.4.1.2 Görevleri

ABD anayasasında yerel yönetimlerin görevleriyle ilgili kesin bir kanun hükmü yer almamaktadır. Bu sebepten ötürü yerel yönetimler tarafından üstlenilmiş olan görevler eyaletler arasında büyük ölçüde değişmekte ve görevlerin yönetimler arasında bölüşümü, ilgili eyaletin anayasasında ve yasalarında yer alan hükümlere göre düzenlenmektedir.¹⁰⁰

ABD'de yer alan yerel yönetim birimlerinin görevleri eyaletler arasında farklılıklar gösterse de, genel hatlarıyla bu görevleri dört ana başlık altında sıralamak mümkündür:

▪ *Sağlık ve Çevre Hizmetleri:* ABD'de sağlık hizmetlerinin sunuluşuyla ilgili olarak tek tip bir örgütlenme tarzı bulunmamakla birlikte, bu hizmetten beklenen amaçlar bakımından uygulamalar birbirlerine yakınlık göstermektedir. Bu amaçlar; sağlığın korunması, hastalıkların tedavi edilmesi, insanların beden ve ruhen geliştirilmesi ve ömrün uzatılması olarak

---

⁹⁸ Barbara Coyle McCabe, **Special District Formation Among the States**, State and Local Government Review, Vol:32, No:2, 2000, s.123.

⁹⁹ Nicholas G. Bauroth, **The Strange Case of the Disappearing Special Districts: Toward a Theory of Dissolution**, The American Review of Public Administration, Sage Journals, Vol:40, No:5, 2010, s.569.

¹⁰⁰ Schroeder, s.322.

özetlenebilir. Sağlık hizmetleri koruyucu sağlık hizmetleri ve tedavi edici sağlık hizmetleri olarak iki bölüme ayrılmakta, keskin çizgilerle ayırım yapılamamakla birlikte her iki sağlık hizmeti de yerel yönetim birimleri tarafından yerine getirilmektedir. Bu iki bölüm sağlık hizmetinin sunulmasından Municipalities ve County'ler sorumlu olmakla birlikte, bu görev bazı bölgelerde Townships'ler tarafından yerine getirilmektedir.¹⁰¹

Çevre ve sağlık alanındaki diğer hizmet türleri konusunda yerel yönetimler önemli görevler üstlenmektedirler. Bunlar; çevre kirliliği ile mücadele, çöp ve diğer atıkların toplanması ve imhası, enerji israfının önlenmesi ve kanalizasyon hizmeti olarak sıralanabilir. İçme suyu temini de yerel yönetim birimleri tarafından yerine getirilen bir görev olmakla birlikte, su kaynakları genellikle birden fazla birimi ilgilendirdiği için bu görev zaman zaman eyalet, zaman zaman da federal yönetim tarafından yerine getirilmektedir.¹⁰²

ABD yerel yönetim birimlerinin sosyal yardım alanında da görevleri bulunmakta fakat bu konu federal yönetim ve eyalet yönetimlerine ait bir konu olarak planlanmaktadır. Yerel yönetim birimleri, bu görevi yerel bazda uygulamakta ve federal ve eyalet yönetimlerinin öngördükleri çerçeve içerisinde temsil görevi üstlenmektedirler.¹⁰³

▪ *Tam ve Yarı Kamusal Hizmetler:* Toplu taşımacılık hizmetleri, itfaiye ve karayolları gibi tam ve yarı kamusal hizmetlerinin yürütülmesi faaliyetleri yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilmektedir. Yerel yönetim birimleri; yanıcı ve parlayıcı maddelerle ilgili izinleri vermekte, gerekli belgeleri düzenlemekte, denetleme faaliyeti gerçekleştirmekte ve yangınlarla ilgili olarak eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları görevlerini de üstlenmektedirler.¹⁰⁴

---

¹⁰¹ Edwin J. Benton, **Counties as Service Delivery Agents: Changing Expectations and Roles**, USA: Greenwood Publishing Group Inc., 2002, s.92.

¹⁰² Schroeder, s.326.

¹⁰³ Benton, s.66.

¹⁰⁴ John Kincaid, **Yirmibirinci Yüzyıla Yaklaşırken Merkezi ve Yerel Yönetim İlişkileri**, Uluslararası Yerel Yönetimler Konferansı, Manisa, Türk Belediyecilik Derneği ve Konrad Adenauer Vakfı, 1997, s.47.

ABD genelinde karayollarının yaklaşık %80'inin yönetimi yerel yönetim birimleri tarafından gerçekleştirilmektedir. Karayollarının yapım, bakım ve yönetiminde en fazla payı olan birimler County'ler olup ikinci sırada Municipality'ler yer almaktadır. Karayolu hizmetinin sağlanmasında ülke çapında geniş çaplı bir planlama gereksinimi nedeniyle federal devlet, eyalet ve yerel yönetim birimleri arasında işbirliği mevcuttur. Toplu taşıma hizmetleri, genellikle Municipality'ler ve County'ler tarafından yerine getirilmektedir. ABD'nin bazı eyaletlerinde toplu taşıma hizmetlerinin Special Districts'ler tarafından yerine getirildiği görülmektedir.¹⁰⁵

▪ *Eğitim Görevleri:* ABD'de yerel yönetimlerin en önemli görevlerinden bir tanesi olan eğitim, yatırım ve işletme giderleri ile istihdam edilen personel sayısının büyüklüğü açısından, toplumsal hedeflerin gerçekleştirilmesi noktasında da en fazla önemsenen kamusal fonksiyondur. ABD'de eğitim, yerel yönetim birimlerince sunulmakta olup, temel eğitim hizmetinin sunulmasından sorumlu birimler genel olarak okul yönetimleridir.¹⁰⁶ Ancak, eğitim hizmetinin her zaman okul yönetimlerince sağlanması söz konusu olmayıp; başka yerel yönetim birimlerinin de bu alanda görevli oldukları durumlar mevcuttur. On iki yıllık öğrenimden sonra gelen iki yıllık yüksek öğretim veren okulların yönetimleri ve sorumlulukları County'lere aittir. Bu hizmetin yerel yönetimler tarafından sunulmasına paralel olarak eğitim giderleri de ağırlıklı olarak yerel vergilerden karşılanmaktadır. Eğitim hizmetiyle paralellik arz eden kültürel ve sportif alanlarda da yerel yönetimler önemli görevler üstlenmektedirler. Bu görevler; kütüphaneler, müzeler, parklar ve sportif tesislerin yapım, bakım ve işletimle faaliyetleri olarak sıralanabilir.¹⁰⁷

▪ *İç Güvenlik:* Yerel yönetimlerin iç güvenlikle ilgili olarak emniyet ve asayiş görevleri bulunmaktadır. Eyaletlerde yer alan polis birimleri ve asayiş hizmetleri yerel yönetim birimlerinin hizmet alanlarında yer almaktadır. İç

---

¹⁰⁵ Schroeder, s.326.

¹⁰⁶ Mandelker ve Diğerleri, s.42.

¹⁰⁷ Benton, s.48.

güvenlikle ilgili olarak yerel yönetim birimlerinin üstlenmiş oldukları diğer görevler; nüfus işlemleri, gayrimenkullerin emlak vergisine esas olan değerlerinin takdiri, vergi toplanması ve seçimlerin yürütülmesidir.¹⁰⁸ Yerel yönetim birimleri aynı zamanda iç güvenlikle ilgili olarak hapisane ve tutuk evi hizmeti vermektedirler. Ancak geniş kapsamlı hapisanelerin sorumlulukları eyalet yönetimlerinin görev alanında kalmaktadır.¹⁰⁹

ABD’de yerel yönetim hizmetlerinin incelendiği akademik çalışmalarda; ulaşım hizmetlerine yönelik yapılan 15 adet çalışmanın 10 tanesinde, güvenlik hizmetlerine yönelik yapılan 9 adet çalışmanın 5 tanesinde ve eğitim hizmetlerine yönelik yapılan 19 adet çalışmanın 12 tanesinde ekonomik büyümeye etkinin pozitif yönde olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.¹¹⁰

3.4.1.3 Mali Yapıları

ABD’de yerel yönetimler genel anlamda özerk bir yapıya sahiptirler. Anayasal sınırlar dışında federal devlet eyaletin, eyaletlerde yerel yönetimlerin vergileme yetkisine bir sınırlama getirmemekte, kendi vergi politikalarını belirleyebilme imkanı doğmaktadır. Federal devletin başlıca gelir kaynakları gelir ve kurumlar vergisinden oluşmakta, eyaletlerin gelirleri ise genellikle satış ve doğal kaynak gelirlerinden oluşmaktadır.¹¹¹

Yerel yönetimlerin gelirlerinin yaklaşık %60 gibi önemli bir bölümü kendi yerel gelirlerinden oluşmaktadır. Gelirlerin diğer bölümü ise eyalet ve federal hükümet de dahil diğer değişik kaynaklardan elde edilmektedir. Eyalet gelirlerinin %75’ini, yerel yönetim gelirlerinin ise %60’ını vergiler oluşturmaktadır.¹¹² Yerel

---

¹⁰⁸ Hank Savitch ve Ronald Vogel, **Comparing Local Governance**, Bas Deters, Lawrence Rose (ed.), The Unites States: Executive Centered Politics, New York: Palgrave-Macmillan Press, 2005, s.222.

¹⁰⁹ Schroeder, s.326.

¹¹⁰ Ronald C. Fisher, **The Effects of State and Local Public Services on Economic Development**, New England Economic Review, Vol: 1, 1997, s.57.

¹¹¹ Ulusoy ve Akdemir, s.120.

¹¹² Schroeder, s.330.

yönetimler federal devletten ve bağlı buldukları eyaletinden mali yardım almaktadırlar.

ABD’de yerel yönetim birimlerinin gelirleri ana hatlarıyla vergi gelirleri, yardımlar, borçlanmalar ve diğer gelirlerden oluşmaktadır.¹¹³

▪ *Vergi Gelirleri:* ABD’de eyaletler arasında vergi gelirlerinde benzer bir yapılanma bulunmamaktadır. Aynı eyalet içerisinde yer alan yerel yönetim birimlerinin aralarında farklı vergi uygulamalarına rastlamak mümkündür. ABD’de yerel yönetim vergileri içerisinde en önemli paya sahip olan vergi türü real property tax yani emlak vergisidir. ABD’de yer alan yerel yönetim birimlerinin %80’inde emlak vergisinin toplam vergi gelirleri içerisindeki payı %65 civarındadır.¹¹⁴ Vergi gelirleri açısından ikinci sırayı sales tax yani satış vergileri almaktadır. Yerel yönetim birimlerinin her birisinde, anayasa ve yasalarının kendilerine tanıdığı imkanlara göre değişik esas ve oranlarda satış vergisi uygulanmaktadır. Vergi gelirleri açısından üçüncü sırada ise income tax yani gelir vergisi bulunmaktadır. Gelir vergisi açısından en önemli vergilendirme otoritesi federal devlettir. ABD genelinde eyaletlerin pek çoğu ayrıca gelir ve kurumlar vergisi tahsil ettikleri gibi, bazı eyaletler de kendi sınırları içerisindeki yerel yönetimlere gelir vergisi tahsil etme yetkisi vermişlerdir.¹¹⁵

▪ *Yardımlar:* ABD’de yerel yönetim birimleri görevleri alt başlığında sıralamış olduğumuz birçok hizmeti yerine getirmektedirler. Ancak, yerel yönetim birimlerinin gelirleri, sayılan hizmetleri yerine getirmek için ortaya çıkan harcamaları karşılamak için yeterli gelmemektedir. Federal hükümetten ve eyaletlerden alınan yardımlar ve bağışlar bir kaynak olarak hizmetlerin yerine getirilmesinde kullanılmaktadır. Federal devlet bir fonda toplamış olduğu gelirleri, eyaletler ve yerel yönetimler arasında daha önceden belirlenmiş olan kriterlere

---

¹¹³ David Brunori, **Local Tax Policy: A Federalist Perspective**, 2. Baskı, Washington D.C.: The Urban Institute Press, 2007, s.111.

¹¹⁴ Brunori, s.7.

¹¹⁵ Eugene C. Steuerle, **Contemporary U.S. Tax Policy**, 2. Baskı, Washington D.C.: The Urban Institute Press, 2008, s.36.

göre dağıtmaktadır. Federal devlet; eyaletlere ve yerel yönetim birimlerine parasal yardımda bulunurken genel nüfus, kent nüfusu, kişi başına gelir, gelir vergisi hasılası ve vergi toplama gayreti gibi kıstasları kullanmaktadır.¹¹⁶ Federal devlet; daha alt birimlere yaptığı yardımların yaklaşık olarak üçte birini eyaletlere, kalan üçte ikisini ise eyaletlerdeki diğer yerel yönetim birimlerine aktarmaktadır.¹¹⁷

▪ *Borçlanmalar:* ABD’de yerel yönetim birimlerinde bir finansal gelir aracı olan borçlanmaya sıklıkla başvurulduğu görülmektedir. Yerel yönetim birimleri; tahvil ihracı, sermaye yardımları ya da farklı türlü borçlanma yöntemleriyle kısa ve uzun vadeli finansman ihtiyaçlarını karşılamaktadırlar. Yerel yönetim birimlerinde en çok tercih edilen uzun vadeli borçlanma aracı beş ve yirmi yıl süreler arasında değişen bonolardır.¹¹⁸ Bazı eyaletlerde yerel yönetim birimlerinin borçlanma aracını kullanabilmesi için referandum aracılığıyla halkın onayını alması zorunluluğuna kanunlarda yer verilmiştir. Ayrıca eyalet yönetimleri yerel yönetim birimlerinin hangi amaçlarla borçlanabileceklerine ve borçlanma limitlerinin ne olacağına karar vermektedirler.¹¹⁹ ABD’de yerel yönetim birimlerinin borçlanabilmeleri konusunda sadece altı eyalette gerekli kurallar mevcut değildir. On dokuz eyalette ise borçlanma ile ilgili olarak asgari ve azami limitler belirlenmemiştir.¹²⁰

▪ *Diğer Gelirler:* ABD’de yerel yönetim birimlerinin diğer gelirleri arasında kendi işletmelerinden elde ettikleri gelirler, çeşitli ücret, resim ve harçlar sıralanabilmektedir. Bu çeşitli ücret, resim ve harçlara örnek olarak; golf, yüzme ve tenis kurslarından alınan ücretler, konser, bot kiralama veya açık hava aktivitesi gerçekleştirmek isteyenlerden alınacak harçlar gösterilebilir. Yerel yönetim birimleri park alanlarından, eğlence ve dinlenme merkezlerinden de

---

¹¹⁶ Kemp, s.262.

¹¹⁷ Hyman, s.17.

¹¹⁸ Ann Bowman, Richard Kearney, **State and Local Government**, 8. Baskı, Boston: Wadsworth Cengage Learning, 2010, s.375.

¹¹⁹ Carl W. Stenberg, Susan Lipman Austin, **Managing Local Government Services**, North Carolina: ICMA Press, 2007, s.39.

¹²⁰ Gerald J. Miller, W. Bartley Hilderth, **Local Debt Management**, Anwar Shah (ed.), Local Public Financial Management, Washington D.C.: The World Bank, 2007, s.129.

kullanıcı ücreti, alana transfer ücreti, çöp toplama bahşışı vb. isimler altında gelir elde etmektedir. Ancak bu alanlardan elde edilen tüm gelirlerin tamamının yine bu alanların fonlanmasında kullanılması yasal zorunluluktur.¹²¹ Yerel yönetim birimlerinin sahip oldukları işletmelerden edilen gelirler de bu başlık altında yer almakta, özellikle ulaşım, su ve elektrik işletmeleri önemli yer tutmaktadır.

3.4.2 Almanya’da Yerel Yönetimler

Almanya federal devlet yapısına sahip bir ülkedir. 1990 yılında Doğu Almanya’da 5, Batı Almanya’da 11 olan eyalet sayısı iki ülkenin birleşmelerinden sonra 16’ya ulaşmıştır. Almanya’da yerel yönetimlerin ortaya çıkışı İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra Konrad Adenauer öncülüğünde olmuştur.¹²² Merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasındaki temel ilişki Anayasada belirtilen kanunlarla düzenlenmiştir. Almanya’da yerel yönetim birimleri eyaletlerin birer parçası olarak idari yapılanmanın içerisinde yer almaktadır. Yerel yönetim birimlerinin faaliyetleri, hizmet alanları ve görevleri ile ilgili olarak federal hükümetten çok federe hükümetler yetkilendirilmiştir.¹²³

Almanya’da yerel yönetimler; kendi yerel sınırları içerisindeki yerel nitelikli kamu hizmetlerinin tümünü, kendi sorumlulukları altında yürütme yetkisine sahip tek ve temel birimler olarak düzenlenmişlerdir. Bu sorumluluklarını yerine getirebilmeleri amacıyla gerekli yetki, mali kaynak ve personele sahiptirler. Almanya kamu sektöründe çalışan personel sayısının %35 ile %40’ı arası yerel yönetim birimlerinde istihdam edilmektedir.¹²⁴ Bazı durumlarda federal hükümetin izinine bile ihtiyaç duymadan karar alıp uygulama

---

¹²¹ Stenberg ve Austin, s.246.

¹²² Joseph Biesinger, **Germany: A Reference Guide From The Renaissance to The Present**, New York: Fact on File Inc., 2006, s.205.

¹²³ Hellmut Wollmann, **German Local Government Under The Impact of NPM Modernization and Direct Democratic Citizen Rigts**, International Conference on Reforming Local Government: Closing The Gap Between Democracy and Efficiency, Stuttgart University, 26-27 September 2002, s.3.

¹²⁴ Hellmut Wollmann, **Local Government Reform in Great Britain, Sweden, Germany and France: Between Multi-Function and Single-Purpose Organizations**, London: Taylor&Francis Ltd., Local Government Studies, Vol: 30, No: 4, 2004, s.651.

yetkilidirler. Diğer bir ifadeyle Almanya’da yerel yönetimler anayasal konumları bakımından geniş özerklik ve serbestlik ilkeleri çerçevesinde, hizmet kapasitesi ve mali kaynakları bakımından ayrıcalıklı bir yere ve öneme sahiptirler.¹²⁵

Almanya’nın yapısı idarenin eyaletler arasında farklı teşkilatlanmasını ve farklı uygulamalardan alınan sonuçların değerlendirilebilmesini mümkün kılmaktadır.¹²⁶ Almanya, bu farklılığı mümkün kılan özelliği sayesinde yerel özerklik, yönetim hakkı, doğrudan demokrasi, idari reformlar gibi alanlarda Avrupa’da nc ve örnek ülke durumundadır.

3.4.2.1 Türleri ve zellikleri

Almanya, anayasasının öngördüğü sosyal devlet anlayışının hayata geçirilmesinde önemli bir işlevi olan ve temel özelliği yerellik yani adem-i merkeziyet olan bir sisteme sahiptir. Federal yapının sonucu olarak federal devlet, eyalet ve yerel yönetimlerden oluşan üç farklı yönetim düzeyi bulunmaktadır.¹²⁷ Bu sistemde yerel yönetimler; geniş hizmet kapasiteleri, güçlü anayasal konumları, sahip oldukları mali kaynaklar ile ağırlıklı bir yer edinmiştir.

Almanya’da idarenin en üst kısmında federal devlet yer almaktadır. Federal devlet; iç ve dış g, federal düzeyde ulaşım, yasama, savunma, sosyal güvenlik gibi ülkenin genelini ilgilendiren temel konularla iştigal etmektedir. İdarenin bir alt kısmında ise eyaletler yer almaktadır. Eyaletler; tarihi, sosyal, ekonomik, kültürel ve demografik nedenlerle farklı şekillerde yapılandırılmıştır. Savunma ve dış politika haricinde, eğitim, kamu güvenliği, evre, sağlık ve kültür gibi halkı yakından ilgilendiren konularda eyaletlerin geniş yetkileri mevcuttur.¹²⁸ Yerel yönetimler Almanya’daki dikey güç dağılımının en alt basamağını oluşturmaktadır. Yerel yönetimler kendi içerisinde belediyeler ve ilçeler olmak

---

¹²⁵ A. R. Peters, **Germany**, J. A. Chandler (ed.), *Local Government in Liberal Democracies: An Introduction Survey*, London: Routledge, 1993, s.101.

¹²⁶ Wollmann, s.9.

¹²⁷ Jan Werner, **Local Government Organization and Finance: Germany**, Anwar Shah (ed.), *Local Governance in Industrial Countries*, Washington D.C.: The World Bank, 2006, s.117.

¹²⁸ Mutluer ve ner, s.83.

üzere iki ana kısma ayrılmakta ve onlara ait düzenlemeler genel olarak eyaletler tarafından yapılmaktadır.¹²⁹ Bu teşkilatlanma sistemi içerisinde, federal devlet yerel yönetim hakkı bakımından sadece bir garantör durumundadır. Bir belediye veya ilçe ile mali konuları da içermek üzere direkt bir ilişkisi bulunmamaktadır.

Anayasal sisteme göre merkezi hükümet ve yerel yönetimler arasında ayrıma yer vermeyen Berlin, Bremen ve Hamburg eyaletleri haricinde, yerel yönetimler federal hükümetlerin yürürlüğe koymuş oldukları belediye ve ilçe tüzükleriyle faaliyetlerini sürdürmektedirler.¹³⁰ Berlin, Bremen ve Hamburg aynı anda hem eyalet hem de belediye özelliklerini taşımaktadırlar. Dolayısıyla on altı eyalet ve on dört binden fazla yerel yönetim biriminden oluşan Almanya’da, yerel yönetim birimleriyle ilgili olarak çok fazla düzenleme mevcut olup, tüm yerel yönetim birimleri için geçerli ortak bir düzenleme mevcut değildir.¹³¹ Alman Anayasasının 28. maddesinde yerel yönetimler Federal Anayasa ile güvenceye alınmışlardır. Federal Anayasa yanında eyalet anayasaları da, belediyelere ve ilçelere seçilmiş organlar aracılığı ile kullanacakları özerk yerel yönetim hakkı bakımından güvence sağlamaktadır.¹³² Almanya’da kırsal bölgelerde bulunan belediyeler ilçelere bağlı, büyük belediyeler ise bağlı değildir. İlçe dışında kurulmuş olan belediyeler, mevcut görevleri haricinde, ilçenin yapması gereken hizmetlerin bazılarını da gerçekleştirmektedir. Ayrıca ilçe dışındaki belediyeler valilik makamı tarafından denetlenmektedir.¹³³

On altı eyaletten oluşan Almanya’da yerel yönetim birimlerinin düzenlemeleri çok çeşitli farklılıklar arz etse de, bu birimlerin özelliklerini genel anlamda şu şekilde sıralamak mümkündür:¹³⁴

---

¹²⁹ Werner, s.117.

¹³⁰ Peters, s102.

¹³¹ Bernd Reissert, **Public Finance as Drivers and Constraints for Public Sector Reform in Germany**, Vincent Hoffmann-Martinot, Hellmut Wollman (ed.), State and Local Government Reforms in France and Germany: Divergence and Convergence, Wiesbaden: VS Verlag, 2006, s.160.

¹³² Hoffschulte, s147.

¹³³ Janna Lüttmann, **Local Government Reforms in Germany**, Norderstedt Germany: Grin Verlag, 2007, s.4.

¹³⁴ Mutluer ve Öner, s.84.

- Yerel yönetimlerin kanuni sınırlar dahilinde vergi koyma ve mevcut vergilerin oranlarında değişiklik yapma hakları bulunmaktadır.
- Yerel yönetimler idari yapılandırmalarını kendileri yapmakta, personel alımı ve kullanımı konusunda geniş yetkilere sahiptirler. Kendi personellerini seçme ve tasarrufta bulunma konusunda yetkilidirler.
- Bulunulan bölgeye ait yapılması gereken planlamalar yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilmektedir.
- Yerel yönetimler gelirleri bizzat toplamakta, kanuni sınırlar dahilinde serbest bir şekilde harcamaktadır. Mali özerklik hakları mevcuttur.
- Yerel yönetimler görevlerini yerine getirirken gerekli olan tüzük, yönetmelik gibi hukuki düzenlemeleri kendileri yapabilmektedirler.

Alman yerel yönetimlerinin özel sektör verimliliğine katkısını inceleyen Kemmerling ve Stephan, şehirlerde özel sektör verimliliği ile yerel yönetim altyapısı arasında pozitif yönde önemli bulgular elde etmiş, sosyal refahın maksimizasyonu amacıyla yerel yönetimlerin kaynakları yeniden dağıttığı sonucuna ulaşmıştır.¹³⁵

3.4.2.2 Görevleri

Almanya’da yerel yönetimlerin görevlerinin belirlenmesinde yerel yönetimlerin kendilerine geniş yetkiler tanınmıştır. Her yerel yönetim birimi, kendisine uygun olan hizmetlerin yapılmasını kendi görevleri arasında sayabilmektedir. Almanya’da yerel yönetim birimleri temel olarak belediyeler ve ilçelerden oluşmakta ve bunların yerine getirmiş oldukları görevler kendi etki

---

¹³⁵ Achim Kemmerling ve Andreas Stephan, **The Contribution of Local Public Infrastructure to Private Productivity and Its Political Economy: Evidence from a Panel of Large German Cities**, Public Choice Journal, Vol:113, No:3, 2002, s.405.

alanlarındaki geleneksel görevler ve mevzuat çerçevesinde federal hükümet tarafından devredilmiş olan görevler olmak üzere iki grupta toplanmaktadır.¹³⁶

Birinci grupta yerel yönetim birimlerinin yerinden yönetim ilkesine uygun düşen görevler yer almaktadır. Alman anayasasının yerinden yönetim hakkı garantisini yerel yönetimlere bu konuda oldukça geniş bir hareket alanı vermektedir. Toplumunu ilgilendiren bütün hizmet alanlarında ayrıca bir düzenleme bulunmuyorsa yerel yönetim birimleri tarafından yerine getirilebilmektedir.¹³⁷ Ancak, bir hizmeti yerine getirme noktasında yerel düzeyin üstünde yer alan eyaletin ve federal hükümetin her zaman önceliği mevcuttur. Yerel yönetimlerin kendi görevleri, ihtiyari ve mecburi görevler olarak ikiye ayrılmaktadır.¹³⁸ İmar, yapı işleri, içme suyu ve enerji temini, kanalizasyon işleri, ulaşım hizmetleri, atık toplama mecburi hizmetlere örnek olarak gösterilebilir. İhtiyari görevlere örnek olarak ise müze kurulması ve işletilmesi, kütüphane hizmetleri, çeşitli kültürel hizmetler, spor alanları ve yüzme havuzları gösterilebilir.

İkinci grupta yer alan, merkezi idare tarafından yerel yönetim birimlerine aktarılan görevler ise, eyalet ya da federal düzeydeki mevzuat ile yerel yönetimler tarafından yerine getirilmesi kararlaştırılan hizmetlerle ilgili olan görevlerdir. Federal hükümet, yerel düzeyde kendi birimlerini oluşturmak yerine, belirli hizmetleri yerel yönetim birimleri aracılığıyla yerine getirmektedir.¹³⁹ Bu hizmetlere örnek olarak pasaport, oturma izni, nüfus kayıtları, ikamet işlemleri ile askere alma işlemleri gösterilebilir. Eyaletlerin yapması gereken bu görevleri ilçeler yerine getirmektedir. Ayrıca ilçeler; ilçe sınırları içerisindeki tüm belediyeleri ilgilendiren işlerin koordinasyonu ve yerine getirilmesi görevini yürütmektedirler. Belediyeler arası yolların yapılması ve bakımı, çevre hizmetleri, sağlık hizmetleri gibi belediyelerin bizzat kendilerinin yapmalarının mümkün olmadığı görevler ilçeler tarafından yerine getirilmektedir. Eğitim, kültür, sağlık,

---

¹³⁶ Wollmann, s.4.

¹³⁷ Werner, s.119.

¹³⁸ Reissert, s.161.

¹³⁹ Reissert, s.162.

çevre ve bölgesel kalkınmayı planlama ve bölge kalkınmasını sağlama gibi ülkenin genelini ilgilendiren görevler ise eyaletler tarafından yürütülmektedir.¹⁴⁰

Tablo 9: Almanya’da Yönetim Birimlerinin Hizmet Dağılımları

<i>Hizmet Alanı</i>	<i>Merkezi Hükümet</i>	<i>Federal Devlet</i>	<i>Kırsal Alan</i>	<i>Belediye</i>
Ana Okulu				X
Atık Yönetimi				X
Dış Politika	X			
Eğitim		X		
Elektrik Hizmeti				X
İmar Denetimi			X	
İtfaiye				X
Hastane Yapımı ve Onarımı			X	
Okul Yapımı ve Onarım			X	
Para Politikası	X			
Park ve Spor Tesisleri				X
Polis		X		
Savunma	X			
Sosyal Yardım	X			
Su Hizmeti				X
Tiyatro ve Müze				X
Toplu Taşıma			X	
Ulaşım	X	X	X	X

Kaynak: Jan Werner, **Local Government Organization and Finance: Germany**, Anwar Shah (ed.), Local Governance in Industrial Countries, Washington D.C.: The World Bank, 2006, s.119.

¹⁴⁰ Mutluer ve Öner, s.85.

Belediyelerin üstlenmiş oldukları görevler tespit edilirken, ilçe sınırları içerisinde yer alan ve almayan ayrımı yapılmaktadır. İlçe içerisinde yer alan belediyelerin bir kısım görevleri ilçe tarafından yerine getirildiği için bu tür belediyelerin görevleri daha sınırlıdır. Belediyeler genel olarak; çöp ve çevre temizliği, okullar, kamu güvenliği, itfaiye ve zabıta hizmetleri, huzur evleri, kütüphaneler ve müzeler, sağlık hizmetleri, atık arıtımı ile kanalizasyon, sosyal yardım ile sosyal konut hizmetleri, mezarlık hizmetleri, yeşil alanlar ile spor alanlarının tesisi, istatistik hizmetleri, gıda denetimi ve evlilik işlemleri görevlerini yürütmektedirler.¹⁴¹

3.4.2.3 Mali Yapıları

Federal devlet, eyaletler ve yerel yönetim birimlerinden oluşan Almanya'da, Anayasa ve diğer kanunlar ile bir önceki bölümde sıralamış olduğumuz çeşitli görevler tanımlanmıştır. Bu görevler yürütülürken ortaya çıkacak giderlerin ilgili yönetim birimlerinin kendileri tarafından üstlenilmesi öngörülmüştür.¹⁴² Dolayısıyla Almanya'da ortaya çıkan kamu gelirleri federal devlet, eyaletler ve yerel yönetim birimleri arasında bölüşülmektedir. Anayasanın 104-115. maddeleri Almanya'nın genel mali rejimi ile ilgilidir.¹⁴³ Bu hükümlere göre; anayasada aksi kararlaştırılmadıkça federasyon ve eyaletler ilgili görevleri yerine getirebilmek için gerekli olan giderleri kendilerinin karşılayacakları öngörülmektedir.¹⁴⁴ Eğer, eyaletler federasyon adına bir görevi ifa ediyorsa, bu görevden doğacak giderler federasyon tarafından karşılanmaktadır.

Mevcut Alman mali yasalarına göre federal devlet ve eyaletler bütçe politikalarını genel ekonomik politikanın hedeflerine göre düzenlemekle yükümlüdürler. Bu hedefler ise birinci bölümde bahsetmiş olduğumuz tam

---

¹⁴¹ Lüttmann, s5.

¹⁴² David P. Conradt, **The German Polity**, 9. Baskı, Boston: Houghton Mifflin Harcourt Publishing Company, 2009, s.267.

¹⁴³ David P. Currie, **The Constitution of The Federal Republic of Germany**, Chicago: The University of Chicago Press, 1994, s.52.

¹⁴⁴ Lüttmann, s5.

istihdam, fiyatlar genel düzeyindeki istikrar, dış ödemeler bilançosunda denge ve uygun sayılan bir büyüme oranının gerçekleştirilmesidir. Bu doğrultuda federal devlet ve eyaletler, gelir ve giderlerini ulusal ekonominin mevcut olanak ve gereksinimlerine göre ayarlayabilmek amacıyla beş yıllık mali planlar hazırlamaktadırlar. Belediyeler ise aynı çerçevede orta vadeli mali planlar hazırlamaktadırlar.¹⁴⁵

Yerel yönetim birimlerinin görev ve siyasal yapılarıyla ilintili olarak oldukça geniş bir mali özerklikten faydalandıkları görülmektedir. Federal devletin eyaletlere aktardığı ödenek ve eyaletlerden ayırdıkları paylardan gelir elde etmektedirler. Başta gelir vergisinin %15’lik kısmı olmak üzere işletme vergisi, emlak vergisi ve bir kısım yerel vergiler yanında kendi yürüttükleri mal ve hizmet sunumlarından elde ettikleri gelirlerden oluşan geniş bir gelir portföyleri mevcuttur.¹⁴⁶ Gelirlerinin %30’luk bir kısmını kendi yerel vergilerinden elde etmektedirler.¹⁴⁷

Almanya’da yerel yönetim birimlerinin gelirleri ana hatlarıyla vergi gelirleri, yardımlar, borçlanmalar ve diğer gelirlerden oluşmaktadır:¹⁴⁸

▪ *Vergi Gelirleri:* Alman Anayasası’nın ilgili maddelerinde vergi gelirlerinin federal devlet, eyaletler ve yerel yönetim birimleri arasında ne şekilde paylaşılacağı belirlenmiştir. Verginin konusu, mükellefi ve vergilere ilişkin diğer hükümler ise vergi kanunlarında yer almaktadır. Almanya’da yerel yönetim birimlerinin gelirlerinin yaklaşık %42’si vergi gelirlerinden oluşmaktadır.¹⁴⁹ Gelir vergisi, kurumlar vergisi ve katma değer vergisi gibi verimliliği yüksek olan vergilerin gelirleri ağırlık olarak federal devlet ile eyaletlere bırakılmıştır. Emlak

---

¹⁴⁵ Klaus König, Heinrich Siedentopf, **Public Administration in Germany**, Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2001, s.365.

¹⁴⁶ Bekir Parlak, **AB Düzenlemelerinde ve Seçilmiş Üye Ülkelerde Yerel Yönetimler**, Hüseyin Özgür, Bekir Parlak (ed.), Avrupa Perspektifinden Yerel Yönetimler, Bursa: Alfa Aktüel Yayıncılık, 2006, s.231.

¹⁴⁷ Wollmann, s.651.

¹⁴⁸ Norbert Kersting, Janice Caulfield, Andrew Nickson, Dele Olowu, Hellmut Wollman, **Local Governance Reform in Global Perspective**, Wiesbaden: VS Verlag, 2009, s.51.

¹⁴⁹ Werner, s.123.

vergisi, meslek vergisi ve işletme vergisi gibi verimliliği göreceli olarak daha düşük olan vergilerin gelirleri ise yerel yönetim birimlerine bırakılmıştır.¹⁵⁰

▪ *Yardımlar:* Almanya'da eyaletler arasında ekonomik yapıdan ve doğal koşullardan kaynaklanan mali farklılıklar ve eşitsizlikler bulunmaktadır. Örnek olarak Bavyera, Hamburg, Hessen, Baden eyaletleri; Bremen ve Saarland eyaletlerine göre daha gelişmiş ve daha çok gelire sahip eyaletlerdir.¹⁵¹ Ülke genelinde eyaletler arasında ortaya çıkan bu farklılıklar Mali Denge Sistemi ile giderilmeye çalışılmaktadır. Bu sistem; eyalet vergilerindeki payların eyaletler arasında farklı bir biçimde dağıtılması (Yatay Mali Denge), geliri yüksek olan eyaletlerin düşük olanlara denge farkı ödemeleri ve federal devletin eyalet, belediyeler ve ilçelere Anayasa'nın 106. Maddesi hükmünce mali yardımda bulunması şeklinde çalışmaktadır.¹⁵² Eyaletler ile belediyeler arasında aynı sistem çerçevesinde gelir transferine dayanan Dikey Mali Denge uygulaması da mevcuttur. Yardımlardan elde edilen gelirler; genel olarak eğitim, kültür, sosyal güvenlik, sağlık, belediye kamu tesisleri ve belediye şirketlerinin cari harcamalarının finansmanı için kullanılmaktadır. Ayrıca borç servisi ve yerel altyapı projelerinin finansmana da yardımcı olmaktadır. Batı Almanya'da yer alan belediyelerin gelirlerinin yaklaşık %28'i; Doğu Almanya'da yer alan belediyelerin gelirlerinin ise yaklaşık olarak %55'i yardımlardan oluşmaktadır.¹⁵³

▪ *Borçlanmalar:* Almanya'da yerel yönetim birimleri dünyada pek çok ülkede olduğu gibi mevcut hizmetleri yerine getirebilmek amacıyla bir finansal gelir aracı olan borçlanma yöntemini kullanmaktadırlar. Yerel yönetim birimleri; farklı türden borçlanma yöntemleriyle kısa, orta ve uzun vadeli finansman ihtiyaçlarını karşılamaktadırlar. Kısa vadeli borçlanmalar haricinde, orta ve uzun vadeli borçlanmalar için bağlı oldukları eyaletlerden yerel

---

¹⁵⁰ Mutluer ve Öner, s.87.

¹⁵¹ Geoffrey K. Roberts, **German Politics Today**, Manchester: Manchester University Press, 2000, s.103.

¹⁵² Roberts, s.103.

¹⁵³ Werner, s.123.

yönetimlerin izin almaları gerekmektedir.¹⁵⁴ Yerel yönetimler genel olarak yatırım harcamaları için borçlanma yoluyla kaynak sağlama yöntemini seçmektedirler. Almanya’da yerel yönetim birimlerinin altyapı finansmanına yardımcı olması amacıyla iyi işleyen bir yatırım bankacılığı sistemi bulunmaktadır. Her eyaletin kendi yatırım bankası bulunmakla beraber ülkenin geneline hizmet veren bir yatırım bankası da bulunmaktadır. Almanya’da gerçekleştirilen yerel yönetim yatırımların üçte ikilik kısmı borçlanma yöntemi aracılığıyla hayata geçirilmektedir.¹⁵⁵ Almanya’da yerel yönetim birimlerinin gerçekleştirmiş oldukları borçlanmaların %90’dan fazlası bankacılık sektörü tarafından finanse edilmekte olup, yerel bono ihracı pek fazla tercih edilmemektedir.¹⁵⁶ Yerel borçlanma limitleri eyaletler arasında farklılıklar göstermekte, doğudaki belediyelerin borçlanma oranları, batıdaki belediyelerden daha yüksek oranda seyretmektedir.

▪ *Diğer Gelirler:* Almanya’da yerel yönetim birimlerinin diğer gelirleri arasında iktisadi girişimlerden elde ettikleri gelirler, taşınmazların satışından ve kiralanmasından elde edilen gelirler, çeşitli ücret, resim ve harçlar yer almaktadır. Batı Almanya’da yer alan belediyelerin gelirlerinin yaklaşık olarak %14’ü; Doğu Almanya’da yer alan belediyelerin gelirlerinin ise yaklaşık olarak %10’u diğer gelirlerden oluşmaktadır.¹⁵⁷ Yerel yönetim birimlerinin sahip oldukları iktisadi girişimlerden elde etmiş oldukları gelirler de bu başlık altında yer almakta; özellikle elektrik, su ve ulaşım hizmetleri için kurulmuş olan iktisadi girişimler önemli yer tutmaktadır.

---

¹⁵⁴ Mutluer ve Öner, s.89.

¹⁵⁵ Conradt, s273.

¹⁵⁶ Werner, s.138.

¹⁵⁷ Werner, s.123.

3.5 Üniter Devletlerde Yerel Yönetim Uygulamaları

Üniter devlet; tek ülke, tek millet ve bunlara bağlı olarak tek bir siyasal ve hukuki örgütlenmenin olduğu devlet biçimi olarak tanımlanabilir. Diğer bir ifadeyle hukuki birliğin mevcut olduğu ülkeler siyasi bakımdan merkezi sistem olarak görülmektedir. Aynı zamanda merkezde tek bir siyasal yapının olduğu devletlerde geniş anlamda üniter devlet olarak sayılmaktadırlar.¹⁵⁸

Yönetsel yerel yönetim ilkesinin geçerli olduğu üniter devletlerde, yerel yönetim birimlerinin, siyasal iktidarı paylaşma anlamına gelebilecek yasa yapma, devletin varlık ve bütünlüğünü sorgulama ve benzeri yetkileri bulunmamaktadır.¹⁵⁹ Üniter devlet yapısında yerel yönetim birimleri; üniter devlet mevzuatına göre kurulup, merkezi idarenin doğrudan denetimine tabidirler. Merkezi idarenin gerekli gördüğü bir durumda verebileceği bir karar doğrultusunda ortadan kaldırılabilirler. Üniter devlet sisteminin ortaya çıkarmış olduğu bazı dezavantajlar mevcuttur. Bunlardan en önemlisi; yürüttükleri faaliyet ve bu faaliyetleri yürütürken duydukları ihtiyaçları; mali imkan ve hizmet sağlama kapasitesi açısından oldukça çeşitlilik arz eden çok sayıdaki yerel yönetim birimleriyle idari yönden meşgul olmanın getirdiği zorluktur.¹⁶⁰

Dünya genelinde üniter devlet yapısına sahip birçok ülke bulunmaktadır. Üniter devlet yapısına sahip ülkelerde çok çeşitli türlere ve özelliklere sahip olan yerel yönetim birimleri mevcuttur. Ancak konuyu sınırlandırabilmek ve bu ülkelerin yerel yönetimlerinin yapılarının tam anlamıyla anlaşılabilmesi amacıyla, üniter devletler arasından İngiltere ve Fransa örnek ülkeler olarak incelenecektir.

---

¹⁵⁸ Atilla Nalbant, **Üniter Devlet: Bölgeselleşmeden Küreselleşmeye**, Ankara: Yapı Kredi Yayınları, 1997, s.63.

¹⁵⁹ Keleş, s.16.

¹⁶⁰ Halil Kalabalık, **Avrupa Birliği Ülkeleriyle Karşılaştırmalı Yerel Yönetim Hukuku: Teori-Uygulama**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2005, s.477.

3.5.1 İngiltere’de Yerel Yönetimler

İngiltere olarak isimlendirilen ülke, “Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda” resmi kimliğini taşımakta ve İngiltere, İskoçya, Galler ve Kuzey İrlanda’dan oluşmaktadır. Birleşik Krallık (United Kingdom) olarak nitelendirilen ülkeler topluluğu, her biri farklı gelenek ve yerel yönetim yapılarına sahip ülkelerden oluşmasına rağmen, krallık anayasal monarşi ve parlamenter demokrasi ile yönetilen merkezi bir devlettir. İngiltere yönetim sistemi, tek parlamento ve tek hükümet tarafından yönetilen üniter ve merkezi bir karaktere sahiptir. Bu yapı 12. yüzyıldan itibaren gelişen güçlü merkezi yapı geleneğinin bir devamıdır.¹⁶¹

Günümüz modern dünyasında yazılı anayasası bulunmayan tek ülke olan İngiltere’de yerel yönetimler, siyasi ve anayasal tarihin parçasıdır. İngiltere köklü bir yerel yönetim geleneğine sahip ülkelerden bir tanesidir. Yerel yönetimlere bir hizmet ve yönetim birimi, halkın yerel tercihlerinin yansıdığı ve katılımına olanak tanıyan en yakın birimler olarak büyük önem verilmektedir.¹⁶² Dünyada demokrasi kültürünün ilk temellerinin atıldığı ülkelerden birisi olan İngiltere’de, bu kültürün gelişmiş olmasında yerel yönetimler önemli rol oynamışlardır.

İngiltere’de yerel yönetimlerin geçmişi 1066 tarihli Norman İşgali öncesi Anglo-Sakson dönemine kadar uzanmaktadır. İngiltere’de yerel yönetim birimlerinin temel yapısı; 1972’de hazırlanan ve 1 Nisan 1974’den itibaren yürürlüğe konulan Local Government Act (Yerel Yönetimler Kanunu) ile 1986 yılında yapılan düzenlemelerle oluşturulmuştur.¹⁶³ İngiltere’de 1992 yılı ve sonrasında yerel yönetimler alanında kapsamlı bir değişikliğe gidilmiştir.¹⁶⁴ Yerel yönetimlerin yeniden yapılandırılması çerçevesinde merkezi yönetim yerel yönetim ilişkisinde demokratik bir ortaklığı ve yerel halkın kendisini ilgilendiren

---

¹⁶¹ Russel Deacon, Alan Sandry, **Devolution in the United Kingdom**, Edinburgh: Edinburgh University Press Ltd., 2007, s.13.

¹⁶² Janice Morphet, **Modern Local Government**, London: Sage Publications Ltd., 2008, s.7.

¹⁶³ Wollmann, s.643.

¹⁶⁴ Morphet, s.7.

konularda siyasete daha aktif katılımını sağlamak amacıyla yerel yönetimlere ciddi sorumluluklar verilerek yerel halka daha fazla danışma ve bilgilendirme faaliyetinde bulunmaları sağlanmıştır.¹⁶⁵ Son olarak Yerel yönetimlerin omurgası 2000 yılında yenilenen Yerel Yönetimler Kanunu ile Londra anakent belediyesi haricinde belirlenmiştir. Bu kanun ile birlikte üç farklı model oluşturulmuş, yerel yönetim birimleri bu üç farklı modelden birini seçmekle zorunlu kılınmışlardır.¹⁶⁶

3.5.1.1 Türleri ve Özellikleri

Üniter yapıya sahip diğer devletlerde olduğu gibi İngiltere’de de yerel yönetim birimleri parlamento tarafından kendilerine verilen görev ve yetkiler ile varlıklarını sürdürmektedirler. Yazılı bir anayasa bulunmamasından dolayı yerel yönetimlerin yetki ve görevlerini belirleyen temel hukuki düzenlemeler parlamentonun çıkardığı yasalar ve içtihatlardan oluşmaktadır.¹⁶⁷

İngiltere AB ile uyum sürecinde 2000 yılı ve sonrasında gerçekleştirdiği yasal düzenlemeler ile yerel yönetimlerin yerel hükümetler haline gelmesi konusunda büyük bir değişim gerçekleştirmiştir. Tablo 10’da detaylı olarak inceleneceği üzere yerel yönetim anlayışında köklü değişiklikler yaşanmıştır. AB ile uyum sürecinde gerçekleştirilen düzenlemeler ile yerel yönetimler halkın ihtiyaçlarını sağlama konumundan buldukları bölgede bir sivil toplum kuruluşu gibi algılanarak halkın lideri konumuna getirilmiştir. Yerel yönetimler, yerel

---

¹⁶⁵ Rachel Ashworth, Colin Copus, Andrew Coulson, **Local Democratic Renewal: An Introduction**, Local Government Studies, Vol:30, No: 4, December 2004, s.459.

¹⁶⁶ Alex Carroll, **Constitutional and Administrative Law**, London: Pearson Longman, 2007, s.11.

¹⁶⁷ Micheal Goldsmith, **Central Control Over Local Government - A Western European Comparison**, Local Government Studies, Vol: 28, No: 3, 2002, s.92.

demokrasiye daha çok işlerlik sağlamak amacıyla ihtiyaç duyacakları yetkilerle donatılmışlardır.¹⁶⁸

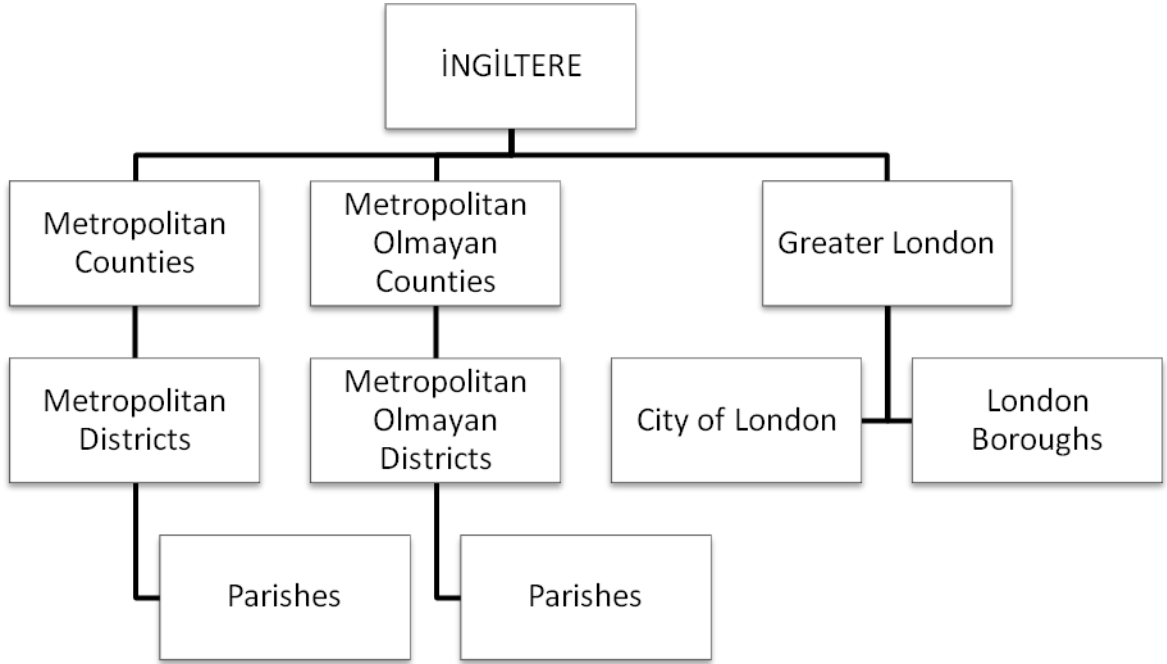
Tablo 10: İngiltere’de Değişim Öncesi ve Sonrası Yerel Yönetim Anlayışlarının Karşılaştırılması

Değişim Öncesi Yerel Yönetim Anlayışı	Değişim Sonrası Yerel Yönetim Anlayışı
Finans, hazine yönelimli	Daha çok politika yönelimli
Kurum kültürü tanınmamakta	Yönetim amaç ve stili ile donatılan kurumlaşmış kültür
Pasif istihdam politikaları	Aktif istihdam politikaları
Kural odaklı	Esnek
Dar görüşlü	Açık, iletişime dayalı
Geleneksel, statik	Değişim yönelimli
Değişim ritmi yavaş	Değişim ritmi hızlı
Kuruluş, boş kadro	Nakit sınırlı bütçe
Belediyecilik	Zorunlu rekabetçi yönelim, satın alma, ortak girişim (joint venture)
Gelirleri artırma ve sürekli kılma	Gelirlerde azalma eğilimli
Hizmet sağlayıcı, sunucu odaklı	Tüketici odaklı
Kısa dönemli gelişmeye dayalı	İşletme yönelimli, planlanmış
Merkeze odaklı	Müşteri odaklı

Kaynak: John David Stewart, **The Nature of British Local Government**, London: Macmillan, 2000, s.173.

¹⁶⁸ N. İlker Çolak, **Avrupa Birliği Uyum Sürecinde İdari Reformlar: İngiltere ve Türkiye**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2005, s.236.

Şekil 2: İngiltere’de Yerel Yönetim Birimlerinin Yapılanması

Kaynak: Office for National Statistics, 2010, http://www.statistics.gov.uk/geography/faq_numbers.asp (10 Ocak 2011).

Yerel yönetim geleneğinin çok köklü olduğu İngiltere’de 15. yüzyıldan günümüze kadar değişik isimler ve yetkilerle yerel yönetim birimleri varlıklarını sürdürmüşlerdir. İngiltere’de bugünkü yerel yönetim yapısı County (il), District (bölge), Parish (köy) ve ayrı bir düzenlemeye tabi tutulan Greater London (Büyük Londra) ile London Boroughs (Londra Beldeleri) yönetiminden oluşmaktadır.¹⁶⁹ 2010 yılı sonu itibarı ile İngiltere’de metropolitan olmayan alanlarda 27 adet County ve 201 District yerel yönetim birimi mevcuttur. Metropolitan olan alanlarda ise 6 adet County ve 36 District yerel yönetim birimi mevcuttur.

---

¹⁶⁹ Norman Flynn, **Public Sector Management**, London: Sage Publications Ltd., 2007, s.14.

Bunların dışında bir adet Greater London ve 32 adet London Boroughs ve 10479 adet Parish yerel yönetim birimi mevcuttur.¹⁷⁰

▪ *County*: Yerel yönetim birimlerinin ilk kademesi ve en geniş olan County, coğrafi alanda belirli sınırlara sahip bir ili değil, yerel yönetim anlamında idari ili ifade etmektedir. County yerel yönetiminde il meclisleri oluşturularak yerel hizmetlerin yönetimi bu meclisler tarafından sağlanmaktadır. Günümüz İngilteresi'nde Counties, birinci kademe yerel yönetim birimi olarak, sadece metropolitan olmayan alanlarda mevcuttur. Metropolitan alanlarda ve Londra'da eski yapılarda ikinci kademe birimleri olan bölge ve belediyeler mevcuttur. Ancak bunlarda artık tek kademeli bir yapı sergilemektedirler.¹⁷¹

▪ *District*: County içerisinde yer alan ve belirli ölçülere göre bölünerek oluşturulmuş alt kademe yerel yönetim birimleridir. District'ler, metropolitan olan alanlarda tek kademeli ve yerel hizmetlerden doğrudan sorumlu birimlerdir. Metropolitan olmayan alanlarda ise District'ler, County sisteminin ikinci kademesini oluşturmaktadırlar.¹⁷²

▪ *Parish*: District'lerin içerisinde yer alan Parish'ler; 200'den fazla seçmene sahip küçük yerleşim bölgelerinde yerel hükümetin en küçük idari birimi olarak faaliyet göstermektedirler. İngiltere'nin sayıca en fazla yerel yönetim birimi olan Parish'lerin bir kısmının meclisleri bulunmakta ve yerel hizmetleri bu meclis aracılığıyla yürütmektedir. Bazı Parish'ler nüfus olarak sayıca az olduğundan meclisleri bulunmamakta ve bütün Parish halkı bir araya gelerek karar almaktadırlar. Parish'ler; kırsal özelliklere sahip olduğundan metropolitan

---

¹⁷⁰ **Office for National Statistics**, 2010, http://www.statistics.gov.uk/geography/faq_numbers.asp (10 Ocak 2011).

¹⁷¹ Micheal Hill, **Understanding Social Policy**, 7. Baskı, London: Blackwell Publishing, 2003, s.62.

¹⁷² Howard Elcock, **Policy and Management in Local Authorities**, 3. Baskı, London: Routledge, 2005, s.26.

olmayan bölgeler içerisinde yerel yönetim sisteminin üçüncü kademesini oluşturmaktadırlar.¹⁷³

▪ *Greater London ve London Boroughs:* Greater London yönetiminin statüsü 1999 yılında hazırlanan Greater London Authority Act ile belirlenmiş ve Mayıs 1998 yılında gerçekleştirilen referandum ile kabul edilmiştir.¹⁷⁴ İngiltere’de Greater London yönetimi dışında meclisler kendi aralarından bir başkan seçmektedirler. Greater London yönetimi ise doğrudan halk tarafından seçilen bir başkan ve yine halk tarafından seçilmiş bir meclis tarafından yönetilmekte ve Londra’nın metropoliten alanlarını kapsamaktadır. Seçimle iş başına gelen belediye başkanının meclise karşı çeşitli sorumlulukları mevcuttur. Meclis, belediye başkanının almış olduğu kararları üçte iki çoğunlukla geri çevirebilmektedir.¹⁷⁵ London Boroughs yani Londra Beldeleri, Greater London yönetiminin alt kademe yerel yönetim birimleri olarak yerel hizmetleri sağlamaktadırlar. Greater London yönetimi; Londra’nın tümünü ilgilendiren genel nitelikteki sorunlar hakkında liderlik yapan, planlar hazırlayan, Londra’da yer alan alt kademe beldeler arasında genel nitelikteki sorunlar konusunda ortak çalışma ve eşgüdüm sağlayan stratejik bir yerel yönetim birimi olarak faaliyet göstermektedir.¹⁷⁶

İngiltere’de yer alan yerel yönetim birimlerinin özelliklerini genel anlamda şu şekilde özetlemek mümkündür:¹⁷⁷

- Yerel yönetim birimlerinin üzerlerinde merkezi yönetimin yönetsel, yargının ise adli denetimleri mevcuttur. Yerel yönetim birimlerinin özerkliği sadece kendilerine ayrılan alanda kurallar koyabilme ve iş yapabilme ile sınırlı ölçüdedir.

---

¹⁷³ Elcock, s.25.

¹⁷⁴ Morphet, s.148.

¹⁷⁵ Carroll, s.11.

¹⁷⁶ Morphet, s.149.

¹⁷⁷ Mutluer ve Öner, s.62.

- Yerel yönetim birimlerinde karar verme yetkisi seçilmiş üyelerden oluşan yerel meclislerde bulunmaktadır.
- Yerel yönetim birimleri arasında hiyerarşik bir ilişki mevcut değildir. Mevcut kanunların belirlediği hükümlere göre işbirliği içerisinde görev yapmaktadırlar.
- Yerel yönetim birimlerine belirli alanlarda vergi toplama ve harcama yetkisi tanınmıştır. İlave olarak merkezi yönetimden genel amaçlı yardım almaktadırlar.

3.5.1.2 Görevleri

İngiltere’de yerel yönetim birimleri yalnızca parlamento tarafından kendilerine yasa ile verilmiş görevleri ifa etmektedirler. Bu duruma “ultra vires” yani yasa ile bağlılık kuralı denilmektedir. Yasada açıkça belirtilmemiş bir hizmet ya da harcama yapılması bu birimlerin mahkemeler tarafından yetki aşımıyla suçlanmalarına neden olmaktadır. Diğer taraftan yasal olarak sorumlu oldukları hizmetleri yerine getiremeyen yerel yönetim birimleri, mahkemeler tarafından bu hizmetleri yerine getirmeleri için uyarılmaktadır.¹⁷⁸

Savunma, ulusal güvenlik, ticaret, makro ekonomik politikaların belirlenmesi ve uluslararası ilişkiler gibi ülkenin tamamını ilgilendiren hizmetler merkezi hükümet tarafından yerine getirilmektedir. Sağlık, ulaştırma, kolluk, eğitim ve bayındırlık gibi ikinci dereceden ve o bölgede yaşayan halkı ilgilendiren yerel nitelikteki kamusal ve yarı kamusal hizmetler ise yerel yönetim birimleri tarafından yerine getirilmektedir.¹⁷⁹

---

¹⁷⁸ Morphet, s.39.

¹⁷⁹ Andrew Coulson, Simon Baddeley, John Cade, **New Options for Political Management in Local Government: A Perspective from INLOGOV**, Birmingham: University of Birmingham Press, 2010, s.2.

İngiltere’de merkezi yönetime sahip bir sistem olmasından ötürü, yerel yönetim birimlerine hükümet tarafından çeşitli görevler devir edilebilmektedir. Yerel yönetim birimlerinin, yasalar tarafından belirlenmiş ve merkezi hükümetin devretmiş olduğu görevler haricinde başka hizmetleri resen yerine getirme olanakları bulunmamaktadır.¹⁸⁰

İngiltere’de yer alan yerel yönetim birimlerinin yerine getirmekle görevli oldukları hizmetler şu şekilde sıralanabilir:

▪ *Sağlık ve Sosyal Yardım Hizmetleri:* Sağlık hizmetleri ülke çapında faaliyet gösteren bölgesel olarak kurulmuş özerk sağlık kuruluşları tarafından yürütülmektedir. Sosyal yardım hizmetleri ise büyük oranda yerel yönetimler tarafından yerine getirilmekte ve merkezi hükümet tarafından finanse edilmektedir.¹⁸¹ Sosyal yardım hizmetleri kapsamında yerel yönetim birimleri; gençlerin ve özürülülerin eğitimi, kimsesizlere kalabilecekleri yer temini, günlük bakım, yaşlılara otobüslerde serbest geçiş olanağının tanınması gibi görevleri yerine getirmektedir. Örnek olarak Londra Barnet Belediyesi sosyal yardım hizmetleri kapsamında çocuklara yönelik; günlük bakım hizmeti, çocuk merkezi, ücretsiz kreş eğitimi ve okul kreşi, okul sonrası ve kahvaltı kulüpleri ile tatil programları faaliyetlerini sürdürmektedir. Yaşlılara yönelik olarak ise; evde bakım hizmeti, konut yardımı ve barınma imkanı, yardımcı teknolojiler aracılığıyla tele bakım ve alarm hizmeti, günlük bakım, kış için yakıt parası tedariki ve sıcak tutma hizmeti, altmış yaş üzerindeki için otobüslerde serbest geçiş hizmeti, doğrudan yardım ödeneği ile eve yemek hizmetleri faaliyetlerini sürdürmektedir.¹⁸²

---

¹⁸⁰ Wollmann, s.643.

¹⁸¹ Thomas Bahle, **The Changing Institutionalization of Social Services in England and Wales, France and Germany: Is the Welfare State on the Retreat**, Journal of European Social Policy, Vol:13, No:5, 2003, s.16.

¹⁸² Faruk Taşçı, **Yerel Yönetimlerde Sosyal Politika ve Sosyal Hizmetler: Londra Barnet Belediyesi Örneği**, Siyaset Konferansları Dergisi, 2010, Sayı:58, s.228.

▪ *Eğitim Hizmetleri:* Eğitim hizmetleri nüfusun tamamına yakın bir kısmını yakından ilgilendiren ve yaygın dışsallık yayan bir hizmettir. İngiltere eğitim sisteminin yönetsel yapısı büyük ölçüde yerel odaklıdır. Anaokulu, ilk ve orta dereceli okullar ile yaygın eğitimin yerine getirilmesi konusunda yerel yönetim birimleri yetkilendirilmiştir. Bu hizmeti yerine getirirken yerel yönetim birimleri merkezi idarenin ulusal eğitim planlarına ve denetimine tabidirler. İngiltere’de lisans ve lisans üzeri eğitim hizmetleri özerk idareler tarafından yönetilen üniversiteler aracılığıyla yürütülmektedir. 2010 yılı verilerine göre İngiltere’de toplam harcamalar içerisinde eğitime ayrılan pay %16, yerel yönetim birimlerinin toplam harcamaları içerisinde eğitime ayrılan pay ise %37 oranındadır.¹⁸³ İngiltere Avrupa Birliği ülkeleri arasında sağlık ve eğitim harcamalarında artış gösteren tek ülke konumunda yer almaktadır.¹⁸⁴ Yerel yönetim birimleri tarafından kurulan ve işletilen yaygın eğitim merkezlerinde, pek çok alanda temel beceri kursları ve bilgi iletişim teknolojileri gibi toplumun bilgi ve beceri seviyelerinin yükseltilmesini sağlama amacına yönelik kurslar düzenlenmektedir. Bu eğitimlerin finansmanı, yerel yönetim birimleri tarafından tahsis edilen kaynaklar ve kursiyerlerin ödediği ücretler aracılığıyla sağlanmaktadır. Hayat boyu öğrenme konusu, devletin tüm eğitim öğretim politikalarının merkezinde yer alan bir unsur olarak yer almaktadır. Bu unsur bireyler açısından iş piyasasındaki şanslarını arttırmak için bir olanak, iş dünyası açısından geleceğe yatırım, yeni fikirler ortaya koyma ve modernleşme, toplum için sosyal uyumun arttırılması, ülke içinse küresel piyasada güçlü ve rekabet edebilir bir ekonominin oluşturulması olarak görülmektedir.¹⁸⁵ Yerel yönetim birimleri tarafından gerçekleştirilen yaygın eğitim hizmetleri aracılığıyla toplumdaki diğer kişilerin fayda fonksiyonlarına etki etmesinden ötürü olumlu dışsallıkların içselleştirilmesi durumu ortaya çıkmaktadır.

---

¹⁸³ **Total Planned Public Spending Expenditure**, 2010, <http://www.ukpublicspending.co.uk/#ukgs302a> (18 Nisan 2011).

¹⁸⁴ Morphet, s.39.

¹⁸⁵ **Structures of Education and Training Systems in Europe**, England–UK 2009/2010, http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/structures/UKEngland_EN.pdf (22 Şubat 2011).

▪ *Koruyucu Hizmetler:* Polis hizmetleri, itfaiye hizmetleri, sivil savunma hizmetleri ve tüketicinin korunması ile ilgili görevler genel olarak koruyucu hizmetler kapsamına girmektedir. İngiltere’de iç güvenliği sağlayan polis birimlerinde merkezi bir yapılanma bulunmamaktadır. Polis hizmetleri County Meclisleri’nin sorumluluğu altında yer almaktadır. Londra’da ise polis birimleri doğrudan İçişleri Bakanlığı’na bağlı olarak çalışmakta, belediye ile bir bağlantısı bulunmamaktadır. İtfaiye hizmetleri, sivil savunma hizmetleri, tabii afet ve salgınlara karşı önlem alma hizmetleri yerel yönetim birimleri tarafından yürütülmektedir.¹⁸⁶ Tüketici haklarının korunması, satılan ürünlerin kalite ve standartlarının belirlenip denetlenmesi konusunda yerel yönetim birimleri geniş yetkilere haizdir. Yerel yönetim birimleri “consumer advice” aracılığıyla tüketicilerin yasal haklarına ilişkin geniş bir bilgi ağı sunmakta ve tüketicilerin yasal haklarının ihlali durumunda ücretsiz yasal danışmanlık hizmeti vermektedirler.¹⁸⁷ Ayrıca hayvanlarla ilgili her türlü koruyucu hizmetler de yerel yönetim birimlerinin görevleri içerisinde yer almaktadır.

▪ *Trafik ve Ulaştırma Hizmetleri:* Oto yollar, demiryolları ve ana yollar merkezi yönetimin görevleri arasında yer almaktadır. Bunların dışında kalan yollarda ulaşım ve trafik hizmetleri yerel yönetim birimleri tarafından yürütülmektedir. Yerel yönetim birimleri, trafik ve ulaştırma hizmetlerini yürütürlerken merkezi yönetimin hazırlamış olduğu planlar doğrultusunda hareket etmektedirler. Yol yapımı ve mevcut yolların bakım ve onarımı trafik düzenlemelerinin yapılması ve kontrolü, yol güvenliği, park yerleri cadde ve sokakların aydınlatılması hizmetleri County ve Metropolitan District’ler tarafından yerine getirilip kontrol edilmektedir.¹⁸⁸ İngiltere’de yer alan yerel

---

¹⁸⁶ David King, **Local Government Organization and Finance: United Kingdom**, Anwar Shah (ed.), *Local Governance in Industrial Countries*, Washington D.C.: The World Bank, 2006, s.281.

¹⁸⁷ Aydoğan ve Ekinci, s.64.

¹⁸⁸ King, s.282.

yönetim birimlerinin ulaşım stratejisinin belirgin hedeflerinden en önemlileri şu şekilde sıralanabilir:¹⁸⁹

- Özel araba kullanımını caydırıcı kılmak,
  - Yayalara bisiklet, otobüs ve tren kullanımını öncelikleştirmek,
  - Trafik kazaları ve risklerini azaltmak,
  - Ulaşımdan kaynaklı ses kirliliğini asgari düzeye indirmek,
  - Mevcut ulaşım ağının en etkin şekilde kullanımını sağlamak,
  - Trafik yoğunluğunu azaltmak,
  - Park kullanım alanlarını kontrol altında tutarak talep düzeyini geri çekmek ve ihtiyaca göre öncelikli kullanıma uyumlu tutmak,
  - Toplu taşımayı etkin kılacak projeler geliştirmek ve desteklemek,
  - Ulaşım sorununu çözerken çevrenin doğal görünümünü korumak.
- *Kültür, Eğlence ve Spor Hizmetleri:* Spor tesislerinin inşası, tiyatro, müze, galeri, kütüphane, park ve bahçelerin yapımı ile bakımı gibi hizmetler County ve District'lerin ortak görevleri arasında yer almaktadır. Bu iki yerel yönetim birimi, belirtilmiş olan konularda esas olarak doğrudan hizmet yapan kuruluşlar değil, işveren ve sınırları dahilinde iş yapan kamusal ve özel kuruluşlar ile iş birliği yapan ve onları denetleyen kuruluşlar olarak görev yapmaktadırlar.¹⁹⁰ Ayrıca yerel yönetim birimleri ülke turizminin değerini

---

¹⁸⁹ Mahmut Aydoğan, Oktay Ekinci, **Yerel Yönetimlerde Bir Karşılaştırma: Londra / Türkiye**, Antalya: Antalya Büyükşehir Belediyesi Yerel Demokrasi Yayınları, No: 2, 2001, s.29.

¹⁹⁰ Morphet, s.149.

arttırmak amacıyla turist danışma ofisleri (tourist information offices) hizmeti vermektedir.¹⁹¹

▪ *Planlama Hizmetleri:* Bölge çapında yapılması gereken imar planlarını District'ler yapmakta ve onaylanmak üzere ilgili bakanlığa göndermektedirler. Uygulama planları da yerel meclislerin yetkisinde olup sadece bilgi amaçlı olarak ilgili bakanlığa gönderilmektedir. Görevli olunan alanlarda iki temel planlama olan stratejik planlama ve yerel planlama yapılmaktadır. Stratejik planlama çerçevesinde meclisler polis birimleri kurma, ulaşım, sanayi, konutlaşma vb. aktiviteler için yer tahsis etme gibi görevleri yerine getirmektedirler. Yerel yönetim birimleri yapılan başvuruları değerlendirirken planlama ile ilgili birçok faktörü dikkate almaktadırlar. Bunların başında da projenin çevre düzenlemesine etkileri, yerel ekonomiye olan ekonomik katkısı, sosyal kazanımlar gibi faktörler gelmektedir. Yerel yönetim birimleri her sene Çevre ve Ulaştırma Bakanlığı'na sunulmak üzere "Konut Yatırım Planı" hazırlamaktadır. Plan ilgili yerel yönetim alanlarında konut talep ve sunum düzeyini konutların bakım ve onarımının bir önceki yıla göre planlanan düzeyde gerçekleştirilme seviyesini, planının sunulduğu yıl için yapılan bakım ve onarım programını yani konut ihtiyacının bölgenin demografik özelliklerine göre saptanması ve ihtiyacın giderilmesi için öngörülen proje sunumu ve proje kaynak ihtiyaçlarını kapsamaktadır.¹⁹²

▪ *Konut Hizmetleri:* Konutların korunması ve geliştirilmesi, ihtiyaç duyulan bölgelerde sosyal konutların inşası yerel yönetim birimlerinin görevleri arasında yer almaktadır. Yerel yönetim birimleri herkesin evi olması konusunda sorumludur. Yardıma muhtaç insanlara barınma ihtiyaçlarını gidermeleri amacıyla nakdi yardım yapılmaktadır. Ayrıca kendi evlerini inşaa edeceklere çeşitli

---

¹⁹¹ King, s.282.

¹⁹² Aydoğan ve Ekinci, s.54.

sübvansiyonlar sağlanmaktadır.¹⁹³ Yerel yönetim birimlerinin konut hizmetlerini aşağıdaki başlıklar altında sıralamak mümkündür:¹⁹⁴

- Evsizlere ihtiyaçlarına göre konut sağlanması,
  - Evsizlere danışmanlık hizmeti sunarak özel sektör aracılığıyla konut ihtiyacını gidermeye yardımcı olmak,
  - Sahip olunan sosyal konutların bakım ve restorasyonunun sağlanması,
  - Özel ve kamu sektöründe sağlanan konutları yasal standartlara uyumlu tutmak, tutmayanlar hakkında yasal yaptırımlara gitmek.
- *Çevre ve Altyapı Hizmetleri:* Çevre ve Altyapı hizmetleri konusundaki görevler merkezi yönetim ile County ve District'ler arasında paylaştırılmış olup yakın bir işbirliği halinde faaliyetler sürdürülmektedir.¹⁹⁵ Çöp toplama ve yok etme hizmetleri, hava kirliliğinin önlenmesi, hıfzıssıhha ve gıda kontrolü, bulaşıcı hastalıklardan korunma, daire ve fabrikalardaki sağlık şartlarının yerine getirilmesinin kontrolü, hayvan hastalıkları, mezbahalar ve halka açık tuvalet yapımı District ve Metropolitan District'lerin sorumluluğunda bulunmaktadır. Çöp toplama görevini County'ler yerine getirirken çöp imhası görevini ise District'ler yerine getirmektedir. Geri dönüşüm programları çerçevesinde toplanan katı atıkların yaklaşık %10'u yeniden kullanılabilir hale getirilmektedir.¹⁹⁶

---

¹⁹³ King, s.282.

¹⁹⁴ Aydoğan ve Ekinci, s.49.

¹⁹⁵ Morphet, s.35.

¹⁹⁶ Magali Dreyfus, Annette Elisabeth Töller, Carlo Iannello, John McEldowney, **Comperative Study of a Local Service: Waste Management in France, Germany, Italy and UK**, Hellmut Wollmann, Gerard Marcou (ed.), The Provision of Public Services in Europe: Between State, Local Government and Market, Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2010, s.162.

Tablo 11: İngiltere’de Yerel Yönetim Birimlerinin Görevleri

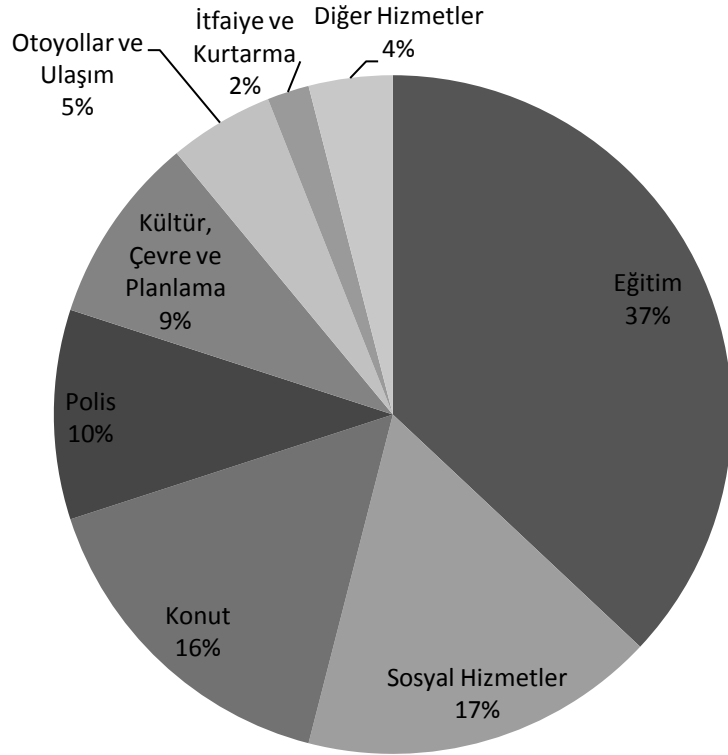
<i>Hizmet Alanı</i>	<i>Metropolitan Alanlar ve London Boroughs</i>	<i>County’ler</i>	<i>Metropolitan Olmayan Alanlar</i>
Çevre ve Kamu Sağlığı	X		X
Çöp Toplama	X		X
Eğitim	X	X	
Eğlence Hizmetleri	X	X	X
Ekonomik Gelişme	X	X	X
Halk Sağlığı	X	X	
İtfaiye	X	X	
Katı Atık Yönetimi	X	X	X
Kişisel ve Sosyal Hizmetler	X	X	
Konut	X		X
Kütüphaneler	X	X	X
Mahkemeler	X	X	
Mezarlıklar	X		X
Müzeler	X	X	
Şehir Planlama	X		X
Yollar	X	X	

Kaynak: Local Government in The United Kingdom, <http://www.alliance.napawash.org/alliance/picases.nsf> (10 Ocak 2011).

3.5.1.3 Mali Yapıları

İngiltere’de yerel yönetim birimlerinin harcamaları toplam kamu harcamalarının 2010 yılı itibarı ile %26’sını oluşturmaktadır. İngiltere’de yerel yönetim birimlerinin temel harcamaları cari ve yatırım harcamaları olarak iki ana grupta toplanmaktadır. Cari harcamalar içerisinde; ücretler, konut, okul ve yolların bakım masrafları, sosyal yardımlar, bağışlar, borç faizi ödemeleri, ısıtma, aydınlatma ve diğer harcamalar yer almaktadır. Yatırım harcamalarının içerisinde ise eğitim binaları, sosyal hizmet harcamaları, ulaşım, konut ve çevresel nitelikli harcamalar yer almaktadır. İngiltere’de yerel yönetim birimlerinin cari harcamaları toplam harcamaların yarısından fazlasını oluşturmaktadır.¹⁹⁷

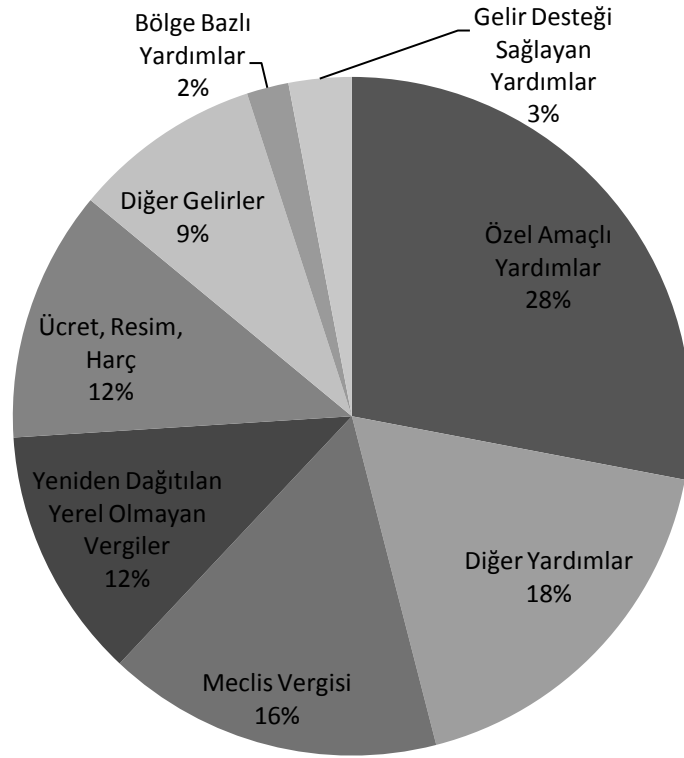
Şekil 3: İngiltere’de Yerel Yönetim Harcamalarının Dağılımı (2010)

¹⁹⁷ **Local Government Financial Statistics England**, London: DCLG Publications, No: 21, 2011, s.73.

İngiltere’de yerel yönetim birimlerinin harcamalarının %37’sini Eğitim (Education), %17’sini Sosyal Hizmetler (Social Services), %16’sını Konut (Housing), %10’unu Polis (Police), %9’unu Kültür, Çevre ve Planlama (Cultural, Environmental and Planning), %5’ini Otoyollar ve Ulaşım (Highways and Transport), %2’sini İtfaiye ve Kurtarma (Fire and Rescue) ve geri kalan %4’ünü Diğer Hizmetler (Other Services) oluşturmaktadır.¹⁹⁸

Şekil 4: İngiltere’de Yerel Yönetim Gelir Kaynaklarının Dağılımı (2010)

İngiltere’de yerel yönetim birimlerinin gelir kaynaklarının %28’ini Özel Amaçlı Yardımlar (Specific Grants), %18’ini Diğer Yardımlar (Other Grants), %16’sını Meclis Vergisi (Council Tax), %12’sini Yeniden Dağıtılan Yerel Olmayan Vergiler (Redistributed Non-Domestic Rates), %12’sini Ücret, Resim, Harç (Charge for Services), %9’unu Diğer Gelirler (Other Incomes), %2’sini

¹⁹⁸ Local Government Financial Statistics England, s.73.

Bölge Bazlı Yardımlar (Area Based Grants) ve geri kalan %3'ünü Gelir Desteği Sağlayan Yardımlar (Revenue Support Grants) oluşturmaktadır.¹⁹⁹

İngiltere'de yer alan yerel yönetim birimleri, harcamalarını karşılayacak gelirleri ana hatlarıyla vergi gelirleri, yardımlar, borçlanmalar ve diğer gelirlerden sağlamaktadır.²⁰⁰ Yerel yönetim birimlerinin gelir kaynaklarının en büyük kısmını Şekil 4'de görüleceği üzere merkezi hükümetin sağladığı yardımlar oluşturmaktadır.

▪ *Vergi Gelirleri:* İngiltere'de yerel yönetim birimleri, esas olarak Council Tax ve Redistributed Non-Domestic Rates isimli iki adet vergi ile gelir elde etmektedirler. Council Tax yani Meclis Vergisi, konutların değeri üzerinden alınan azalan oranlı bir vergi türü olup, vergi matrahı arttıkça efektif vergi oranı azalmaktadır. Verginin mükellefi meskeni kullanan kişi olup, vergi mükellefi olmada konut sahibi olmak ya da kiracısı olmak fark etmemektedir. Türkiye'de ki emlak vergisine benzeyen, yerel yönetim birimlerinin o bölgede yaşamakta olanlara verdiği hizmetler karşılığında tahsil edilen bir vergi çeşididir. Vergiyi toplama yetkisi bölge meclislerine aittir. Toplanan vergi bölge içerisindeki şehir meclislerine pay edilerek dağıtımına tabi tutulmaktadır.²⁰¹ Meclis vergisinin en önemli özellikleri; verginin basit olması, tüm emlak sahiplerinin vergi aralıklarının içerisinde yer alması, vergide çeşitli muafiyetler ile istisnaların bulunması ve düşük gelirli kişileri koruyucu düzenlemeler içermesi olarak sıralanabilir.²⁰² Redistributed Non-Domestic Rates (Yeniden Dağıtılan Yerel Olmayan Vergiler), Uniform Business Rate (Tek Tip İşletme Vergisi) adı altında yerel yönetim birimleri tarafından toplanmaktadır. Bu vergi çeşidi ticari ve sanayi tipi gayrimenkuller üzerinden alınan bir çeşit ticari kazanç vergisi olarak da isimlendirilmektedir. Ancak bu vergi ile ilgili her türlü tasarruflarda bulunma yetkisi

---

¹⁹⁹ Local Government Financial Statistics England, s.35.

²⁰⁰ King, s.265.

²⁰¹ Flynn, s.60.

²⁰² Geoff Parsons, Tim Smith, **Council Tax Handbook**, Missouri: Elsevier Books, 2006, s.99.

merkezi idarenin sorumluluğunda bulunmaktadır. Yerel yönetim birimleri sadece adı geçen vergiyi toplamakla sorumludurlar. Toplanan vergi nüfus ölçü alınarak yerel yönetimler arasında paylaştırılmaktadır.²⁰³

▪ *Yardımlar:* Merkezi yönetim yerel yönetim birimlerinin yerine getirmiş oldukları bazı hizmetlere katkıda bulunmak veya bu hizmetlerde ortak bir seviye sağlayabilmek amacıyla yardımlar yapmaktadır. İngiltere’de yerel yönetim birimleri gelirlerinin %51’lik kısmı merkezi yönetim tarafından yapılan yardımlardan oluşmaktadır.²⁰⁴ Bu yardımlar Özel Amaçlı Yardımlar (Specific Grants), Bölge Bazlı Yardımlar (Area Based Grants), Gelir Desteği Sağlayan Yardımlar (Revenue Support Grants) ve Diğer Yardımlar (Other Grants) şeklinde dört gruba ayrılmaktadır. Özel amaçlı yardımlar, yerel yönetim birimlerinin yürüttüğü eğitim, sığınma hakkı, itfaiye, polis, okul standardı, acil servis gibi bazı hizmetlere katkı amacıyla yapılan yardımlardır. Bu yardımların amacı sayılan hizmetlerin ülke düzeyinde ortak ve dengeli bir düzeyde sağlanması olduğundan kullanım yerleriyle ilgili yerel yönetimlerin inisiyatifi bulunmamaktadır.²⁰⁵ Bölge bazlı yardımlar, bir bölgede belirli bir amacı gerçekleştirmek için yapılan yardımlardır. Bu yardımlar merkezi yönetimin yerine getirilmesini gerekli gördüğü ve yerel yönetim birimleri tarafından bu doğrultuda yapılacak projeler karşılığında yapılmaktadır.²⁰⁶ Gelir desteği sağlayan yardımlar, yerel yönetim birimlerinin yürütmüş oldukları hizmetlerde ortak standardı sağlamak üzere yapılmaktadır. Bu geliri harcama konusunda yerel yönetim birimlerinin inisiyatif kullanma yetkileri mevcuttur.²⁰⁷ Bu gelir yerel yönetim birimlerinin mali yapıları üzerinde olumlu bir etki yapmakla beraber merkezi yönetimin bu gelirin oranını dilediği zaman ve dilediği şekilde değiştirebilmesi yerel yönetim birimlerinin planlamalarında aksaklıklar yaşanmasına sebebiyet verebilmektedir.

---

²⁰³ King, s.290.

²⁰⁴ Local Government Financial Statistics England, s.35.

²⁰⁵ King, s.293.

²⁰⁶ Mutluer ve Öner, s.66.

²⁰⁷ Flynn, s.15.

▪ *Borçlanmalar:* İngiltere’de yerel yönetim birimleri yukarıda sıralamış olduğumuz görevleri yerine getirebilmek amacıyla bir finansal gelir aracı olan borçlanma yöntemini kullanmaktadır. Yerel yönetim birimleri; özel bankalardan kredi alma, tahvil arz etme ve merkezi yönetimin kontrolündeki Bayındırlık Hizmetleri Kredi Kurulu’ndan (Public Works Loan Board) kredi çekme borçlanma yöntemleriyle kısa, orta ve uzun vadeli finansman ihtiyaçlarını karşılamaktadırlar. Yerel yönetim birimleri borçlanma konusunda sınırsız yetkileri bulunmamasından dolayı, ağırlıklı olarak finansman ihtiyaçlarını Bayındırlık Hizmetleri Kredi Kurulu’ndan kredi çekerek gidermektedirler.²⁰⁸ Yerel yönetim birimlerinin borçlanabilmeleri için ekonomik konjonktürün uygun olması, merkezi yönetimin uygulamakta olduğu politikaların borçlanmaya müsait olması ve merkezi yönetim tarafından yetki verilmesi gerekmektedir.

▪ *Diğer Gelirler:* İngiltere’de yer alan yerel yönetim birimlerinin diğer gelirleri; satış gelirleri, ücret gelirleri ve ortak girişimlerden elde edilen gelirler olarak sıralanabilir. Satış gelirleri, sosyal konutların ve yerel yönetimlerin sahip olduğu diğer gayrimenkullerin satışından elde edilen gelirlerden oluşmaktadır. Merkezi yönetimin satış gelirleri üzerinde etkin denetimi mevcuttur. Ücret gelirleri, yerel yönetim birimlerinin yerine getirdikleri bazı hizmetler karşılığında o hizmetten faydalanan kişilerden almış oldukları çeşitli resim, harç ve ücretlerden oluşmaktadır. Ücret gelirleri 2010 yılı itibarı ile toplam gelirler içerisinde %12’lik bir paya sahiptir.²⁰⁹ Ücret gelirleri içerisine köprüler, tüneller, müzeler ve eğlence alanları gibi kullanım alanlarından elde edilen gelirler de girmektedir. Ancak bu tür kullanım alanlarında temel amacın alternatif sosyal faydayı maksimize etmek olmasından dolayı, alınan ücretler yapılan hizmetlerin maliyeti civarındadır. Ortak girişimlerden elde edilen gelirler, genellikle finansman maliyetinin yüksek olduğu büyük projelerde yerel yönetimler ile özel firmaların ortaklaşa iş yapmaları temeline dayanmaktadır. Bu işbirliği ortaklık

---

²⁰⁸ King, s.302.

²⁰⁹ Local Government Financial Statistics England, s.35.

şeklinde olabileceği gibi özel sektörün tek başına projeyi yaparak teslimi ve daha sonra bu projeden elde edilen gelirin paylaşılması şeklinde olabilmektedir.²¹⁰

3.5.2 Fransa’da Yerel Yönetimler

Fransa; üniter devlet fikrini ortaya çıkaran ülke olmasının yanı sıra dünya hukuk sistemine farklı model ve ekoller sunmuştur. Bunların en önemlilerinden bir tanesi merkeziyetçi yönetim sistemidir. Fransız yerel yönetim birimlerinin kökenleri Roma İmparatorluğu’na kadar uzanmaktadır. Ancak günümüz yerel yönetim birimlerin 1789 tarihli kanunla ortaya çıkmıştır. 1982 yılında yapılan reformlarla yerel yönetimler merkezi yönetim karşısında güçlendirilmiş, yetki ve sorumlulukları genişletilmiştir.²¹¹

1958 tarihli Fransız Anayasası’nın 78. maddesi yerel yönetimlerin kendilerini serbestçe yönetme prensiplerini; merkezi yönetimden yerel yönetimlere doğru yetki, görev ve kaynak aktarımını yani desantralizasyonu (decentralisation) benimsemiştir. 2003 tarihinde Fransa Anayasası’nda değişikliğe gidilmiş, Cumhuriyetin bölünmezliği ve yerindelik ilkelerinden vazgeçilmeden, “Cumhuriyetin ademi merkeziyetçi niteliği” anayasada yer alan bir madde haline getirilmiştir. 2003 yılında yapılan değişikliklere desantralizasyonun önündeki anayasal engeller kaldırılarak bu sürece hız vermenin yanı sıra halka yakın cumhuriyet ve halkın gerçek anlamda katılımının sağlanması hedeflenmiştir. Bu anayasa değişikliğinin dikkat çeken bir yönüde özel statülü yeni yerel yönetim birimleri oluşturma yetkisinin yasama organına tanınmış olmasıdır.²¹² Ayrıca Fransız Anayasası’nın 37. maddesi değiştirilmek suretiyle getirilen bir başka

---

²¹⁰ King, s.285.

²¹¹ Yeşeren Elçin Arıkan, **Fransız Yerel Yönetim Sistemi ve Türkiye’ye Yansımaları**, B. Parlak, H. Özgür (ed.), Avrupa Perspektifinde Yerel Yönetimler, Bursa: Alfa Aktüel Yayınları, 2006, s.268.

²¹² Andrew Knapp, Vincent Wright, **The Government and Politics of France**, Cornwall: TJ International Ltd., 2006, s.351.

yenilik ise yerel yönetimlere, kanunlara ve düzenleyici işlemlere aykırı düzenleme yapma yetkisinin tanınmış olmasıdır.²¹³

Fransız Anayasası'nın 72. maddesine göre yerel yönetimlerin seçilmiş meclisler tarafından kanunun öngördüğü koşullarda serbestçe yönetileceği belirtilmiştir. Yine aynı maddede yerel yönetimlerin yetkilerini kullanabilmek ve işlevlerini yerine getirebilmek için kendilerine düzenleme yapma yetkisi tanınmış ancak bu yetkinin özerk ve genel bir yetki olmadığı belirtilmiştir.²¹⁴ Fransa'da yerel yönetimlere verilen önem "kamu yararı" eksenli olmasından dolayı yerel yönetimler kamu yararını gerçekleştirdikleri oranda merkezi yönetim tarafından desteklenmekte aksi takdirde destek görememektedirler.²¹⁵

3.5.2.1 Türleri ve Özellikleri

Fransa'da yerel yönetim birimleri; belediyeler (communes), iller (départments) ve bölgeler (regions) olmak üzere üç bölüme ayrılmaktadır. Bu üç yerel yönetim birimi haricinde ilçeler (arrondissements) ve bucaklar (cantons) mevcuttur. Ancak bu birimlerin yerel yönetimler içerisindeki fonksiyonları oldukça sınırlı kalmaktadır. Deniz aşırı yönetimler dikkate alındığında 36.787 belediye, 100 il, 26 bölge idaresi bulunmaktadır.²¹⁶ Fransa, diğer Avrupa Birliği ülkeleriyle kıyaslandığında yerel yönetim birimlerinin sayısal çokluğu bakımından ön plana çıkmaktadır. Şekil 5'te Fransa'da yer alan yerel yönetim birimlerinin yapılanmasına yer verilmiştir.

---

²¹³ Knapp ve Wright, s.144.

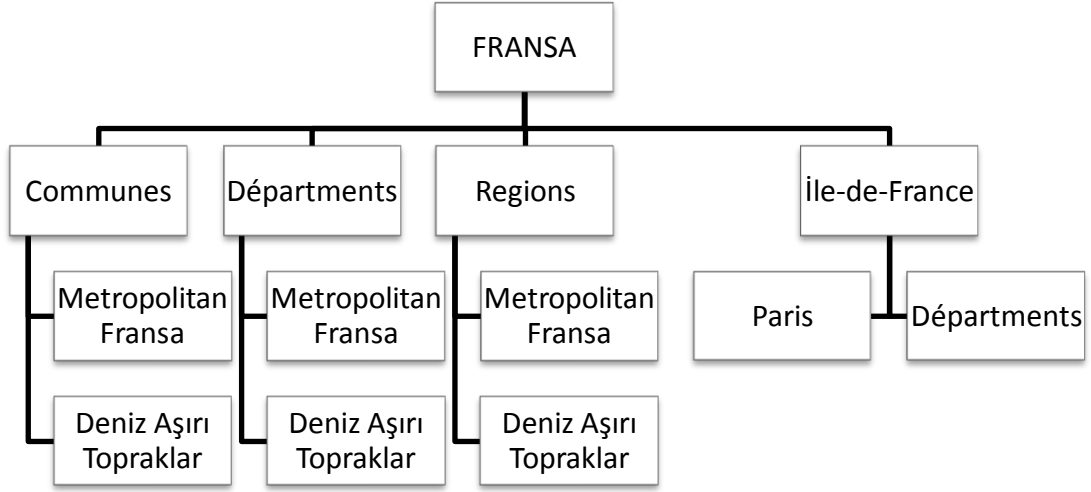
²¹⁴ Arıkan, s.268.

²¹⁵ Dominique Lorrain, **Public Goods and Private Operators in France**, R. Batley, G. Stoker (ed.), Local Government in Europe, New York: St. Martin's Press, 1991, s.90.

²¹⁶ Fikret Toksöz, Ali Ercan Özgür, Öykü Uluça, Levent Koç, Gülay Atar, Nilüfer Akalın, **Yerel Yönetim Sistemleri: Türkiye, Fransa, İspanya, İtalya, Polonya, Çek Cumhuriyeti**, İstanbul: Tesev Yayınları, 2009, s.58.

Şekil 5: Fransa’da Yerel Yönetim Birimlerinin Yapılanması

Kaynak: Structure of Local Government Units in France, <http://www.france-property-and-information.com/France-regions.htm> (18 Temmuz 2011).

▪ *Communes:* Fransa’da daha çok kırsal alanlara özgü köy-kasaba gibi örgütlenme ve yönetim birimleri bulunmadığı için en alt kademe yönetim birimi olarak belediyeler kabul edilmektedir. Fransa’da belediyeler, yasalar tarafından yasaklanmayan kendi yerleşim alanlarındaki gereksinimlerin karşılanmasında “genel yeterlik” ilkesine göre birçok etkinliği gerçekleştirebilmektedirler.²¹⁷ Köyleri de kapsayacak bir biçimde oluşturulan belediyelerin çok az bir kısmının nüfusu 100.000’in üzerindedir. Fransa’da nüfusu 50 kişiyi bulamayan belediyeler de mevcuttur. Fransa’da bulunan 36.556 belediyenin 28.000’den fazlasının nüfusu 1.000 kişinin altında yer almaktadır. Nüfusu az olan belediyeler giderlerini karşılayacak gelirleri elde edebilmeleri konusunda güçlükler yaşamaktadırlar. Bu nedenle ekonomik ve sosyal alandaki gelişmeler, belediyeleri kendi aralarında birlikler kurmaya ve işbirliği yapmaya yöneltmiştir. Su, kanalizasyon ve çöp toplama hizmeti gibi farklı birçok hizmeti

²¹⁷ Alan Norton, **International Handbook of Local and Regional Government**, London: Edward Elgar, 1994, s.142.

sunmak amacıyla kurulan Belediye Hizmet Birlikleri (Syndicates) Fransa'da 15.000 adedi tek amaçlı, 3.000 adedi çok amaçlı hizmet vermek için kurulmuşlardır.²¹⁸ Belediye başkanları; devlet memuru olarak bazı görevler üstlenmişler ancak esas olarak yerel yönetici olma özelliğine sahiptirler.²¹⁹

▪ *Départments*: İller, Fransa'nın en eski yerel yönetim birimleridir. Türkiye'deki il yapılanması, Fransa'daki *Départments*'tan esinlenerek kurulmuşlardır. İller, tüzel kişiliğe ve mali özerkliğe sahip yerel yönetim birimleri olup yetki genişliğine göre işleyen bir idari birim olarak faaliyet göstermektedirler. İllerin yerel yönetim görevlerinin yanı sıra merkezi yönetime ait bazı görevleri de yerine getirmektedirler.²²⁰

▪ *Regions*: Bölgelerin kuruluşu Fransa'da yer alan diğer yerel yönetim birimlerine nazaran daha yakın bir tarihe dayanmaktadır. 1960 tarihinde yayınlanan bir kararnameyle ekonomik nedenler dayanak gösterilerek bir kamu kurumu olarak kurulmuşlardır. Özellikle merkezi yönetimin ekonomi ve alan planlamalarını daha etkin yapabilmesi ve bazı hizmetlerin daha bütüncül biçimde sunulması hedeflenmiştir. 1972 tarihinde yayınlanan kanun ile "Bölge" adını almış, 1982 yılında yayınlanan kanunla ise bir yerel yönetim birimi olarak kabul edilmişlerdir. Bölgelerde il teşkilatlarına benzer bir yapılanma mevcuttur. Fransa'da iki veya daha çok ili içine alan özerk yerel yönetim birimi olan bölgelerin üzerinde idari ve mali vesayet denetimi bulunmamaktadır. Ağırlıklı olarak bölgesel hizmetleri yürütmektedir.²²¹

İle-de-France, başkent Paris'in de içinde yer aldığı ve Fransa'da bulunan 26 adet bölge yönetiminden bir tanesidir. İle-de-France bölge yönetimi yetki alanı

---

²¹⁸ Toksöz ve Diğerleri, s.59.

²¹⁹ Mutluer ve Öner, s.68.

²²⁰ Knapp ve Wright, s.91.

²²¹ Rémy Prud'homme, **Local Government Organization and Finance: France**, Anwar Shah (ed.), *Local Governance in Industrial Countries*, Washington D.C.: The World Bank, 2006, s.85.

içerisinde 8 adet il ve 1.281 adet komün bulunmaktadır.²²² Fransız yerel yönetim sistemi içerisinde Paris geçmişten günümüze kadar özel statülü yerel yönetim birimi olarak varlığını sürdürmektedir. Bu özel statü kapsamında Paris hem il hem komün özelliklerine sahiptir. Paris'in özel statülü olmasını sağlayan en önemli unsurlardan bir tanesi Emniyet Valisi'nin Paris Meclisi'nde devletin temsilcisi olarak bulunmasıdır.²²³

Tablo 12: Fransa'da Yerel Yönetim Birimlerinin Sayıları

<i>Belediyeler (Communes)</i>	36.787
Metropoliten Fransa	36.570
DAT (Deniz Aşırı Topraklar)	217
<i>İller (Départments)</i>	100
Metropoliten Fransa	96
DAT	4
<i>Bölgeler (Regions)</i>	26
Metropoliten Fransa	22
DAT	4
Toplam	36.913

Kaynak: All Regions of France, <http://www.allfranceinfo.com/france-regions.html> (18 Temmuz 2011).

²²² Jacques Colom, **France: Centre, Regions and Outermost Regions: The Case for a New French and EU Governance**, Carlo Panara, Alexander De Becker (ed.), The Role of the Regions in EU Governance, Berlin: Springer, 2010, s.235.

²²³ Toksöz ve Diğerleri, s.63.

3.5.2.2 Görevleri

Fransa’da yer alan yerel yönetim birimleri ile merkezi yönetim arasında yetkilerin ve bunların kullanılması için gerekli kaynakların bölüşümü hususunda, kanunlarda kesin sınırların belirlenmesi ilkesi benimsenmiştir. Kanunlarla belirlenen yetkiler devlet, belediye, il ve bölgeler arasında bölüştürülmüştür.²²⁴ Fransa’da merkezi yönetim ile yerel yönetim birimleri arası görev paylaşımı yapılması konusunda benimsenen ilke; belirli bir hizmetin sunumunu bölmek yerine ilgili hizmeti bütçe, yetki ve donanımı ile bölmeden ilgili birime bırakmak ve etkin bir hizmet sunumu sağlamaktır.²²⁵

Fransa’da yer alan yerel yönetim birimlerinin yerine getirmekle görevli oldukları hizmetler şu şekilde sıralanabilir:

- *Sosyal Refah Hizmetleri:* Fransa’da illerin sorumlulukları arasında çocuk bakımı, anne ve çocuk hizmetleri, aileler için sosyal destek ve engelli kişilere yardım yer almaktadır. İller aynı zamanda yaşlılara destekten de sorumludur. Sosyal hizmet ve yardımlarda önemli görevler üstlenen iller, işsizlik yardımı ve minimum aktivite gelirlerinin dağıtımını üstlenmişlerdir.²²⁶ Bakımevi ve kreş hizmetleri belediyelere; huzurevleri ve sosyal güvenlik hizmetleri ise merkezi idareye aittir. Merkezi yönetim ulusal dayanışma prensibine dayanarak yerel yönetim birimlerine finansal destek sağlamakta, minimum geçim parasına izin vermektedir. Komünler illerin sosyal refah alanındaki masraflarına katkıda bulunmakta ve çeşitli acil durum hizmetleri de sunmaktadır. İller aynı zamanda bazı sosyal refah kurumlarının kuruluş ve işleyişinden de sorumludur. Çıraklık ve profesyonel eğitimin sağlanması, işsizlikle mücadele konularında bölgeler önemli görevler üstlenmişlerdir.²²⁷

---

²²⁴ Colom, s.236.

²²⁵ Toksöz ve Diğerleri, s.71.

²²⁶ Arıkan, s.282.

²²⁷ Deniz Altınbaş, **Globalleşme ve Adem-i Merkezîyetçilik: Fransa Örneği**, Kemal Görmez (ed.), Küreselleşme ve Yerelleşme, Ankara: Odak Yayınevi, 2005, s.125.

▪ *Tüketicinin Korunması Hizmetleri:* Fransa'da tüketicinin korunmasına ilişkin işlemler merkezi yönetim tarafından yürütülmektedir.

▪ *Eğitim Hizmetleri:* Fransa'da her ne kadar merkeziyetçilikten uzaklaşmaya yönelik alınan bazı önlemler çerçevesinde devlet okullarının binalarının inşası ve bakımı ile ilgili sorumluluk yerel bölge yetkililerine devredilmiş olsa da merkezi yönetim, eğitim politikası konusunda sahip olduğu belirleyici rolü korumaya devam etmektedir. Fransa'da eğitim ile ilgili yerel yönetim birimlerinin amiri belediye başkanıdır. İlkokulların yapım, bakım ve onarımından belediyeler; ortaokulların (collèges), yapım, bakım ve onarımından il yönetimleri; liselerin (lycées) yapım, bakım ve onarımından ise bölgeler sorumludur. Bölgeler ilave olarak mesleki ve teknik eğitimin gerçekleştirilmesinden de sorumludurlar. Fransa'da yaygın eğitim, herhangi bir alanda birlikte çalışan ve genellikle birbiriyle rekabet eden değişik kurumlar tarafından düzenlenmektedir. Bu kurumlar; bakanlıklar, yerel ve bölgesel otoriteler, odalar ve birlikler, özel sektöre ait eğitim merkezleri ve işletmelerdir. Yerel yönetimler; işsiz gençlere, okuryazar olmayanlara, dışarıdan gelen göçmenlere ve işsizlere yönelik eğitimler vermektedir.²²⁸

▪ *Sağlık Hizmetleri:* Hastane hizmetleri ile koruyucu sağlık hizmetlerinin gerçekleştirilmesi merkezi yönetime ait bulunmaktadır. Komünler finansal olarak illerin sağlık alanındaki harcamalarına katkıda bulunmaktadır. İller sağlık ziyaretlerinden, tüberküloz ve kanserle savaş konularından sorumludur. Akıl sağlığı merkezi yönetimin görev alanı içerisinde yer almaktadır. Halk sağlığı ise illerin, komünlerin ve bölgelerin ortak sorumluluğu altındadır. Bölge yönetimleri sağlık personelinin ilgili eğitimlerden geçirilmesi hususunda önemli roller üstlenmektedir.²²⁹

▪ *Genel Yönetim Hizmetleri:* Güvenlik, itfaiye, seçmen kayıt işlemleri belediyeler tarafından yürütülmektedir. Sivil savunma, nüfus, istatistik

---

²²⁸ Prud'homme, s.89.

²²⁹ Arıkan, s.282.

hizmetleri ise merkezi yönetim tarafından yürütülmektedir. Adalet hizmeti ise merkezi yönetim ile yerel yönetim birimleri arasında koordineli olarak yürütülmektedir.²³⁰

▪ *Konut ve Şehir Planlaması Hizmetleri:* Şehir planlama faaliyeti belediyeler tarafından yerine getirilmekte; konutların korunması ve geliştirilmesi, ihtiyaç duyulan bölgelerde sosyal konutların inşası ise merkezi yönetimin görevleri arasında yer almaktadır. Büyük ölçekli bölgesel planlama hizmetlerinin yerine getirilmesinde merkezi yönetim, bölge yönetimi ve belediyeler ortaklaşa hareket etmektedirler. Komünler, iller ve bölgeler strateji ve toprak kullanımı planları düzenlemektedirler. Yönetim birimleri bu alanda denetim sunmakla beraber mimari mirasın ve milli parkların korunmasından da sorumludur. Bölgesel doğa parkları bölgeler tarafından yönetilmektedir. Ekonomik planlama ve kalkınma bağlamında komünler iç komünal gelişme bildirelerinden; iller altyapı destek programlarından; bölgeler ve merkezi yönetim ise bölgesel planlamadan sorumludurlar.²³¹

▪ *Çevre Hizmetleri:* Çevre koruma hizmetleri, su ve kanalizasyon hizmetleri ile ilgili olarak merkezi yönetim ile belediyeler arasında görev bölüşümü yapılmıştır. Mezarlık hizmetleri ile atık toplama ve arıtma hizmetleri belediyeler tarafından yürütülmektedir. Evsel atık planlaması ise iller tarafından yapılmaktadır.²³²

▪ *Kültür, Eğlence ve Spor Hizmetleri:* Tiyatro, konser, müze, kütüphane, spor ve eğlence hizmetlerine ilişkin görevler merkezi yönetim ile yerel yönetim birimleri arasında paylaştırılmıştır. Komünler, iller ve bölgeler kültürel aktiviteleri geliştirme, kütüphaneleri ve müzeleri de kapsayacak kültürel hizmetleri yerine getirme konularında ortaklaşa hareket etmektedirler. Merkezi yönetim bu alanlarda ilave olarak denetim görevini yürütmektedir. Park ve

---

²³⁰ Toksöz ve Diğerleri, s.69.

²³¹ Norton, s.156.

²³² Arıkan, s.282.

bahçelerin yapımı ile bakımı ve yeşil alanlara ilişki hizmetler belediyeler tarafından yürütülmektedir.²³³

▪ *Trafik ve Ulaşım Hizmetleri:* Fransa'da şehir içi ulaşım hizmeti belediyeler tarafından yerine getirilmektedir. Şehirlerarası ulaşım hizmetinin yerine getirilmesi ise merkezi yönetim, bölgeler ve belediyeler arasında türüne ve bölgesine göre farklılık arz etmektedir. Komünler yelkenli gemilere ait limanların yönetiminden; iller ise ticari limanların yönetiminden sorumludurlar. Bölgeler nehir limanlarının geliştirilmesi ve korunması faaliyetlerini sürdürmektedirler. Merkezi yönetim ise ulusal öneme sahip limanlardan sorumludur.²³⁴

3.5.2.3 Mali Yapıları

Yerel yönetim birimlerinin finansmanı konusunda, birçok liberal demokrasilerde yerel finansman merkeze bağımlı olarak gelişirken bu eğilim Fransa'da merkezin mali denetiminin azalması şeklinde olmaktadır. Yerel yönetim birimlerinin finansmanı ile ilgili olarak 1982 yılında yapılan yasa değişikliği ile birçok yenilik gerçekleştirilmiştir. Merkezi yönetimden yerel yönetimlere transfer edilen her yetkinin kaynağı yasalarda gösterilmiştir. Reform süreci ile belediye, bölge ve il yerel yönetimlerinin mali hesaplarına ilişkin sorumlulukları artmış ve yerel yönetim birimlerinin hesapları ile ilgili en üst birim olarak hazineye doğrudan sorumlu olmaları sağlanmıştır.²³⁵

Fransa'da 1980 yılına kadar yerel yönetim birimlerinin, yerel vergi oranlarını belirleme yetkileri bulunmamaktaydı. Yasada yapılan değişikliklerle, yerel yönetim birimlerine, bazı vergi kaynaklarından elde edilecek gelirin miktarını belirleme yetkisi verilmiştir. Bu değişiklikler neticesinde uygulamada

---

²³³ Prud'homme, s.91.

²³⁴ Arıkan, s.282.

²³⁵ Knapp ve Wright, s.162.

yerel vergilerin artış eğilimi gösterdiği gözlemlenmiştir. Bu konudaki yetkiyi kullanmak, çok karmaşık usullere dayandığından ancak büyük ve profesyonel kadroları olan yerel yönetim birimleri bu yetkiyi amacına uygun olarak kullanabilmektedir.²³⁶

Tablo 13: Fransa’da Yerel Yönetim Birimlerinin Sundukları Hizmetlere ve Düzeylerine Göre Yerel Yönetim Harcamaları

<i>Harcama Türü</i>	<i>Belediyeler (%)</i>	<i>İller (%)</i>	<i>Bölgeler (%)</i>
Eğitim	11.9	7.6	21.3
Mesleki Eğitim	---	---	15.09
Refah	9.1	38.4	---
Ulaşım	---	12.4	27.6
Ekonomik Kalkınma	2.03	8.7	6.3
Kültür, Spor, Boş Zamanların Değerlendirilmesi	17.9	---	---
Diğer	58.9	32.8	29.5

Kaynak: Fikret Toksöz, Ali Ercan Özgür, Öykü Uluça, Levent Koç, Gülay Atar, Nilüfer Akalın, **Yerel Yönetim Sistemleri: Türkiye, Fransa, İspanya, İtalya, Polonya, Çek Cumhuriyeti**, İstanbul: Tesev Yayınları, 2009, s.75.

Fransa’da yerel yönetim birimlerinin temel harcamaları cari ve yatırım harcamaları olarak iki ana grupta toplanmaktadır. Cari harcamalar içerisinde; ücretler, konut, okul ve yolların bakım masrafları, sosyal yardımlar, bağışlar, borç faizi ödemeleri, ısıtma, aydınlatma ve diğer harcamalar yer almaktadır. Yatırım

²³⁶ Gerald Orange, **French Territorial Administration and Changes in Public Management**, Vincent Hoffmann-Martinot, Hellmut Wollman (ed.), State and Local Government Reforms in France and Germany: Divergence and Convergence, Wiesbaden: VS Verlag, 2006, s.113.

harcamalarının içerisinde ise eğitim binaları, sosyal hizmet harcamaları, ulaşım, konut ve çevresel nitelikli harcamalar yer almaktadır. Yatırım harcamaları otofinansman yöntemiyle finanse edilmektedir. Yerel yönetim harcamalarının büyük çoğunluğu belediyeler tarafından gerçekleştirilmektedir. Daha sonra sırasıyla iller ve bölgeler gelmektedir. Bölgelerin, özellikle 2003 yılı ve sonrasında yapılan reform çalışmaları ile görevleri arttığı ve sunduğu hizmetler çeşitlendiği için harcamalar içindeki payının da arttığı gözlenmektedir.²³⁷

Tablo 13'ten anlaşılacağı üzere sunulan hizmetlerin temelinde en çok harcamayı belediyelerin yaptığı ortaya çıkmaktadır. Ayrıca belediyelerin halkın spor, kültür ve boş vakitlerini değerlendirmeleri için sunduğu hizmetlerin oranının yüksek olduğu görülmektedir. Bölgeler ise özellikle ulaşım alanında etkili olup, raylı ulaşım hizmetleri sunumunda gerçekleştirmiş olduğu harcamalar oranlara yansımaktadır. İllerin ise merkezi yönetim tarafından gönderilen yardımları ağırlıklı olarak toplumsal refahın artırılmasına yönelik kullandığı anlaşılmaktadır.

Yerel yönetim birimlerinin gelirleri ana hatlarıyla vergi gelirleri, yardımlar, borçlanmalar ve diğer gelirlerden oluşmaktadır. Yerel yönetim birimlerinin gelirlerinin yaklaşık olarak %52'sini yerel vergiler, %25'ini devlet yardımları, %10'u borçlanmalar ve %13'ünü diğer gelirler oluşturmaktadır.²³⁸

▪ *Vergi Gelirleri:* Fransa'da yerel yönetim vergi gelirlerinden en büyük payı belediyeler daha sonra ise iller almaktadır. Bölgelerin vergi gelirlerinin büyüklüğü, diğer yerel yönetim birimlerinin vergi gelirleri ile kıyaslandığında oldukça düşük kalmaktadır. Toplam vergi gelirleri içerisinde yaklaşık olarak belediyeler %56, iller %32 ve bölgeler %12 oranında pay almaktadırlar.²³⁹ Yerel yönetim birimleri; mesken vergisi, gelişmiş bölge bina ve arazi vergisi, gelişmemiş bölge bina ve arazi vergisi ve meslek vergisi olmak üzere dört temel dolaysız vergi gelirine sahiptirler. Mesken vergisi (taxe d'habitation), bir çeşit emlak vergisi olup meskende oturan kişi ya da kiracı

---

²³⁷ Toksöz ve Diğerleri, s.72.

²³⁸ Prud'homme, s.107.

²³⁹ Ulusoy ve Akdemir, s.140.

tarafından ödenmektedir. Bina ve arazi vergisi (taxe sur le foncier bati), bina ya da arsaların değeri üzerinden alınan ve sahiplerince ödenen vergi çeşitidir. Gelişmemiş bölge bina ve arazi vergisi (taxe sur le foncier non bati), kentleşmemiş bölgelerde, arazi ya da konutun kira değeri üzerinden hesaplanan bir vergidir. Meslek vergisi ise (taxe professionnelle) vergi konusu girişimcinin bina ya da teçhizatı ayrıca maaş bordrolarının belirli bir yüzdesidir.²⁴⁰

▪ *Yardımlar:* Fransa'da yerel yönetim birimlerinin gelirleri, hizmetleri yerine getirmek için ortaya çıkan harcamaları karşılamak için yeterli gelmemektedir. Merkezi yönetim tarafından yerel yönetim birimlerine transfer edilen yardımlar bir kaynak olarak hizmetlerin yerine getirilmesinde kullanılmaktadır. 2004 yılı itibariyle merkezi yönetim tarafından yerel yönetim birimlerine yapılan yardımlar, yerel yönetim gelirlerinin yaklaşık yarısını ve merkezi yönetim harcamalarının da %16'sını oluşturmaktadır. Merkezi yönetim tarafından yapılan tüm yardımlar otomatik olup belirli bir düzen dahilinde yapılmaktadır.²⁴¹ Yerel yönetim birimlerine yapılan yardımların bir kısmı şarta bağlı bir kısmı ise şartsızdır. Şarta bağlı olan yardımlar münhasıran bir projenin hayata geçirilmesi için yapılan yardımlardır. Merkezi yönetim tarafından yapılan şartsız yardımlarda ise yerel yönetim birimleri harcamanın yapılacağı alan ile ilgili olarak dilediği şekilde karar verebilmektedirler.

▪ *Borçlanmalar:* Fransa'da yerel yönetim birimlerinde bir finansal gelir aracı olan borçlanmaya geniş bir serbesti içerisinde başvurabildikleri gözlenmektedir. Ancak, yerel yönetim birimlerinin gerçekleştirmiş oldukları borçlanmalarda merkezi yönetim garantörlük yapmamaktadır. Yerel yönetim birimleri, tahvil ihracı ya da farklı türlü borçlanma yöntemleriyle kısa ve uzun vadeli finansman ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Borç alma kararları diğer kararların tabi olduğu yasal prosedüre tabidir. Yatırım bölümünde yer alan borçlar, içerik olarak, sermaye harcamalarını kapsamaktadır. Bu borçlar, hiçbir

---

²⁴⁰ EU Committee of the Regions, **Regional and Local Government in the European Union- Responsibilities and Resources**, Belgium: European Communities, 2001, s.107.

²⁴¹ Prud'homme, s.100.

şekilde eski borçların geri ödemesinde kullanılamamaktadır. Yerel yönetim birimleri herhangi bir kredi kuruluşuyla serbestçe sözleşme imzalama ve yabancı para birimi üzerinden borçlanma yetkisine sahiptir.²⁴²

▪ *Diğer Gelirler:* Fransız yerel yönetim birimlerinin diğer gelirleri iktisadi girişimlerden elde edilen gelirler, taşınmazların satışından ve kiralanmasından elde edilen gelirler, çeşitli ücret, resim ve harçlardan oluşmaktadır.²⁴³

3.6 Avrupa Birliği'nde Yerel Yönetim Uygulamaları

AB, kendisini oluşturan ülkelerin üstünde yer alan uluslararası (supranational) bir birliktir ve üye ülkeleri çeşitli derecelerde bağlayan kendisine özgü hukuk kurallarına sahiptir. AB entegrasyonu, üye ülkelerin ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel yapıları üzerinde, birliğin ortak politikaları sonucu çok yönlü etkilerde bulunmaktadır. AB'ye üye olan ülkelerin yerel yönetimleri için de AB politikaları ve bu çerçevede yürürlüğe konulan AB hukuku önemli sonuçlar doğurmaktadır. AB ülkelerinde yerinden yönetim geleneği oldukça güçlüdür ve yerel yönetimlere, yerel düzeyde kamu hizmetlerinin yerine getirilmesinde önemli görev ve sorumluluklar verilmektedir. Uluslararası alanda bütünleşmeye çalışılırken uluslararası (sub-national) boyutta da yerelleşme ve bölgeselleşmeye ağırlık verilerek yerel çoğulculuk sağlanmaya çalışılmaktadır.²⁴⁴

AB vatandaşlarına daha iyi hizmet verebilmek için halka en yakın birimi olan yerel yönetim birimlerinin gelişmesine ve kalkınmasına büyük önem vermektedir. AB fonlarının önemli bir bölümü yerel ve bölgesel yönetimlerin daha iyi çalışabilmeleri için ayrılmıştır. AB'de farklı geçmişe sahip birçok ülke olmasından ötürü tek bir yerel yönetim sistemi bulunmamaktadır. AB, yerel

---

²⁴² Prud'homme, s.107.

²⁴³ Toksöz ve Diğerleri, s.73.

²⁴⁴ Micheal Goldsmith, **The Europeanisation of Local Government**, Urban Studies, Vol: 30, No:4-5, 1993, s.687.

yönetim birimlerinin örgütlenme ve görev ayrımı gibi yerel yönetim sistemine ilişkin konularda üye ülkelere herhangi bir yaptırımda bulunmamaktadır.²⁴⁵

AB'nin üye ve aday ülkeleri yerel yönetim birimleri üzerindeki genel etkileri olarak şunlar sıralanabilir.²⁴⁶

- Yerel yönetim birimlerine, entegrasyon politikalarının gerçekleşmesinde katkı sağlayacak fonlardan aktarılan yardımlar,
- Yerel yönetim birimlerinin statüsü ve rolü üzerindeki etkiler,
- Entegrasyon sürecinin, yerel yönetimlerin örgüt yapısı ve işleyişi, belirli hizmetler, yerel yönetim siyaseti ve yerel yönetimlerin bulunduğu bölgenin sosyo ekonomik yapısı üzerine etkileri,
- Ulusal sınırlar dışında, üye ülkelerin yerel yönetimleri ile kurulan ağların (transnational networks) önemi ve katkıları.

AB Anayasası'nda yerel ve bölgesel yönetimlere ilişkin faaliyetler açık bir şekilde düzenlenmiştir. AB Anayasasının I-5. maddesine göre, Avrupa Birliği, üye ülkelerin ulusal kimliklerine yerel ve bölgesel yönetimlerini de kapsayan biçimde siyasal ve anayasal yapılarına saygı göstermek zorundadır. I-11. maddesinde ise, Birliğin üye ülkelerin merkezi ya da yerel ve bölgesel yönetimleri tarafından bir faaliyetin daha iyi bir şekilde gerçekleştirilmesi durumunda, Birliğin bu alana müdahale etmemesi gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca 46. maddede de kararların mümkün olduğu kadar açık ve vatandaşa yakın birimler tarafından alınması gerektiği ifade edilmiştir.²⁴⁷

---

²⁴⁵ Angela K Bourne, **Regional Europe**, Michelle Cini (ed.), European Union Politics, 2. Baskı, Oxford: Oxford University Press, 2007, s.289.

²⁴⁶ Ferihan Yıldırım, Muhammet Kösecik, **AB'nin Yerel Yönetimler Üzerindeki Etkileri**, Türk İdare Dergisi, Haziran 2001, Sayı: 431, s.34.

²⁴⁷ Muhammet Kösecik, **Yerel ve Bölgesel Yönetimler Açısından Avrupa Birliği Bütünleşme Süreci ve Anayasası**, Hüseyin Özgür, Bekir Parlak (ed.), Avrupa Perspektifinden Yerel Yönetimler, Bursa: Alfa Aktüel Yayıncılık, 2006, s.32.

Avrupa’da ülkeler arasında yerel yönetimlere ilişkin ilkelerde bir örneklik bulunmazken Avrupa Birliği sürecinde Avrupa Konseyi tarafından çıkartılan Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı (AYYÖŞ) üye ülkelerin yerel yönetimlere ilişkin bakış açılarını birbirine yakınlaştırmıştır. AYYÖŞ yerinden yönetimlerin anayasası hükmünde olup yerel yönetimlere politik, mali, idari özerklik getirmekte ve bu özerkliklerle ilgili olarak anayasal garantiler içermektedir.²⁴⁸ Bu şart temelde üç ana bölüme ayrılmaktadır. Birinci bölümde yerel yönetimlerin dayanması gereken temel ilkeler ve bunların anayasal ve yasal temele oturtulması ve garantiye alınması; ikinci bölümde ise şartı kabul etmiş olan ülkelerin yükümlülük ve sorumlulukları ile ilgili kuralları düzenlenmiştir. Son bölüm ise uygulama ve yürürlük koşulları ile ilgili kuralları kapsamaktadır.²⁴⁹

AYYÖŞ, yerel yönetim birimlerinin tüm üye ülkelerde nasıl yapılandırılması gerektiğini, belediye başkanlarının hangi hak ve yetkilere sahip olması gerektiğini, birbirleriyle nasıl ilişkilerde bulunabileceklerini ve bu konularda ilgili devletlerin hak ve yükümlülüklerini belirlemiştir. AYYÖŞ, yeterli mali kaynaklara sahip olmayı, yerel yönetimlerin birimlerinin ayrılmaz bir ögesi olarak görmektedir. Bu nedenle AYYÖŞ’ün yerel yönetim birimlerinin mali kaynakları ile ilgili 9. maddesinde, yerel yönetim birimlerinin makro ekonomik politikalar çerçevesinde, kendi yetkileri dahilinde, serbestçe kullanabilecekleri yeterli kaynaklara kavuşturulması, bu kaynakların yasal ve anayasal sorumluluklarıyla orantılı olması gerektiği vurgulanmaktadır. Ayrıca AYYÖŞ’e göre, bir kurumun kendi görev alanıyla ilgili konularda kendi karar organlarıyla bir üst makamın onayına gerek duymadan karar alabilmesini ifade eden “yürütülebilir nitelikte karar alabilmek” özerkliğin önemli bir yönünü oluşturmaktadır.²⁵⁰

---

²⁴⁸ Yıldırım ve Kösecik, s.49.

²⁴⁹ Ruşen Keleş, **Avrupa’nın Bütünleşmesi ve Yerel Yönetimler**, Ankara: Türk Belediyecilik Derneği ve Konrad Adenauer Vakfı, 1999, s.12.

²⁵⁰ Yavuz Mildon, **Yerel - Bölgesel Yönetimler: Avrupa Konseyi ve Yerel Yönetimlerimiz - Sınır Ötesi İşbirliği ve Yerel Yönetimler**, I. Ulusal Yerel Yönetimler Çalıştayı, Biga, 18 Mart Üniversitesi İİBF, 6-7 Haziran 2003, s.123.

Tablo 14: AB Üyesi Ülkelerde Yerel Yönetim Birimlerinin Yapısı

<i>DEVLETLER</i>	<i>Nüfus (Bin)</i>	<i>I. Seviye</i>	<i>II. Seviye</i>	<i>III. Seviye</i>
Bir Adet Ulusal Yönetim Birimine Sahip Ülkeler				
Bulgaristan	7.547	264 Belediye		
Güney Kıbrıs	804	378 Belediye		
Estonya	1.340	226 Belediye		
Finlandiya	5.363	342 Belediye	2 Bölge	
İrlanda	4.476	114 Belediye		
Letonya	2.239	119 Belediye		
Litvanya	3.287	60 Belediye		
Lüksemburg	507	105 Belediye		
Malta	414	68 Yerel Meclis		
Portekiz	10.636	308 Belediye	2 Özerk Bölge	
Slovenya	2.049	210 Belediye		
İki Adet Ulusal Yönetim Birimine Sahip Ülkeler				
Avusturya	8.370	2.357 Belediye	9 Federe Devlet	
Çek Cumhuriyeti	10.538	6.250 Belediye	14 Bölge	
Danimarka	5.546	98 Belediye	5 Bölge	
Yunanistan	11.305	325 Belediye	13 Bölge	
Macaristan	10.000	3.177 Belediye	19 Bölge	
Hollanda	16.611	430 Belediye	12 İl	
Romanya	21.431	3.180 Belediye	41 Bölge	
Slovakya	5.430	2.928 Belediye	8 Bölge	
İsveç	9.378	290 Belediye	20 Bölge	
Üç Adet Ulusal Yönetim Birimine Sahip Ülkeler				
Belçika	10.883	589 Belediye	10 İl	6 Bölge
Fransa	64.812	36.682 Belediye	100 Departman	26 Bölge
Almanya	81.744	12.104 Belediye	301 Kırsal Bölge	16 Federe Devlet
İtalya	60.468	8.094 Belediye	110 İl	20 Bölge
Polonya	38.191	2.479 Belediye	379 İl	16 Bölge
İspanya	46.073	8.116 Belediye	52 İl	17 Özerk Topluluk
İngiltere	62.195	406 Belediye	28 İl	3 Ulus
TOPLAM AB 27	501.636	89.699 Belediye	1.125 Bölge	104 Bölge

Kaynak: Subnational Public Finans in the EU, Dexia, Temmuz 2011,
http://www.ccre.org/docs/NDCE_july_2011_EN.pdf (22 Ağustos 2011), s.6.

Tablo 14 incelendiğinde AB üyesi ülkelerde çok farklı yapıda yerel yönetim birimlerinin var olduğu anlaşılmaktadır. En fazla yerel yönetim birimine sahip ülke olarak Fransa göze çarpmaktadır. Fransa'yı İtalya ve İspanya izlemektedir. Nüfus oranları göz önünde bulundurularak incelendiğinde, sayı bakımından en az yerel yönetim birimine sahip ülke olarak İngiltere karşımıza çıkmaktadır. Ancak az sayıda olmasına rağmen yerel yönetim birimlerinin en güçlü olduğu ülkelerden bir tanesi İngiltere'dir. Tablodan da anlaşılacağı üzere AB üyesi ülkelerde yerel yönetim uygulamalarında tek bir yapı bulunmamakta, farklı farklı yerel yönetim biçimlerine rastlanmaktadır.

3.7 Avrupa Birliği'nin Yerel Yönetimlere Sağladığı Mali Destekler

AB tarafından yerel yönetim birimlerinin yerine getirmiş oldukları bazı hizmetlere katkıda bulunmak, bu hizmetlerde ortak bir seviyeye ulaşabilmek ve mali anlamda destek sağlamak amacıyla çeşitli yardımlar yapılmaktadır. Bu yardımlar ödenek yardımları, kredi ve borçlar ile çeşitli finansman kaynaklarından oluşmaktadır. Bunların dışında üye ve aday ülkelerin yerel yönetim birimlerine araştırmalar, seminerler, yerel istihdam girişimleri, kültür ve diğer alanlarla ilgili olarak çeşitli mali kaynaklar sağlanmaktadır.²⁵¹

AB'de yerel yapıyı teşvik etmek amacıyla birçok fon devreye sokulmuştur. Diğer bir ifadeyle AB yerel yönetimlere ilişkin politikalarını fonlar vasıtasıyla somutlaştırmakta ve uygulamaya koymaktadır. Özellikle Bölgesel yönetimlerin AB yapısal fonlarından faydalanmak için giriş imkanı sağladığı ve anahtar görevi gördüğü belirtilmektedir. Bir başka ifade ile AB'ye üye olmanın, üye ülkelerin

---

²⁵¹ Guido Montani, **The Role of the European Budget in European Policy**, The Federalist, Roma: Editrice Politica Moderna, 2005, s.142.

yerel yönetim birimlerini ilgilendiren en önemli etkisi maddi destek sağlayabilecekleri fonların var olmasıdır.²⁵²

Fon aktarımlarının kullanım periyoduna bağlı olarak “katılım öncesi yardım” ve “katılım sonrası destek” olarak iki grupta değerlendirilebildiği gibi, fonun kullanım alanına göre “yapısal fonlar” ve “yapısal olmayan fonlar” biçiminde de sınıflandırılabilir. Yapısal fonlar, Birliğe üye ülkelerin ekonomik koşullar açısından bütünleşmesini sağlamayı ve birlik içinde yer alan bölgelere uyum içerisinde gelişme ve kalkınmaları için fırsat eşitliği vermeyi amaçlamaktadır. Altyapı, ekonomik kalkınma, eğitim ve istihdam, turizmi geliştirme gibi konularla ilgili proje ve programlara mali yardımlarda bulunmaktadır. Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu, Avrupa Sosyal Fonu, AB Ortak Girişimleri, Avrupa Tarımsal Rehberlik ve Garanti Fonu ve Balıkçılığa Rehberlik İçin Mali Araçlar yapısal fonlara örnek olarak gösterilebilir. Yapısal Fonlar, AB’nin “Hedef 1, Hedef 2 ve Hedef 3” olarak tanımladığı bölgeler itibarıyla verilmektedir. Hedef 1 kapsamındaki bölgeler, geri kalmış bölgeler olarak tanımlanmış olup Topluluğun GSYİH’nin yüzde 75’inin altında kalan bölgelerdir. Yapısal fonların yaklaşık yüzde 70’i Hedef 1 kapsamındaki bölgelere aktarılmaktadır. Hedef 2 bölgeleri, sosyal ve ekonomik değişim geçiren, yapısal güçlük içerisindeki bölgeler olarak ifade edilmektedir. Yapısal fon harcamalarının yaklaşık yüzde 11,5’i bu bölgelere gitmektedir. Hedef 3 çerçevesinde ise eğitim, öğretim ve istihdam politikalarının ve sistemlerinin modernizasyonu ele alınmaktadır. Yapısal Fonların yaklaşık yüzde 12,5’i ise bu amaçlara ayrılmaktadır. Yapısal olmayan fonlar ise, Birliğe üye ülkelerin kamu kurum ve kuruluşları dışında yer alan örgütlerin, özellikle şirketlerin kullanımına açık olan

---

²⁵² Rudie Hulst, **Regional Governance in Unitary States: Lessons from the Netherlands in Comparative Perspective**, Local Government Studies, Vol: 31, No: 1, February 2005, s.107.

fonlardır. Yapısal olmayan fonlar ağırlıklı olarak eğitim, kültür, çevre sorunları, mesleki eğitim ve sosyal etkinlikler gibi alanlarda kullanılmaktadır.²⁵³

AB, vatandaşlarına daha iyi hizmet verebilmek amacıyla halka en yakın yönetim birimi olan yerel yönetimlerin gelişmesine büyük önem vermektedir. AB fonlarının önemli bir kısmı yerel ve bölgesel yönetimlerin daha iyi çalışabilmeleri için ayrılmıştır. AB Bölgesel Politikası, AB'nin kendi içindeki bölgesel gelişmişlik farklılıklarını gidermeye dönük düzenleme ve araçlardan oluşurken, yakın gelecekte üyeliklerinin gerçekleşmesi beklenen aday ülkelerin de bu yapı içinde düşünüldüğü görülmektedir. Bu fonların en geniş kapsamlısı olan Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu, bölgeler arasındaki ekonomik eşitsizliği gidermek amacıyla “Avrupa Bölgesel Politikalarının” bir aracı olarak 1974 yılında oluşturulmuştur. Yerel ve bölgesel yönetim birimleri “Program Yardımları” adı altında bölgesel programları ve hedefleri gerçekleştirmek amacıyla Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu’ndan doğrudan yardım almaktadır.²⁵⁴ Tahsis edilen fonlar ve bu fonların yönlendirileceği alanların tespitinde, ilgili aday ülkelerin ihtiyaçları kuşkusuz göz önünde bulundurulmakla birlikte, ana hedef AB'nin ilkeleri ve öncelikleridir.

AB sürecinde yerel yönetim birimlerinin AB'nin fonlarından pay kapma yarışına girdikleri gözlenmektedir. Entegrasyon sürecinde yerel ve bölgesel oluşumlara işsizlik ve kalkınma konusunda önemli misyon yüklenmiştir. Günümüzde gelişmiş batı ülkelerinde, yerel ve bölgesel özerkliğin sonucu olarak kamu hizmetlerinin halka en yakın birimlerce ifa edilmesi, merkezin, ancak onlar tarafından yerine getirilmesine olanak bulunmayan durumlarda görev üstlenmesi,

---

²⁵³ **European Commission Regional Policy**, http://ec.europa.eu/regional_policy/glossary/structural_funds_en.htm (22 Ağustos 2011).

²⁵⁴ **Official Journal of the European Union**, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:210:0012:0018:EN:PDF> (10 Eylül 2011).

Maastricht Sözcüşmesi gibi uluslararası belgelere taşınarak güvenceye altına alınmaya çalışılmıştır.²⁵⁵

1958 yılında kurulan Avrupa Yatırım Bankası (European Investment Bank) yerel yönetim birimlerine bölgesel eşitsizliği en aza indirmeyi hedefleyen kalkınma projeleri için düşük faizli borç ve kredi olanakları sağlamaktadır. Ayrıca yerel yönetim birimlerine enerji tasarrufu, çevre ve ulaşım alanlarında bilimsel araştırma ve teknoloji transferi yapabilmeleri amacıyla diğer finansman kaynakları AB tarafından tahsis edilmektedir.²⁵⁶

---

²⁵⁵ Ruşen Keleş, **Yerinden Yönetim Sorunumuz**, Türkiye Günlüğü Dergisi, 1994, Sayı: 26, s.9.

²⁵⁶ **European Comission Regional Policy**, http://ec.europa.eu/regional_policy/glossary/european_investment_bank_en.htm (22 Ağustos 2011).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ İLE NEW YORK, LONDRA VE PARİS BELEDİYELERİNİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

New York (NY), Londra ve Paris belediyeleri esas itibariyle direkt anlamda İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB) için bir kıyaslama alanını ifade etmemektedir. Çünkü her belediye için ayrı ayrı farklı değişkenler bulunmaktadır. Ancak analiz konusunun belediyelerde uygulanmakta olan hizmet uygulamalarının başta İBB'ye ve diğer belediyelere bir fikir vermesi, ufuk açması ve yeni vizyon sağlamasına yardımcı olması açısından literatüre katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda kamu ekonomisinin temel ilkelerinin işlerliği göz önünde bulundurularak gerçekleştirilecek olan analiz ile İBB ve diğer belediyelerin uluslararası ölçekte uygulanmakta olan örnekler ve modellerden katkı sağlaması amacı hedeflenmektedir.

4.1 Türleri ve Özellikleri Açısından Karşılaştırma

Yerel yönetimler parlamenter ya da merkezi planlama ile yönetilen tüm ülkelerde uygulanmaktadır. Ancak yerel yönetimlerin sahip oldukları idari ve mali yapıları, yüklenmiş oldukları işlevler ve özellikleri her ülkede farklılık göstermektedir. Ülkelerin kullanmakta oldukları sistemlere göre bu yönetimlerin uygulanma biçimleri de değişiklikler göstermektedir. Analizini yapmış olduğumuz belediyeler arasında sadece NY Belediyesi federal bir yapıya sahip devlet anlayışıyla yönetilmekte olup İBB, Londra ve Paris belediyeleri ise üniter yapıya sahip devlet anlayışıyla yönetilmektedir. Belediyelerin yönetimi konusunda nüfusu 5000 kişi olan yerleşim birimlerinin sorunları ile 1 milyon ve daha fazla olan yerleşim birimlerinin sorunları arasında önemli farkların bulunması değişik bir örgütlenmeye gidilmesini zorunlu kılmıştır. Bu açıdan bakıldığında NY, Londra, Paris ve İstanbul belediyeleri büyükşehir olarak

isimlendirilmiştir. İlçerinden Paris ve Londra belediyeleri ise ilave olarak başkent statüsüne sahiptirler.

NY Belediyesi'nin seçimle iş başına gelen belediye başkanı yürütme organını, çeşitli bölgelerden seçilen meclis de yasama organını oluşturmaktadır. Belediye meclisi, kentin yasaları durumundaki yönetmelikleri kabul etmektedir. Üç dönemdir belediye başkanlığı görevini yürüten Michael Bloomberg CEO modeli belediye başkanlığı ile yönetim tarzını değiştirmeye çalışsa da bu yöntem henüz tam anlamıyla kabul görmemiştir.²⁵⁷ Londra Belediyesi doğrudan halk tarafından seçilen bir başkan ve yine halk tarafından seçilmiş bir meclis tarafından yönetilmekte ve Londra'nın metropoliten alanlarını kapsamaktadır. Seçimle iş başına gelen belediye başkanının meclise karşı çeşitli sorumlulukları mevcuttur.²⁵⁸ Paris Belediyesi'nin iki organından bir tanesi Paris Meclisi, diğeri ise Paris Belediye Başkanı'dır. Her iki organ da hem "belediye"ye hem "il"e ilişkin işlevler görmektedirler. Paris Meclisi'nin üyeleri, Paris Belediyesi'nin sınırları içinde bulunan ilçelerden seçilip gelmektedirler.²⁵⁹ İBB'nin organları 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'na göre; Büyükşehir Belediye Meclisi, Büyükşehir Belediye Encümeni ve seçimle iş başına gelen Büyükşehir Belediye Başkanı'ndan oluşmaktadır. İBB meclisi, büyükşehir belediyesinin karar organıdır ve ilgili kanunda gösterilen esas ve usullere göre seçilen üyelere oluşmaktadır. İBB encümeni ise seçilmiş ve atanmış üyelere oluşan karma bir yapıya sahiptir.

Analizini yapmakta olduğumuz belediyeler; kamu ekonomisinin bir parçası olan ve devlet tarafından üstlenilen gelir dağılımı, eğitim, sağlık, konut gibi temel sosyal politikaların yerel düzeyde yerine getirilmesinde ve kendi bölgelerinde yaşayan vatandaşların refahının bizzat kendi faaliyetleri ile artırılmasında etkin rol oynamaktadırlar.

---

²⁵⁷ Julian Brash, **Bloomberg's New York: Class and Governance in the Luxury City**, Georgia: University of Georgia Press, 2010, s.78.

²⁵⁸ Carroll, s.11.

²⁵⁹ Toksöz ve Diğerleri, s.63.

Tablo 15: New York, Londra, Paris ve İstanbul Belediyelerinin Özellikleri

<i>Belediyeler</i>	<i>Nüfus</i>	<i>Yüzölçümü</i>	<i>İlçe Sayısı</i>	<i>Yaşanılabilir Kentler Sıralaması</i>
New York	8.175.133	302,64 km ²	5	56
Londra	7.172.091	1.706,8 km ²	32	53
Paris	2.234.105	105,39 km ²	20	16
İstanbul	13.624.243	5.712 km ²	39	109

Kaynak: *The Liveability Ranking and Overview*, 2011, http://www.eiu.com/public/topical_report.aspx?campaignid=Liveability2011 (13 Ocak 2012). Diğer veriler 2011 yılına ait olup belediyelerin internet sitelerinden alınarak derlenmiştir. <http://www.nyc.gov>, <http://www.london.gov.uk>, <http://www.paris.fr>, <http://www.ibb.gov.tr> (13 Ocak 2012).

Tablo 15 incelendiğinde hizmet vermiş olduğu nüfusun en fazla olduğu belediye olarak karşımıza on dört milyona yaklaşan nüfusuyla İBB çıkmaktadır. İBB'yi sırasıyla NY, Londra ve Paris belediyeleri takip etmektedir. Yüzölçümü olarak bakıldığında İBB kapsamakta olduğu alan bakımından 5.712 km² ile birinci sırada yer almaktadır. İBB'yi sırasıyla Londra, NY ve Paris belediyeleri takip etmektedir.

Mevcut durumu ilçe sayılarına bakarak karşılaştırdığımızda, İBB hizmet verdiği bölgede yer alan 39 adet ilçe ile ilk sırada yer almaktadır. İlk bakışta 39 adet ilçe ön plana çıksa da, yüzölçümü ve nüfus göz önünde bulundurulduğunda bu sayının makul olabileceği düşünülmektedir. İBB'nin ardından sırasıyla Londra, Paris ve NY belediyeleri gelmektedir. NY Belediyesi'nin hizmet vermiş olduğu 302,64 km² bölgede 8.175.133 adet nüfusa rağmen sadece 5 adet ilçenin yer alması dikkat çekmektedir.

Merkezi Londra’da bulunan, ekonomi ve iş dünyası alanlarında araştırmalar yapan “Economist Intelligence Unit” (EIU) tarafından yıllık olarak hazırlanan “Dünyanın En Yaşanabilir Şehirleri” (The Liveability Ranking and Overview) listesinde Paris 16. sırada yer almaktadır. Yaşama koşulları, siyasi ve sosyal istikrar, suç oranı, sağlık hizmeti, kültürel aktiviteler, çevre, eğitim ve altyapı gibi konular dikkate alınarak yapılan sıralamada, Paris’i 53. sırada Londra ve 56. sırada ise NY takip etmektedir. 140 adet şehrin sıralanmakta olduğu listede İstanbul ancak 109. sırada kendine yer bulabilmiştir.²⁶⁰

4.2 Görevleri Açısından Karşılaştırma

NY, Londra, Paris ve İstanbul belediyelerinin görevlerini belirli bir tasnife göre kıyaslama imkanı bulunmamaktadır. Bu durum başlıca iki sebepten kaynaklanmaktadır. Bunlardan birincisi, Tablo 16 incelendiğinde anlaşılacağı üzere yerel yönetim birimi olan belediyelerin fonksiyonlarının bir ülkeden diğerine farklılık arz etmesidir. İkincisi ise, iki kademeli sistem içerisinde birçok fonksiyonun hem alt hem de üst kademe yönetimlerine bırakılmış olmasıdır.

NY Belediyesi kentin büyümesini denetlemek ve yönetmek için çeşitli planlamalar yapmaktadır. İnşaatların tipini, alanların kullanımını ve kentin çeşitli bölgelerinde ne kadar yoğunluğa izin verildiğini, imar ve inşaat yönetmelikleri belirlemektedir. Kamu emniyetinin korunması amacıyla inşaatlar ve binalar denetlenmekte, inşaat ile ilgili ölümler ve yaralanmaları engellemek amacıyla çeşitli düzenlemeler yapılmaktadır. NY Belediyesi New York Şehri Konut İdaresi (New York City Housing Authority) birimi aracılığıyla düşük ve orta gelirli vatandaşlar için uygun fiyatlı konut tedarik etmekte, toplu konut sakinleri için güvenli ve temiz bir yaşam ortamı sağlamaktadır. Bu birim düşük ve orta gelirli 404.000 kişiye uygun fiyatlı konut sağlamıştır. Ayrıca 95.807 düşük ve orta gelirli

---

²⁶⁰ **The Liveability Ranking and Overview**, 2011, http://www.eiu.com/public/topical_report.aspx?campaignid=Liveability2011 (13 Ocak 2012).

aileye özel kişilere ait binalardan uygun fiyatlı konut bulma veya kiralama konusunda yardımcı olunmuştur. Bu birim NY şehri sakinlerine 70 toplum merkezi, 38 üst düzey merkez ve çeşitli programlar aracılığıyla sosyal hizmetler sağlamaktadır.²⁶¹ Londra Belediyesi planlama ve denetim faaliyeti dışında düşük ve orta gelirli vatandaşlar için konut temini hizmeti vermektedir. 2012 yılında gerçekleştirilecek olimpiyatlara kadar 50.000 konut hedeflenmiş, 2011 yılı itibarı ile bunların 40.000 adedi teslim edilmiştir.²⁶² Aynı zamanda Londra Belediyesi 2011 yılında başlatmış olduğu İlk Adımlar (First Steps) web sitesi aracılığıyla emlak piyasasında düşük maliyetli ev arayan ve başvuru yapan düşük ve orta gelirli kişilere yardımcı olmaktadır.²⁶³ Paris Belediyesi inşaat ve konut yenileme gibi bazı hizmetlerin yerine getirilebilmesi amacıyla özel sektör sermayesiyle yarı kamu şirketleri / kamu - özel sektör ortak girişimleri benzeri (semi - public companies / public - private joint ventures) Sociétés d'économie Mixte (SEM) adı altında çeşitli ortaklıklar kurmuştur. Bu ortak girişimlerin temel amacı düşük maliyetlerle genel amaca hizmet etmek olup kentsel dönüşüm hizmetleri, planlı gelişme alanları inşaatı, konut yenileme ve bina yapımı gibi hizmetler vermektedir. Ayrıca Paris Belediyesi atık toplama, geri dönüşüm, arıtma, cenaze işleri, kentsel ısıtma ve Eiffel Kulesi'nin işletilmesi gibi görev alanına giren çeşitli hizmetleri yine bu ortak girişimler aracılığıyla yerine getirmektedir.²⁶⁴ İBB imar yönetimi kapsamında; kentin planlı ve düzenli gelişmesini sağlamak, temel yaşam kaynakları olan orman alanları, su havzaları, tarım toprakları, deniz gibi doğal değerlerin ile tarihi, arkeolojik, kültürel alanların korunarak dengeli kullanımını gerçekleştirmek ve sağlıksız büyüme eğilimlerini engellemek için haritacılık, planlama, imar ve kentsel dönüşüm faaliyetleri gerçekleştirmektedir. Ayrıca İBB kuruluşu olan İstanbul Konut İmar Plan Sanayi ve Ticaret A.Ş. (KİPTAŞ)

---

²⁶¹ **Mayor's Management Report**, Eylül 2011, http://www.nyc.gov/html/ops/downloads/pdf/mmr/0911_mmr.pdf (15 Ocak 2012).

²⁶² **The Mayor of London's Annual Report 2010/2011**, Mayıs 2011, <http://www.london.gov.uk/sites/default/files/Annual-Report-2010-11.pdf> (15 Ocak 2012).

²⁶³ **Greater London Authority**, <http://www.london.gov.uk/priorities/housing/affordable-housing/low-cost-home-ownership> (15 Ocak 2012).

²⁶⁴ **City of Paris – Mairie de Paris**, 2010, <http://www.paris.fr/viewmultimediacdocument?multimediacdocument-id=100571> (15 Ocak 2012).

aracılığıyla tüm gelir gruplarına hitap eden yaşanılabilir yerleşim yerleri inşa etmektedir.²⁶⁵

Belediyelerin şirket veya işletme oluşturarak konut üretimine girmesi, belediyeyi bir yap satıcı durumuna düşürmektedir. Kentsel dönüşüm amacıyla elde edilen arsalarda sosyal amaçlı konutların çok ötesinde geniş ve lüks konutlar inşa edilmekte, konut üretimini sosyal bir amaç olarak değil de belediye için gelir sağlayan bir kaynak olarak görülmektedir. Halbuki belediyeler kaynak ayırımında etkinliğin sağlanabilmesi amacıyla mevcut kıt kaynakların en fazla sosyal fayda sağlayacak şekilde bölüşümünü gerçekleştirmelidirler. Konut üretimine katılmanın amacı pahalı ve büyük konutlar üreterek belediyeye ilave gelir sağlamak olmamalıdır. KİPTAŞ doksan metrekarelik sosyal bir konutun çok üzerinde lüks konutlar ve villalar üretmektedir.²⁶⁶ Benzer uygulamalar gecekondu dönüşüm ve kentsel yenileme projelerinde de yaşanmaktadır. Gecekondu alanlarını iyileştirme amacına dayalı yapılması gereken çalışmalar belediyeye gelir sağlamak için kullanılmaktadır. Bu durumda, dönüşüm ve yenileme projeleri daha çok kentin rant alanlarına yakın bölgelerdeki gecekondular için uygulanmakta, kentin diğer gecekondu alanları projelendirilmemektedir. Bu alanlarda gecekondu ya da arsası nedeniyle hak sahibi olan kimseler artan rant karşısında satış yapmakta, kentin farklı bölgelerine taşınmaktadırlar. Bu tür uygulamalar mevcut lüks konut miktarını artırmak dışında herhangi bir kamu yararını ortaya çıkarmamaktadır. Bu alanlarda orta ve düşük gelir grupları için konut üretilmesi ya da mevcut konutların rehabilite edilmeleri daha doğru olacaktır. İBB ile karşılaştırmalı analizini yapmış olduğumuz belediyeler arasında lüks konut üretimi yapan belediye bulunmamaktadır. Bununla birlikte NY ve Londra belediyeleri düşük ve orta gelirli vatandaşlar için konut temini hizmetini arttırarak devam ettirmekte ve bu gelir gruplarının daha kolay ev sahibi olabilmeleri amacıyla çeşitli programlar aracılığıyla yardımcı olmaktadır. Tıpkı

---

²⁶⁵ **İstanbul Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu 2010**, <http://www.ibb.gov.tr/tr-TR/BilgiHizmetleri/Yayinlar/FaaliyetRaporlari/Pages/2010FaaliyetRaporu.aspx> (15 Ocak 2012).

²⁶⁶ <http://www.kiptas.com.tr/TR/KIPTAS/default.asp> (16 Ocak 2012).

NY ve Londra belediyelerinde olduğu gibi belediyelerin temel amacı “kar etmek” değil kamu yararını gözetmek olmalı, kaynak ayırımında etkinliğin sağlanabilmesi amacıyla çok insanı az kaynakla konut sahibi yapmak hedeflenmelidir. Giderek daha da derinleşen konut probleminin çözümü ve gelir dağılımının iyileştirilebilmesi için; alt ve orta gelir gruplarına yönelik sosyal konut politikaları üretilmeli, tutarlı ve sürekli bir kaynak temini sağlanmalı ve atıl halde bulunan potansiyel gün yüzüne çıkartılmalıdır. Ayrıca, sadece sosyal konut adı altında çok katlı apartmanlar yapmakta tek başına çözüm için yeterli olmayacaktır. Sosyal konut; sosyal bir hayat içermesi gereken bir gayrimenkuller topluluğu olmalıdır. Yani, sosyal hayatın gerektirdiği tüm tesislerin bulunduğu; okul, kreş, spor salonu, sağlık merkezi, alışveriş merkezi, restoran, iş merkezi, ibadet yerleri ve sosyal tesisleri olan bir kent olarak planlanması gerekmektedir.

NY Belediyesi şehre yeterli temiz su sağlama ve basınçla onu borularla her ev ve binaya getirme sorumluluğunu üstlenmiştir. NY Belediyesi’nde yer alan su dairesi; su dağıtımını, yaygın su yolları şebekesini, havalandırma tesislerini, süzme yataklarını ve pompa istasyonlarına bakmakla görevli mühendis ve teknik personeli yönetmektedir. Londra Belediyesi’nin su temin hizmeti özel sektör tarafından yerine getirilmektedir. Paris Belediyesi’nin su şebekesi 1985 yılında özelleştirilmiştir. Ancak 2010 yılında özelleştirme uygulamasından vazgeçilerek De-Privatisation işlemi ile su idaresinin yeniden kamuya geçişi gerçekleştirilmiştir. Bu tarihten itibaren Paris Belediyesi’ne bağlı Eau de Paris isimli kamu idaresi; su üretimi, taşınması, dağıtımını ve ücretlendirilmesi hizmetini yerine getirmeye başlamıştır.²⁶⁷ İstanbul’un su ve kanalizasyon hizmetleri ise İBB’ye bağlı İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi (İSKİ) tarafından yerine getirilmektedir.

Belediyelerin sağlamış oldukları hizmetlerden toplumun maksimum düzeyde yararlanabilmesi için, bütün kişilerin bu hizmeti satın alabilme

---

²⁶⁷ Anne Le Strat, **Paris: An Example of How Local Authorities Can Regain Control of Water Management**, 2010, <http://www.tni.org/article/paris-local-authorities-regain-control-water-management> (15 Ocak 2012).

durumunda olması gerekmektedir.²⁶⁸ Örnek olarak gelir dağılımının bozuk olduğu durumlarda, kişilerin su hizmetinden yararlanma olanakları sınırlanmaktadır. Yeterli geliri olmayan kişilerin su hizmetini özel sektörden satın alamaması topluma yayılacak dışsal faydayı azaltmaktadır. Söz konusu su hizmetinin Paris Belediyesi'nde olduğu gibi özelleştirildikten sonra yeniden kamulaştırılmasının en önemli nedenlerinden bir tanesi, özelleştirme uygulamasının dışsal faydaların içselleştirilmesini önlemesi ve toplum refahını azaltıcı bir rol oynamasıdır. Zorunlu tüketim mallarından yaşam için tüketimi şart olan bir bölümü düşük tarifeler ile satılabilmekte olup, su hizmeti de gelir dağılımında adaletin sağlanabilmesi amacıyla çoklu tarife uygulaması ile dağıtılabilir. Burada uygulanacak olan çoklu tarifeler çapraz desteklemeyi sağlayacak şekilde belirlenerek yüksek gelirli tüketicilere su hizmeti daha yüksek bir bedelden satılarak düşük gelirli tüketicilerin tüketimleri finanse edilebilir.²⁶⁹ Doğal tekel konumunda bulunan su hizmetinin belediyeler tarafından yerine getirilmesinin amaçları arasında ölçek ve kapsam ekonomilerinden yararlanma, yüksek fiyat ve düşük üretim düzeyine olan eğilimin önlenmesi ve potansiyel dışsallıkların içselleştirilebilmesi sayılabilir.

NY'de toplu taşımacılık faaliyeti eyalet yönetimine bağlı olan Metropolitan Ulaşım İdaresi (Metropolitan Transportation Authority) tarafından sağlanmaktadır. NY Belediyesine bağlı Ulaşım Departmanı (Department of Transportation) ise; yayaların, sürücülerin ve bisikletlilerin güvenli ulaşımı için gerekli yatırımları yapmak ve geliştirmek, trafik kontrol ve güvenlik cihazlarını kurmak ve korumak, otopark hizmetlerini yönetmek, şehre ait köprülerinin envanter yönetimini yapmak, sokakların ve kaldırımların rehabilitasyonlarını gerçekleştirmek, Staten Island feribotunun işleyişini korumak ve iyileştirmek, mevcut bisiklet ağını genişletmek görevlerini yürütmektedir.²⁷⁰ Özürlülerin

---

²⁶⁸ Şener, s.60.

²⁶⁹ Gerald R. Faulhaber, **Cross-Subsidization: Pricing in Public Enterprises**, The American Economic Review, Vol:65, No:5, 1975, s.966.

²⁷⁰ **Mayor's Management Report**, Eylül 2011, http://www.nyc.gov/html/ops/downloads/pdf/mmr/0911_mmr.pdf (15 Ocak 2012).

yollarda kendi araçlarını rahatlıkla kullanabilmeleri amacıyla şehrin tüm kaldırımları bu araçların kullanımına uygun olarak tasarlanmıştır. Kaldırımların imalatı doğrudan belediyenin kendi denetim ve sorumluluğunda olup şehirdeki bütün kaldırımlar aynı standart ölçülerde yapılmıştır. Londra Belediyesine bağlı olan Toplu Taşımacılık Kurumu (Transport for London) şehir ulaşımının büyük bir bölümünden sorumlu olup, belediyenin ulaşım stratejilerini uygulamaktadır. Londra Toplu Taşımacılık Kurumu'nun 2012 yılına dair ulaşım stratejileri; ekonomik kalkınmayı ve nüfus artışını destekleyecek projelerin ve yatırımların hayata geçirilmesi, tüm Londra sakinleri için yaşam kalitesinin, ulaşımında emniyetin, esnekliğin ve güvenliğin artırılması, ulaşım olanaklarının geliştirilmesi, ulaşımın iklim değişikliklerine olan negatif etkisinin azaltılmaya çalışılması, 2012 yılında yapılacak Londra olimpiyatları için gerekli çalışmaların yapılması olarak sıralanmaktadır. Ayrıca mevcut bisiklet ağını genişletmek, 46.000 adet olan bisiklet park alanlarının 2012 sonunda 66.000 adede çıkartmak hedeflenmiştir. Metro istasyonları, otobüs durakları ve bisiklet kiralama istasyonları, yaya ve bisiklet yolu kenarlarında bulunan Okunaklı Londra (Legible London) projesi entegre edilerek tüm Londra geneline yayılması hedeflenmiştir.²⁷¹ Yaya yön bulma sistemini içeren bu panolar sayesinde Londra halkı ve turistler gitmek istedikleri yerleri kolaylıkla bulma imkanına sahiptirler. Paris'te toplu taşımacılık faaliyeti Île-de-France bölge yönetiminin bünyesinde bulunan Syndicat des Transports d'Île-de-France kamu taşımacılığı idaresi tarafından gerçekleştirilmektedir.²⁷² İBB bünyesinde bulunan müstakil bütçeli İstanbul Elektrik Tramvay Tünel (İETT) İşletmeleri Genel Müdürlüğü; adalar dahil tüm İstanbul bölgesinde toplu taşımacılık faaliyetinin büyük bir bölümünü yerine getirmektedir. İETT haricinde toplu taşımacılık faaliyetinde bulunan özel minibüsler ile deniz ulaşımında özelleştirmeye tabi tutulan İstanbul Deniz Otobüsleri A.Ş. (İDO) bulunmaktadır. Belediyelerin görev alanları içerisindeki

---

²⁷¹ **Transport for London Annual Report and Statement of Accounts 2010/11**, 2011, <http://www.tfl.gov.uk/assets/downloads/corporate/tfl-annual-report-2010-11-final-interactive.pdf> (15 Ocak 2012).

²⁷² **City of Paris – Mairie de Paris**, 2010, <http://www.paris.fr/viewmultimediacdocument?multimediacdocument-id=100571> (15 Ocak 2012).

faaliyetleri özelleştirmesi, dışsal faydaların içselleştirilmesini önlediğinden dolayı, toplum refahını azaltıcı bir rol oynayacaktır.²⁷³

Belediyeler trafik tıkanıklığı, yol güvenliği, çevresel bozulma ve gürültü gibi önemli ulaşım sorunlarıyla karşılaşmaktadırlar. Ulaşım faaliyeti esnasında ortaya çıkan maliyetlerin tamamına katlanmayan kişiler, bu maliyetlerin bir kısmını dışsal maliyet adı altında topluma yansıtmaktadırlar. Ulaşımın negatif dışsallığı olan bu maliyet türü ulaşım faaliyetinde bulunan bir aktörün, başka bir aktörü, ulaşım faaliyeti içerisinde olup olmadığına bakmaksızın, üretim ya da tüketim fonksiyonunu etkilemesi ve bu etkileşimin etki eden aktörün karar verme sürecini değiştirmemesi şeklinde tanımlanabilir. Ulaşım sonucu oluşan dışsal maliyetlerin artış göstermesi, ulaşım sonucu elde edilen net ekonomik faydanın üzerine çıkmakta ve ekonomik açıdan etkinsizliğe neden olmaktadır. Ulaşımın ortaya çıkarmış olduğu negatif dışsallıkların önlenmemesi, ileride daha büyük sorunların meydana gelmesine neden olacaktır. Ulaşım sonucu ortaya çıkan dışsallıkların ölçülebilmesi, yerel yönetimlerin planlama yaparken ekonomik verimliliği ve sosyal refahı daha fazla önemsemelerine neden olmaktadır.²⁷⁴ Belediyeler tarafından toplu taşımacılığın ihtiyaçlar doğrultusunda yeniden planlanması, yaya ve bisiklet yollarının uygun bir yapıya kavuşturulması, otomobille yapılan seyahat mesafelerini ve ulaşım talebini kalıcı bir şekilde azaltacak, ortaya çıkan negatif dışsallıklar içselleştirilebilecektir.

Litman'ın çalışmasında yılda ortalama 20.000 km yolculuk yapan orta büyüklükte bir otomobilin içsel ve dışsal maliyet oranları yer almaktadır. Bu maliyetler aracın ortalama hızı 35 km/sa ve doluluk oranı 1,5 kişi kabul edilerek hesaplanmıştır. Bu hesaplamada şekil 6'da görüleceği üzere otomobil kullanım maliyetlerinin %35'inin dışsal olduğu, diğer bir ifadeyle otomobil kullanıcısının

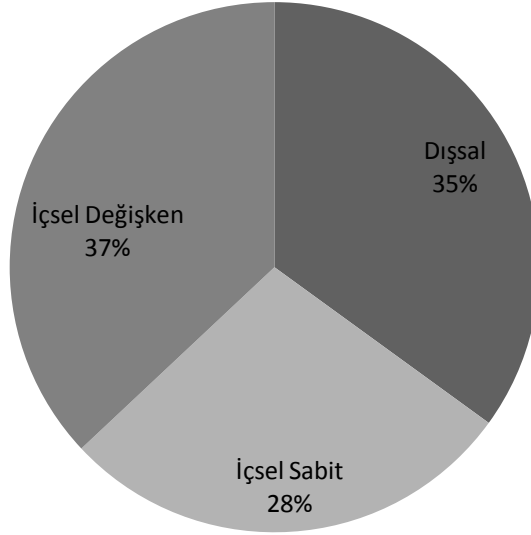
---

²⁷³ Şener, s.60.

²⁷⁴ Mark A. Delucchi, **Environmental Externalities of Motor Vehicle Use in the US**, Journal of Transport Economics and Policy, Vol:34, No:2, 2000, s.150.

yarattığı maliyetlerin üçte birinin kendisi tarafından değil toplum tarafından ödendiğini göstermektedir.²⁷⁵

Şekil 6: Orta Büyüklükte Bir Otomobilin Araç-Km Başına Maliyet Dağılımı

NY Belediyesinde polis teşkilatı idari, mali ve hukuki yönü ile Belediye'ye bağlıdır. Polis belediyenin en önemli ve en güçlü birimi olarak hizmet vermektedir.²⁷⁶ Londra Belediyesi'nin icracı hizmet organı olan Metropolitan Polis Otoritesi (Metropolitan Police Authority) iç güvenlik görevini yerine getirmektedir. Paris özel statülü bir başkent yönetimi olarak hem belediye meclisi hem de il genel meclisi özelliğine sahiptir. Paris'in özel statülü olmasını sağlayan en önemli unsurlardan biri Kolluk-Emniyet Valisi'nin Paris Meclisi'nde devletin temsilcisi olarak yer almasıdır. Paris Belediye Başkanı'na emniyeti sağlama görevleri sınırlı ölçülerde 1982 sonrasında yapılan düzenlemelerle sağlanmış olsa da merkezi temsil eden Emniyet Valisi'nin yetkilerini azaltacak

²⁷⁵ Todd A. Litman, **Transportation Cost and Benefit Analysis**, Journal of Transport Economics and Policy, Vol:30, No:2, 2009, s.12.

²⁷⁶ Brash, s.68.

ölçüde değildir.²⁷⁷ Türkiye’de emniyeti sağlama görevini yürüten polis teşkilatı merkezi yönetime bağlı olup İçişleri Bakanlığı’nın bünyesinde yer almaktadır.

NY Belediyesi’nin sınırları içerisinde yaşayan fakir ve muhtaç insanlara doğrudan doğruya nakdi ve ayni yardım yapma gibi bir görevi olmamakla birlikte, ancak çok acil ve olağanüstü afet durumlarında ihtiyaç sahibi fakir ve yoksul vatandaşlara yardımda bulunabilmektedir. NY Belediyesi’nin evsizlere barınma yeri bulma görevi olup, belediyenin özel bir “Evsizler Dairesi” (Department Of Homeless Services) mevcuttur. Şehirde evi bulunmayan vatandaşlar için özellikle kış aylarında içinde yaşayabilecekleri birçok sığınma evleri bulunmaktadır. Londra Belediyesi sosyal hizmetler kapsamında yer alan kimsesizlere yer temini, gençlerin ve özürülülerin mesleki eğitimi konularında hizmet vermektedir. Paris belediyesi ise sosyal hizmetler kapsamında çocuk bakımı, anne ve çocuk hizmetleri, aileler için sosyal destek ve engelli kişilere yardım faaliyetlerini yürütmektedir. Bazı sosyal refah kurumlarından sorumlu olan Paris Belediyesi, aynı zamanda yaşlı kimselere çeşitli destek hizmetleri sunmaktadır. İBB, sosyal destek hizmetleri kapsamında risk gruplarına öncelik vererek; yaşlıları, gençleri, çocukları, özürülülerini ve yoksulları içeren farklı dezavantajlı kesimlere yönelik olarak çeşitli faaliyetler yürütmektedir. Acizlik kriterlerine uyan yaşlılar, sokakta yaşayan veya sokakta yaşama riski olan çocuk ve gençlere yönelik olarak sağlık, bakım ve rehabilitasyon hizmetleri sunmaktadır. İBB sosyal belediyecilik anlayışı adı altında yoksul ailelere ayni ve nakdi yardımlar yapmaktadır.²⁷⁸

NY Belediyesi tüketicileri, bozuk gıda, kokmuş et ve temiz olmayan süte karşı korumak için denetleme birimleri bulundurmaktadır. Belediye müfettişleri düzenli olarak; restoranları, kahveleri fırınları ve diğer benzeri kuruluşlarını denetleyerek temizlik standartlarını sağlamaya çalışmaktadır. Temel görevi salgın hastalıkların çıkıp yayılmasını önlemek olan Sağlık Departmanı (Department of Health) doğum ve ölüm belgelerini de hazırlamaktadır. NY Belediyesine ait

---

²⁷⁷ Toksöz ve Diğerleri, s.63.

²⁷⁸ **İstanbul Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu 2010**, <http://www.ibb.gov.tr/tr-TR/BilgiHizmetleri/Yayinlar/FaaliyetRaporlari/Pages/2010FaaliyetRaporu.aspx> (15 Ocak 2012).

hastane ve klinikler bulunmakta olup ödeyemeyecek durumda olan kimselere ücretsiz olarak servis verilmektedir. Ayrıca poliklinik hizmetlerine erişimin geliştirilmesi ve sigorta programlarına kayıtların genişletilme için çeşitli çalışmalar yapılmaktadır.²⁷⁹ Londra Belediyesi kamu sağlığı ve yetişkin bakımı hizmetlerini Sağlık Departmanı (The Department of Health) aracılığıyla gerçekleştirmektedir. Salgın hastalıkların çıkıp yayılmasını önlemek, sosyal bakım, erken teşhis ve sağlık hizmetlerinin gelişimini sağlamak görevleri arasındadır.²⁸⁰ Paris Belediyesi salgın hastalıkların çıkıp yayılmasının önlenmesi, tüberküloz ve kanserle savaş hizmetlerini yürütmektedir. İBB koruyucu ve önleyici sağlık hizmetleri sunmakta ve hastane öncesi acil sağlık hizmetlerinin etkin olarak yürütülmesi için çalışmalar yapmaktadırlar. Ayrıca ilaçlama ve laboratuvar muayeneleri gibi destek sağlık hizmetleri ve özellikle sahipsiz hayvanların rehabilitasyonu ve hastalıklarla mücadele çalışmaları yürütülmekte, onlar için hayvan barınakları kurmaktadır. Gıda ile ilgili olanlar dahil gayrisihhi müesseseler denetlemekte, yiyecek ve içecek maddelerinin tahlilleri yapılmaktadır. Ayrıca hijyenik kurban kesim yerlerinin kurulması ve hayvani ürünlerin denetlenmesi gibi diğer veterinerlik hizmetleri de mevcuttur.²⁸¹

NY Belediyesi eğitim hizmeti ile ilgili olarak okullara imar planlarında yer ayırmakta, alt yapı yatırımlarını tamamlamakta, okul inşaatı ve inşaatların denetimini gerçekleştirmektedir. NY Belediyesi özel mesleki çalışmalar için gündüz ve akşamları mesleki eğitim kursları ayrıca dil kursları açmaktadır. NY Belediyesi'nin diğer bir eğitim görevi de yüksek öğretim ile ilgilidir. NY Belediyesi City University of New York'u ve diğer yüksekokulları başta mali konularda olmak üzere her alanda desteklemektedir. Bu okullarda okuyan yoksul öğrenciler için burs ve çeşitli yardımlar yapılmaktadır.²⁸² Londra Belediyesi

---

²⁷⁹ **Mayor's Management Report**, Eylül 2011, http://www.nyc.gov/html/ops/downloads/pdf/mmr/0911_mmr.pdf (15 Ocak 2012).

²⁸⁰ **Department of Health**, <http://www.dh.gov.uk/en/index.htm> (15 Ocak 2012).

²⁸¹ **İstanbul Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu 2010**, <http://www.ibb.gov.tr/tr-TR/BilgiHizmetleri/Yayinlar/FaaliyetRaporlari/Pages/2010FaaliyetRaporu.aspx> (15 Ocak 2012).

²⁸² Robert B. Ward, **New York State Government**, 2. Baskı, New York: Rockefeller Institute Press, 2006, s.362.

Meclisi'nin özel bir komitesi niteliğindeki İç Londra Eğitim Kuruluşu (Inner London Education Authority) 12 borough ve 13 milyon nüfusu kapsayan bölgede eğitim hizmetlerini yürütmekte ve bu alanda yapılan harcamalar "precept" denilen paylar yolu ile alt birimlerden alınmaktadır.²⁸³ Paris Belediyesi eğitim hizmeti ile ilgili olarak okulların alt yapı yatırımlarını gerçekleştirmekte, ayrıca ilkokulların ve sınıflarının açılmasından, yapım ve bakımından sorumludur. Türkiye'de yerel yönetim birimlerinin eğitim alanındaki fonksiyonları değerlendirildiğinde örgün eğitim sisteminin tamamıyla merkezi yönetimin kontrolü altında olduğu ve merkezi yönetimden yerel yönetimlere bir yetki ve sorumluluk devri olmadığı görülmektedir. İBB kent kültürünün benimsenmesini sağlamak, bir sanat ve meslek dalında gelişim sağlamak, istihdam sorunlarına çözüm bulmak, yerel demokrasi kültürünü geliştirmek ve yerel halkın eğitim düzeylerini arttırmak gibi amaçlarla; örgün eğitim kurumlarına destek faaliyetleri, öğrencilere yönelik ayni ve nakdi yardımlar ile yaygın eğitim faaliyetleri görevlerini sürdürmektedir. İBB, 1996 yılında başlatmış olduğu İstanbul Sanat ve Meslek Eğitim Kursları (İSMEK) ile örgün eğitim kurumları dışında sağlanabilecek genel eğitim ihtiyacına cevap verebilmeyi, mesleki ve sanatsal bilgileri geliştirmeyi, pasif tüketici olmaktan çıkarıp aktif üretici kılmayı, kültürel ve sosyal gelişimlerine katkıda bulunmayı, kent kültürü ve metropolde yaşama konusunda donanımlı hale getirmeyi hedeflemiştir.²⁸⁴

Belediyelerin sağlamış oldukları eğitim hizmetleri bir toplumda, ekonomik, sosyal ve siyasal nitelikli önemli dışsal ekonomiler yaymaktadır. Londra belediyesinin İç Londra Eğitim Kuruluşu aracılığıyla gerçekleştirmiş olduğu eğitim hizmetlerinin Londra halkına yayacağı dışsallıklar; produktivitede artış, sosyal ve kültürel kalkınma, sağlıkta iyileşme, sanayileşme çabası, suç oranlarında azalış ve siyasal istikrar olarak sıralanabilir.

---

²⁸³ Morphet, s.149.

²⁸⁴ <http://ismek.ibb.gov.tr/ism/index.asp> (15 Ocak 2012).

Tablo 16: NY, Paris, Londra ve İstanbul Belediyelerinin Hizmet Dağılımları

<i>Hizmet Alanı</i>	<i>New York</i>	<i>Londra</i>	<i>Paris</i>	<i>İstanbul</i>
Atık Yönetimi			X	X
Acil Durum Hizmeti	X	X		X
Çevre	X	X	X	X
Eğitim	X	X		X
Ekonomik Gelişme		X		
Gaz Hizmeti				X
Halk Sağlığı	X	X		
Hastane Yapımı ve Onarımı	X	X		
İmar Denetimi	X	X	X	X
İtfaiye	X	X	X	X
Kişisel ve Sosyal Hizmetler	X	X	X	X
Konut	X	X	X	X
Kütüphaneler				X
Mezarlık ve Cenaze İşleri	X		X	X
Müzeler				X
Okul Yapımı ve Onarım	X	X	X	
Park ve Spor Tesisleri	X	X	X	X
Polis	X	X		
Sosyal Yardım	X	X	X	X
Su Hizmeti	X		X	X
Şehir Planlama	X	X	X	X
Ulaşım	X	X	X	X

Kaynak: Tablo'da yer alan bilgiler belediyelerin web sitelerinde yer alan 2010 yılı faaliyet raporlarından alınarak derlenmiştir. <http://www.nyc.gov>, <http://www.london.gov.uk>, <http://www.paris.fr>, <http://www.ibb.gov.tr> (13 Ocak 2012).

Dyke ve diğerlerinin toplumsal refahın artırılmasını amaçlayan mesleki kursların istihdam yaratmaya yönelik olarak işgücü piyasalarına etkilerini

araştırmış oldukları çalışmalarında, kısa vadeli eğitim programları yerine uzun vadeli eğitim programlarının daha efektif olduğu sonucuna ulaşılmıştır.²⁸⁵

Belediyelerin Tablo 16’da sıralanan eğitim, sosyal konut, ulaşım ve sağlık gibi hizmetleri yeterli nitelik ve miktarda yerine getirmeleriyle birlikte; toplum genelinde zorunlu tüketim harcamalarının aile bütçesindeki payı önemli ölçüde azalacak, adil gelir dağılımı reel anlamda daha kolay bir şekilde iyileştirilebilecektir. Bu sayede toplumda meydana gelebilecek birçok ekonomik, sosyal ve ahlaki sorunların önüne geçebilme imkanı doğacaktır.

4.3 Mali Yapıları Açısından Karşılaştırma

Belediyelerin en önemli sorunlarından bir tanesi mali kaynak ve finansman sorunudur. Belediyelerin kaynak yaratma açısından merkeze bağımlı olmaları analizini yapmış olduğumuz dört belediyede de görülmektedir. Zaman içerisinde artış göstermekte olan giderlere karşılık olarak belediyelerin gelirleri ancak merkezi yönetimin uygun gördüğü miktarlarda kalmaktadır.

Belediyelerin merkezi yönetime muhtaç olmadan, kendilerine verilen görev ve sorumluluklarını yerine getirebilecek kadar, serbestçe harcayabilecekleri yeterli gelir kaynaklarına sahip olmaları gerekmektedir. Belediyelerde etkinlik, sosyal adalet ve tarafsızlık, bu idarelerin görevlerini yerine getirebilecek düzeyde gelir kaynaklarına sahip olmaları ile sağlanabilir. Belediyelerin karar organlarının seçimle iş başına gelmeleri kadar yapacakları faaliyetlerle orantılı mali kaynaklara sahip olmaları da önem arz etmektedir. Zira bir belediyenin özerkliğini sağlayan en önemli faktör, esas itibarıyla onun mali konulardaki kendi kendine yeterliliği, bir başka ifadeyle mali özerklidir. Mali özerklik olmadan sürekli bir idari özerkliğin sağlanması ya da sürdürülebilmesi mümkün değildir. İBB ile

---

²⁸⁵ Andrew Dyke ve Carolyn J. Heinrich ve Peter R. Mueser ve Kenneth R. Troske ve Kyung Seong Jeon, *The Effects of Welfare to Work Program Activities on Labor Market Outcome*, Journal of Labor Economics, Vol:24, No:3, 2006, s.601.

karşılaştırdığımız NY, Londra ve Paris belediyeleri mali özerklik açısından daha iyi durumda olmasına karşın bu sorun tamamen çözümlenmiş değildir. Zira bu üç belediyede de mali özerklik açısından karşılaşılan sorunlar İBB kıyasla çok daha büyüktür. Örneğin NY ve Londra belediyeleri İBB'nin hizmet alanına girmeyen polis, sağlık ve eğitim alanlarında faaliyet göstermekte, İBB'ye kıyasla daha fazla harcama kalemi ile karşılaşmaktadırlar. Uluslararası Şehirler ve Yerel Yönetimler Birliği'nin (The International Union of Local Authorities) Roma Kongresi'nde, sağlanan kaynakların hizmeti sunan idarenin çeşitli düzeyleri için yeterli seviyede olması gerektiği ve bunun zorunlu şartlardan bir tanesi olduğu önemle vurgulanmıştır.²⁸⁶

NY, Londra, Paris ve İstanbul belediyelerinin vergi gelirlerinin toplam gelirler içerisindeki payını yüzdesel olarak incelediğimizde; NY Belediyesi %75.74'lük oranla birinci sırada yer almakta, onu sırasıyla %59.21'lik oranla Paris Belediyesi ve %34.58'lik oranla Londra Belediyesi takip etmektedir. İBB'nin vergi gelirlerinin toplam gelirler içerisindeki payının analiz konusu belediyelerle karşılaştırıldığında %1.65 ile çok düşük seviyede olması dikkat çekmektedir. Belediyelerin merkezi hükümetten ve/veya eyalet yönetiminden almış oldukları bağış ve yardımların toplam gelirler içerisindeki payını incelediğimizde Londra Belediyesi %55.01'lik pay oranı ile ön plana çıkmaktadır. Londra Belediyesini %25.33'lük pay oranı ile Paris ve %14.69'lük pay oranı NY belediyeleri takip etmektedir. İBB'nin toplam gelirleri içerisinde almış olduğu bağış ve yardımların payı %0.66 oranındadır.

İBB'nin diğer gelirlerinin toplam gelirler içerisindeki payına baktığımızda %76.49'lük yüksek bir oran karşımıza çıkmaktadır. Bu oranın çok yüksek olmasının nedeni genel bütçe vergi gelirlerinden aktarılan payların, kurumlardan alınan payların, faiz ve ceza gelirlerinin 5779 sayılı kanun uyarınca bu kalem altında yer almasından kaynaklanmaktadır.

---

²⁸⁶ **The International Union of Local Authorities**, <http://www.iula.org> (15 Ocak 2012).

Tablo 17: New York, Londra, Paris ve İstanbul Belediyelerinin Gelirleri

<i>Gelirler 2010</i>	<i>New York Milyon (\$)</i>	<i>Londra Bin (£)</i>	<i>Paris Milyon (€)</i>	<i>İstanbul (₺)</i>
Vergi Gelirleri	24.657	4.408.422	3.897	98.654.859
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri			403	456.795.041
Alınan Bağış ve Yardımlar	4.781	7.013.186	1.667	39.408.216
Faiz ve Operasyonel Gelirler	7	393.535	397	
Sermaye Gelirleri	202			814.247.993
Diğer Kategori Yardımları	384	932.644	218	
Diğer Gelirler	2.525			4.578.151.995
Red ve İadeler (-)				2.075.852
Toplam	32.556	12.747.787	6.582	5.985.182.251

Kaynak: Tablo'da yer alan veriler belediyelerin web sitelerinde yer alan 2010 yılı faaliyet raporlarından alınarak derlenmiştir. <http://www.nyc.gov>, <http://www.london.gov.uk>, <http://www.paris.fr>, <http://www.ibb.gov.tr> (13 Ocak 2012).

NY Belediyesi'nin Tablo 17'de görüleceği üzere gelirlerinin yaklaşık yüzde 76'sı gibi önemli bir bölümü belediyenin kendi yerel gelirlerinden oluşmaktadır. Gelirlerin geri kalanı ise federal hükümet ve eyalet hükümeti de dahil diğer değişik kaynaklardan elde edilmektedir. Federal devlet, NY Belediyesine parasal yardımda bulunurken genel nüfus, kent nüfusu, kişi başına gelir, gelir vergisi hasılası ve vergi toplama gayreti gibi kriterleri kullanmaktadır. Londra Belediyesi'nin harcamaları karşılayacak gelirleri vergiler, bağışlar,

borçlanmalar ve işletme kazançlarından oluşmaktadır. Bunlar içerisinde asıl önem taşıyan yaklaşık %35'lik oranla vergiler (vergiler içerisinde de en önemli gelir kaynağı emlak vergisi) ile %25.33'lük pay ile merkezi yönetimden sağlanan bağışlardır. Merkezi yönetimin Londra Belediyesine yardım yaparken dikkate aldığı kriterler; ihtiyaç, kaynaklar ve emlak durumudur. Bu genel yardımların yanı sıra bazı hizmetler için örneğin polis hizmetleri gibi özel alanlarda %7 oranında ilave destekler sağlanmaktadır. Paris Belediyesi'nin gelirleri; yerel vergiler, merkezi yönetim transferleri, borçlanmalar, iştiraklerden gelen gelirler ve kullanıcı bedellerinden oluşmaktadır. Paris Belediyesi'nin gelirleri içerisinde en yüksek pay %59 oranla vergi gelirleri ardından %25 ile merkezi hükümet yardımlarıdır. İBB'nin gelirleri açısından bakıldığında diğer gelirler kaleminde yer alan merkezi yönetim transferleri genel bütçe vergi gelirleri tahsilatı üzerinden vergilendirildiğinden esnek bir yapıya sahiptir. Bu gelir kaynağı İBB'ye belirli bir oran üzerinden verildiğinden, toplam vergi gelirleri arttıkça bu pay artış göstermektedir. Mali özerklik açısından İBB'nin gelir yapısının merkezi yönetime bağımlı olduğu gözlenmektedir. Toplam gelirler içerisinde özgelirlerin artırılması İBB'nin mali özerkliğinin artmasını ve mali sıkıntılarının çözümünü sağlayacak, kaynak açısından merkezi yönetim transferlerinin ya da borçlanmanın toplam gelirler içerisindeki payını azaltacaktır.

NY, Londra, Paris ve İstanbul belediyelerinin personel giderlerinin toplam giderler içerisindeki payını yüzdesel olarak incelediğimizde; NY Belediyesi %47.41'lik oranla birinci sırada yer almakta, onu sırasıyla %35.54'lük oranla Paris Belediyesi ve %32.57'lik oranla Londra Belediyesi takip etmektedir. İBB'nin personel giderlerinin toplam giderler içerisindeki payı analiz konusu belediyelerle karşılaştırıldığında %7.56 ile en düşük seviyede yer almaktadır. Faiz giderlerinin toplam giderler içerisinde en fazla paya sahip olduğu belediye %8.30 ile Londra olarak karşımıza çıkmaktadır. Onu sırasıyla %4.76 ile İBB ve %0.45 ile NY belediyeleri takip etmektedir.

Tablo 18: New York, Londra, Paris ve İstanbul Belediyelerinin Giderleri

<i>Giderler 2010</i>	<i>New York Milyon (\$)</i>	<i>Londra Bin (£)</i>	<i>Paris Milyon (€)</i>	<i>İstanbul (₺)</i>
Personel Giderleri	15.669	3.428.865	2.026	491.962.925
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri				95.118.189
Mal ve Hizmet Alımları				1.218.561.467
Faiz Giderleri	148	874.393		309.371.204
Cari Transferler ve Sosyal Yardımlar	329	48.000	1.400	372.263.288
Sermaye Giderleri		389.642		3.187.229.244
Sermaye Transferleri			1.264	9.560.000
Borç Verme				819.264.533
Amortisman ve Değer Düşüklüğü		1.331.058		
Personel Giderleri Harici Giderler	16.906	4.456.820	1.011	
Toplam	33.052	10.528.778	5.701	6.503.330.850

Kaynak: Tablo'da yer alan veriler belediyelerin web sitelerinde yer alan 2010 yılı faaliyet raporlarından alınarak derlenmiştir. <http://www.nyc.gov>, <http://www.london.gov.uk>, <http://www.paris.fr>, <http://www.ibb.gov.tr> (13 Ocak 2012).

İBB'nin toplam giderleri içerisindeki en büyük kalemini %49.01'lik pay ile sermaye giderleri oluşturmaktadır. Metro yatırımları, alt geçit üst geçitler, köprülü kavşak ve viyadük yapımları, asfalt işleri, dere ıslahları, meydan düzenleme, sahil düzenleme, karayolları tünelleri, trafik ve yol düzenleme işleri,

aydınlatma sistemleri, mezarlık bakım onarım ve çevre düzenlemesi, yeşil alanların bakım ve onarımları, spor kompleksi yapım ve bakım onarımları, kültür ve kongre merkezleri yapımları, deniz ulaşım yapıları gibi yatırım giderlerinin tamamı bu başlık altında yer almaktadır.

Toplam giderler içerisinde %5.72'lik paya sahip cari transferler; sosyal sorumluluğun gereği olarak İBB'nin yapmış olduğu eğitim ve öğretime ilişkin malzeme yardımları, ihtiyaç sahiplerine yapılan çeşitli ayni ve nakdi yardımlar, çeşitli doğal afetlerden etkilenenler ile dernek ve kurumlara yapılan çeşitli yardımlardan oluşmaktadır. Paris Belediyesi'nin yapmış olduğu sosyal yardımlar toplam giderler içerisinde %24.56'lık önemli bir paya sahiptir. NY Belediyesi'nin yapmış olduğu sosyal yardımlar toplam giderler içerisinde %1'lik paya sahipken, Londra Belediyesinde ise %0.46'lık paya sahiptir.

Gelirler ve merkezi hükümetin yardımları açısından bakıldığında NY, Londra ve Paris belediyelerinin mali açıdan çok daha güçlü ve dolayısıyla İBB'ye kıyasla mali açıdan çok daha özerk oldukları göze çarpmaktadır. İlave olarak İBB ile karşılaştırılan belediyelerin özgelir yaratma konusunda daha geniş imkanları mevcuttur. Örnek olarak NY Belediyesi'nin belirli mal ve hizmetler üzerine satış vergisi koyma yetkisi bulunmaktadır. Bu yetkisini sınırları dahilinde bulunan otellerin kesmiş oldukları faturalara ek vergi koyarak kullanmaktadır.

4.4 Kentte Yaratılan Değer Alanları Açısından Karşılaştırma

Analiz konusu belediyelerinin kent kimliklerinde ve kentsel belleklerinde oldukça önemli yerlere sahip alanlar mevcuttur. Kentte yaratılan değer alanları her türlü ekonomik ve toplumsal faaliyetin yerine getirilmesinde hayati roller taşımaktadırlar. Kentlerin sağlıklı bir biçimde gelişebilmeleri amacıyla belediyeler tarafından altyapı, ulaşım, çevre düzenlemesi, yeniden yapılaşma gibi hizmetler sunularak, çok çeşitli planlamalar yapılmaktadır. Karşılaştırmakta olduğumuz belediyelerin hizmet alanları içerisinde bulunan park ve bahçeler, müzeler, spor tesisleri ve sosyal tesisler o kentte yaratılan değer alanlarını göstermektedir.

Bununla birlikte, gerçekleştirilen kentsel dönüşüm uygulamaları ile kentlerde yeni değer alanları yaratılmaktadır. İstanbul'un önemli bir değer alanı olan Prens Adaları analiz konusu belediyeler ve kamu ekonomisi ilkelerine uygun bir yapılanma ile yönetilen Kos adası ile karşılaştırılmıştır.

4.4.1 Park ve Bahçe Alanlarının Karşılaştırılması

NY Belediyesi'nin sınırları dahilinde 410 adet kayıtlı park ve bahçe alanı, Londra Belediyesi'nin sınırları dahilinde 143 adet, Paris Belediyesi'nin sınırları dahilinde ise 400 adetten fazla kayıtlı park ve bahçe alanı mevcuttur.²⁸⁷ İstanbul Belediyesi'nin sınırları dahilinde bulunan park adedi 433, koru adedi ise 20'dir. Kişi başına düşen yeşil alan miktarları karşılaştırıldığında NY'de 29.1m², Londra'da 26.9m², Paris'te 30m², İstanbul'da ise diğer belediyelerin yaklaşık beşte biri oranında sadece 6.05m² rakamı karşımıza çıkmaktadır.²⁸⁸ Bu rakamdan da anlaşılacağı üzere İstanbul'da bulunan park adedi 433 olmasına rağmen bu parkların tamamına yakını yeşil alan statüsüne sahip değildir. NY Belediyesi başta Central Park olmak üzere bu alanlarda spor, sanat, festival, balık tutma, çocuklara yönelik faaliyetler gibi otuza yakın sosyal görev ve hizmeti sürdürmektedir. Central Park'ta 2011 yılında NY Filarmoni Orkestrası'nın vermiş olduğu klasik müzik konserini 70.000 kişi izlemiş, 1986 yılında gerçekleştirilen konserde ise 700.000 kişilik rekor katılımcı sayısına ulaşılmıştır. NY Filarmoni Orkestrası'nın 2011 yılında vermiş olduğu ücretli konserlerde en düşük fiyat 69\$'dır. Pigou, refah ekonomisi ile dışsal ekonomi arasında bağ kurarak eksik rekabet piyasasında refah artışı için devlet müdahalesinin gerekliliği üzerinde durmuştur. NY Belediyesi toplumsal refah seviyesini en yüksek düzeye çıkartabilmek amacıyla ölçek büyüklüğünden faydalanarak dışsal ekonomiler yayan refah ekonomisi

---

²⁸⁷ **City of New York Parks & Recreation**, <http://www.nycgovparks.org/park-features/parks-list>, **City of London**, http://www.cityoflondon.gov.uk/Corporation/LGNL_Services/Environment_and_planning/Parks_and_open_spaces/, **City of Paris – Mairie de Paris**, <http://www.paris.fr/english/visit/parks-woods-gardens-and-cemeteries/p8210> (15 Ocak 2012).

²⁸⁸ **İBB Park ve Bahçeler Müdürlüğü**, http://www.ibb.gov.tr/trTR/BilgiHizmetleri/Istatistikler/Documents/bldhizmetleri/2010/parkvebahceler_mud_2004-2010.pdf (15 Ocak 2012).

ağırlıklı faaliyetleri ile kamu ekonomisinin temel ilklerinden adil gelir dağılımı ve etkin kaynak ayırımı fonksiyonlarını yerine getirmektedir.

NY, Londra ve Paris belediyelerinin aksine İBB sınırları içerisinde bulunan araziler yeşil alana veya parka dönüştürülmek yerine özelleştirme yöntemi ile satılmaktadır. Örnek olarak kent merkezinde bulunması nedeniyle şehre çok çeşitli olumsuz dışsal ekonomiler yayan Ali Sami Yen Stadı yerinden taşınmıştır. Ancak neredeyse hiç yeşil alan bulunmayan o bölgede bu alanın özelleştirilerek gökdelen yapımına izin verilmesi; temel amacın kamu yararı olmadığı, refah ekonomisi ağırlıklı bir belediye olma amacının güdülmediği ve ayrıca o alanın park yapılması halinde ortaya çıkabilecek olumlu dışsal ekonomilerin önüne geçildiği sonuçlarını ortaya çıkartmaktadır. Kaynakların ulusal ve kentsel parklar arasında optimal ayırımının refah ekonomisi bağlamında incelendiği Feinerman, Fleischer ve Simhon'un çalışması sonucunda, düşük ve orta gelirli grupların ulusal parklardan etkin bir şekilde yararlanamadıkları için kent parklarına yerel yönetim bütçelerinde daha fazla kaynak ayrılması sonucuna ulaşılmıştır.²⁸⁹ Bu doğrultuda İBB'nin kentsel alanda yeterli nitelik ve nicelikte yeşil alan ayırarak doğaya daha çok yer vermesi durumunda, uzun vadede mevcut alanlara daha çok değer kazandıracak, kent halkının yaşam kalitesi yükselecek ve toplumsal refah seviyesi maksimize edilebilecektir.

4.4.2 Müzeler ve Müzecilik Faaliyetlerinin Karşılaştırılması

Kentte yaratılan değer alanlarından bir tanesi de müzelerdir. İstanbul tarihsel mirası, doğal güzelliği, üç farklı kültürün merkezi olması ve kalabalık nüfusu ile dünyada önemli bir merkez olmasına karşılık; NY, Londra ve Paris ile kıyaslandığında müze ve müze turizmi açısından geri planda kalmaktadır.

---

²⁸⁹ Eli Feinerman, Aliza Fleischer ve Avi Simhon, **Distributional Welfare Impacts of Public Spending: The Case of Urban Versus National Park**, Journal of Resource Economics, Vol:29, No:2, 2004, s.378.

Müzeler buldukları kent ve ülke ekonomisine önemli katkılarda bulunmaktadır. NY, Londra ve Paris'te yer alan müzeler dünya çapında prestij kazanma yönünden birbirleriyle yoğun bir rekabete girmişlerdir. Bunun nedeni, müzelerin turist çekme yönünden oldukça çekici özelliği bulunmasından kaynaklanmaktadır. Müzelerin ölçeği ve türleri arttıkça kenti ziyarete gelen turistler daha uzun sürelerle kentte kalmaktadırlar.

2010 yılı itibarı ile Paris şehrini 15.2 milyon, Londra'yı 14.7 milyon, New York'u 9.7 milyon ve İstanbul'u 7 milyon turist ziyaret etmiştir. Kenti ziyarete gelen turistlerin gidebilecekleri Paris'te 137, New York'ta 111, Londra'da 76 ve İstanbul'da 69 müze yer almaktadır.²⁹⁰ Turistlerin konakladıkları gün sayısını daha da arttırmak amacıyla, New York, Londra ve Paris'te Müze Kartları ve Kent Kartları uygulamaları mevcuttur. İstanbul için Müze Kart (Museum Pass) uygulaması T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından başlatılmıştır. Müze gezileri düşük fiyatlı turist kartlarıyla teşvik edilerek, kış aylarında bile yeterli sayıda turist kente gelmesine olanak sağlanmaya çalışılmaktadır.

NY, Londra ve Paris'te yer alan müzeler; sadece arkeolojik, sanatsal ya da bilimsel değere sahip nesnelere değil, insan elinden çıkan her şeyi koleksiyonlarında bulduran kurumlar haline almıştır. İnsan elinden çıkan her şeyin sergilenmeye başlaması yeni müze tiplerinin oluşmasına yol açmıştır. Farklı içeriklere sahip bu yeni tür müzelerin amacı, sadece nesnelere korumak, incelemek, değerlendirmek, bakım ve onarımlarını yapmak değildir. Bu müzeler nesnelere halkın beğenisinin yükselmesi, kültürel kimliğin korunması, evrensel değerlere saygılı bireylerin yetiştirilmesi ve insanların eğitim sürecinin etkilenmesi amacıyla sergilemeye başlayan eğitim kurumları görevini de üstlenmişlerdir.

NY, Londra ve Paris'te müzecilik alanında yaşanan gelişmelerin İstanbul'da yaşanmaması ve İstanbul'da bulunan müzelerin kalite ve kantite

---

²⁹⁰ **Compendium of Tourism Statistics**, The World Tourism Organization, 2010 <http://www.unwto.org> (16 Ocak 2012).

bakımından yetersizliği; ekonomik, kültürel, bilimsel ve sosyal potansiyel dışsallıkların içselleştirilememesine yol açmaktadır. Bu dışsallıkların içselleştirilmesini gerçekleştirmek amacıyla İstanbul'da kurulması gereken müzeler; İstanbul Ulusal Müzesi, Antik Heykel Müzesi, Resim Heykel Müzesi, Çağdaş Sanatlar Müzesi, İstanbul Tasarım Müzesi, İstanbul Bilim Müzesi, İstanbul Doğa Tarihi Müzesi, Etnoğrafya Müzesi, Askeri Müze ve İstanbul Madame Tussaud Müzesi olarak sıralanabilir.²⁹¹

4.4.3 Kentsel Dönüşüm Projelerinin Karşılaştırılması

Yeni imar planlamaları, çeşitli kentsel dönüşüm projeleri, iyileştirme, koruma amaçlı uygulamalar kentsel rantı doğurmaktadır. Kentsel dönüşüm uygulamalarıyla, kentlerin ekonomik ve fiziksel çöküntüye uğramış bölgelerinde iyileşme sağlanarak yaşam kalitesinin artırılması, kent ekonomisinin güçlendirilmesi amaçlanmaktadır. İBB'nin gerçekleştireceği kentsel dönüşüm planlaması neticesinde kentte yaratılan yeni değer alanları ortaya çıkmaktadır. Yeni değer alanları ortaya çıkarken, taşınmaz mallar üzerinden yaratılacak rant ve bu rantın adil bir şekilde bölüşümü önem arz etmektedir. Özellikle planlama yolu ile oluşan rantların kamu adına karar veren İBB'nin arazi kullanım kararına bağlı olarak oluşmasına karşın, onlardan yalnızca mülk sahipleri yararlanmaktadır. Oysa İBB'nin kişisel fayda değil, toplumsal fayda üretmesi gerekmektedir. Dolayısıyla, oluşan rant gelirlerinden bir kısmının Özel Değerlendirme Vergisi (Special Assesment Tax) aracılığıyla İBB tarafından vergi geliri olarak tahsil edilmesi gelirin adil olarak dağıtılmasını ve kentin ekonomik, sosyal ihtiyaçlarının finanse edilmesini sağlayacaktır.

Kentsel dönüşümün kentte yaratmış olduğu değer alanına Londra'da yer alan eski elektrik santral binasının Tate Modern'e dönüşümü örnek olarak

---

²⁹¹ Orhan Şener, **İstanbul Müzelerinin Yeniden Yapılandırılması ve Yeni Müzelerin Kurulmasına İlişkin Ünlü Avrupa Müzelerinin Deneyimleri**, İBB Yayınlanmamış Araştırma Projesi, 2006, s.153.

gösterilebilir. Ana karakteri korunarak Londra'nın ilk açılan modern sanat müzesi Tate Modern'e dönüştürülen bina; çevresinde kentsel dönüşüm projeleri gerçekleşmesini tetiklemiş, müzenin açılması ve çevresini dönüştürmesiyle istihdam yaratmış, halk tarafından kabullenilmiş ve yeni bir kamusal alan yaratmıştır.²⁹² Bu kentsel dönüşüm projesi ile bölgedeki sanayi mirasını korunarak işlevsizleşen bu alan yeniden canlandırılmış, bölgenin imajına katkı sağlayacak kültürel bir kentsel merkez yaratılmış, bölge turizmi geliştirilmiş, kentin kültürel anlamda ve müze olarak ihtiyacına cevap verilmiştir. Londra'da hayata geçirilen bu kentsel dönüşüm projesi amaçları doğrultusunda birçok pozitif dışsallık yaymıştır.

4.4.4 Prens Adaları ile Kos Adası'nın Karşılaştırılması

İstanbul'un önemli bir değer alanı olan Prens Adaları (Büyükada, Heybeliada, Kınalıada, Burgazada, Sedefada) kamu ekonomisi ilkelerine uygun bir yapılanma ile yönetilmemesi nedeniyle olması gereken düzeyde kent ekonomisine katkı sağlayamamaktadır. Bu adalarda ilk dikkat çeken NY, Londra ve Paris'te bulunan park ve meydanların yeterli sayıda bulunmamasıdır. Park ve meydanların artırılması ile toplumsal refah seviyesi maksimize edilebilecek ayrıca adalara gelen turist sayısında artış sağlanacaktır. Adalarda negatif dışsallık yayan faytonların ve mangal yakan kişilerin engellenmesi amacıyla çalışmalar yapılmalıdır. Zira mangal yakan kişilerin ve faytonların çok fazla olması çevre kirliliği, pislik, koku gibi negatif dışsallıklar ortaya çıkartmaktadır. Fayton taşımacılığı turistik amaçlı ve nostaljik bir faaliyet olması gerekirken, adalarda faytonlar alternatifsiz bir toplu taşıma aracı olarak kullanılmaktadır. NY, Londra ve Paris'te yer alan faytonların tamamı turistik amaçlı kullanılmaktadır. Faytonların yaymış olduğu negatif dışsallıkların önlenmesi amacıyla İBB müdahale etmeli, elektrikli fayton taşımacılığına yönelik düzenlemeler

---

²⁹² Frances Morris, Andrew Marr, **Tate Modern the Handbook**, 2. Baskı, Londra: Tate Publishing, 2006, s.78.

gerçekleştirmelidir. NY, Londra ve Paris belediyeleri bisikletlilerin güvenli ulaşımı için gerekli yatırımları yapmakta ve mevcut bisiklet ağını genişletmektedir. İBB sınırları içerisinde ve Prens Adaları'nda tercihli bisiklet yolunun yok denecek kadar az olması olumlu dışsal ekonomilerin ortaya çıkmasını engellemektedir. Ayrıca adalar ile İstanbul'un diğer tarihi ve turistik merkezlerinde Turist Danışma Büroları'nın (Tourist Information Desk) yetersizliği analiz konusu belediyelerle kıyaslandığında dikkat çekmektedir.

Kos Adası esas itibariyle direkt anlamda Prens Adaları için bir kıyaslama alanını ifade etmemektedir. Çünkü Kos Adası ile Prens Adaları için ayrı ayrı farklı değişkenler bulunmaktadır. Örneğin Kos Adası yüzölçümü itibarı ile Prens Adaları'ndan çok daha geniş olup, motorlu taşıtların kullanımına da izin verilmektedir. Ancak Kos Adası'nda kamu ekonomisinin temel ilkelerine uygun bir yapılanma mevcut olduğu için Prens Adaları'nın yeniden yapılandırılmasına bir fikir vermesi ve ufuk açması açısından karşılaştırmanın katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Kos Adası geometrik bir şekli andırır biçimde tasarlanmıştır. Motorlu taşıtların ada merkezine girmesi yasaklanmıştır. Toplu taşıma hizmeti ve turistlerin adayı gezebilmeleri için adanın tamamını dolaşan elektrikli gezi treni bulunmaktadır. Ayrıca camii, katedral ve arkeoloji müzesinin birlikte yer aldığı geniş bir meydana sahiptir. Adanın tamamını çevreleyen özel bisiklet yolları sayesinde potansiyel dışsallıklar içselleştirilmeye çalışılmıştır. Kos Adası'nda herkesin yararlanabileceği ücretsiz plajlar mevcuttur. Prens Adaları'nda kamu ekonomisinin temel ilkelerine aykırı olarak herkesin ücretsiz olarak yararlanması gereken plajlardan 30₺ gibi çok yüksek bir giriş ücreti alınmaktadır. Ayrıca Kos Adası'nda nitelikli park ve bahçelerin çokluğu bir diğer özellik olarak sayılabilir.²⁹³ Kos Adası'nda yer alan iki katlı ve işlevsel bir Turist Danışma Bürosu benzeri bir yapılanma İstanbul'un tamamında bulunmamaktadır. Ortaya

---

²⁹³ **Kos: The Best Guide With 123 Coloured Photographs**, Atina: Summer Dream Editions, 2007.

çıkabilecek potansiyel dışsallıkların içselleştirilebilmesi ve nüfusu orada tutabilmek amacıyla adalar arası ulaşım ücretsiz yapılmaktadır.

4.5 Bazı Temel Mal ve Hizmetleri Fiyatlandırma Politikaları Açısından Karşılaştırma

Kaynak ayırımında etkinliğin sağlanabilmesi amacıyla belediyelerin sağlamış oldukları kamusal mal ve hizmetlerin kamu ekonomisinin temel ilkelerine uygun bir biçimde fiyatlandırılması gerekmektedir.²⁹⁴ Bu doğrultuda NY, Londra, Paris ve İBB tarafından sunulan bazı temel mal ve hizmetler fiyatlandırma politikaları açısından karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir.

4.5.1 Toplu Taşıma Hizmetlerinin Karşılaştırılması

Büyükşehirlerde toplu taşıma faaliyeti, kişilerin kentsel alandaki hareketliliklerini temin etmek amacıyla oluşturulmuş ve çoğunlukla kamu sahipliğindeki sistemlerin etkin, ekonomik ve verimli çalışmasını sağlamaya yöneliktir. Özellikle, lastik tekerlekli toplu taşıma sistemleri hat planlamasından filo yönetimine, araç bakımlarından personel yönetimine çok değişik ve karmaşık biçimler alabilmekte ve bu nedenle ekonomik verimlilikleri çoğunlukla yönetim eksikliklerinden dolayı düşük olmaktadır. Bu nedenle, toplu taşıma faaliyetinin talep tarafından çok arz taraflı düzenlemelere yöneldiğini söylemek mümkündür. Büyükşehirlerde farklı otoriteler tarafından işletilen (otobüsler, minibüsler, dolmuşlar) ve farklı ulaşım türlerinin (metro, tramvay, deniz ulaşımı) yer aldığı metropoliten alanlarda türler arasında entegre bir toplu taşıma sisteminin, otoritelerin eşgüdüm sağlanarak sunulması oldukça karmaşık bir hal alabilmektedir. Bu entegrasyonun ve eşgüdümün sağlanması bile başlı başına ayrı bir uzmanlık konusudur. Londra Belediyesi entegrasyon ve eşgüdümün

---

²⁹⁴ Şener, s.317.

sağlanabilmesi amacıyla şehir ulaşımının büyük bir bölümünü Toplu Taşımacılık Kurumu'nun (Transport for London) sorumluluğuna vermiştir.

Tüm dünyada büyük metropollerde trafik sıkışıklığını tamamen ortadan kaldırma imkanı yoktur. Bu nedenle, ulaştırma faaliyetinin temel amacı, insanlara tahmin edebilir zamanlarda ve güvenilir bir toplu taşıma sistemi sağlanmasıdır. Bu da ancak, raylı sisteme dayalı bir toplu taşıma yapısı ve İstanbul için deniz ulaşımının geliştirilmesi ile mümkün olabilmektedir. İstanbul; NY, Londra ve Paris ile karşılaştırıldığında raylı toplu taşıma sistemlerinde bu şehirleri çok geriden takip etmektedir. 2010 yılı itibarı ile İstanbul'da toplam raylı sistem uzunluğu 151 km, NY'de 971 km, Londra'da 1.633 km ve Paris'te 1.705 km'dir.²⁹⁵ Taşıtların egzozlarından çıkan çeşitli sera gazları nedeniyle çevre maliyetleri oluşmakta, küresel ısınmaya sebebiyet vermeleri nedeniyle de negatif dışsallık yaymaktadırlar. Kaza maliyetleri de bir bireyin ortaya çıkarmış olduğu negatif dışsallığa örnek teşkil etmekte, kişinin lastik tekerlekli taşıyla seyahati arttıkça diğer sürücülerin kaza riski de artmaktadır. Altyapı maliyetleri ise trafiğin yoğun olması nedeniyle yollarda oluşan aşınma ve yıpranmayı kapsamaktadır.²⁹⁶ Ulaşımın ağırlıklı olarak lastik tekerlekli toplu taşıma ile yapılması; hem trafik sıkışıklığı sorununun daha kötü bir hale getirmekte hem alternatif ulaştırma politikalarının uygulanmasına izin vermemekte hem de ortaya çıkan dışsallıkların içselleştirilmesinin önüne geçmektedir.

Toplu taşıma faaliyetlerinde uygulanan fiyatlama politikası kentin ekonomik, sosyal, çevresel ve politik özelliklerini etkileyen önemli bir konudur. Uygulanacak fiyat politikasının belirlenmesinde fiyatlama ile ulaşılmak istenen hedefler; toplu taşıma araçlarının kullanım düzeylerini arttırma, sosyal hedefler, ekonomik hedefler ve yerel halkın desteğini almak olarak sıralanabilir.²⁹⁷ Toplu

---

²⁹⁵ **İBB Alt Yapı Komitesi**, http://ifm.ibb.gov.tr/Calismalar/Documents/Dokumanlar/finans_zirvesi_altyapi_komitesi.pdf (15 Ocak 2012).

²⁹⁶ Saruç, s.18.

²⁹⁷ Richard Smith, **Urban Public Transport Pricing Schemes The Context and Options**, The Second Seminar of The Imprint-Europe Thematic Network: Implementing Reform on Transport Pricing, Identifying Mode-Specific Issues, Brüksel, 14-15 Mayıs 2002, s.4.

taşıma hizmetlerinin belediyeler tarafından sübvansede edilmesinde bu hizmet türünün, istihdam ve eğitim ile ilgili imkanlara ulaşabilmeyi kolaylaştırması, kent içerisinde genel mobilitenin sağlanması, sürdürülebilir bir kent yapısının oluşturulması ve otomobil kullanımını sonucu oluşan kirlilik ve tıkanıklık düzeyinin azaltılması gibi yaydığı pozitif dışsallıkların önemli etkisi bulunmaktadır.

Toplu taşıma hizmetlerinde genellikle tek fiyat uygulaması ve değişken fiyat uygulaması olarak iki fiyatlandırma türü kullanılmaktadır. Tek fiyat uygulaması, tüm toplu taşıma araçlarında tek bir fiyatın uygulandığı yöntem, değişken fiyat uygulaması ise bilet fiyatlarının yapılan seyahatin uzunluğu, zaman, bölge, rota, hizmet ve kullanıcı türüne göre farklı düzeylerde uygulanan yöntemdir.²⁹⁸ Değişken fiyat uygulamaları optimal gelir düzeyinin elde edilmesinde önemli rol oynamaktadır. Tek fiyat uygulaması sonucu kısa mesafeli yolculukların daha yüksek maliyetli hale gelmesi bazı kullanıcıların toplu taşıma araçlarını kullanmaktan vazgeçmelerine neden olmaktadır. Bu durum gelir düzeyi düşük olan kullanıcılar açısından bir dışlama etkisi meydana getirirken kısa mesafeli seyahatlerde otomobil kullanımını artırmaktadır. Değişken fiyat uygulamaları bilet fiyatlarını marjinal maliyetleri karşılayabilecek düzeyde belirlenmesine imkan tanımakta, toplu taşıma kullanımının belirli bölgeler ya da belirli zaman dilimlerinde yoğunlaşmasını da önlemektedir.

Tek fiyat uygulamasına örnek olarak adalara şehir merkezinden ulaşımı sağlayan vapurların ücretlendirilmesinde kullanılan fiyatlandırma politikası verilebilir. Zira şehir hatlarının uygulamış olduğu tek fiyat politikası ile Bostancı, Kabataş ve Kadıköy'den yapılan tüm seferler için 4₺ hizmet bedeli alınmaktadır.²⁹⁹ Bunun yanında adalar arası seyahat için de aynı ücret tarifesi uygulanmaktadır. Burada tek fiyat uygulamasında yolcuların kaç deniz mili kat ettiklerine bakılmaksızın hizmet bedeli; mesafe, yoğunluk ve maliyetleri etkileyen diğer faktörlerde göz önünde bulunduracak biçimde yolculuk başına ortalama bir

---

²⁹⁸ Richard Iles, **Public Transport in Developing Countries**, Londra: Elsevier Ltd, 2005, s.316.

²⁹⁹ <http://www.sehirhatlari.com.tr/tr/seferleralt/339> (15 Ocak 2012).

fiyat olarak belirlenmiştir. Bu durum kısa mesafe olarak bu hizmeti kullananların, uzun mesafeli kullananların oluşturdukları yüksek maliyetleri finanse etmeleri anlamına gelmektedir. Ortaya çıkan dışsallıkların içselleştirilebilmesi amacıyla değişken fiyat politikası uygulanmalı, Yunanistan adalarında olduğu gibi nüfusu orada tutabilmek amacıyla adalar arası ulaşımın ücretsiz olması gerekmektedir. Vapurların hiç yolcu bulunmasa bile adalara uğramak zorunda olması bu hizmetin ücretsiz olarak yapılmasının ekonomik altyapısı ve organizasyon biçimi olarak kamusal malların birlikte arz özelliğinden kaynaklanan sıfır marjinal maliyetle hizmet koşullarını sağlamaktadır.

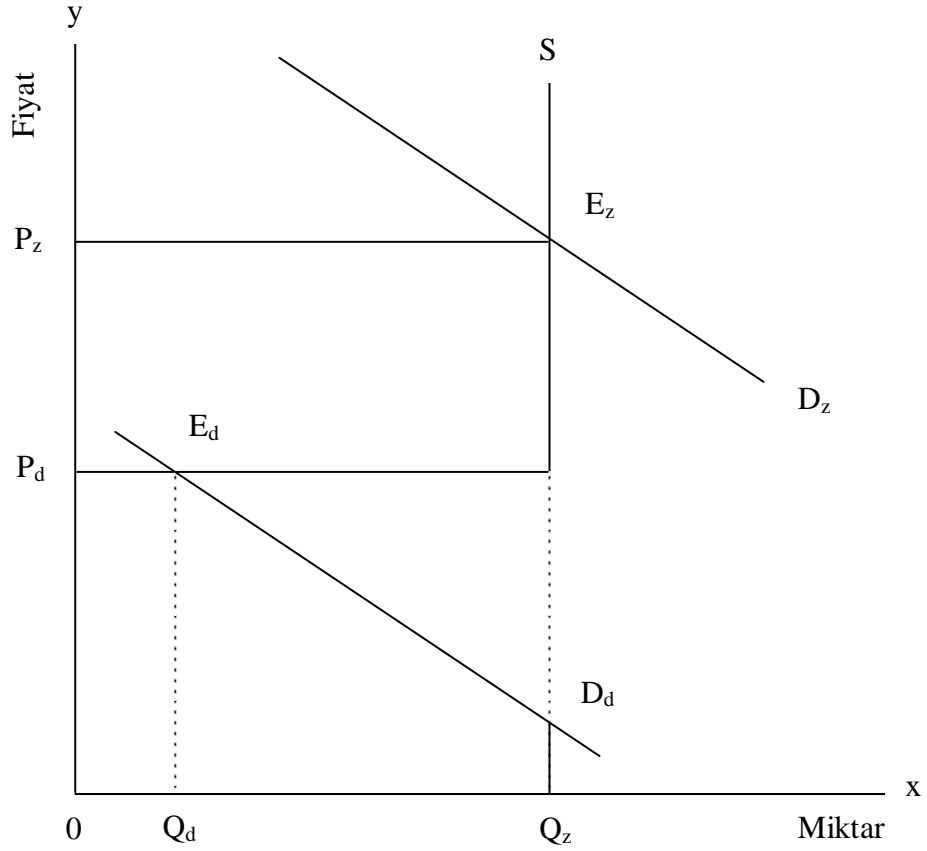
Adalara ulaşımı sağlayan özel sektöre ait deniz araçlarında temel amaçları kar maksimizasyonu olmasından ötürü rant ekonomisi ortaya çıkmaktadır. Bu araçlarda özürülüler, öğretmenler, öğrenciler ve yaşlıların kullanmış oldukları indirim pasoları çalışmamakta, herkesin 5₺ olan hizmet bedeli ile seyahat etme mecburiyeti bulunmaktadır. Ayrıca özel sektöre ait deniz araçları sadece talebin yoğun olduğu saatlerde hizmet vermekte, güvenlik ve konfor ikinci plana atılmakta ve İBB'nin işletmiş olduğu vapurlara göre adaları dolaşmadan sadece tek adadan direkt sefer yaparak daha yüksek ücret almaktadır. Bu örnekte yer aldığı gibi kamusal hizmetlerin serbestleştirilmesi ve özelleştirilmesi nedeniyle düşük gelir gruplarının bu hizmetten yararlanma olanakları azalmakta, özelleştirmenin sosyal maliyeti ortaya çıkmakta ve refah düzeyi azalmaktadır.

Toplu taşıma araçlarına olan talep, işe gidiş ve işten çıkış saatlerinde (rush hours) aşırı yoğunlaşmaktadır. Talepteki değişmeye uygun bir fiyatlama politikası uygulanarak, kapasite kullanım yönünden etkinlik sağlanabilmektedir. Talep arttığı zaman fiyatın yükseltilmesi ile aşırı talebin ölü saatlere kaydırılma imkanı mevcuttur.³⁰⁰

---

³⁰⁰ Şener, s.323.

Şekil 7: Toplu Taşıma Hizmetlerinde Zirve Talep Fiyatlaması

Kaynak: Herber, s.305. ve Şener, s.324.

Şekil 7’de farklı yoğunluk zamanlarında ulaşım talep düzeyleri analiz edilmekte olup; yatay ekseninde talep edilen hizmet miktarı, dikey ekseninde ise uygulanan fiyat düzeyi gösterilmektedir. Kapasitenin arttırılmadığını gösteren dikey durumdaki arz eğrisi S ile talebin zirveye ulaştığı D_z talep eğrisinin kesim noktası E_z , zirve talep fiyatı P_z ’yi belirlemektedir. Yoğun olan dönemde, arz eğrisinin yoğun dönem talebi ile çakıştığı P_z fiyatı, yoğun olmayan dönemde ise P_d fiyatı uygulanacaktır. Böylelikle ulaşım ağı daha etkin kullanılarak, yoğun dönemde eksik kapasite ve yoğun olmayan dönemde fazla kapasite durumunun ortaya çıkmasının önüne geçilerek kaynak ayırımında etkinlik sağlanacaktır. Yoğunluk dikkate alınmayarak fiyatlaması yapıldığı durumda, arz eğrisi S’nin yatay

eksene paralel olan kısmı atıl kapasite durumunu, dikey kısmı ise aşırı kapasite kullanım durumunu göstermektedir.³⁰¹

Talebin düşük düzeyde olduğu ölü saatlerde talep eğrisi D_d , İstanbul için saat 10.00 – 17.00 arasında toplu taşıma araçlarına olan talebi göstermektedir. Bu saat aralığında şekilde P_d ile gösterilen düşük fiyatlama politikası uygulandığında, kaynak ayırımında etkinlik sağlanabilecektir. İstanbul'da işgünlerinde trafiğin çok yoğun olduğu sabah 07.00 – 10.00 ve 17.00 – 19.00 saatleri arasında, talep en yüksek düzeyde olduğundan, daha yüksek bir fiyat uygulanmalıdır. Örnek olarak Londra Belediyesine bağlı Toplu Taşımacılık Kurumu'nun kararı ile işgünlerinde talebin aşırı yoğunlaştığı sabah 08.00 – 09.30 ve akşam 16.00 – 18.30 saatleri arasında, toplu taşımada tüm indirimli geçişler ve Londra ziyaretçi kartları kullanılamamaktadır.³⁰² Bu uygulama ile toplu taşıma araçlarına olan talebin zirve yapmış olduğu saatlerde seyahat etmek isteyenlerin P_z fiyatıyla seyahat etmeleri amaçlanmıştır.

Zirve talep uygulaması kaynak ayırımında etkinliği sağlarken, bazı durumlarda gelir dağılımında adaletsizliğe neden olabilmektedir. Zira düşük gelire sahip tüketiciler, talebin zirveye ulaştığı durumda yüksek olan P_z fiyatını ödemek zorunda kalmaktadır. İşçi ve memur sınıfı ile öğrenciler toplu taşıma araçlarını genellikle zirve talep durumunda kullanmaktadırlar. Belediyelerin zirve talebi öncesi saatlerde ulaşım fiyatını düşük gelirler için sübvanses etmesi ile gelir dağılımı üzerindeki olumsuz etkiler azaltılabilir. Memurların ve öğrencilerin gidiş ve dönüş saatleri değiştirilerek ölü saatlere kaydırılması ile aşırı kapasite durumunun önüne geçilebilmekte ve düşük gelir grubunda yer alan bu tüketicilerin düşük fiyat ile ulaşım ağını kullanmaları sağlanabilmektedir.

---

³⁰¹ Ted Bergstrom ve Jeffrey K. Mackie Mason, **Some Simple Analytics of Peak-Load Pricing**, The Rand Journal of Economics, Vol:22, No:2, 1991, s.243.

³⁰² **Transport for London Annual Report and Statement of Accounts 2010/11**, 2011, <http://www.tfl.gov.uk/assets/downloads/corporate/tfl-annual-report-2010-11-final-interactive.pdf> (15 Ocak 2012).

Proost ve Dender kentsel ulaşım faaliyetlerinde uygulanan alternatif politikaların toplum refahına olan etkisini incelemiş oldukları çalışmalarında, kentsel ulaşımındaki mevcut verimsizliklerin yönetsel bazı önlemler ve fiyatlama politikalarıyla düzeltilmesi ile toplumda büyük refah artışları elde edilebileceği sonucuna ulaşmışlardır.³⁰³

4.5.2 Alt Yapı Hizmetlerinin Karşılaştırılması

Optimal kaynak ayırımı, özel ve kamusal ihtiyaçların Pareto Optimalitesi'ne uygun bir biçimde giderilebilmesi amacıyla kıt olan kaynakların kamu ve özel kesim arasında tahsis edilmesidir.³⁰⁴ Şekil 8'de dikey ekseninde ilçe belediyelerinin yatay ekseninde ise büyükşehir belediyelerinin hizmet üretimi yer almaktadır. Ppc eğrisi büyükşehir ve ilçe belediyelerinin hizmet üretimiyle ilgili olarak marjinal transformasyon ilişkilerini gösteren sosyal üretim olanakları eğrisi olarak da ifade edilen transformasyon (dönüşüm) eğrisidir. Eğrinin orijine olan içbükey konumu, kıt kaynakların büyükşehir ve ilçe belediyelerinin hizmet üretimlerine ilişkin olarak, her iki birimde de aynı etkinlikle kullanılmayacağı anlamına gelmektedir.

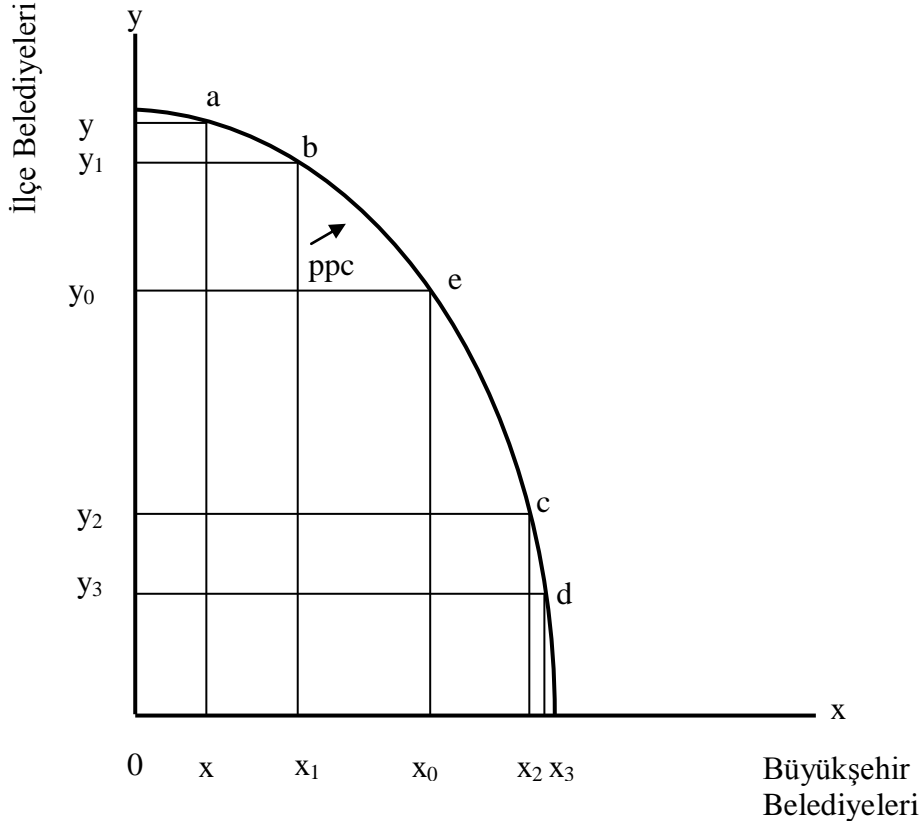
Örnek olarak, transformasyon eğrisinin üst bölümünde a noktasından b noktasına gidildiğinde, ilçe belediyelerinin vazgeçmiş oldukları yy_1 kadar bir hizmet karşılığında xx_1 kadar büyükşehir belediyesi hizmet üretim imkanı elde edilmektedir. Benzer şekilde c noktasından d noktasına gidildiğinde, daha az miktarda büyükşehir belediyesi hizmetinden vazgeçilerek, daha çok miktarda ilçe belediyesi hizmet imkanı ortaya çıkmaktadır.

---

³⁰³ Stef Proost ve Kurt V. Dender, **The Welfare Impacts of Alternative Policies to Address Atmospheric Pollution in Urban Road Transport**, Journal of Urban Economics, Vol:31, No:1, 2001, s.403.

³⁰⁴ Şener, s.11.

Şekil 8: Transformasyon Eğrisi

Kaynak: Suezo Ishizawa, **Returns, Public Inputs and Transformation Curves**, The Journal of Economics, Vol: 24, No:1, 1991, s.149. ve Quentin Wodon ve M. Ihsan Ajwad, **Do Local Governments Maximize Access Rates to Public Services Across Areas?**, The Quarterly Review of Economics and Finance, Vol: 47, 2007, s.248.

Büyükşehir belediyeleri faaliyetlerini yerine getirirken ölçek ekonomileri (economies of scale) açısından optimal büyüklük temel ilke olarak ortaya çıkmaktadır. Özellikle uzmanlaşma ve iş bölümüne bağlı oluşan üretim ve aktif yapısıyla ters orantılı olarak ortalama maliyetin düşmesiyle ortaya çıkan ölçek ekonomisi kavramı,³⁰⁵ büyükşehir belediyelerinde hizmetin marjinal maliyeti ile hizmetin görüleceği alan ve nüfus miktarı arasındaki ilişki ile ortaya

---

³⁰⁵ Paul Anthony Samuelson ve William D. Nordhaus, **Economics**, 14. Baskı, New York: McGraw-Hill Book Co, 1992, s.166.

konmaktadır.³⁰⁶ Belediyeler tarafından sunulan hizmetin marjinal maliyeti hizmetin sunulduğu alan ve nüfus ile ters orantılı olarak optimum noktaya gelinceye kadar düşmekte, bu noktadan sonra meydana gelebilecek alan ve nüfus artışları karşısında ise marjinal maliyet yükselmeye başlamaktadır.³⁰⁷ Belediyelerin faaliyette bulunduğu bazı hizmet alanlarında kritik büyüklükleri aşmayan birleşime gitmesi, ölçek ekonomisine yol açacak ve hizmet kalitesinin yükselmesine olanak tanıyacaktır.

Tablo 19: İstanbul ve Adalar Su m³ Birim Fiyat Artış Oranları

<i>Yıllar</i>	<i>Adalar Su m³ Birim Fiyat Artış Oranı</i>	<i>İstanbul Su m³ Birim Fiyat Artış Oranı</i>
1994	%64	%55
1995	%310	%226
1996	%95	%85
1997	%0	%65
1998	%113	%171
1999	%36	%49
2000	%48	%61

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, http://rapor.tuik.gov.tr/reports/rwservlet?fiyatdb2=&report=istanbul_su_fiyat.rdf (15 Şubat 2012)

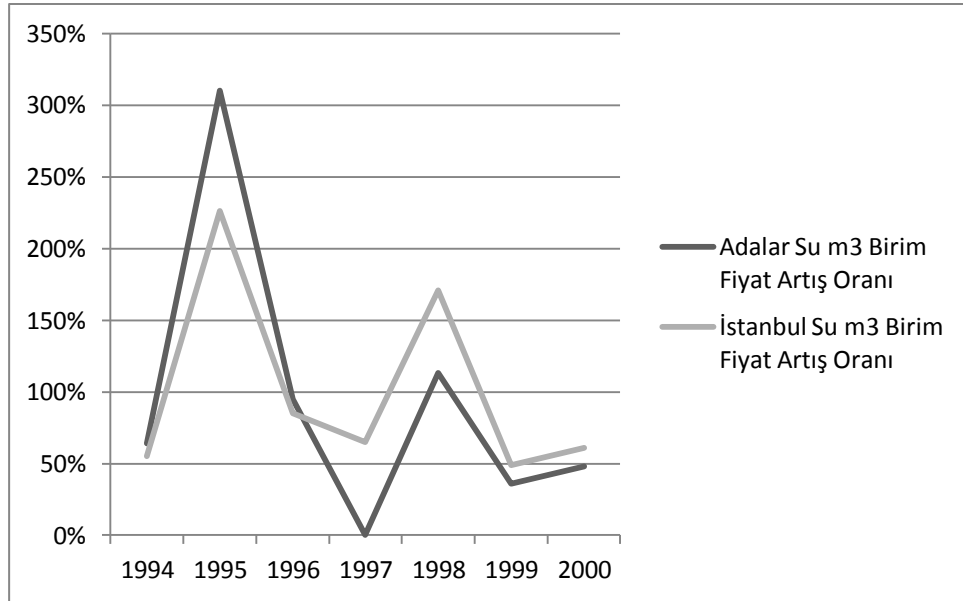
Örnek olarak Prens Adaları'na 1996 yılına kadar, Ömerli Barajı'ndan Bostancı'ya gelen ana borudan gemilerle ilçe belediyesi tarafından su

³⁰⁶ Simon Luechinger ve Alois Stutzer, **Economies of Scale in Municipal Administration: Empirical Analyses of Municipal Mergers**, Swiss Political Science Review, Vol:8, No:1, 2002, s.30.

³⁰⁷ Ruşen Keleş ve Halil Nadaroğlu, **Merkezi İdare ile Mahalli İdareler Arasındaki Mali İlişkilerin Dünü ve Bugünü**, 7. Maliye Sempozyumu, Marmaris, 23-25 Mayıs 1991, s.49.

taşınmaktadır. 1996 yılında bu hizmetin ölçek ve kapsam ekonomilerinden yararlanılarak büyükşehir belediyesi tarafından yerine getirilebilmesi amacıyla karada 4.305 metre, denizde ise 13.900 metre olmak üzere toplam 18.205 metre alt yapı faaliyeti gerçekleştirilerek, Adalar İSKİ'nin Asya yakasındaki su şebekesi sistemine bağlanmış ve isale hattı 1996 yılında faaliyete geçmiştir.³⁰⁸ Tablo 19'da İstanbul ve Adalar su m³ birim fiyat artış oranları incelendiğinde Adalar'da 1996 yılına kadar İstanbul'dan daha fazla artış olduğu görülmektedir. Büyükşehir Belediyesi'nin alt yapı yatırımı devreye girdikten sonra ise Adalar'da İstanbul'dan daha düşük oranlarda su m³ birim fiyatında artış olduğu, 1997 yılında ise Adalar'da su m³ birim fiyatında hiç artış olmadığı dikkat çekmektedir.

Şekil 9: İstanbul ve Adalar Su m³ Birim Fiyat Artış Grafiği

Ölçek ekonomisinden faydalanılarak transformasyon eğrisinin üst bölümünde a noktasından b noktasına gidildiğinde, Adalar Belediyesi'nin vazgeçmiş olduğu yy₁ kadar bir hizmet karşılığında xx₁ kadar Büyükşehir Belediyesi hizmet üretim imkanı elde etmiştir. Şekil 9'da görüleceği üzere su hizmetinin 1996 yılında yapılan yatırımla İBB tarafından yerine getirilmeye

³⁰⁸ T.C. Adalar Kaymakamlığı, http://www.adalar.gov.tr/default_B0.aspx?content=1033 (15 Şubat 2012).

başlanmasıyla su m³ birim fiyat artış oranlarında İstanbul'a kıyasla azalan bir seyir olduğu gözlenmektedir. Küçük ölçekli belediye yerine ölçek büyümelerinin avantaj sağlamış olduğu yüksek maliyetli alt yapı hizmetinin büyükşehir belediyesi tarafından yerine getirilmesi ile kamu ekonomisi temel ilkelerinden etkin kaynak ayırımı fonksiyonu yerine getirilmiştir. Ayrıca fiyatlardaki artış oranının düşmesi ile zorunlu tüketim harcamalarından olan suyun aile bütçesindeki payı önemli ölçüde azalmış, adil gelir dağılımının reel anlamda daha kolay bir şekilde iyileştirilebilme imkanı ortaya çıkmış ve toplum refahı artmıştır.

Uzun dönemde, üretim ölçeğindeki artışlara paralel olarak ortaya çıkan tasarruflar, üretim ölçeğinin belirli bir noktayı aşmasından sonra ters yönde işlemekte, diğer bir ifadeyle negatif ölçek ekonomileri ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle, üretim ölçeğindeki artışların ilk evrelerinde, uzun dönem ortalama maliyet eğrisi negatif eğimli bir seyir izlerken, belirli bir noktadan sonra ise pozitif eğimli olmaktadır. Bunun sonucu, uzun dönem maliyet eğrilerinin "U" şeklinde olduğu kabul edilmektedir.³⁰⁹ Şekil 10'da görüldüğü üzere, uzun dönemde üretim ölçeğinin büyütmesi sonucu ölçek ekonomileri ortaya çıkmakta ve uzun dönem ortalama maliyet eğrisi azalan bir seyir takip etmektedir. Ölçeğe göre artan getiri olarak da adlandırılan bu durum, üretim ölçeğindeki büyümeler Q₂ seviyesine ulaşıncaya kadar devam etmektedir. Bu noktadan sonra üretim ölçeğini büyütme, negatif ölçek ekonomilerini ortaya çıkararak, uzun dönem ortalama maliyetlerinin yükselmesine sebep olmaktadır. Ölçeğe göre azalan getiri olarak adlandırılan bu durumda ise uzun dönem ortalama maliyet eğrisi pozitif eğimli bir seyir izlemektedir.

Büyükşehir belediyelerinde ölçek büyümelerinin sağladığı avantaj yerel kamusal hizmetlerin maliyet yapısıyla ilgilidir. Yerel yönetimlerin ürettiği birçok kamusal hizmette azalan maliyet koşulları geçerlidir. Bu durumun en önemli nedeni, bu hizmetlerin yüksek maliyetlerinden kaynaklanmaktadır. Bu hizmetler genellikle sabit sermaye yatırımları gerektirmektedir. Şekil 10'da üretim ölçeğini

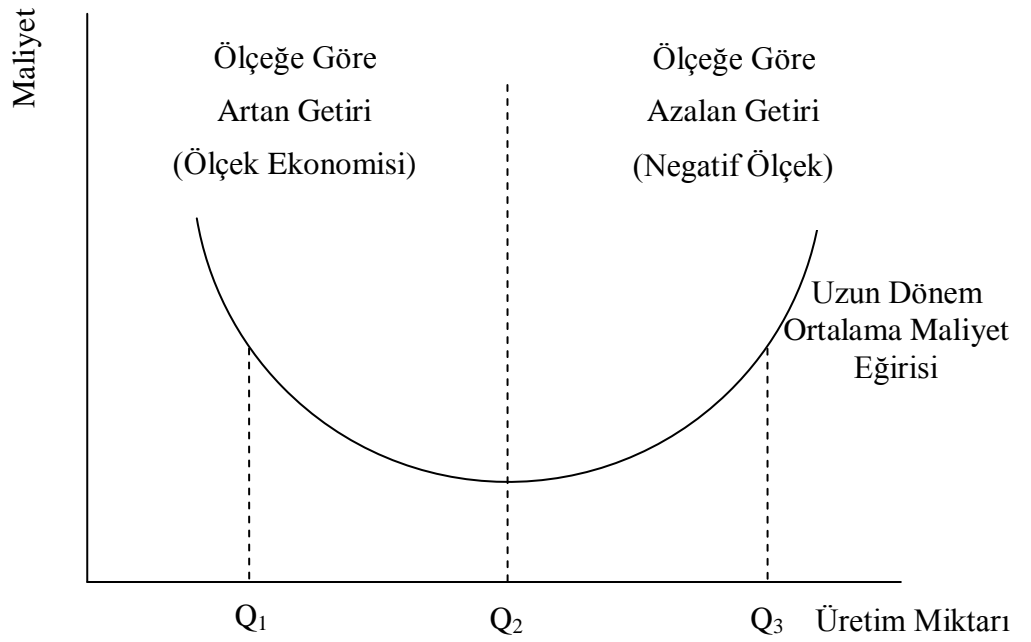
---

³⁰⁹ Baumol ve Blinder, s.128.

Q_2 noktasına kadar genişletmek birim başına sabit maliyetlerden önemli ölçüde tasarruf sağlayacaktır.³¹⁰

Şekil 10: Ölçek Ekonomileri

Kaynak: William J. Baumol ve Alan S. Blinder, **Economics: Principles and Policy**, 12. Baskı, Kentucky: Cengage Learning, 2011, s.127.

Ölçek büyümeleri, yerel yönetimlerde istihdam edilen işgücünün uzmanlaşması sonucunu doğuracak ve buna bağlı olarak verimlilik artacaktır. Küçük ölçekli yerel yönetimler kamusal hizmet üretimlerini küçük bir miktar ile sınırladıklarından dolayı üretimde gelişmiş teknolojileri kullanamamaktadır. Küçük ölçekli belediyeler yerine alt yapı hizmetleri gibi ölçek büyümelerinin avantaj sağlamış olduğu yüksek maliyetli hizmetlerin büyükşehir belediyeleri tarafından yerine getirilmesi ile kaynak israfının önüne geçilebilecektir.

³¹⁰ Jim Sharpe, **Local Government: Size, Efficiency and Citizen Participation**, The Size of Municipalities, Efficiency and Citizen Participation, Council of Europe, No:56, 1995, s.78.

Toplum refahının maksimizasyonu ölçek büyüklüğünün öngördüğü biçimde içsel ekonomilerden yararlanmaya imkan tanıdığından, yerel yönetim hizmetlerinin tek elden yapılmasını ya da doğal tekel oluşturulmasını gerektirmektedir. Doğal tekel durumunda ölçek ekonomilerinin haricinde, aynı girdilere bağlı birden çok malı üretmenin maliyetleri düşürmesi anlamına gelen kapsam ekonomileri (economies of scope) ortaya çıkmaktadır. Bazı doğal tekel durumlarında, çapraz destekleme (cross subsidization) yapmak mümkündür. Birden fazla hizmeti yerine getiren belediyelerde çapraz destekleme ya da çapraz sübvansiyon ile zarar edilen bir hizmet alanının kar edilen alan ile telafi edilmesi sonucu zararların giderilmesi sağlanabilmektedir.³¹¹

Örnek olarak İBB'nin hizmet alanı dahilinde bulunan Heybeliada'da deniz ulaşımında kullanılan dört adet ayrı iskele bulunmaktadır. Bunlar Heybeliada Şehir Hatları İskelesi, İDO Deniz Otobüsleri İskelesi, Bostancı Özel Motorlar İskelesi ve Kartal Özel Motorlar İskelesi'dir. Bu dört adet ayrı iskele yerine İBB tarafından tamamını kapsayacak şekilde bir adet iskelenin yapılması ölçek ve kapsam ekonomisine yol açacak, daha kaliteli hizmet olanağı ortaya çıkacak ve bu iskelelerin yaymış oldukları negatif dışsallıklar içselleştirilebilecektir. Ayrıca kullanılan kaynağın topluma olan marjinal maliyeti ile toplumun sağladığı faydayı gösteren marjinal fayda birbirine eşit olacak ve toplum refahı maksimize edilecektir.³¹² Dört adet iskelenin atıl kapasitelerle çalışması kaynak ayırımında etkinliği de bozmaktadır.

Büyükşehir belediyeleri bazı hizmetleri yerine getirirken, başka bir hizmetin sıfır marjinal maliyetle (zero marginal cost) sunulmasına olanak sağlamaktadır. Şekil 11'de gösterildiği üzere, marjinal maliyetin sıfır olması nedeniyle toplum refahını maksimize eden üretim miktarı q_s 'nin fiyatı sıfırdır.³¹³ NY, Londra ve Paris şehirlerinde elektrik, sabit telefon, kablo tv ve internetin

---

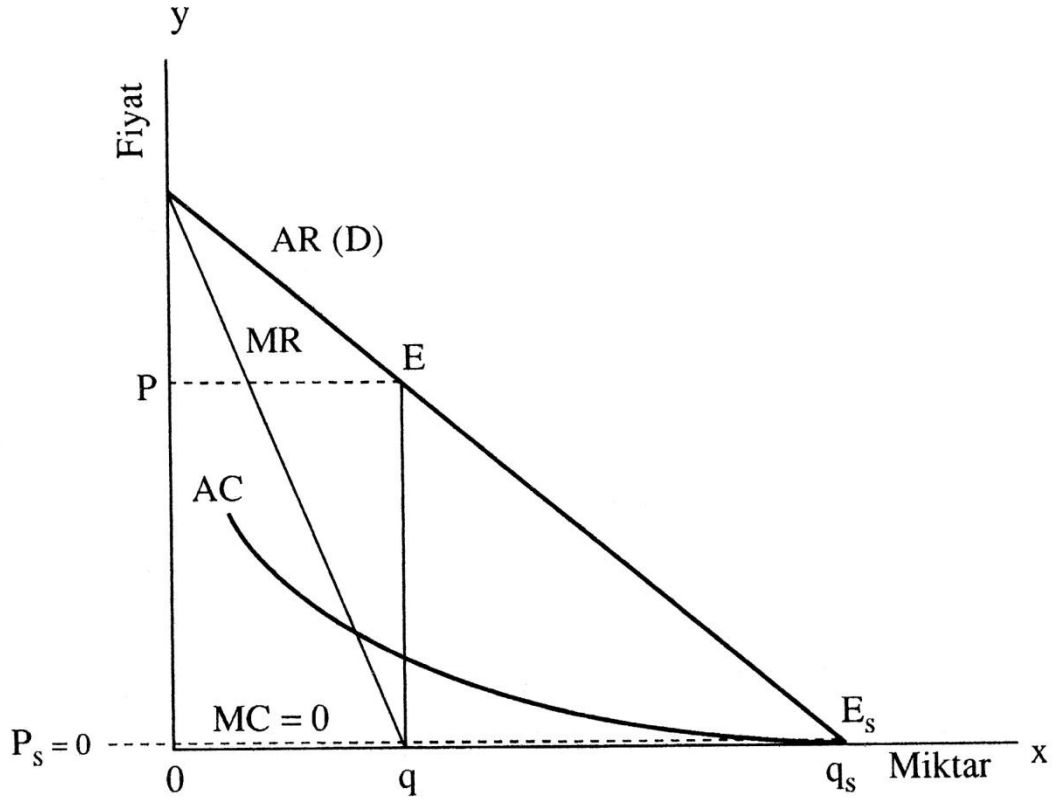
³¹¹ Richard Cornes ve Todd Sandler, **The Theory of Externalities, Public Goods and Club Goods**, 2. Baskı, Cambridge: Cambridge University Press, 1996, s.551.

³¹² Şener, s.78.

³¹³ Herber, s.31.

işyerlerine ulaştırılması yer altında bulunan kanallar aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Bu kanalların bazıları metro tünellerinde bazıları da kanalizasyon tünellerinde yer almaktadır. Metro ve kanalizasyon için daha önceden yer altında altyapı tünellerin açılmış olması diğer hizmetlerin sıfır marjinal maliyetle sunulmasına imkan sağlamaktadır. Kamusal malların birlikte arz özelliğinden kaynaklanan sıfır marjinal maliyetle sunulduğu bu planlı kent modelinde, belediyeler önemli bütçe tasarrufları sağlayacak, kaynaklar etkin bir şekilde ayrılacak ve toplum refahı maksimize edilebilecektir.

Şekil 11: Sıfır Marjinal Maliyet Koşullarında Belediye Hizmetlerinde Denge

Kaynak: Herber, s.32. ve Şener, s.82.

İstanbul'da olduğu gibi planlı bir kent modelinin olmayışı, örnekte yer verilen hizmetlerin ulaştırılabilmesi için her seferinde farklı birimler tarafından ayrı ayrı yer altı kazılarının yapılması rant ekonomisinin doğmasına neden

olmaktadır. Uygun bir yapılanma ile ölçek ekonomisinin İBB üzerinde uygulanması sonucunda planlı bir kent modeli ortaya çıkabilecektir.

Alt yapı hizmetlerinin yerine getirilmesinde yerel yönetim birimlerinin politize olmaları hizmetlerin sunumu yönünden kamu ekonomisinin adalet, etkinlik ve istikrar amaçlarından sapmalara neden olmaktadır. Haughwout, sabit coğrafi alanlarda yapılan alt yapı yatırımlarının refah ve verimliliğe etkisini incelediği çalışmasında, ABD yerel yönetimlerinin alt yapı yatırım kararlarının politik süreçlerden etkilendiği sonucuna ulaşmıştır.³¹⁴

4.5.3 Müze Kart Uygulamasının Karşılaştırılması

New York, Londra ve Paris ile karşılaştırıldığında müze ve müze turizmi açısından İstanbul hak ettiği seviyeye ulaşamamaktadır. Müzelerin buldukları şehire gelir artışı yönünden ve ülke ekonomisine cari açığın azaltılmasına katkı sağlaması yönünden faydaları mevcuttur. Müzelerin türleri ve ölçeklerindeki artış ile kenti ziyarete gelen turistlerin daha uzun sürelerle kentte kalmaları arasında pozitif yönde korelasyon vardır. New York, Londra ve Paris'te Müze Kartları ve Kent Kartları uygulamaları ile turistlerin şehirde konakladıkları gün sayısını arttırma çalışmaları yapılmaktadır. NY'de New York City Pass ve The New York Pass adı altında iki adet farklı kart uygulaması mevcuttur. Bunların ücretleri 89\$ ve 80\$'dır. Bu kartlar ile müzelere ve NY'de bulunan çeşitli tarihi binalara giriş imkanı sağlanmaktadır.³¹⁵ Londra'da The London Pass kart uygulaması ile 46£'a müze ve tarihi yerleri gezme ile 55 adet çeşitli aktivitelere katılma imkanı elde edilmektedir. Ayrıca bu kart ile birçok alışveriş merkezinden ve restoranttan indirim hakkı elde edilmektedir.³¹⁶ Paris'te ise 105€ ücreti olan The Paris Pass kart uygulaması ile müzelere ve sanat galerilerine ücretsiz giriş, metroda ücretsiz

---

³¹⁴ Andrew F. Haughwout, **Public Infrastructure Investments, Productivity and Welfare in Fixed Geographic Areas**, Journal of Public Economics, Vol:83, No:1, 2002, s.426.

³¹⁵ <http://www.citypass.com/new-york> ve <http://www.newyorkpass.com> (20 Ocak 2012).

³¹⁶ <http://www.londonpass.com> (20 Ocak 2012).

ulaşım, gezi otobüsü ile Şehir turu, Şehir rehber kitabı, nehirde seyahat etme gibi çeşitli aktiviteler katılma ve birçok alışveriş merkezinden ve restoranttan indirim hakkı elde edilmektedir.³¹⁷ İstanbul için T.C. Kùltür ve Turizm Bakanlığı tarafından Müze Kart (Museum Pass) uygulaması başlatılmıştır. 72₺ ücreti olan bu kart ile 72 saat boyunca müzelere tek giriş olanağı ve bazı alışveriş mağazalarından indirim imkanı sağlanmaktadır.³¹⁸

4.5.3.1 Seyahat Kartlarıyla Entegre Müze Kart Uygulamasının Fayda Maliyet Analizi

Analizin amacı seyahat kartlarıyla entegrasyonun sağlanacağı müze kart uygulamasına fayda maliyet analizi uygulayarak bu yatırımın toplum refahını arttırmak için gerekli olduğu sonucunu tartışmaktır. Yatırımları net bugünkü değer yöntemi, geri ödeme süresi, iç verim oranı ve peşin değer gibi yöntemler kullanarak parasal açıdan değerlendirme imkanı mevcuttur. Seyahat kartlarıyla entegre müze kart uygulamasının kamusal mal ve erdemli mal olma özelliği nedeniyle sadece parasal açıdan değerlendirme yapmak eksik kalabilmektedir. Bu nedenle yatırımları değerlendirmek için uygun analiz yöntemlerinden bir tanesi olarak literatüre gečen fayda maliyet analizi seyahat kartlarıyla entegre müze kart uygulaması için kullanılmıştır.

Fayda maliyet analizi bir kamu projesi ile ilgili toplam fayda ve maliyetin karşılaştırmasını içermektedir. Bu analiz yönteminde maliyetler belirlenmekte ve bu maliyetler sonucu kazanılacak faydalar hesaplanmaktadır. Fayda maliyet analizi merkezi yönetim ve yerel yönetimler için en iyiyi seçmede kullanılan çok güçlü bir araçtır.³¹⁹ Kamu ekonomisinin birincil amacı toplum refahını en üst düzeye çıkartmaktır. Bir kamu projesinin değerlendirilebilmesi için sosyal refah

---

³¹⁷ <http://www.parispass.com> (20 Ocak 2012).

³¹⁸ <http://www.muzekart.com/tr/museum-pass> (20 Ocak 2012).

³¹⁹ Terry F. Buss ve Laura C. Yancer, **Cost-Benefit Analysis: A Normative Perspective**, Journal of Economic Development, Vol:13, No:1, 1999, s.29.

artışına katkısının hesaplanması ve bu amaca hizmet edebilecek alternatif projelerin bulunup bulunmadığı tespit edilmesi gerekmektedir. Seyahat kartlarıyla entegre müze kart uygulaması olumlu ve olumsuz dışsallıklar yayacağı için sadece piyasalar tarafından belirlenen fayda ve maliyeti ölçmek yeterli olmamaktadır. Tam rekabet koşullarının geçerli olmadığı, refah ekonomisi konusuna giren hizmetlerde marjinal sosyal fayda ve marjinal sosyal maliyet ölçülmektedir.

Tablo 20: Seyahat Kartlarıyla Entegre Müze Kart Uygulamasının Fayda Maliyet Analizi

<i>Doğrudan Faydalar</i>	
<i>Parasal</i>	<i>Parasal Olmayan</i>
Entegre karta yapılacak ücret artışından sağlanacak gelir	Turistlerin şehir içerisinde kolay ve ekonomik ulaşım sağlamaları
Müzelerin içinde bulunan sosyal yaşam alanlarında sunulan hizmetlerden elde edilecek gelir artışı	Turistlerin müzeleri gezerken daha uzun vakit geçirmeleri
Devlet Desteği	
Tüketici Fazlası	
Sponsor Katkıları	
<i>Dolaylı Faydalar</i>	
<i>Parasal</i>	<i>Parasal Olmayan</i>
Turizm gelirlerinde ve döviz gelirinde artış (İstikrarı sağlama fonksiyonunda yer alan dış ödemeler bilançosunda dengenin sağlanmasına olan pozitif katkı)	Gelen yabancı turist sayısında artış

Turistlerin konaklama gün sayılarında artış	Yurtiçi ve yurt dışındaki tanıtım imkanlarının artması, yazılı ve görsel basında yer alacak haberler
Otel, restoran, alış-veriş mağazaları ve eğlence yerlerinin gelirlerinde artış	Daha fazla müze ziyaretleri ile kültürel farklılıklarının arttırılması, sosyal katılımın sağlanması
Yerel ekonominin canlanması ve gelişmesi (İstikrarı sağlama fonksiyonunda yer alan tam istihdamın sağlanmasına yönelik pozitif katkı)	
Canlanan yerel ekonomi ile birlikte vergi gelirlerinde sağlanacak artış	
Kış aylarında bile yeterli sayıda turist in kente gelme imkanı	

Doğrudan Maliyetler

<i>Parasal</i>	<i>Parasal Olmayan</i>
Seyahat kartlarıyla entegre müze kart uygulamasının ilk yatırım maliyeti	Müzelerin atıl halde kalması
Seyahat kartlarıyla entegre müze kart uygulamasının işletim masrafları (pazarlama, tanıtım, personel)	
Fırsat Maliyeti	

Dolaylı Maliyetler

<i>Parasal</i>	<i>Parasal Olmayan</i>
Seyahat kartlarıyla entegre müze kart uygulaması için bütçeden ayrılacak kaynak	Müzelerin atıl halde kalması durumunda kaynakların etkin dağıtılamaması

Paris kentinde olduğu gibi İstanbul'da Müze Kart uygulamasının seyahat kartlarıyla entegrasyonunun sağlanması ve bu uygulamanın geliştirilmesi; ekonomik, kültürel ve sosyal dışsallıkların içselleştirilebilmesine imkan sağlayacaktır. Zira seyahat kartlarıyla entegre edilecek müze kartlarının ekonomik alt yapısı ve organizasyon biçimi, sıfır marjinal maliyetle hizmete olanak tanımaktadır. Metro veya tramvay yolculuğuna talebin artması durumunda, eklenecek bir ya da birkaç yolcu vagonuyla, toplu taşımacılık hizmetinin maliyeti sıfırlanacağından, turistlere daha düşük ücret karşılığında, bu ulaşım araçlarında seyahat olanağı veren entegre kartlar satılabilecektir. Ulaşım giderlerinin minimize edilmesi nedeniyle turistlerin konaklama gün sayıları artacak; otel, restoran, alış-veriş mağazaları ve eğlence yerlerinin gelirlerinde artış sağlanabilecektir. Ayrıca müze gezilerinin seyahat kartlarıyla entegre müze kartlarıyla teşvik edilmesi, kış aylarında bile yeterli sayıda turistin kente gelmesine olanak tanıyacaktır. Seyahat kartlarıyla entegre müze kart uygulamasına fayda maliyet analizi uygulandığında, toplam faydanın toplam maliyetten daha yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

SONUÇ

İstanbul Büyükşehir Belediyesi ülke ekonomisinde sahip olduğu önem, artan hizmet talebi ve yoğun nüfus oranı nedeniyle var olan yerel yönetim uygulamalarından farklı yapılanmalara ihtiyaç duymaktadır. Yerel yönetim uygulamaları, ülkelerin ekonomik, tarihsel ve siyasi yapılarına göre farklılık göstermesine karşın, gelişmiş ülkelerde kamu ekonomisinin temel ilkelerinden faydalanılarak gerçekleştirilen daha özerk, daha demokratik, daha etkin ve toplum refahının maksimize edildiği uygulama örnekleri bulunmaktadır. Kamu ekonomisinin temel ilkeleri uygulanarak, İBB'nin önemli sorunlarının nasıl ve ne şekilde çözülebileceğini kanıtlamaya çalıştığımız bu tezimizde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Birinci bölümde kamusal malların yaratmış olduğu yoğun potansiyel dışsallıkların, belediye hizmetlerinde nasıl maliyet minimizasyonuna yol açacağı konusu ele alınmıştır. Türkiye'de belediye gelirlerinin yetersiz oluşu, fon gereksinimlerinin hükümetlerin oy maksimizasyonu motivasyonuna göre karşılanması ve kent planlaması uygulamalarının yetersizliği nedeniyle potansiyel dışsallıkların içselleştirilmediği görülmektedir. Bu görüşümüz dünyanın önemli kentlerindeki yerel yönetim uygulamalarının yer aldığı üçüncü bölümdeki açıklamalarımızla kanıtlanmaya çalışılmıştır. Gelirler ve merkezi hükümetin yardımları açısından incelediğimiz New York, Londra ve Paris belediyelerinin mali açıdan çok daha güçlü, özgelir yaratma konusunda daha geniş olanaklara sahip ve İBB'ye kıyasla mali açıdan daha özerk oldukları sonucuna varılmıştır.

İBB'nin özellikle toplu taşıma, konut, alt yapı, kültür, eğitim, sağlık ve çevresel konularda karşılaştırma yaptığımız New York, Londra ve Paris kentlerindeki benzer hizmetleri yeterli kalite ve kantitede sunamaması da potansiyel dışsallıkların içselleştirilmesini önemli ölçüde önlemektedir. Buna karşın, İBB son yıllarda olduğu gibi sayılan hizmetlere önem vermek yerine kıt finansal olanaklarıyla kentsel rantlar yaratmaktadır. Örnek olarak İBB iştiraki Kiptaş aracılığıyla, mevcut kıt kaynakların en fazla sosyal fayda sağlayacak

şekilde bölüşümünü gerçekleştirmek yerine, konut üretimini sosyal bir amaç olarak değil de gelir sağlayan bir kaynak olarak görerek lüks konutlar inşa etmektedir. İBB ile karşılaştırmalı analizlerini yapmış olduğumuz belediyeler arasında lüks konut üretimi yapan belediye bulunmamakla birlikte, ilave olarak düşük ve orta gelirli vatandaşlar için konut temini hizmeti arttırılarak devam ettirilmekte ve bu gelir gruplarının daha kolay ev sahibi olabilmeleri için sosyal amaçlara uygun çeşitli faaliyetler gerçekleştirilmektedir.

Ülkemizde basın yayın kuruluşları ve çeşitli sivil toplum örgütleri aracılığıyla İstanbul'un en önemli problemlerinin başında ulaşım sorununun geldiği her yıl belirli aralıklarla gündeme getirilmektedir. Her ne kadar son yıllarda raylı sisteme önem verildiği görülmekteyse de, bu alandaki projeler çok uygun süreler zarfında realize edilememektedir. 2010 yılı itibarı ile İstanbul'da toplam raylı sistem uzunluğu 151 km, NY'de 971 km, Londra'da 1.633 km ve Paris'te ise 1.705 km'dir. İstanbul'da 151 km olan toplam raylı sistem uzunluğuna uzun yıllar sonra ancak ulaşılabilmektedir. Öte yandan, alternatif projelerin fayda maliyet analizleri yapılmadan İstanbul'a üçüncü bir boğaz köprüsünün yapılacak olması önemli ekonomik ve sosyal sorunlara yol açacaktır. Buna karşın, tezimizde kısa dönemde realize edilebilecek yönetsel bazı önlemler ve fiyatlama politikalarıyla iyileştirmeler yapılabileceğine ilişkin modeller ileri sürülmektedir. Örnek olarak bütün toplu taşıma araçlarının entegre bir biçimde hareket saatlerinin belirlenmesi, raylı sistem uzunluğunun arttırılması, deniz yolu taşımacılığının geliştirilmesi ve minibüslerin kent dışına çıkartılması ya da ölçek büyüklüğünün gerektirdiği biçimde Moskova ve St. Petersburg'da olduğu gibi otellerde turistlere hizmet vermesi idari önlemlerin başında gelmektedir.

Doğal tekel piyasalarında üretilen mal ve hizmetler ulusal bir ekonominin temel ekonomik alt yapısını oluşturmaktadır. Doğal tekel türünde mal ve hizmetlerin tamamına yakını; uzun vadeli planlamayı ve etkin bir koordinasyonu gerektirmekte, üretim ve tüketimleri sırasında veya sonrasında yoğun pozitif ve negatif dışsallıklara neden olmaktadır. Gelişmiş ülke örneklerinde söz konusu piyasalar tamamıyla kamunun etkinlik ve kontrol alanından çıkartılmamakta,

özelleştirme durumunda bile “denetleyici ve düzenleyici kurumlar” oluşturulmaktadır. Doğal tekel konumundaki belediye hizmetlerinin her yönüyle desteklenerek geliştirilmesi, etkin bir yeniden yapılanma sürecinden geçirilmesi, ekonomik etkinliğin sağlanmasında ve sosyal refaha katkı bağlamında, ülkemiz için en optimal çözüm olacağı düşünülmektedir. Doğal tekel koşullarının geçerli olduğu durumlarda bu piyasalarda üretilen mal ve hizmetlere uygulanacak etkin tarife yapısının belirlenmesi önem arz etmektedir. Tezimizi kanıtlayacak biçimde, kent içi taşımacılıkta kamu ekonomisinin temel ilkelerine uygun olarak, uygulanması gerekli olan fiyatlama modelleri ele alınmaktadır. Bilindiği gibi, toplu taşıma hizmetlerinin doğal tekel konumları nedeniyle azalan maliyetler, sıfır marjinal ve ortalama maliyet fiyatlamalarının uygulanması gerekmektedir. Ancak, bu tür fiyatlama modelleri kaynak ayırımında etkinliği sağlarken, gelir dağılımında adaletten önemli sapmalara yol açmaktadır. Bu nedenle, tezimizde İstanbul için her iki amaca uygun bir fiyatlama modeli geliştirilmeye çalışılmıştır.

İstanbul’un alt yapı hizmetlerinin yerine getirilebilmesi amacıyla farklı birimler tarafından ayrı ayrı yer altı kazılarının yapılması rant ekonomisinin doğmasına neden olmaktadır. Uygun bir yapılanma ile ölçek ve kapsam ekonomilerinin İBB üzerinde uygulanması sonucunda planlı bir kent modelinin ortaya çıkabileceği, İBB’nin önemli bütçe tasarrufları sağlayabileceği, kaynakların etkin bir şekilde ayrılması ile toplum refahının maksimize edilebileceği örneklerle kanıtlanmaya çalışılmıştır.

Ekonomik ve sosyal gelişmenin sağlanabilmesi amacıyla İBB’nin sosyal politikalarının geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. İBB’nin sosyal alanlarda planlama, düzenleme ve uygulama işlevleri ile sosyal harcamalarını arttırması; sağlık, eğitim, konut, müze, çevre, yoksulluğun giderilmesi ve kentte yaratılan yeni değer alanlarını kapsayacak şekilde sosyal programlar üretmesi, ekonomik ve sosyal kalkınmanın yerel olanaklar ve avantajlarla sağlanabilmesine imkan tanıyacaktır. İBB ve diğer yerel yönetim birimlerinin aktif sosyal politikalar üretebilmesi için, yerel yönetimlerin merkezi yönetim karşısındaki kaynak, yetki ve özerkliğinin genişletilerek merkezi yönetimlerce desteklenmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- All Regions of France, <http://www.allfranceinfo.com/france-regions.html> (18 Temmuz 2011).
- Aktan, Coşkun Can ve Dilek Dileyici ve İstiklal Y. Vural. **Kamu Ekonomisi ve Kamu Politikası**, Ankara: Seçkin Yayınları, 2006.
- Altınbaş, Deniz. **Globalleşme ve Adem-i Merkeziyetçilik: Fransa Örneği**, Kemal Görmez (ed.), Küreselleşme ve Yerelleşme, Ankara: Odak Yayınevi, 2005.
- Arıkan, Yeşeren Elçin. **Fransız Yerel Yönetim Sistemi ve Türkiye'ye Yansımaları**, B. Parlak, H. Özgür (ed.), Avrupa Perspektifinde Yerel Yönetimler, Bursa: Alfa Aktüel Yayınları, 2006.
- Ashworth, Rachel ve Colin Copus ve Andrew Coulson. **Local Democratic Renewal: An Introduction**, Local Government Studies, Vol:30, No: 4, December 2004.
- Ataç, Beyhan. **Kamu Ekonomisi ve Devletin Ekonomideki Yeri**, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2003.
- Aydoğan, Mahmut ve Oktay Ekinci. **Yerel Yönetimlerde Bir Karşılaştırma: Londra / Türkiye**, Antalya: Antalya Büyükşehir Belediyesi Yerel Demokrasi Yayınları, No: 2, 2001.
- Aykaç, Burhan. **Türkiye'de Kamu Yönetiminin Küçültülmesi, Yerel Yönetimler ve Yerel Demokrasinin Amaçları**, GÜİİBF Dergisi, 1999, Sayı: 1.
- Bahle, Thomas. **The Changing Institutionalization of Social Services in England and Wales, France and Germany: Is the Welfare State on the Retreat**, Journal of European Social Policy, Vol:13, No:5, 2003.
- Batirel, Ömer Faruk. **Kamu Maliyesi Teorisine Giriş**, İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayınları, No: 492, 1990.
- Baumol, William J. ve Alan S. Blinder, **Economics: Principles and Policy**, 12. Baskı, Kentucky: Cengage Learning, 2011.
- Baumol, William J. ve Wallace E. Oates. **The Theory of Environmental Policy**, 2. Baskı, Cambridge: Cambridge University Press, 1988.
- Bauroth, Nicholas G. **The Strange Case of the Disappearing Special Districts: Toward a Theory of Dissolution**, The American Review of Public Administration, Sage Journals, Vol:40, No:5, 2010.
- Benton, Edwin J. **Counties as Service Delivery Agents: Changing Expectations and Roles**, USA: Greenwood Publishing Group Inc., 2002.

- Bergstrom, Ted ve Jeffrey K. Mackie Mason. **Some Simple Analytics of Peak-Load Pricing**, The Rand Journal of Economics, Vol:22, No:2, 1991.
- Biesinger, Joseph. **Germany: A Reference Guide From The Renaissance to The Present**, New York: Fact on File Inc., 2006.
- Bourne, Angela K. **Regional Europe**, Michelle Cini (ed.), European Union Politics, 2. Baskı, Oxford: Oxford University Press, 2007.
- Bozlağan, Recep. **Belediyelerde Örgüt Geliştirme**, İstanbul: Hayat Yayıncılık, 2003.
- Bowman, Ann ve Richard Kearney. **State and Local Government**, 8. Baskı, Boston: Wadsworth Cengage Learning, 2010.
- Buchanan, James M. ve Wm. Craig Stubblebine. **Externality**, Economica, Vol: 29, No:116, Oxford: Blackwell Publishing, 1962.
- Buss, Terry F. ve Laura C. Yancer. **Cost-Benefit Analysis: A Normative Perspective**, Journal of Economic Development, Vol:13, No:1, 1999.
- Brash, Julian. **Bloomberg's New York: Class and Governance in the Luxury City**, Georgia: University of Georgia Press, 2010.
- Bruce, Neil. **Public Finance and the American Economy**, 2. Baskı, Washington: Addison-Wesley, 2001.
- Brunori, David. **Local Tax Policy: A Federalist Perspective**, 2. Baskı, Washington D.C.: The Urban Institute Press, 2007.
- Carroll, Alex. **Constitutional and Administrative Law**, London: Pearson Longman, 2007.
- Cemalcılar, İlhan ve Doğan Bayar ve İnal Cem Aşkun ve Şan Özalp. **İşletmecilik Bilgisi**, 3. Baskı, Eskişehir: İşitme Özürlü Çocuklar Eğitim ve Araştırma Vakfı Yayınları, No:3, 1983.
- Census of Governments, Cencus Bureau Government Organization, 2009, <http://www.census.gov/govs/cog/GovOrgTab03ss.htm> (21 Şubat 2011).
- City of London, http://www.cityoflondon.gov.uk/Corporation/LG_NL_Services/Environment_and_planning/Parks_and_open_spaces/ (15 Ocak 2012).
- City of New York Parks & Recreation, <http://www.nycgovparks.org/park-features/parks-list> (15 Ocak 2012).
- City of Paris – Mairie de Paris, <http://www.paris.fr/english/visit/parks-woods-gardens-and-cemeteries/p8210> (15 Ocak 2012).
- City of Paris – Mairie de Paris, 2010, <http://www.paris.fr/viewmultimedia/document?multimediacocumentid=100571> (15 Ocak 2012).
- Coase, R. H. **Essays on Economics and Economists**, Chicago: University of Chicago Press, 1994.

- Colom, Jacques. **France: Centre, Regions and Outermost Regions: The Case for a New French and EU Governance**, Carlo Panara, Alexander De Becker (ed.), *The Role of the Regions in EU Governance*, Berlin: Springer, 2010.
- Compendium of Tourism Statistics, The World Tourism Organization, 2010 <http://www.unwto.org> (16 Ocak 2012).
- Conradt, David P. **The German Polity**, 9. Baskı, Boston: Houghton Mifflin Harcourt Publishing Company, 2009.
- Cornes, Richard ve Todd Sandler. **The Theory of Externalities, Public Goods and Club Goods**, 2. Baskı, Cambridge: Cambridge University Press, 1996.
- Coulson, Andrew ve Simon Baddeley ve John Cade. **New Options for Political Management in Local Government: A Perspective from INLOGOV**, Birmingham: University of Birmingham Press, 2010.
- Currie, David P. **The Constitution of The Federal Republic of Germany**, Chicago: The University of Chicago Press, 1994.
- Çolak, N. İlker. **Avrupa Birliği Uyum Sürecinde İdari Reformlar: İngiltere ve Türkiye**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2005.
- Çukurçayır, M. Akif. **Siyasal Katılma ve Yerel Demokrasi**, 3. Baskı, Konya: Çizgi Kitabevi, 2002.
- Deacon, Russel ve Alan Sandry. **Devolution in the United Kingdom**, Edinburgh: Edinburgh University Press Ltd., 2007.
- Delucchi, Mark A. **Environmental Externalities of Motor Vehicle Use in the US**, *Journal of Transport Economics and Policy*, Vol:34, No:2, 2000.
- Demir, Osman. **Ekonomide Devlet**, Ankara: Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları, No: 71, 1997.
- Department of Health, <http://www.dh.gov.uk/en/index.htm> (15 Ocak 2012).
- Dönmez, Mustafa. **Belediye Yönetimi**, Ankara: Belediye Dergisi Yayını, 1998.
- Dreyfus, Magali ve Annette Elisabeth Töller ve Carlo Iannello ve John McEldowney. **Comperative Study of a Local Service: Waste Management in France, Germany, Italy and UK**, Hellmut Wollmann, Gerard Marcou (ed.), *The Provision of Public Services in Europe: Between State, Local Government and Market*, Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2010.
- Duncombe, William ve John Yinger. **Does School District Consolidation Cut Costs?**, *MIT Press Journals*, Vol:2, No:4, 2007.
- Dyke, Andrew ve Carolyn J. Heinrich ve Peter R. Mueser ve Kenneth R. Troske ve Kyung Seong Jeon. **The Effects of Welfare to Work Program Activities on Labor Market Outcome**, *Journal of Labor Economics*, Vol:24, No:3, 2006.

- Eakin, Douglas Holtz ve H.S. Rosen ve S. Tilly. **Intertemporal Analysis of State and Local Government Spending: Theory and Tests**, Journal of Urban Economics, 1994, Vol: 35.
- Elcock, Howard. **Policy and Management in Local Authorities**, 3. Baskı, London: Routledge, 2005.
- Eleazar, Daniel J. **21. Yüzyıla Yaklaşırken Merkezi ve Yerel Yönetim İlişkileri**, Manisa: Celal Bayar Üniversitesi Yayını, 1997.
- Elizdoğan, Nihat. **Kamu Maliyesi**, 5. Baskı, Bursa: Ekin Yayınevi, 1996.
- Ersöz, Halis Yunus. **Sosyal Politika-Refah Devleti-Yerel Yönetimler İlişkisi**, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası Prof. Dr. Toker Dereli'ye Armağan, Cilt: 55, Sayı: 1, No: 4890, 2006.
- Eryılmaz, Bilal. **Belediyelerde Demokrasi Geleneği ve Değişim İhtiyacı**, Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, c.11, s.3, 2002.
- EU Committee of the Regions, **Regional and Local Government in the European Union- Responsibilities and Resources**, Belgium: European Communities, 2001.
- European Comission Regional Policy, http://ec.europa.eu/regional_policy/glossary/structural_funds_en.htm (22 Ağustos 2011).
- European Comission Regional Policy, http://ec.europa.eu/regional_policy/glossary/european_investment_bank_en.htm (22 Ağustos 2011).
- Falay, Nihat. **Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Sorunları ve Geleceği**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2009.
- Faulhaber, Gerald R. **Cross-Subsidization: Pricing in Public Enterprises**, The American Economic Review, Vol:65, No:5, 1975.
- Feinerman, Eli ve Aliza Fleischer ve Avi Simhon. **Distributional Welfare Impacts of Public Spending: The Case of Urban Versus National Park**, Journal of Resource Economics, Vol:29, No:2, 2004.
- Fisher, Ronald C. **The Effects of State and Local Public Services on Economic Development**, New England Economic Review, 1997.
- Flynn, Norman. **Public Sector Management**, London: Sage Publications Ltd., 2007.
- Goldsmith, Micheal. **Central Control Over Local Government - A Western European Comparison**, Local Government Studies, Vol: 28, No: 3, 2002.
- Goldsmith, Micheal. **The Europeanisation of Local Government**, Urban Studies, Vol: 30, No:4-5, 1993.
- Göymen, Korel. **Türkiye'de Kent Yönetimi**, İstanbul: Boyut Yayınları, 1997.
- Greater London Authority, <http://www.london.gov.uk/priorities/housing/affordable-housing/low-cost-home-ownership> (15 Ocak 2012).

- Greenwald, Bruce ve Joseph Stiglitz. **Externalities in Economies with Imperfect Information and Incomplete Markets**, The Quarterly Journal of Economics, Vol:101, No:2, 1986.
- Güner, Ayşe. **Mali Özerklik Çerçevesinde Türkiye’de Yerel Yönetim Gelirleri, Türkiye’de Yeniden Yapılanma**, 20. Türkiye Maliye Sempozyumu Tebliğler Kitabı, Pamukkale: Pamukkale Üniversitesi İİBF Maliye Bölümü Yayınları, 2005, Sayı: 1.
- Halconbe, Randall G. **Public Finance: Government Revenues and Expenditures in the USA Economy**, St. Paul: West Pub Co., 1996.
- Haller, Heinz. **Maliye Politikası Teorik Esasları ve Temel Problemleri**, Salih Turan (çev.), 3. Baskı, İstanbul: Filiz Kitabevi, 1994.
- Haughwout, Andrew F. **Public Infrastructure Investments, Productivity and Welfare in Fixed Geographic Areas**, Journal of Public Economics, Vol:83, No:1, 2002.
- Herber, Bernard P. **Modern Public Finance**, 7. Baskı, Illinois: Richard D. Irwin Inc., 1983.
- Herekman, Aykut. **Kamu Maliyesi, Devlet Faaliyetleri ve Finansman Teknikleri**, Ankara: Sevinç Matbaası, 1988.
- Hewett, Roger S. **Public Finance, Public Economics and Public Choice: A Survey of Undergraduate Textbooks**, The Journal of Economic Education, Vol: 18, No: 4, 1987.
- Hill, Micheal. **Understanding Social Policy**, 7. Baskı, London: Blackwell Publishing, 2003.
- Hoffschulte, Heinrich. **Mahalli Demokrasiye Alman Katkısı**, Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma, Uluslararası Yerel Yönetimler Semineri, Ankara, Türk Belediyecilik Derneği ve Konrad Adenauer Vakfı, 1-2 Aralık 1994.
- Hulst, Rudie. **Regional Governance in Unitary States: Lessons from the Netherlands in Comparative Perspective**, Local Government Studies, Vol: 31, No: 1, February 2005.
- http://www.adalar.gov.tr/default_B0.aspx?content=1033 (15 Şubat 2012).
- <http://www.citypass.com/new-york> (20 Ocak 2012).
- <http://www.ibb.gov.tr> (13 Ocak 2012).
- <http://ismek.ibb.gov.tr/ism/index.asp> (15 Ocak 2012).
- <http://www.kiptas.com.tr/tr/kiptas/default.asp> (16 Ocak 2012).
- <http://www.london.gov.uk> (13 Ocak 2012).
- <http://www.londonpass.com> (20 Ocak 2012).
- <http://www.muzekart.com/tr/museum-pass> (20 Ocak 2012).
- <http://www.newyorkpass.com> (20 Ocak 2012).

- <http://www.nyc.gov> (13 Ocak 2012).
- <http://www.paris.fr> (13 Ocak 2012).
- <http://www.parispass.com> (20 Ocak 2012).
- <http://www.sehirhatlari.com.tr/tr/seferleralt/339> (15 Ocak 2012).
- Hyman, David N. **Public Finance: A Contemporary Application of Theory to Policy**, 10. Baskı, USA: Thomson South-Western Press, 2010.
- İBB Alt Yapı Komitesi, http://ifm.ibb.gov.tr/Calismalar/Documents/Dokumanlar/finans_zirvesi_altyapi_komitesi.pdf (15 Ocak 2012).
- İBB Park ve Bahçeler Müdürlüğü, http://www.ibb.gov.tr/trTR/BilgiHizmetleri/Istatistikler/Documents/bldhizmetleri/2010/parkvebahceler_mud_2004-2010.pdf (15 Ocak 2012).
- Iles, Richard. **Public Transport in Developing Countries**, Londra: Elsevier Ltd, 2005.
- Ishizawa, Suezo. **Returns, Public Inputs and Transformation Curves**, The Journal of Economics, Vol: 24, No:1, 1991.
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu 2010, <http://www.ibb.gov.tr/tr-TR/BilgiHizmetleri/Yayinlar/FaaliyetRaporlari/Pages/2010FaaliyetRaporu.aspx> (15 Ocak 2012).
- Kaan, Tufan. **Sağlık Yerelleşmesi**, Ankara: TODAİE Yayınları, Yerel Yönetimler Sempozyumu Bildirileri, 2002.
- Kalabalık, Halil. **Avrupa Birliği Ülkeleriyle Karşılaştırmalı Yerel Yönetim Hukuku: Teori-Uygulama**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2005.
- Keleş, Ruşen. **Avrupa'nın Bütünleşmesi ve Yerel Yönetimler**, Ankara: Türk Belediyecilik Derneği ve Konrad Adenauer Vakfı, 1999.
- Keleş, Ruşen ve Halil Nadaroğlu. **Merkezi İdare ile Mahalli İdareler Arasındaki Mali İlişkilerin Dünü ve Bugünü**, 7. Maliye Sempozyumu, Marmaris, 23-25 Mayıs 1991.
- Keleş, Ruşen. **Üniter ve Federal Devletlerde Yerel Yönetimler Konferansının Amacı ve Genel Çerçevesi**, Üniter ve Federal Devletlerde Yerel Yönetimler, Uluslararası Yerel Yönetimler Konferansı, Ankara, Türk Belediyecilik Derneği ve Konrad Adenauer Vakfı, 13-14 Temmuz 1995.
- Keleş, Ruşen. **Yerel Yerinden Yönetim ve Siyaset**, 2. Baskı, İstanbul: Cem Yayınevi, 1994.
- Keleş, Ruşen. **Yerinden Yönetim Sorunumuz**, Türkiye Günlüğü Dergisi, 1994, Sayı: 26.
- Kemmerling, Achim ve Andreas Stephan. **The Contribution of Local Public Infrastructure to Private Productivity and Its Political Economy: Evidence from a Panel of Large German Cities**, Public Choice Journal, Vol:113, No:3, 2002.

- Kemp, Roger L. **How American Governments Work: A Handbook of City, County, Regional State and Federal Operations**, North Carolina: McFarland Company Inc., 2002.
- Kersting, Norbert ve Janice Caulfield ve Andrew Nickson ve Dele Olowu ve Hellmut Wollman. **Local Governance Reform in Global Perspective**, Wiesbaden: VS Verlag, 2009.
- Kincaid, John. **Yirmibirinci Yüzyıla Yaklaşırken Merkezi ve Yerel Yönetim İlişkileri**, Uluslararası Yerel Yönetimler Konferansı, Manisa, Türk Belediyecilik Derneği ve Konrad Adenauer Vakfı, 1997.
- King, David. **Local Government Organization and Finance: United Kingdom**, Anwar Shah (ed.), Local Governance in Industrial Countries, Washington D.C.: The World Bank, 2006.
- Kirmanoglu, Hülya. **Kamu Ekonomisi Analizi**, 2. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları, 2009.
- Knapp, Andrew ve Vincent Wright. **The Government and Politics of France**, Cornwall: TJ International Ltd., 2006.
- Kos: The Best Guide With 123 Coloured Photographs, Atina: Summer Dream Editions, 2007.
- König, Klaus ve Heinrich Siedentopf. **Public Administration in Germany**, Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2001.
- Köseçik, Muhammet. **Yerel ve Bölgesel Yönetimler Açısından Avrupa Birliği Bütünleşme Süreci ve Anayasası**, Hüseyin Özgür, Bekir Parlak (ed.), Avrupa Perspektifinden Yerel Yönetimler, Bursa: Alfa Aktüel Yayıncılık, 2006.
- Kurtuluş, Barış. **Türkiye’de Belediyelerin Mali Yapısı ve Harcamalarının Finansmanı**, Ankara: DPT Yayınları, No:2692, 2006.
- Litman, Todd A. **Transportation Cost and Benefit Analysis**, Journal of Transport Economics and Policy, Vol:30, No:2, 2009.
- Luechinger Simon ve Alois Stutzer. **Economies of Scale in Municipal Administration: Empirical Analyses of Municipal Mergers**, Swiss Political Science Review, Vol:8, No:1, 2002.
- Local Government Financial Statistics England, London: DCLG Publications, No: 21, 2011.
- Local Government in The United Kingdom, <http://www.alliance.napawash.org/alliance/picases.nsf> (10 Ocak 2011).
- Lorrain, Dominique. **Public Goods and Private Operators in France**, R. Batley, G. Stoker (ed.), Local Government in Europe, New York: St. Martin’s Press, 1991.
- Lüttmann, Janna. **Local Government Reforms in Germany**, Norderstedt Germany: Grin Verlag, 2007.

- Lynde, Catherine ve James Richmond. **The Role of Public Capital in Production**, The Review of Economics and Statistics, Vol:74, No:1, 1992.
- Mandelker, Daniel R. ve Dawn Clark Netsch ve Peter W. Salsich ve Judith Welch Wegner ve Janice C. Griffith. **State and Local Government in a Federal System**, 7. Baskı, New York: LexisNexis Press, 2010.
- Manisalıoğlu, Erol. **Dışsal Ekonomiler ve İktisadi Gelişme**, İstanbul: Sermet Matbaası, 1971.
- Mayor's Management Report, Eylül 2011, http://www.nyc.gov/html/ops/downloads/pdf/mmr/0911_mmr.pdf (15 Ocak 2012).
- McCabe, Barbara Coyle. **Special District Formation Among the States**, State and Local Government Review, Vol:32, No:2, 2000.
- Mildon, Yavuz. **Yerel - Bölgesel Yönetimler: Avrupa Konseyi ve Yerel Yönetimlerimiz - Sınır Ötesi İşbirliği ve Yerel Yönetimler**, I. Ulusal Yerel Yönetimler Çalıştayı, Biga, 18 Mart Üniversitesi İİBF, 6-7 Haziran 2003.
- Miller, Gerald J. ve W. Bartley Hilderth. **Local Debt Management**, Anwar Shah (ed.), Local Public Financial Management, Washington D.C.: The World Bank, 2007.
- Montani, Guido. **The Role of the European Budget in European Policy**, The Federalist, Roma: Editrice Politica Moderna, 2005.
- Morphet, Janice. **Modern Local Government**, London: Sage Publications Ltd., 2008.
- Morris, Frances ve Andrew Marr. **Tate Modern the Handbook**, 2. Baskı, Londra: Tate Publishing, 2006.
- Musgrave, Richard A. **The Theory of Public Finance: A Study in Public Economy**, New York: McGraw-Hill Book Co, 1959.
- Mutluer, Kamil ve Erdoğan Öner. **Teoride ve Uygulamada Mahalli İdareler Maliyesi**, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2009.
- Nadaroğlu, Halil. **Mahalli İdareler Teorisi Ekonomisi Uygulaması**, 7. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları, 2001.
- Narinoğlu, Ahmet. **Yerel Yönetimlerde Stratejik Yönetim**, İstanbul: Mart Matbaacılık Sanatları, 2009.
- Nalbant, Atilla. **Üniter Devlet: Bölgeselleşmeden Küreselleşmeye**, Ankara: Yapı Kredi Yayınları, 1997.
- Norton, Alan. **International Handbook of Local and Regional Government**, London: Edward Elgar, 1994.
- OECD Fiscal Decentralisation Database, OECD Yayınları, 2009, <http://www.oecd.org/document/16/51/47467539.pdf> (21 Şubat 2011).
- Office for National Statistics, 2010, http://www.statistics.gov.uk/geography/faq_numbers.asp (10 Ocak 2011).

- Official Journal of the European Union, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:210:0012:0018:EN:PDF> (10 Eylül 2011).
- Orange, Gerald. **French Territorial Administration and Changes in Public Management**, Vincent Hoffmann-Martinot, Hellmut Wollman (ed.), State and Local Government Reforms in France and Germany: Divergence and Convergence, Wiesbaden: VS Verlag, 2006.
- Ökmen, Mustafa ve Hatice Yurtsever. **Kentsel Planlama Sürecinde Oluşan Kamusal Rantın Vergilendirilmesi**, Maliye Dergisi, 2010, Sayı: 158.
- Özcan, Koray. **Sürdürülebilir Kentsel Koruma İçin Açık-Yeşil Alan Etkin Bir Planlama Modeli**, Ekoloji Dergisi, 2008, Sayı: 68.
- Parlak, Bekir. **AB Düzenlemelerinde ve Seçilmiş Üye Ülkelerde Yerel Yönetimler**, Hüseyin Özgür, Bekir Parlak (ed.), Avrupa Perspektifinden Yerel Yönetimler, Bursa: Alfa Aktüel Yayıncılık, 2006.
- Parsons, Geoff ve Tim Smith. **Council Tax Handbook**, Missouri: Elseiver Books, 2006.
- Peters, A. R. **Germany**, J. A. Chandler (ed.), Local Government in Liberal Democracies: An Introduction Survey, London: Routledge, 1993.
- Proost, Stef ve Kurt V. Dender. **The Welfare Impacts of Alternative Policies to Address Atmospheric Pollution in Urban Road Transport**, Journal of Urban Economics, Vol:31, No:1, 2001.
- Prud'homme, Rémy. **Local Government Organization and Finance: France**, Anwar Shah (ed.), Local Governance in Industrial Countries, Washington D.C.: The World Bank, 2006.
- Reissert, Bernd. **Public Finance as Drivers and Constraints for Public Sector Reform in Germany**, Vincent Hoffmann-Martinot, Hellmut Wollman (ed.), State and Local Government Reforms in France and Germany: Divergence and Convergence, Wiesbaden: VS Verlag, 2006.
- Revenue Statistics 1960 - 2008, OECD Yayınları, 2009, <http://www.oecd.org/dataoecd/48/27/41498733.pdf> (21 Haziran 2010).
- Roberts, Geoffrey K. **German Politics Today**, Manchester: Manchester University Press, 2000.
- Samuelson, Paul Anthony ve William D. Nordhaus. **Economics**, 14. Baskı, New York: McGraw-Hill Book Co, 1992.
- Saruç, Naci Tolga. **Trafik Sıkışıklığı Ücretlendirmesi: Ekonomik Teori ve Uygulama**, Ankara: Gazi Kitabevi, 2008.
- Savitch, Hank ve Ronald Vogel. **Comparing Local Governance**, Bas Denters, Lawrence Rose (ed.), The Unites States: Executive Centered Politics, New York: Palgrave-Macmillan Press, 2005.

- Schroeder, Larry. **Local Government Organization and Finance: United States**, Anwar Shah (ed.), Local Governance in Industrial Countries, Washington D.C.: The World Bank, 2006.
- Scitovsky, Tibor. **Welfare and Competition**, London: Routledge, 2003.
- Shah, Anwar. **A Comparative Institutional Framework for Responsive, Responsible and Accountable Local Governance**, Anwar Shah (ed.), Local Governance in Industrial Countries, Washington D.C.: The World Bank, 2006.
- Sharpe, Jim. **Local Government: Size, Efficiency and Citizen Participation**, The Size of Municipalities, Efficiency and Citizen Participation, Council of Europe, No:56, 1995.
- Seyidoğlu, Halil. **Uluslararası Finans**, 4. Baskı, İstanbul: Güzem Can Yayınları, 2003.
- Smith, Richard. **Urban Public Transport Pricing Schemes The Context and Options**, The Second Seminar of The Imprint-Europe Thematic Network: Implementing Reform on Transport Pricing, Identifying Mode-Specific Issues, Brüksel, 14-15 Mayıs 2002.
- Sönmez, Sinan. **Kamu Ekonomisi Teorisi: Kamu Harcamalarında Etkinlik Arayışı**, Ankara: Teori Yayınları, 1987.
- Stenberg, Carl W. ve Susan Lipman Austin. **Managing Local Government Services**, North Carolina: ICMA Press, 2007.
- Steuerle, Eugene C. **Contemporary U.S. Tax Policy**, 2. Baskı, Washington D.C.: The Urban Institute Press, 2008.
- Stewart, John David. **The Nature of British Local Government**, London: Macmillan, 2000.
- Stiglitz, Joseph E. **Economics of the Public Sector**, New York: W.W. Norton & Company Inc, 1986.
- Strat, Anne Le. **Paris: An Example of How Local Authorities Can Regain Control of Water Management**, 2010, <http://www.tni.org/article/paris-local-authorities-regain-control-water-management> (15 Ocak 2012).
- Structures of Education and Training Systems in Europe, England–UK 2009/2010, http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/structures/UKEngland_EN.pdf (22 Şubat 2011).
- Structure of Local Government Units in France, <http://www.france-property-and-information.com/France-regions.htm> (18 Temmuz 2011).
- Subnational Public Finans in the EU, Dexia, Temmuz 2011, http://www.ccre.org/docs/NDCE_july_2011_EN.pdf (22 Ağustos 2011).
- Şener, Orhan. **İstanbul Müzelerinin Yeniden Yapılandırılması ve Yeni Müzelerin Kurulmasına İlişkin Ünlü Avrupa Müzelerinin Deneyimleri**, İBB Yayınlanmamış Araştırma Projesi, 2006.

- Şener, Orhan. **Teori ve Uygulamada Kamu Ekonomisi**, 10. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları, 2008.
- Taşçı, Faruk. **Yerel Yönetimlerde Sosyal Politika ve Sosyal Hizmetler: Londra Barnet Belediyesi Örneği**, Siyaset Konferansları Dergisi, 2010, Sayı:58.
- The International Union of Local Authorities, <http://www.iula.org> (15 Ocak 2012).
- The Liveability Ranking and Overview, 2011, http://www.eiu.com/public/topical_report.aspx?campaignid=Liveability2011 (13 Ocak 2012).
- The Mayor of London's Annual Report 2010/2011, Mayıs 2011, <http://www.london.gov.uk/sites/default/files/Annual-Report-2010-11.pdf> (15 Ocak 2012).
- Tocqueville, Alexis De. **Democracy in America**, George Lawrence (çev.), J. P. Mayer (ed.), London: Fontana Press, 1994.
- Toksöz, Fikret ve Ali Ercan Özgür ve Öykü Uluça ve Levent Koç ve Gülay Atar ve Nilüfer Akalın. **Yerel Yönetim Sistemleri: Türkiye, Fransa, İspanya, İtalya, Polonya, Çek Cumhuriyeti**, İstanbul: Tesev Yayınları, 2009.
- Toprak, Zerrin. **Yerel Yönetimler**, 6. Baskı, Ankara: Nobel Yayınları, 2006.
- Tortop, Nuri ve Burhan Aykaç ve Hüseyin Yaman ve M. Akif Özer. **Mahalli İdareler**, Ankara: Nobel Yayınevi, 2006.
- Total Planned Public Spending Expenditure, 2010, <http://www.ukpublicspending.co.uk/#ukgs302a> (18 Nisan 2011).
- Transport for London Annual Report and Statement of Accounts 2010/11, 2011, <http://www.tfl.gov.uk/assets/downloads/corporate/tfl-annual-report-2010-11-final-interactive.pdf> (15 Ocak 2012).
- Turan, İlter. **Amerika Birleşik Devletleri'nde Federal Devlet, Yerel Yönetimler ve Siyasal Katılmanın Fırsat Yapısı, Bölgesel Kalkınma Politikalar ve Yeni Dinamikler**, İstanbul: Derin Yayınları, 2006.
- Turgut, Sırma R. ve Eda Ç. Ceylan. **Bir Yerel Yönetim Deneyiminin Ardından: Küçükçekmece Ayazma Tepeüstü Kentsel Dönüşüm Projesi**, Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, Cilt: 18, Sayı: 3, 2009.
- Türk, İsmail. **Maliye Politikası (Amaçlar - Araçlar) ve Çağdaş Bütçe Teorileri**, Ankara: Turhan Kitabevi, 1997.
- Ulusoy, Ahmet ve Tekin Akdemir. **Mahalli İdareler Teori-Uygulama-Maliye**, 4. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2006.
- Uygun, Oktay. **Federal Devlet: Temel İlkeleri, Başlıca Kurumları ve Türkiye'de Uygulanabilirliği**, 3. Baskı, İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2007.
- Verhoef, Eric. **Externalities**, Free University Research Memorandum, No:31, 1997.

- Yıldırım, Ferihan ve Muhammet Kösecik. **AB'nin Yerel Yönetimler Üzerindeki Etkileri**, Türk İdare Dergisi, Haziran 2001, Sayı: 431.
- Ward, Robert B. **New York State Government**, 2. Baskı, New York: Rockefeller Institute Press, 2006.
- Werner, Jan. **Local Government Organization and Finance: Germany**, Anwar Shah (ed.), Local Governance in Industrial Countries, Washington D.C.: The World Bank, 2006.
- Wodon, Quentin ve M. Ihsan Ajwad. **Do Local Governments Maximize Access Rates to Public Services Across Areas?**, The Quarterly Review of Economics and Finance, Vol: 47, 2007.
- Wollmann, Hellmut. **German Local Government Under The Impact of NPM Modernization and Direct Democratic Citizen Rigts**, International Conference on Reforming Local Government: Closing The Gap Between Democracy and Efficiency, Stuttgart University, 26-27 September 2002.
- Wollmann, Hellmut. **Local Government Reform in Great Britain, Sweden, Germany and France: Between Multi-Function and Single-Purpose Organizations**, London: Taylor&Francis Ltd., Local Government Studies, Vol: 30, No: 4, 2004.
- 2010 Yılı Mahalli İdareler Bütçe Gerçekleşmeleri Raporu, Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü, 2011, https://portal.muhasebat.gov.tr/mgmportal/faces/anasayfa?_adf.ctrl-state=wbz4g pv9_4 (08 Haziran 2011).
- 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, (23.07.2004 Tarih, 25531 Sayılı Resmi Gazete), 12. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2006.